

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ เพื่อความมั่นคงทางวัฒนธรรม

The Development of Golden Triangle Area for Cultural Security

โดย

ธเนศ	ถ้วนชะเอม
ขวัญฤดี	พงศ์สุชาติ
สุชาดา	นาคฤทธิ์

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากงบประมาณแผ่นดิน

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2549 – 2550

ISBN 978 – 974 – 05 – 1272 - 1

(สงวนลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย)

กิตติกรรมประกาศ

แรงบันดาลใจที่ทำให้วิจัยเรื่องนี้ เพราะคณะผู้วิจัยได้เคยมาท่องเที่ยวที่สามเหลี่ยมทองคำเป็น เวลาหลายครั้งแล้ว ได้พิจารณาเห็นว่าไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง โดยตั้งใจไว้ว่าจะอยู่ที่นี้ให้นาน ๆ แต่ เมื่อลงจากรถยนต์ถ่ายรูป มองดูสามเหลี่ยมทองคำแล้ว ก็ไม่เห็นมีอะไรน่าสนใจมาก จึงลากลับ และ นักท่องเที่ยวคนอื่น ๆ ก็เช่นกัน ทั้ง ๆ ที่นี่เป็นจุดขายของการท่องเที่ยวระดับโลกในนาม “สามเหลี่ยมทองคำ” (Golden Triangle) ซึ่งถ้าปล่อยทิ้งไว้เช่นนี้ นับวันนักท่องเที่ยวจะลดน้อยลงไป หรืออาจจะหายไปเลยก็ได้ จึงได้ร่วมกับนักวิจัยและนักวิชาการของมหาวิทยาลัยรามคำแหง จัดทำ โครงการวิจัยเรื่องนี้ เพื่อแสวงหาแนวทางให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศได้มานอน พักค้างคืนกับชาวบ้านเพื่อสัมผัสกับวัฒนธรรมล้านนาอันทรงคุณค่า สัก 1 คืน หรือ 10 คืน แล้ว ผลประโยชน์หรือรายได้จากการท่องเที่ยวก็จะเกิดแก่ชาวเชียงแสนอย่างแน่นอน

รายงานผลการวิจัยเรื่องนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีเพราะได้รับความอนุเคราะห์ร่วมมือและช่วยเหลือหลาย ๆ ฝ่าย เช่น มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่สนับสนุนงบประมาณ รองศาสตราจารย์ ดร. ญาดา ประภาพันธ์ ที่ได้เชิญเข้าร่วมทีมวิจัยโดยให้รับผิดชอบโครงการวิจัยย่อยที่ 4 นายอำเภอเชียงแสนและข้าราชการของอำเภอเชียงแสน รวมทั้ง อบต. กำนันและผู้ใหญ่บ้าน ที่ได้อำนวยความสะดวกและช่วยเหลือในการทำวิจัยในพื้นที่ รวมทั้งประชาชนชาวเชียงแสนให้ข้อมูลด้วยความยินดี และเจ้าอาวาส วัดสบรวกที่ได้เมตตาให้ใช้ศาลาวัดเป็นสถานที่ฝึกอบรมความรู้ Home Stay แก่ประชาชนและที่สำคัญก็คือ ชาวบ้านสบรวก จำนวน 13 คน ที่สมัครเข้าเป็นสมาชิก “ชมรมโฮมสเตย์สามเหลี่ยมทองคำเพื่อสัมผัสวัฒนธรรมล้านนา” โดยมี นายอารีย์ ปัญญา เป็นประธานชมรมฯ และนายทัศนีย์ โพธิ์กัน ผู้ประสานงานวิจัยในภาคสนาม และหัวหน้าโครงการวิจัยย่อยอีก 4 ท่าน พร้อมทั้งทีมวิจัยที่มีการประชุมปรึกษาและช่วยเหลือด้านวิชาการเป็นอย่างดี รวมทั้งท่านอื่น ๆ ที่มีได้กล่าวนามไว้ในที่นี้ ด้วย คณะผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณทุก ๆ ท่านและทุก ๆ ฝ่ายไว้ ณ โอกาสนี้

คณะผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า รายงานผลการวิจัยย่อยที่ 4 เล่มนี้ คงจะอำนวยประโยชน์และเป็นแนวทางในการพัฒนาบริเวณสามเหลี่ยมทองคำให้เจริญก้าวหน้าเป็นแหล่งวัฒนธรรมล้านนาที่มีนักท่องเที่ยวมาพักตลอดทั้งปีได้พอสมควร

ด้วยความปรารถนาดียิ่ง

ธเนศ ค่วนชะเอม

ขวัญฤดี พงศ์สุชาติ

สุชาดา นาคฤทธิ

มกราคม 2551

บทคัดย่อ

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมบริการที่สร้างงาน สร้างอาชีพและรายได้ให้กับท้องถิ่นอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะที่สามเหลี่ยมทองคำนับเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน เป็นแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมล้านนาอันทรงคุณค่ามากมาย แต่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศมาชมความงามและถ่ายรูปแล้วก็พากันจากไป จึงเป็นแรงบันดาลใจให้ทำวิจัยเรื่องนี้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจสภาพแหล่งท่องเที่ยว ความคิดเห็น ความรู้ความเข้าใจในการท่องเที่ยวแบบ Home Stay และความต้องการเข้าร่วมโครงการ Home Stay รวมทั้งจัดทำโครงการ Home Stay บริเวณสามเหลี่ยมทองคำเพื่อให้เกิดความมั่นคงทางวัฒนธรรม และการจัดทำยุทธศาสตร์การอนุรักษ์วัฒนธรรมล้านนาสำหรับรองรับการเป็นเมืองมรดกโลกต่อไปในอนาคต โดยใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา (R&D) ซึ่งในปีแรกเป็นการศึกษาค้นคว้าเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ รวมทั้งออกสำรวจและเก็บข้อมูลทั้งปริมาณและคุณภาพตามประเด็นปัญหาวิจัยที่กำหนดไว้ ด้วยเครื่องมือที่หลากหลาย เช่น แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกตการณ์ และแบบบันทึก แล้วนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์และประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์ และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ส่วนในปีที่ 2 ได้นำผลการวิจัยจากปีที่ 1 มาทำการต่อยอดเพื่อให้เกิดเป็นรูปธรรมและเป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่น ด้วยการสร้างและพัฒนากำหนดประชาชนให้เป็น Home Stay เพื่อเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสมานอนพักค้างคืนและสัมผัสกับวัฒนธรรมล้านนาอย่างแท้จริง

ผลการวิจัยพบว่า สภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอเชียงแสนเป็นมรดกตกทอดมามีเป็นจำนวนมากแต่ที่เด่น ๆ และสำคัญ ได้แก่ ทิวทัศน์บริเวณสามเหลี่ยมทองคำ มีพระองค์ใหญ่และช้างคู่ปางใหญ่ที่สง่างาม มีวัดที่ยังคงรักษาวัฒนธรรมล้านนาที่ทรงคุณค่า ประมาณ 150 วัด ทั้งภายในและภายนอกเมือง เช่น วัดพระธาตุดอยมกิดติ (1 ใน 5 ของประเทศ) วัดพระธาตุดอยภูเจ้า และวัดพระธาตุดาเงา หอฝั้น พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเชียงแสน คูเมือง ประเพณีงานสงกรานต์ งานยี่เป็ง วิถีชีวิตชาวเขาเผ่าต่าง ๆ และซึ่งหลวงซึ่งมีแห่งเดียวที่นักท่องเที่ยวร่วมกิจกรรมแกะสลักได้ด้วย ในส่วนของประชาชนพบว่า มีความคิดเห็นอยากให้มีการพัฒนาสามเหลี่ยมทองคำให้เกิดความมั่นคงทางวัฒนธรรมตามแนวชายแดน เพราะยังมีวัฒนธรรมที่หลากหลายและยังคงความเข้มแข็งอยู่มาก และมีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในระดับสูงแต่มีความรู้เกี่ยวกับ Home Stay ไม่สูงนัก และมีร้อยละ 72.6 ต้องการที่จะเข้าร่วมโครงการ Home Stay ด้วยเหตุนี้จึงได้สร้างหลักสูตรการอบรม Home Stay และดำเนินการอบรมให้ชาวบ้าน 2 แห่ง ที่สามารถจัดทำโครงการ Home Stay คือ บ้านสบรวก หมู่ที่ 1 ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน ด้วยการตั้งเป็น “ชมรม โฮมสเตย์สามเหลี่ยมทองคำเพื่อสัมผัสวัฒนธรรมล้านนา” โดยมีชาวบ้านเข้าร่วมโครงการฯ ครั้งแรก 12 บ้าน มีการปรับปรุงและพัฒนาบ้านของตนให้เหมาะสมที่จะรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศมานอนพักค้างคืนได้ด้วยคามยินดี โดยยึดบัญญัติ 10 ประการในการจัดทำ Home Stay ให้ได้มาตรฐานสากล ซึ่งเจ้าของบ้านจะให้

ความรู้และสัมผัสกับวัฒนธรรมล้านนาตามสถานที่ต่าง ๆ มีการสอนภาษาพื้นเมือง เล่าประวัติ สามเหลี่ยมทองคำ สงครามฝิ่นอันลือชื่อระดับโลก วิถีชีวิตของชาวบ้านและชาวเขาเผ่าพันธุ์ต่าง ๆ ประเพณีบวชลูกแก้ว บายศรีสู่ขวัญและขันโตก เดินป่า นั่งรถอีแต่น ซี่จักรยาน ล่องเรือไปตามลำน้ำ โขงมีการรำสิงโต และร้านางนง สอนเทคนิควิถีแกะสลักศิลปวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำโขง เป็นต้น ซึ่ง ชมรมโฮมสเตย์นี้จะเป็นองค์กรของชาวบ้านที่มีส่วนส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรมล้านนาทั้งหลาย ไว้โดยหน่วยงานภาครัฐจะให้การสนับสนุนด้านงบประมาณและความช่วยเหลือด้านอื่น ๆ โดย กำหนดเป็นยุทธศาสตร์ให้ทุกภาคส่วนร่วมมือร่วมใจกันที่จะอนุรักษ์ ฟื้นฟูและสืบสานวัฒนธรรม ล้านนาอันทรงคุณค่าไว้ด้วยการสร้างจิตสำนึกและให้เกิดความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเอง มีการแต่งกาย ใช้ภาษาพื้นเมือง กำหนดเป็นเขตแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่จะรองรับเมืองมรดก โลก เขตธุรกิจการค้า เขตเกษตรกรรม เขตสุขภาพอนามัย เขตบันเทิง และเขตอื่น ๆ ไว้อย่างชัดเจน เพื่อให้ทุกเขตเกิดความสมดุลระหว่างกันและกัน รวมทั้งสนับสนุนชมรมโฮมสเตย์ ที่สามเหลี่ยม ทองคำ ให้เป็นที่รู้จักของนานาชาติรอบประเทศ เพื่อให้มีนักท่องเที่ยวจากทั่วโลกมาพักผ่อนทั้งปี แล้ว ชุมชนก็จะมีการทำ มีอาชีพ และมีรายได้มากกว่าที่เป็นอยู่ 1-2 เท่าอย่างแน่นอนภายในระยะเวลา 12 ปี

คำสำคัญ :

1. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
2. ความมั่นคงทางวัฒนธรรม
3. ชมรมโฮมสเตย์สามเหลี่ยมทองคำ

Abstract

Tourism is a service industry that creates jobs, occupations, and income for the locals of an area on an overall basis especially in the Golden Triangle Area which is a famous tourist attraction that has a long and proud history. It is also an invaluable cultural heritage source of Lanna, but both local and foreign tourist come to only take photos of the beautiful surrounding without any regard to the cultural value. This is the motivation for undertaking this analysis with the desired purpose to survey the conditions of the different tourist sources, opinions, knowledge, and understanding about touring in the home stay style, and the desire of participating in home stay programs along with setting up a home stay program in the Golden Triangle Area in order to strengthen cultural values and plan the strategy for the conservation of the Lanna culture, in order to meet and become a World Heritage Site in the future, by using research and development (R&D). The first year will consist of researching and studying the analysis of relevant documents including making surveys and collecting vast informative data according to the specific research problems, by using various research tools such as questionnaires, interviews, observations, and records. Then all the information will be combined and analyzed with a use of a computer. In the second year, the research analysis from the first year will be expanded in order to become tangible and be beneficial to the local community, by constructing new and developing existing people's dwellings to be used as home stay thus inviting and encouraging tourists to spend more time so they have a chance to experience Lanna culture first handed.

The results of this study found that the source of cultural tourism conditions of Chiangsaen District have a very high assortment of Lanna cultural heritage that is important and renowned is the view around the Golden Triangle Area such as a very large Buddhist image and a pair of smart looking elephants. There are over 150 temples that have retained the valuable Lanna culture within and outside the city walls such as Prathat Jomkitti Temple (one of the top five in Thailand), Prathat Doi Phukao Temple, Prathat Pha-Ngao Temple, Opium Chamber, Chiangsaen National Museum, moat, Songkran Festival (Water Throwing Festival), Poi Sang Long Procession (Hill tribe boys become novices), Loi Krathong Festival or special Loi Krathong Sawan (lighted lanterns floated into the air), Floating Festival, various Hill tribes way of life, and *Sing Lueng* which can only be found here and tourists are able to join in the carving of handicrafts. In the opinions of the locals, they want the Golden Triangle Arc to be developed so as to strengthen cultural ties along the borders because there are numerous cultures that are

strictly followed and have a great knowledge about cultural tours, but lack knowledge about home stay programs. There are 72.6% that desire to participate in the home stay program and due to this reason, a home stay training curriculum has been drawn up, and proceed to train locals in two locations which are able to set up a home stay program; Sobruak Village Number 1, Viang Sub-district, Chiangsaen District under the name “Golden Triangle Home Stay to Touch Lanna Culture Assembly” with twelve homes initially entering the program. They were willing and pleased to modifications and make improvements to their homes by abiding to ten directives in order to meet international standards. The house owners will provide knowledge and will take tourists around to touch Lanna culture with activities including the teaching of the local dialect, tell about the history of the Golden Triangle, the Heroin Wars which are well known around the world, life styles of villagers and various hill tribes, tradition of becoming a novice and tradition of adding years to the lives villagers, jungle trekking, village transportation, cycling, rafting along the Mekong River, Lion Dance, Nang Nok Dancing, teach carving techniques associated with the arts and culture along the Mekong River and much more. This Home Stay Assembly is the organization of the villagers that play a role in the conservation and promotion of Lanna Culture with government agencies providing support and financial assistance along with other kinds of help. Stipulating strategy for all government and private sectors to join hands in cooperation in order to conserve, revitalize, and pass on the great Lanna culture by building awareness and taking pride of what they have such as dress, using local dialects by clearly designating zones as source of tourism culture in order to become a World Heritage Site, business zone, agricultural zone, health zone, entertainment zone, and other types of zones so each zone is stable; including the support of home stays in Golden Triangle to become well known world wide in order to have a constant stream of tourist from all over the world to use the accommodation through out the year. The communities jobs, occupations, and incomes will surely increase one or two fold in a period of twelve years.

Key words:

1. Basis of cultural tourism
2. Cultural security
3. Golden Triangle Home Stay Club

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อ	
ภาษาไทย	ข
ภาษาอังกฤษ	ง
สารบัญ	(1)
สารบัญตาราง	(4)
บทที่ 1 บทนำ	
1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำวิจัย	1
2. วัตถุประสงค์ของ โครงการวิจัย	6
3. ขอบเขตของ โครงการวิจัย	7
4. นิยามศัพท์/ตัวแปร ในการวิจัย	8
5. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	10
6. หน่วยงานที่นำผลการวิจัยไปใช้	10
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยว	11
2. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	13
3. แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	17
4. นโยบายเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	21
5. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน	25
6. แนวคิดเกี่ยวกับ Home Stay	34
7. แนวความคิดเกี่ยวกับความรู้	40
8. ทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ	44
9. แนวคิดเกี่ยวกับความมั่นคงในชีวิต	46
10. แนวความคิดและทฤษฎีทางวัฒนธรรม	50
11. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม	53
12. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	55
13. กรอบแนวความคิดของโครงการวิจัย	59

บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย	61
ขั้นที่ 1 การเลือกพื้นที่ในการวิจัย	61
ขั้นที่ 2 สํารวจเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	61
ขั้นที่ 3 สํารวจสภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมล้านนา	61
ขั้นที่ 4 การประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล	61
ขั้นที่ 5 ประชากรและการเลือกประชากร	61
ขั้นที่ 6 ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย	62
ขั้นที่ 7 เครื่องมือวิจัย	62
ขั้นที่ 8 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย	63
ขั้นที่ 9 การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม	64
ขั้นที่ 10 การวิเคราะห์ข้อมูลและแปลความหมาย	65
ขั้นที่ 11 สถิติที่ใช้ในการวิจัย	65
ขั้นที่ 12 การสร้างและพัฒนา Home Stay	66
ขั้นที่ 13 การจัดทำโครงการ Home Stay	67
2. ระยะเวลาในการทำวิจัย	68
3. ผลสำเร็จของโครงการวิจัย	68
4. แผนการถ่ายทอดเทคโนโลยี	69

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 สภาพแหล่งท่องเที่ยวบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ	71
ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	73
ตอนที่ 3 ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและ Home Stay	76
ตอนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาสามเหลี่ยมทองคำ เพื่อความมั่นคงทางวัฒนธรรม	78
ตอนที่ 5 ความต้องการเข้าโครงการท่องเที่ยวแบบพักค้างคืน (Home Stay)	80
ตอนที่ 6 แนวทางและข้อเสนอแนะที่จะพัฒนาสามเหลี่ยมทองคำ เพื่อความมั่นคงทางวัฒนธรรม	83
ตอนที่ 7 ผลจากการสอบถามเกี่ยวกับการพักที่สามเหลี่ยมทองคำ	84

ตอนที่ 8 ผลการสำรวจและสังเกตการณ์สภาพทางวัฒนธรรมล้านนา บริเวณสามเหลี่ยมทองคำ	86
ตอนที่ 9 การสร้างและพัฒนา Home Stay ให้กับชุมชนเพื่อความมั่นคง ทางวัฒนธรรม	89
การฟื้นฟูและพัฒนาวัฒนธรรมล้านนาเพื่อให้เกิดความมั่นคง ทางวัฒนธรรมบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ	108
ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ที่มาพักค้างคืนที่ชมรม โฮมสเตย์ สามเหลี่ยมทองคำ	118
การวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ	122
การสร้างจิตสำนึกทางวัฒนธรรมแก่ผู้นำชุมชนและเยาวชน	128
บทที่ 5 สรุปอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
1. สรุปผลการวิจัย	133
2. อภิปรายผลการวิจัย	167
3. ข้อเสนอแนะ	173
4. การกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว บริเวณสามเหลี่ยมทองคำเพื่อความมั่นคงทางวัฒนธรรม	176
5. ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองเชียงแสน	183
บรรณานุกรม	185
ภาคผนวก	
เครื่องมือวิจัย	
แบบสำรวจแหล่งท่องเที่ยว	189
แบบสอบถาม	190
ประวัติคณะผู้วิจัย	195

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1.1 สภาพของวัฒนธรรมล้านนาบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ อำเภอเชียงแสนจังหวัดเชียงราย	71
ตารางที่ 2.1 จำนวน ร้อยละ เพศของผู้ตอบแบบสอบถาม	73
ตารางที่ 2.2 จำนวน ร้อยละ อายุของผู้ตอบแบบสอบถาม	73
ตารางที่ 2.3 จำนวน ร้อยละ การศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม	74
ตารางที่ 2.4 จำนวน ร้อยละ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	74
ตารางที่ 2.5 จำนวน ร้อยละ ระยะเวลาที่อยู่อาศัยของผู้ตอบแบบสอบถาม	75
ตารางที่ 2.6 จำนวนร้อยละขนาดตัวอย่างของประชาชนในสามตำบล ของอำเภอเชียงแสน	75
ตารางที่ 3.1 จำนวน ร้อยละ ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และ Home Stay	76
ตารางที่ 4.1 จำนวน ร้อยละ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนา สามเหลี่ยมทองคำเพื่อความมั่นคงทางวัฒนธรรม	78
ตารางที่ 5.1 จำนวน ร้อยละ ความต้องการเข้าร่วมโครงการท่องเที่ยว แบบพักค้างคืน (Home Stay)	80
ตารางที่ 5.2 จำนวน ร้อยละที่ประชาชนบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ สามารถรับนักท่องเที่ยวได้	80
ตารางที่ 5.3 จำนวน ร้อยละเกี่ยวกับความต้องการในการเข้าร่วมโครงการ Home Stay ในเรื่องต่าง ๆ ของประชาชนที่เข้าร่วม	81
ตารางที่ 6.1 ข้อเสนอแนะและแนวทางในการพัฒนาบริเวณ สามเหลี่ยมทองคำให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อความมั่นคง ทางวัฒนธรรม	83

บทที่ 1

บทนำ

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีบทบาทและมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศมาก นั่นคือ ประเทศที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจและมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง ก็ย่อมนำเงินตราเข้าประเทศอย่างมหาศาล เพราะนักท่องเที่ยวแต่ละคนได้นำเงินไปใช้จ่ายเป็นจำนวนมากและมีการใช้จ่ายกันอย่างง่าย ๆ ดังนั้น ประเทศต่างๆ จึงมีการแข่งขันกันในโลกเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นในการเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศของตน ดังที่องค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization: WTO) ได้พยากรณ์ว่าเมื่อถึงปี พ.ศ.2563 จะมีนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศจำนวน 1,600 ล้านคน ออกท่องเที่ยวระหว่างประเทศมากขึ้น แต่จะใช้ระยะเวลาในแต่ละสถานที่ท่องเที่ยวน้อยลง แต่จะเป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่มีการให้บริการครบวงจร แบบ One Stop Service นักท่องเที่ยวที่นิยมท่องเที่ยวไปในต่างประเทศมากที่สุดในโลก ได้แก่ ประเทศเยอรมัน ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร ฝรั่งเศส ส่วนประเทศใหม่ๆ ที่จะมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวไปต่างประเทศในระดับสูง คือ จีนและสหพันธรัฐรัสเซีย (เอกสารการสัมมนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทยยุคใหม่ในเวทีโลก ซึ่งจัดโดยกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ร่วมกับภาคเอกชนอื่นๆ เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2547)

สำหรับการท่องเที่ยวในโลกที่มีแนวโน้มเป็นการท่องเที่ยวขอดีนิคม คือภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และแปซิฟิก คือในระหว่าง พ.ศ.2533-2553 มีอัตราการเจริญเติบโตประมาณร้อยละ 6.7 ต่อปี โดยประเทศที่นักท่องเที่ยวนิยมไปเยือน คือ จีน ฮองกง ออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ เป็นต้น ซึ่งสถานที่พักผ่อนที่รวมบริการทุกอย่างไว้ในสถานที่เดียวกันจะได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้น การเดินทางระยะไกล (Long Maul) มีการเติบโตอย่างรวดเร็วกว่าการเดินทางระยะใกล้ (Short Maul) ส่วนด้านการตลาดการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ (Good healthy) คนยุโรปอย่างน้อยร้อยละ 20 กำลังแสวงหาวันหยุดพักผ่อนที่มีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพเพิ่มมากขึ้นรวมทั้งการออกกำลังกายที่รวมอยู่ใน Holiday Resort ด้วย (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา 2547)

การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญดังกล่าวมาแล้ว สามารถสรุปให้เห็นแนวโน้มของการท่องเที่ยวในอนาคต ได้เป็น 5 ประการ คือ

1. มีการท่องเที่ยวบ่อยครั้งขึ้น แต่ใช้ระยะเวลาการท่องเที่ยวน้อยลง
2. สถานที่พักผ่อนที่รวมการให้บริการครบวงจรได้รับความนิยมมากขึ้น
3. การเดินทางระยะไกลเติบโตกว่าการเดินทางระยะใกล้
4. การท่องเที่ยวในเมืองมีการเติบโตค่อนข้างสูง
5. ตลาดการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพเติบโตมากขึ้น (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

2547)

ส่วนสถานการณ์และแนวโน้มการท่องเที่ยวของประเทศไทยก็มีการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องมาเป็นระยะเวลาประมาณครึ่งศตวรรษ รวมทั้งให้มีการตั้งกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาขึ้น เพื่อให้รับผิดชอบโดยตรงด้วย ซึ่งเป็นผลให้การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมบริการที่สามารถสร้างรายได้หลักให้กับประเทศอย่างมหาศาล จากข้อมูลของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พบว่า ในปี พ.ศ.2503 มีจำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ 81,340 คน สร้างรายได้ 196 ล้านบาท ต่อมาในปี พ.ศ.2546 มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้าประเทศ 10 ล้านคน โดยสร้างรายได้ให้กับประเทศถึง 309.3 ล้านบาท (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว พ.ศ.2547-2551)

เมื่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างรายได้ในรูปของเงินตราเข้าสู่ประเทศอย่างมหาศาลเช่นนี้ ย่อมทำให้เกิดการหมุนเวียนและกระจายรายได้ไปสู่ประชาชนในทุกระดับ จากรายงานของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเกี่ยวกับสถานการณ์การท่องเที่ยวได้รายงานสถานการณ์การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเข้าในปี 2545 ว่า แม้ว่าสถานการณ์โลกในปี 2545 จะค่อนข้างผันผวนและเกิดกระแสของความไม่มั่นคงที่กระทบต่อการท่องเที่ยวในหลาย ๆ เรื่อง ไม่ว่าจะเป็นสภาพทางเศรษฐกิจ ราคาน้ำมัน การก่อการร้ายในแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น แต่การท่องเที่ยวของไทยกลับเติบโตสวนกระแสดังกล่าว โดยนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทยมีทิศทางเติบโตที่ดีเกินเป้าหมายที่ตั้งไว้ คือ ได้รับนักท่องเที่ยวจำนวนทั้งสิ้น 10.79 ล้านคน เพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมาร้อยละ 7 (เป้าหมายกำหนดไว้ที่จำนวน 10.50 ล้านคน เพิ่มขึ้นร้อยละ 4) อัตราการเติบโตดังกล่าวใกล้เคียงกับการขยายตัวของนักท่องเที่ยวของเอเชียแปซิฟิก ซึ่งเพิ่มขึ้นร้อยละ 7.9 แต่สูงกว่าการเติบโตของการท่องเที่ยวโลกที่องค์กรการท่องเที่ยวโลกที่คาดว่าจะขยายตัวเพียงแค่อ้อยู่ที่ 3 ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าในปีนี้ประเทศไทย ประสบความสำเร็จในการส่งเสริมการท่องเที่ยวระหว่างประเทศได้เป็นอย่างดี แม้ว่าในช่วงต้นปี 2546 สถานการณ์โลกมีผลกระทบจากสงครามระหว่างอิรักและ

สหรัฐอเมริกาแต่ในช่วงเวลาที่มีสงครามก็ไม่เกิดผลกระทบมากนักต่อการเดินทางของนักท่องเที่ยวจากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งเป็นตลาดหลักของไทย และตลาดระยะกลางและระยะไกล เช่น โอเชียเนีย ตะวันออกกลาง และยุโรปบางตลาดได้หันเหการเดินทางมาแถบเอเชียซึ่งห่างไกลจากจุดเกิดเหตุมากขึ้นใน อัตราการเติบโตปานกลางเนื่องจากประเทศไทยยังมีนโยบายการวางตัวเป็นกลาง และต้อนรับนักท่องเที่ยวทุกชาติอีกทั้งมีความคุ้มค่าเงินในภาวะที่เศรษฐกิจโลกกำลังอยู่ในช่วงการชะลอตัว (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2546 : ชีตีสอม)

จากสถานการณ์การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเข้าประเทศไทยที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ประมวลไว้ในช่วง 9 เดือนของปี 2546 (มกราคม – กันยายน 2546) ในภาพรวม กล่าวคือ ในช่วง 9 เดือนของปี 2546 มีชาวต่างประเทศเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยทั้งสิ้น 6,880,464 คน ลดลงจากช่วงเวลาเดียวกันของปีที่ผ่านมาร้อยละ 13 อันเป็นผลต่อเนื่องจากผลกระทบของสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคทางเดินหายใจเฉียบพลัน (SARS) ในภูมิภาคเอเชีย (ช่วงเดือนมีนาคม – มิถุนายน) ที่ทำให้สถานการณ์การท่องเที่ยวของประเทศในเอเชียทั้งหมดได้รับผลกระทบทางลบในช่วงไตรมาสที่ 2 ของปี และค่อยๆ ฟื้นตัวดีขึ้นในช่วงไตรมาสที่ 3 ภายหลังจากที่ประเทศต่างๆ ในเอเชียให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการแพร่ระบาดของโรค SARS ได้เป็นผลสำเร็จภายในเดือนมิถุนายนที่ผ่านมา อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบกับคู่แข่งที่สำคัญภายในภูมิภาค พบว่า ประเทศไทยยังคงมีสถานการณ์การท่องเที่ยวที่ชะลอตัวลดลงน้อยกว่าประเทศอื่นๆ อาทิ ฮองกง และสิงคโปร์ ซึ่งมีจำนวนนักท่องเที่ยวลดลงไปถึงร้อยละ 33 และ 27 ตามลำดับ

ทั้งนี้ สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค SARS ส่งผลกระทบต่อประเทศไทยในช่วงเดือนพฤษภาคม ซึ่งมีจำนวนนักท่องเที่ยวลดลงมากที่สุดถึงร้อยละ 50 จากปีที่ผ่านมาแต่ได้เริ่มฟื้นตัวดีขึ้นเป็นลำดับ โดยสายการบินต่างๆ ได้เริ่มกลับมาให้บริการตามปกตินับแต่เดือนกรกฎาคมเป็นต้นไป จนกระทั่งในเดือนสิงหาคมและกันยายนสถานการณ์การท่องเที่ยวของไทยสามารถกลับมาเติบโต เพิ่มขึ้นได้อีกครั้งในอัตราร้อยละ 2.86 และ 4.24 ตามลำดับสำหรับตลาดที่ฟื้นตัวแล้วในช่วงไตรมาสที่ 3 ได้แก่ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเอเชียใต้

เนื่องจากรัฐบาลได้เล็งเห็นความสำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ดังนั้นในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) และฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) มีสาระการพัฒนายที่จะมีผลต่อการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่

- การจัดกิจกรรมโดยคำนึงถึง “คน” เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา การพัฒนาศักยภาพคนและเพิ่มโอกาสการพัฒนา พร้อมทั้งกระจายรายได้และความเจริญสู่ภูมิภาคและชนบท เอื้อประโยชน์ต่อท้องถิ่น
- การจัดกิจกรรมท่องเที่ยวโดยไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการรณรงค์ให้ความรู้ สร้างทัศนคติและจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในการวางแผนริเริ่มจัดกิจกรรมต่าง ๆ
- การจัดกิจกรรมที่มีส่วนสนับสนุนการพัฒนาพื้นที่และเมือง รวมถึงการพัฒนาเมืองที่น่าอยู่
- การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขององค์กรท้องถิ่น ประชาชน และภาคเอกชนในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อการท่องเที่ยว

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจะสามารถแก้ไขปัญหาสภาพเศรษฐกิจของประเทศไทยที่ผ่านมาได้เป็นอย่างดี แต่การท่องเที่ยวก็เป็นกิจกรรมที่ต้องใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ จึงทำให้เกิดผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบ ซึ่งจำเป็นต้องศึกษาและพิจารณาให้รอบคอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอิทธิพลของการท่องเที่ยวที่มีต่อสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวและประชาชน ซึ่งหมายถึง กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของประเทศ ทั้งในเรื่องการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ การเปลี่ยนแปลงในขนบธรรมเนียมประเพณี การเปลี่ยนแปลงในวัฒนธรรมที่เคยปฏิบัติ เช่น การแต่งกาย การกินอยู่ การใช้ภาษา ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบความสัมพันธ์ของบุคคล ในขณะที่อุตสาหกรรมท่องเที่ยวจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ภายในประเทศ ซึ่งได้แก่ ทรัพยากรทางธรรมชาติ ทรัพยากรทางศิลปวัฒนธรรม และแรงงานบริการของประชากรในประเทศ ปัจจุบันในหลายประเทศได้ยอมรับกันแล้วว่า อุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่มีการเตรียมการและจัดการที่ดี โดยคำนึงถึงขีดจำกัดในการรองรับของพื้นที่ ทั้งทางกายภาพและสังคมนั้น จะเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพ และได้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจที่สูงมาก และในขณะเดียวกัน ได้ก่อให้เกิดผลกระทบทางสภาพแวดล้อมน้อยกว่ากิจกรรมอุตสาหกรรมอื่น ๆ ถ้าประเทศใดสามารถดูแลรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมอย่างเคร่งครัด ให้ทรงคุณภาพเช่นเดิม โดยสามารถใช้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นส่วนหนึ่งที่จะสนับสนุนให้เกิดความสำเร็จของการพัฒนาที่ยั่งยืน

ความพยายามในการพัฒนาการท่องเที่ยวในทิศทางที่ประสานการพัฒนากับการอนุรักษ์มีมาโดยตลอด โดยการวางกลยุทธ์ในการพัฒนาที่ดำเนินการอย่างรอบคอบ ตรงตามหลักวิชาการ ภายใต้แนวทาง “พัฒนาคู่อนุรักษ์ เพื่อพิทักษ์การท่องเที่ยวไทย” (การท่องเที่ยวแห่ง

ประเทศไทย, ม.ป.ป.ช. : 4) แต่ในการดำเนินการที่ผ่านมาแนวทางต่าง ๆ เหล่านี้ ยังไม่สามารถปฏิบัติอย่างได้ผล ด้วยสาเหตุหลายประการ สาเหตุประการหนึ่ง คือ ความสับสนในการพัฒนา ระหว่างความต้องการทางเศรษฐกิจและการอนุรักษ์ และการขาดการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสม

ภายใต้ความต้องการของประเทศ ในการสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนากับการอนุรักษ์ ประกอบกับกระแสแห่งการพัฒนาอย่างยั่งยืนแม้ในระดับโลก โดยเฉพาะการประชุม “Earth Summit” ที่เมือง Rio de Janeiro ประเทศบราซิล ในปี พ.ศ. 2535 มีส่วนผลักดันให้เกิดความร่วมมือระหว่างภาครัฐบาลกับภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องในการจัดตั้งระบบและกระบวนการเพื่อการประสานการพัฒนาอย่างยั่งยืน ตั้งแต่ในระดับการตัดสินใจ และระบุแนวทางการปฏิบัติที่จำเป็นไว้ใน Agenda 21 ซึ่งได้กล่าวถึงส่วนที่เกี่ยวข้องกับ Travel and Tourism Industry ด้วย และได้ข้อสรุปที่ได้ก่อให้เกิดกระแสที่สำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว 3 ด้าน คือ (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2540 : 1)

ด้านแรก เป็นกระแสความต้องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีขอบข่ายกว้างขวางไปทั่วโลก ทั้งในแง่การอนุรักษ์ในระดับท้องถิ่นจนถึงการอนุรักษ์ ป้องกันและแก้ไขวิกฤตการณ์ของโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอนุรักษ์ระบบนิเวศเพื่อความหลากหลายทางชีวภาพ

ด้านที่สอง เป็นกระแสความต้องการศึกษา เรียนรู้ หรือมีประสบการณ์ในสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นความต้องการที่มีมากขึ้น ในหมู่นักท่องเที่ยว และในทุกส่วนของสังคมให้มีความรู้และความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดความต้องการเป็นไปในการขยายตลาดธุรกิจท่องเที่ยวรูปแบบนี้

และด้านที่สาม เป็นกระแสความต้องการพัฒนาคนโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่มาจากระชาชนท้องถิ่นในระดับหมู่บ้าน อันเป็นหลักประกันที่จะให้การพัฒนาที่มีทิศทางที่ถูกต้อง มีการกระจายรายได้ที่เหมาะสมเป็นไปตามความต้องการของผู้อยู่ในพื้นที่มากขึ้น

จากกระแสความต้องการทั้ง 3 ด้านนี้ จะเห็นได้ว่าทั้ง 3 ส่วนมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน กล่าวได้ว่า มีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยตรงในลักษณะการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยลักษณะหรือรูปแบบการท่องเที่ยวในลักษณะการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ถูกกล่าวถึงมากที่สุดในตอนนี้ คือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ECOTOURISM)

การท่องเที่ยวมีความสำคัญ และมีส่วนช่วยผลักดันให้ประเทศไทยมีเงินตราต่างประเทศไหลเข้าสู่ประเทศไทย และทรัพยากรการท่องเที่ยวของไทยก็มีศักยภาพสูง ดังกล่าวแล้ว ที่จังหวัดเชียงรายก็มีทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และที่มนุษย์

สร้างขึ้นมาเป็นจำนวนมาก และเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพสูง ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยเฉพาะสามเหลี่ยมทองคำเพราะเป็นดินแดนที่มีความสวยงามและมีภูมิทัศน์ที่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศนิยมไปท่องเที่ยว เป็นจำนวนมากแต่เป็นที่น่าเสียดายเมื่อมาถึงลงถ่ายรูปแล้วก็พากันจากไป จึงควรที่จะได้ดำเนินการศึกษาวิจัยแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติมีอะไรบ้าง และตั้งอยู่ที่ใด และแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์ได้สร้างขึ้นมาเป็นเวลานานนั้นมีอะไรบ้าง เช่น ถ้ำผา ถ้ำพระผาน้ำทิพย์ ชาวเขาเผ่าต่าง ๆ สวนรุกขชาติ วัด โบราณวัตถุ โบราณสถานในสมัยเชียงแสนที่น่าสนใจ มีอยู่ที่ใดบ้างของอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นอำเภอที่เป็นชายแดนเสี่ยงต่อการแทรกแซงได้ง่าย เพื่อจะได้รวบรวมไว้เป็นหมวดหมู่ และศึกษาความคิดเห็นต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ เพื่อการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและ Home Stay หรือจัดโปรแกรมทัศนศึกษาเป็นแหล่งของการเรียนรู้ เก็บรวบรวมข้อมูลวัฒนธรรมล้านนาอันทรงคุณค่า โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนของชาติจะได้เข้าใจ และเกิดความรักและหวงแหนทรัพยากรการท่องเที่ยวของบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ จังหวัดเชียงรายให้คงสภาพเดิมไว้ให้ลูกหลานได้ชื่นชมตลอดไป รวมทั้งจะพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งคิดชายแดนลาว เมียนมาร์ และล่องเรือต่อไปยังประเทศจีนได้ ด้วยการปรับปรุงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แบบ Home Stay เชิงบูรณาการ ซึ่งจะเน้นประโยชน์แก่ประชาชนบริเวณชายแดนของอำเภอเชียงแสนนี้ เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยน ความรู้ทางวัฒนธรรม เพราะวัฒนธรรมเป็นสายเลือดของประชาชนบริเวณสามเหลี่ยมทองคำที่จะสร้างความมั่นคงให้ประเทศชาติระหว่าง 3 ประเทศ ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

2.1 เพื่อสำรวจและศึกษาสภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมล้านนา บริเวณสามเหลี่ยมทองคำ รวมทั้งบริเวณพื้นที่ของอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

2.2 เพื่อศึกษาความคิดเห็นที่จะพัฒนาบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ เพื่อส่งเสริมความมั่นคงทางวัฒนธรรมล้านนา ของประชาชนบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ

2.3 เพื่อศึกษาความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการท่องเที่ยวแบบ Home Stay ของประชาชนบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ

2.4 เพื่อศึกษาความต้องการของประชาชนที่จะเข้าร่วมโครงการท่องเที่ยวแบบ Home Stay เพื่อสร้างความมั่นคงทางวัฒนธรรมล้านนา บริเวณสามเหลี่ยมทองคำ รวมทั้งบริเวณพื้นที่ของอำเภอเชียงแสน

2.5 เพื่อศึกษาความต้องการของประชาชนที่จะพัฒนาให้มีความรู้ ในการประกอบอาชีพด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยว รวมทั้งอาชีพเกี่ยวกับการจัด Home Stay ด้วย

2.6 เพื่อวางแผนและสำรวจแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและความพร้อมของประชาชนที่จะเข้าร่วม โครงการท่องเที่ยวแบบ Home Stay บริเวณสามเหลี่ยมทองคำ รวมทั้งบริเวณพื้นที่ของอำเภอเชียงแสน

2.7 เพื่อให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ Home Stay ด้วยวิธีการดำเนินการประชุม อบรม สันทนาการ เสวนา และปรึกษาร่วมกันที่จะจัดทำโครงการท่องเที่ยวแบบ Home Stay เพื่อสร้างความมั่นคงทางวัฒนธรรมให้กับประชาชนบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ

2.8 เพื่อสร้างและดำเนินการจัดทำโครงการท่องเที่ยวแบบ Home Stay ที่เป็นความมั่นคงทางวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิต ที่เป็นเอกลักษณ์หรือแบบท้องถิ่นของประชาชนโดยประชาชน และเพื่อประชาชนในชุมชนด้วยวิธีการให้ประชาชนมีส่วนร่วม

2.9 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ที่มาพักค้างคืนที่ชมรม โฮมสเตย์สามเหลี่ยมทองคำ

2.10 เพื่อจัดทำแผนที่และคู่มือสำหรับการเดินทางมาท่องเที่ยวแบบ Home Stay โดยมีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประจำท้องถิ่นที่น่าสนใจ รวมทั้งนวดแพทย์แผนไทยและระเบียบว่าด้วยการเข้าพัก Home Stay ด้วยเพื่อใช้ประชาสัมพันธ์ต่อไป

2.11 เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การอนุรักษ์วัฒนธรรมล้านนาให้เกิดความมั่นคงทางวัฒนธรรมบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ สำหรับการรองรับเป็นมรดกโลกต่อไป

3. ขอบเขตของโครงการวิจัย

เนื่องจากโครงการนี้เป็นโครงการวิจัยย่อยที่ 4 ของแผนงานวิจัยที่มุ่งผลสำเร็จ คือ Output และ Outcome เป็นเป้าหมายหลัก จึงได้กำหนดขอบเขตและแนวทางในการศึกษาวิจัยไว้ดังนี้

3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหาและตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ การสำรวจสภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิต และศิลปะรวมทั้งกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชาวบ้านได้สะสมไว้นานแล้ว

นอกจากนี้ ยังศึกษาความคิดเห็น ความต้องการ การมีส่วนร่วม ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และแบบ Home Stay การเข้าร่วมโครงการ Home Stay การจัดทำคู่มือกฎระเบียบ กติกา การฝึกอบรมให้ความรู้ด้านอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ความรู้เกี่ยวกับคุณค่าทางวัฒนธรรม การสร้างและพัฒนาโครงการ Home Stay โดยชุมชน การติดตามและประเมินผลโครงการ Home Stay

3.2 ขอบเขต ด้านประชากร ได้แก่ ผู้นำชุมชน หัวหน้าครัวเรือน สมาชิก อบต. เจ้าหน้าที่ และข้าราชการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

3.3 ขอบเขตด้านสถานที่ ได้กำหนดพื้นที่ที่เป็นรูปธรรม คือ แหล่งท่องเที่ยว ของ ตำบล โยนก ตำบลเวียง และตำบลศรีดอนมูล อำเภอเชียงแสน ซึ่งเป็นอำเภอที่มีพรมแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยมีแม่น้ำโขงเป็นเอกลักษณ์ของทั้ง 2 ฝั่ง ซึ่งได้รวมสามเหลี่ยมทองคำ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของจังหวัดเชียงรายที่รู้จักกันเป็นอย่างดีทั้งชาวไทยและต่างประเทศ

3.4 ขอบเขตของระยะเวลาในการทำโครงการวิจัย คือ ใช้เวลา 2 ปี คือ ระหว่างเดือน ธันวาคม 2548 – พฤศจิกายน 2550

4. นิยามศัพท์/ตัวแปรในการวิจัย

4.1 การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว (Tourism Development) หมายถึง การวางแผนและดำเนินการปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว ทั้งที่เป็นธรรมชาติ โบราณสถาน ศาสนสถาน และศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และวิถีชีวิต ให้มีความเจริญก้าวหน้าและมีความเหมาะสมที่จะต้อนรับการมาเยี่ยมเยือนของนักท่องเที่ยว ให้เกิดการเรียนรู้ เกิดความประทับใจ และเป็นการพักผ่อนหย่อนใจตามความต้องการของนักท่องเที่ยว ซึ่งในที่นี้ได้แก่ การจัดทำโครงการ Home Stay บริเวณสามเหลี่ยมทองคำ

4.2 การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism Promotion) หมายถึง การที่ทางราชการและหน่วยงานเอกชน รวมทั้งประชาชนในพื้นที่ ได้ร่วมกันจัดทำโครงการและกิจกรรมต่างๆ ในลักษณะที่จะต้องรักษา และอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวให้ดำรง และคงอยู่ในสภาพเดิมให้มากที่สุด จึงเชิญชวนและรณรงค์ทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างประเทศช่วยกันอนุรักษ์ด้วย

4.3 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบบูรณาการ (Integrated Ecotourism) หมายถึง การที่จัดโครงการและแผนงานในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแหล่งท่องเที่ยวแห่งใดแห่งหนึ่ง หรือหลายแหล่งท่องเที่ยวให้มีครบถ้วนสมบูรณ์ ตามความต้องการของนักท่องเที่ยวแบบ One Stop Service นั่นคือ มีทั้งการท่องเที่ยว การออกกำลังกาย การนวดเพื่อสุขภาพ กีฬาเพื่อสุขภาพ การค้าขายอาหารพื้นบ้าน วัฒนธรรมประเพณี ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรและสินค้าพื้นเมือง เป็นต้น

4.4 การมีส่วนร่วมของประชาชน (Peoples participation) หมายถึง การที่เปิดโอกาสอย่างเสรีให้ประชาชนในท้องถิ่นของบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ ของอำเภอเชียงแสน ได้เข้ามามีส่วนร่วมคิดร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมดูแลรักษา ร่วมบริจาค ร่วมประเมินผลและร่วมได้รับผลประโยชน์ เป็นต้น ในกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างเท่าเทียมกัน

4.5 การท่องเที่ยวแบบการพักค้างคืน (Home Stay) หมายถึง การที่ประชาชนในอำเภอ เชียงแสน มีความต้องการที่จะเข้าร่วมโครงการ ด้วยการที่บ้านหรือที่อยู่อาศัยของตนเอง จัดให้เป็นสถานที่พักค้างคืน ในระยะสั้น 3-10 วัน ในลักษณะเป็นสมาชิกคนหนึ่งของครอบครัว คือ กิน-อยู่-เรียนรู้วัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตของชาวล้านนา ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของ บริเวณชายแดนของสามเหลี่ยมทองคำ โดยนักท่องเที่ยวที่มาพักค้างคืน ต้องเสียค่าบริการตามที่ กำหนดไว้

4.6 การนวดแพทย์แผนไทย (Thai Massage) หมายถึง กิจกรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว เชิงสุขภาพ ด้วยการนวดฝ่าเท้า นวดคิ้ว นวดบริเวณที่ปวดเมื่อย ซึ่งอาจมียาสมุนไพรหรือไม่ก็ได้ แต่เป็นการนวดด้วยการใช้มือและศิลปะพื้นฐานในการนวด รวมทั้งมีการประคบและอบด้วย

4.7 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Recourse Development) หมายถึง การที่จะให้ ความรู้ การเข้าใจ และพัฒนาให้ประชาชนในท้องถิ่นนี้ ได้มีการเรียนรู้ และพัฒนาศักยภาพของ ตนเองด้วยการเข้ารับการฝึกอบรม การประชุม สัมมนา การพูดคุย การเสวนา รวมทั้งการเรียนรู้ ด้วยตนเอง เพื่อให้ตนเองมีความรอบรู้ ท้นต่อสถานการณ์ เรียนรู้และเข้าใจวัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ การเมือง ความมั่นคงของประเทศบริเวณชายแดน และความสำคัญของความเป็นคน ไทย ที่เป็นสยามเมืองยิ้ม

4.8 คุณค่าทางสังคม (Social Value) หมายถึง การที่บุคคลได้มีการเรียนรู้ ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และความมั่นคงของประเทศในด้านต่างๆ แล้ว ก็ย่อม เห็นว่าสิ่งที่มีอยู่ ปรากฏอยู่ และสิ่งที่บรรพบุรุษได้สะสมและถ่ายทอดเป็นมรดกมาถึงลูกหลานนี้ เป็นสิ่งที่มีประโยชน์ มีคุณค่าทางจิตใจ ไม่สามารถคิดเป็นตัวเงินได้ แล้วพร้อมทั้งเก็บรักษาและ อนุรักษ์ รวมทั้งสืบสานและถ่ายทอด ไปยังลูก-หลาน ต่อๆ ไป โดยยอมรับว่าเป็นความดีและ ความงามของหมู่คณะ ชุมชนและสังคมด้วย

4.9 ความมั่นคงทางวัฒนธรรม (Cultural Security) หมายถึง การที่ประชาชนมีความ เชื่อมั่น มีสภาวะแห่งความรู้สึกที่ปลอดภัยมีความแน่ใจ มีอิสระ การมีเสรีภาพ และการได้รับ หลักประกัน เป็นดังในเรื่องที่เกี่ยวกับวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ ศาสนา ลัทธิ ความผูกพันที่ได้สะสมและสืบทอด กันต่อๆ มาว่าเป็นความดี ความงาม ที่สร้าง ความเจริญ ความมั่นคงและความจริงยั่งยืนต่อไป

4.10 การสร้างและพัฒนา Home Stay หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วม ในการจัดทำ Home Stay ในหมู่บ้านของตนด้วยการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีปฏิบัติและการจัด กิจกรรมแบบต่าง ๆ ทางด้านวัฒนธรรมและอื่น ๆ ให้กับนักท่องเที่ยวที่มานอนค้างคืนโดยยึด หลักบัญญัติ 10 ประการในการจัด Home Stay

5. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- 5.1 ช่วยให้ทราบแหล่งท่องเที่ยว ว่ามีอยู่ในพื้นที่ใดบ้าง ของอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นแนวชายแดนของไทย
- 5.2 ช่วยให้มีความรู้แนวทางการที่จะอนุรักษ์ และรณรงค์วัฒนธรรมอันดีงามของล้านนา บริเวณสามเหลี่ยมทองคำไว้เพื่อให้เกิดความมั่นคงทางวัฒนธรรมบริเวณชายแดนที่ง่ายต่อการเปลี่ยนแปลง
- 5.3 ช่วยให้มีความรู้ต่างๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยว อันจะสร้างรายได้เสริมแก่ประชาชนในท้องถิ่น
- 5.4 ช่วยให้มีความรู้ทางเลือกแก่นักท่องเที่ยว ที่นิยมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและมี Home Stay ไว้เป็นทางเลือกด้วย
- 5.5 ช่วยให้มีความรู้เรื่องการท่องเที่ยวแบบ Home Stay ที่ได้จากการวิจัย
- 5.6 ช่วยให้มีความรู้โครงการ Home Stay โดยชุมชนที่เกิดจากการวิจัย
- 5.7 ช่วยให้ชาวท้องถิ่นตระหนักถึง ความเป็นไทยและรักษาวัฒนธรรมล้านนาไว้ให้ลูกหลานต่อไป
- 5.8 ช่วยพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้ และความดีงามทางด้านจิตใจ และความเป็นไทย
- 5.9 พื้นที่บริเวณที่มีการวิจัยครั้งนี้จะเป็นต้นแบบ (Model) ของการวิจัยการบูรณาการในการที่จะสร้างความมั่นคงทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นให้กับท้องถิ่นทั่วประเทศได้ต่อไป
- 5.10 ช่วยให้ประชาชนในท้องถิ่นมีการอนุรักษ์วัฒนธรรมล้านนาของตนเองไว้ให้ลูกหลานได้ชื่นชมต่อไป

6. หน่วยงานที่นำผลการวิจัยไปใช้

- 6.1 สำนักงานจังหวัดเชียงราย และอำเภอเชียงแสนรวมทั้ง อบต.เวียงและอบต. อื่น ๆ ด้วย
- 6.2 กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา
- 6.3 กระทรวงมหาดไทย
- 6.4 กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น
- 6.5 กระทรวงวัฒนธรรม
- 6.6 สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
- 6.7 โรงเรียนทั้งระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษาของจังหวัดเชียงราย
- 6.8 บริษัทท่องเที่ยวและมูลนิธิต่างๆ

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าวรรณกรรม/สารสนเทศที่เกี่ยวข้อง ไว้ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

ความหมายของการท่องเที่ยว

McIntosh and Goeldner (1986:4) การท่องเที่ยว (Tourism) หมายถึง ผลรวมของปรากฏการณ์และความสัมพันธ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาจากปฏิสัมพันธ์ (การกระทำ ซึ่งกันและกัน) ของนักท่องเที่ยวผู้ประกอบการ รัฐบาลผู้เป็นเจ้าของบ้าน และชุมชนผู้เป็นเจ้าของบ้าน เป็นกระบวนการดึงดูดใจและต้อนรับจับคู่กับนักท่องเที่ยวและผู้มาเยือนอื่น ๆ

Hunziker และ Krapf (อ้างใน มล.ศุ้ย ชุมสาย 2518:41) การท่องเที่ยว (Tourism) หมายถึง เป็นความสัมพันธ์เบ็ดเสร็จ และปรากฏการณ์ทั้งหลายทั้งส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพักอาศัยอยู่อย่างชั่วคราวของคนต่างถิ่นที่พักอยู่ ทั้งนี้มีเงื่อนไขมิใช่เป็นการตั้งหลักฐานเพื่อประกอบอาชีพเป็นการชั่วคราวหรือถาวรทำให้เกิดผลกำไร

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2537:3) ลักษณะการเดินทางท่องเที่ยวตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้เป็นสากล 3 ประการคือ

1. เป็นการเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติ ไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว
2. เป็นการเดินทางด้วยความสมัครใจ
3. เป็นการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ตามที่มีค่าใช้จ่ายเพื่อประกอบอาชีพ

Alberto Sessa (อ้างในธรรมนูญ ประจวบเหมาะ 2529 : 3) อุตสาหกรรมท่องเที่ยว Tourism Industry หมายถึง กลุ่มกิจกรรมใด ๆ ในสังคมที่ให้ผลผลิตและบริการสิ่งอำนวยความสะดวกให้มนุษย์ทั้งด้านจิตใจและร่างกาย และตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว

พระราชบัญญัติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ.2522 มาตรา 4 (ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่มที่ 96 ตอนที่ 72: 2522) อุตสาหกรรมท่องเที่ยว หมายถึง อุตสาหกรรมใด ๆ ที่จัดให้มีหรือให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทั้งภายในและภายนอกราชอาณาจักรไทย มีค่าตอบแทนและหมายรวมถึง

1. ธุรกิจนำเที่ยว
2. ธุรกิจโรงแรมนักท่องเที่ยว
3. ธุรกิจภัตตาคาร สถานบริการ และสถานี่ตากอากาศ สำหรับนักท่องเที่ยว

4. ธุรกิจขายของที่ระลึก หรือสินค้าสำหรับนักท่องเที่ยว
5. ธุรกิจกีฬาสำหรับนักท่องเที่ยว
6. การดำเนินงานนิทรรศการ งานแสดง ออกเ้างาน การเผยแพร่ หรือดำเนินการอื่นใดโดยมีความมุ่งหมาย เพื่อชักนำหรือส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยว

a คำว่า อุตสาหกรรมท่องเที่ยว (Tourist Industry หรือ Tourism Industry) เป็น วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว (Tourism) สามารถใช้แทนกันได้โดยทั่วไป

b ความหมายของนักท่องเที่ยว

มล.ศุข ชุมสาย (2519:48) นักท่องเที่ยว (Tourist) ได้แก่ ผู้เยี่ยมชมเยือนชั่วคราวที่มาพักอย่างน้อย 24 ชั่วโมง ในประเทศที่เขาเยี่ยมชมเยือน และมีเหตุจูงใจในการเยี่ยมชมเยือนเป็น

- 1) การใช้เวลาว่างเพื่อความเพลิดเพลิน การพักผ่อน สุขภาพ การศึกษา การศาสนาและการกีฬา
- 2) การจัดดำเนินธุรกิจ การปฏิบัติเกี่ยวกับครอบครัว การปฏิบัติภารกิจที่ได้รับมอบหมายและการกีฬา

พระราชบัญญัติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ.2522 มาตรา 4 (ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่มที่ 96 ตอนที่ 72: 2522) นักท่องเที่ยว หมายความว่าบุคคลที่เดินทางจากท้องถิ่นเป็นถิ่นที่อยู่ปกติของตนไปยังท้องถิ่นอื่นเป็นการชั่วคราวด้วยความสมัครใจ และด้วยวัตถุประสงค์อันมิใช่เพื่อไปประกอบอาชีพหรือหารายได้

ความหมายของทรัพยากรการท่องเที่ยว

ทรัพยากรการท่องเที่ยว หมายถึง สิ่งดึงดูดใจที่ก่อให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยว สามารถแบ่งเป็น 3 ประเภท ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเข้าใจในภาพรวมของการท่องเที่ยว เนื่องจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมเป็นต้นทุน ในการดำเนินการและดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว (ททท.กองวางแผนโครงการ, 2528, น.28)

1. ประเภทธรรมชาติ หมายถึง สภาพทางกายภาพของธรรมชาติที่มีความสวยงาม หรือความน่าสนใจต่อการเดินทางไปเที่ยวชม ได้แก่ ภูเขา ป่าไม้ น้ำตก แม่น้ำลำธาร ชายทะเล เกาะแก่ง ภูมิทัศน์และสภาพทางภูมิศาสตร์อื่น ๆ นอกจากนี้ ยังรวมบริเวณซึ่งมนุษย์เราได้เข้าไปปรับปรุงเพื่อตกแต่งเพิ่มเติมในบางส่วน ได้แก่ อ่างเก็บน้ำ เขื่อน และสถานที่ตากอากาศต่าง ๆ

2. ประเภทประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุสถานและศาสนา หมายถึงสิ่งต่าง ๆ ที่มนุษย์เราได้สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์และเพื่อประโยชน์ของมนุษย์เอง ทั้งที่เป็นมรดกของอดีต

และได้สร้างเสริมขึ้นในสมัยปัจจุบัน แต่มีผลดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ได้แก่ พระราชวัง ศาสนสถาน โบราณวัตถุสถาน และพิพิธภัณฑ์

3. ประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรมหมายถึงรูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคม และการประพฤติปฏิบัติที่ยึดถือและสืบทอดต่อกันมา ตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลต่อการดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ได้แก่ สภาพชีวิตไทยริมคลอง ตลาดน้ำ เรือนแพ หมู่บ้านชาวเขา งานเทศกาลประเพณีและสวนสนุก

2. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ หรืออาจเรียกว่า “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” ก็ได้ ซึ่งมาจากคำภาษาอังกฤษว่า “Ecotourism” ซึ่งคำผสมกันระหว่างคำว่า “Ecology” ซึ่งแปลว่า “นิเวศวิทยา” กับคำว่า “Tourism” ซึ่งหมายถึง “การท่องเที่ยว” ฉะนั้นคำว่า “Ecotourism” จึงหมายถึง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หรือ “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” ซึ่งมีหลักการและกระบวนการอย่างเดียวกัน ในวงการท่องเที่ยวยังมีคำภาษาอังกฤษอื่น ๆ ที่สำคัญและใช้ในความหมายใกล้เคียงกัน อาทิ Nature Based, Green Tourism, Bio Tourism, Low impact Tourism, หรือคำในภาษาไทยว่า นิเวศสัญจร, การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์, การท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ, การท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์, นักวิชาการบางท่านสนใจเฉพาะพื้นที่ธรรมชาติแต่นักวิชาการบางท่านกล่าวว่า ต้องพิจารณาด้านสังคม และวัฒนธรรมด้วย ความขัดแย้งดังกล่าวจะนำเสนอออกมาในลักษณะของการเรียกขาน กล่าวคือ ได้มีความพยายามบัญญัติคำขึ้นมาหลายคำ อาทิ Eco-cultural Tourism, (ททท.กองวางแผนโครงการ, 2536, น.4) คำเหล่านี้บัญญัติขึ้นเพื่อพยายามจะชี้ให้เห็นว่าเป็นการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) แต่คำที่เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายที่สุด คือ Ecotourism ซึ่งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2538 : น 2-3) ใช้คำในภาษาไทยว่า “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์”

นิยามและความหมายของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีบุคคลและกลุ่มบุคคลได้ให้ความหมายดังต่อไปนี้

Hector Ceballos-Lascurain, 1990 (อ้างถึงใน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, คณะวนศาสตร์, ศูนย์วิจัยป่าไม้, 2538, น. 3-2) แห่งสภาพสากลว่าด้วยการอนุรักษ์ (International Union for the Conservation of Nature and Natural Resources – IUCN) ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นบุคคลแรกที่กำหนดความหมายของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ว่า “เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังธรรมชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อชื่นชม ศึกษาเรียนรู้ และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ และสัตว์ป่า ตลอดจนลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในแหล่งธรรมชาติเหล่านั้น”

Elizabeth Boo, 1991 (อ้างถึงใน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, คณะวนศาสตร์, ศูนย์วิจัยป่าไม้, 2538, น.3-2) ซึ่งเป็นผู้คลุกคลีกับงานวิจัยการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในลาติน อเมริกาและหมู่เกาะแคริบเบียนพร้อมกับเขียนรายงานเรื่อง “Ecotourism: The Potentials and Pitfalls” ได้ให้คำนิยามของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ว่า “การท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่เอื้อประโยชน์ต่อการอนุรักษ์อันเนื่องมาจากการมีรายได้สำหรับการดูแลรักษาพื้นที่ การสร้างงานให้ชุมชนหรือท้องถิ่นและการสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม”

The Ecotourism Society, 1991 (อ้างถึงใน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, คณะวนศาสตร์, ศูนย์วิจัยป่าไม้, 2538, น.3-3) ซึ่งเป็นองค์กรภาคเอกชนที่มีบทบาทโดยตรงเกี่ยวกับการศึกษาวางแผนและเผยแพร่ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้กำหนดความหมายของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในช่วงแรกว่า “การเดินทางไปเยือนแหล่งธรรมชาติโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเรียนรู้ถึงวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ธรรมชาติ ด้วยความระมัดระวังไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลง หรือทำลายคุณค่าของระบบนิเวศในขณะที่ช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจที่ส่งผลให้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเกิดประโยชน์ต่อประชาชนท้องถิ่น”

ต่อมาคำนิยามของ The Ecotourism Society ก็ได้รับการปรับปรุงโดย Westem ให้สั้นและกะทัดรัด แต่มีความหมายสมบูรณ์มากขึ้นว่าเป็น “การเดินทางท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติ ซึ่งมีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนท้องถิ่นดีขึ้น”

Ralf Buckley (Ecotourism Network Newsletter, 2539, น.7) ได้ให้ความหมายว่า “การท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานเกี่ยวข้องกับธรรมชาติ มีการจัดการแบบอย่างยั่งยืน สนับสนุนการอนุรักษ์และให้การศึกษาทางสิ่งแวดล้อม”

การประชุม Globe 90' ณ ประเทศแคนาดา ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า “การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนหมายถึงการพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว และผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยมีการปกป้องและสงวนรักษาโอกาสต่าง ๆ ของอนุชนรุ่นหลังด้วยการท่องเที่ยวนี้ มีความหมายรวมถึงการจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และความงามทางสุนทรียภาพ ในขณะที่สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม และระบบนิเวศด้วย (Globe 90' Conference, อ้างถึงใน สมัย อภาภิรม และเขาวนนท์ เชฎฐรัตน์, บรรณาธิการ, 2538, น.191)

สำหรับประเทศไทย นักวิชาการด้านการท่องเที่ยวได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ไว้ดังนี้

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2538, น.4) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ไว้ว่า “การเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใดแห่งหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ชื่นชมและเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ สภาพธรรมชาติ สภาพสังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิตของคน ในท้องถิ่นบนพื้นฐานของความรู้และความรับผิดชอบต่อระบบนิเวศ”

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (Ecotourism Network Newsletter, 2539, น.7) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “การท่องเที่ยว โดยเข้าไปสัมผัสกับธรรมชาติ ซึ่งต้องมีการ ได้ความรู้ทางนิเวศวิทยา จากผู้มีความรู้ในเรื่องนั้น ๆ อย่างแท้จริง เพื่อให้ นักท่องเที่ยว ที่เข้าไปมีความรู้เพิ่มขึ้น รวมถึงการสัมผัส สภาพทางธรรมชาติ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของ ประชากรในท้องถิ่นและความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่ต้องรักษาไว้”

เสรี เวชชบุษกร (2538,48-51 : และนิคม มุสิกคามะ, 2538, น.38-47: อ้างถึงใน พงศ์ ศานต์ พิทักษ์มหาเกตุ, 2538, น.37) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติ ต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและต่อสิ่งแวดล้อมทางสังคม ซึ่งหมายรวมถึง วัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นตลอดจน โบราณสถาน โบราณวัตถุที่มีอยู่ในท้องถิ่นด้วย”

พงศศานต์ พิทักษ์มหาเกตุ (2538, น.37) กล่าวว่า “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการให้ความรู้ ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวในด้านระบบนิเวศของทรัพยากรการท่องเที่ยว ซึ่งประกอบด้วยธรรมชาติ ป่าไม้ และแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ตลอดจนคุณค่าความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรม ฯลฯ ของชุมชนนั้น ๆ เมื่อนักท่องเที่ยวมีความเข้าใจดีแล้ว นักท่องเที่ยวจึงปฏิบัติให้กลายเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ หรือชุมชนนั้น โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศของสิ่งแวดล้อม สังคม หรือต่อชุมชนนั้น

ภราเดช พยัคฆวิเชียร (2539, น.5) กล่าวถึงว่า “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หรือ Ecotourism เป็นเพียงรูปแบบการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งเท่านั้น ความหมายของ Ecotourism คือ การเดินทางท่องเที่ยวในพื้นที่ที่เป็นธรรมชาติ วัฒนธรรม ท้องถิ่น.....”

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2539, น.60) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “การท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดผลทางเศรษฐกิจ โดยการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้การท่องเที่ยวมีความมั่นคงยั่งยืนอยู่คู่สังคมมนุษย์ และก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น”

บุวดี นิรัตน์ตระกูล (2538, น.51) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ต้องใช้ทุนธรรมชาติอย่างมีขีดจำกัด และให้มีความมั่นคงยั่งยืนและท้ายที่สุดจะต้องคืนทุนต่อสังคม ในที่นี้หมายถึง การให้ท้องถิ่น ได้มีโอกาสตั้งแต่เริ่มรับรู้ ตัดสินใจ มีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์

เหล่านี้ถือเป็นกระบวนการที่สมบูรณ์ พิจารณาทั้งในเรื่องทุนธรรมชาติและทุนทางสังคม ซึ่งส่งผลต่อทุนทางเศรษฐกิจที่ดำรงอยู่ได้

สุดาพร วรพล (2536, น.27) กล่าวถึงการท่องเที่ยวทางธรรมชาติว่า “เป็นการเดินทางท่องเที่ยวที่ต้องไม่รบกวนหรือทำลายธรรมชาติ มีจุดมุ่งหมายเพื่อการศึกษา ชื่นชม เพลิดเพลินกับภูมิประเทศพื้นที่ป่าไม้และสัตว์ป่ารวมถึงวัฒนธรรม ชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในพื้นที่นั้น ๆ ด้วย”

จากความหมายดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึงการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ทางสังคมและวัฒนธรรม เพื่อศึกษา ชื่นชมความงดงามสุนทรียภาพ โดยมีความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยวและสภาพแวดล้อม และสามารถสร้างประโยชน์ให้กับชุมชนในท้องถิ่น”

จากนิยามและความหมายดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้ความสำคัญที่เป็นสาระสำคัญดังนี้ (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, คณะวนศาสตร์, ศูนย์วิจัยป่าไม้, 2538, น.3-3)

1. แหล่งท่องเที่ยวที่จะส่งเสริมและพัฒนาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ควรเป็นพื้นที่ธรรมชาติที่มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสภาพแวดล้อม และอาจรวมไปถึงแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณคดี และวัฒนธรรมที่ปรากฏในพื้นที่ธรรมชาตินั้นด้วย

2. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นการท่องเที่ยวที่ทุกฝ่ายมีความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมธรรมชาติ และระบบนิเวศ โดยเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายหรือทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม

3. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เน้นให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสหรือมีประสบการณ์กับสภาพแวดล้อมธรรมชาติโดยตรง และเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาเรียนรู้สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ซึ่งนอกจากจะได้รับความพึงพอใจแล้ว ยังจะเป็นการเสริมสร้างจรรยาบรรณในด้านสิ่งแวดล้อมเชิงบวกด้วย

4. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ให้ประโยชน์กลับคืนสู่ธรรมชาติ และการอนุรักษ์ธรรมชาติ ในขณะที่เดียวกันจะเอื้อประโยชน์ต่อชุมชนในท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จะมุ่งเน้นที่คุณค่าธรรมชาติ หรือลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวไม่ใช่เน้นที่การเสริมแต่งหรือการพัฒนาอำนวยความสะดวกต่าง ๆ

จากคำนิยามหรือความหมายต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้ว อาจสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หรือเชิงนิเวศนั้น ให้ความหมายที่เป็นสาระสำคัญได้ดังต่อไปนี้

- (1) แหล่งท่องเที่ยวที่จะส่งเสริมและพัฒนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ควรเป็นพื้นที่ธรรมชาติที่มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม และอาจรวมไปถึงแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณคดี และวัฒนธรรมที่ปรากฏในพื้นที่ธรรมชาตินั้นด้วย
- (2) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่ทุกฝ่ายมีความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมธรรมชาติและระบบนิเวศ โดยเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายหรือทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม
- (3) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเน้นให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสหรือมีประสบการณ์กับสภาพแวดล้อมโดยตรง และเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้สภาพแวดล้อมธรรมชาติ ซึ่งนอกจากจะได้รับความพึงพอใจแล้ว ยังเป็นการเสริมสร้างจรรยาบรรณด้านสิ่งแวดล้อมเชิงบวกด้วย
- (4) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ให้ประโยชน์กลับคืนสู่ธรรมชาติและ การอนุรักษ์ธรรมชาติ ในขณะเดียวกันจะเอื้อประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม นอกจากนี้จะมุ่งเน้นที่คุณค่าของธรรมชาติหรือลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวและเป็นสิ่งที่ดึงดูดของนักท่องเที่ยว ไม่ใช่เน้นการเสริมแต่ง หรือการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ

3. แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ประวัติการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

กิตติวัฒน์ รัตนติลล ภูเก็ศ (2540: 40-52) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดขึ้นจากการนำแนวคิดที่สำคัญ 2 แนวคิดมาผนวกกัน กล่าวคือแนวคิดของการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) และแนวคิดทางด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (Natural Resources Conservation) ซึ่งจากอดีตของการพัฒนา โดยเฉพาะในประเทศที่กำลังพัฒนาหลายประเทศ รวมทั้งประเทศไทยมักเน้นการพัฒนาทางเศรษฐกิจมากกว่าพัฒนาด้านอื่น และไม่ค่อยคำนึงถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ประเทศไทยในยุคแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ผ่านมามุ่งเน้นการเกษตรกรรมเพื่อการส่งออก แต่ขณะที่ทรัพยากรป่าไม้เป็นจำนวนมากถูกทำลาย เพื่อแปรสภาพเป็นพื้นที่เกษตรกรรมในแต่ละปี ประเทศมีการสร้างเขื่อนเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าสนองความต้องการของอุตสาหกรรม แต่พื้นที่ป่าที่มีจำนวนมากถูกนำท่วม พืชหลายชนิดถูกทำลายและสัตว์ป่าไม่มีที่อยู่อาศัย หรือแต่ละปีอุตสาหกรรมการ

ท่องเที่ยวเจริญเติบโตอย่างมาก เช่นในปี 2528 มีนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเดินทางเข้ามาในประเทศไทยจำนวน 6,951,566 คน เพิ่มจากปี 2537 ร้อยละ 12.73 ทำรายได้ให้แก่ประเทศไทยประมาณ 18,020,186 คน ซึ่งเป็นการบันทึกจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยปี 2537 ปรากฏว่าเรามีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติเหล่านี้ถูกทำลายโดยน้ำมือของนักท่องเที่ยวมีกระจัดกระจายให้เห็นอยู่เป็นจำนวนมาก ทั้งในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ หรือแหล่งท่องเที่ยวทางทะเล ซึ่งผลเกิดตามมากลับไปทำลายสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่นผู้ที่ไม่รู้เรื่องด้วย

จากผลการพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ ที่กล่าวมา ทำให้เกิดภาวะมลพิษ และความเสื่อมโทรมของธรรมชาติ เกิดผลกระทบโดยตรงต่อความเป็นอยู่ของประชากรในประเทศ นักพัฒนาส่วนใหญ่จึงต้องหันกลับมาองแนวคิดของการพัฒนาเพื่อให้เกิดความยั่งยืนและแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่เหลืออยู่ไม่มากนัก ให้มีใช้อยู่ต่อไปตราบนานเท่านาน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเกิดขึ้น โดยรวมแนวความคิดของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน ยาวนาน และไม่ทำลายหรือการอนุรักษ์ทรัพยากรที่ใช้

องค์ประกอบและวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2541: 40-59) โดยสรุป การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีองค์ประกอบที่สำคัญที่ควรพิจารณาอยู่ 3 ประการ อาจสรุปได้ดังนี้

1) การสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถือว่าเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ หากธรรมชาติและระบบนิเวศได้รับผลกระทบกระเทือนจากการใช้ประโยชน์ในรูปแบบใดก็ตาม โอกาสที่ธรรมชาติและระบบนิเวศเหล่านั้นจะเสื่อมโทรมลงหรือถูกทำลายด้วยคุณค่า ไปก็มีอยู่สูง ดังนั้นการให้ความรู้ความเข้าใจและ/หรือการสร้างจิตสำนึกแก่นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนเกี่ยวกับความจำเป็นในการปกป้องรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระหว่างการเดินทางท่องเที่ยว เพื่อให้คงอยู่สนองความต้องการของคนทั่วไปจึงเป็นสิ่งที่ต้องกระทำ นอกจากนี้การสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ยังรวมไปถึงบุคคลกลุ่มอื่น ๆ เช่น ราษฎรท้องถิ่น ภาครัฐ และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ดูแลรับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยว นั้น เป็นต้น

วิธีการสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์มีหลายรูปแบบ แต่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นมักจะเน้นวิธีการจัดทำโปรแกรมสื่อความหมายธรรมชาติ (Interpretation Programs) เช่น การจัดให้มีศูนย์สื่อความหมายธรรมชาติ (Interpretative Center) ในแหล่งท่องเที่ยวจัดให้มีเอกสารสิ่งพิมพ์ที่จำเป็นต่อการศึกษาเรียนรู้ จัดให้มีนิทรรศการ/แผ่นป้าย

บรรยายตามบริเวณหรือจุดท่องเที่ยวต่าง ๆ จัดให้มีเส้นทางเดินเท้าหรือทางเดินป่าที่ให้ประสบการณ์ในการเรียนรู้ธรรมชาติหลากหลายแก่ผู้มาเยือน รวมไปถึงการฝึกอบรมมัคคุเทศก์ และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยว ให้สามารถชี้แนะและอธิบายเกี่ยวกับธรรมชาติและนิเวศวิทยาของสิ่งต่าง ๆ ที่นักท่องเที่ยวพบเห็น

2) ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

ธกร ตีรگانนท์ (2540: 38) กล่าวว่า องค์ประกอบนี้มีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบแรกโดยตรง กล่าวคือ นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco-tourist) มักเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความปรารถนาหรือสนใจที่จะศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติในลักษณะต่าง ๆ และสภาพภูมิทัศน์ตามธรรมชาติตลอดจนแหล่งธรรมชาติที่ยากลำบากต่อการเดินทางและทำท่าย และมักจะไม่สนใจความสะดวกสบายเหมือนเช่นการเดินทางท่องเที่ยวแบบชายหาดที่ต้องพักตามรีสอร์ทหรือโรงแรมหรู ๆ

กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงต้องการการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกที่ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติแวดล้อมมากกว่า ดังนั้น การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงต้องพิจารณาถึงการจัดให้มีการสื่อสารความหมายธรรมชาติ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติในแง่มุมต่าง ๆ ทั้งในระดับกว้างและระดับลึกซึ่ง ซึ่งเท่ากับเป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์ให้แก่นักท่องเที่ยวและได้รับความพึงพอใจกลับไป

3) การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

รงค์เดช นวลมีชื่อ (2540 : 56-64) สภาพทางเศรษฐกิจและชุมชนท้องถิ่นที่ตั้งอยู่ในและรอบ ๆ แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ อย่างเช่น อุทยานแห่งชาติ ควรได้รับการพิจารณาให้เป็นวัตถุประสงค์หรือองค์ประกอบที่สำคัญของการส่งเสริมและจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพราะ การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนท้องถิ่นในระยะยาวมากกว่ากิจกรรมอื่น ๆ ซึ่งมีผลกระทบต่อความอยู่รอดของธรรมชาติ ดังนั้น การเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศรูปแบบต่าง ๆ จะช่วยให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม รูปแบบของการมีส่วนร่วมของชุมชน เช่น การลงทุนเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกขนาดเล็กที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมต่ำ (Low Scale-Low Impact Tourism Development) การเป็นมัคคุเทศก์ (Nature Guides) การนำสินค้าที่เป็นศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านมาขายแก่นักท่องเที่ยว และการจ้างงานในส่วนบริการอื่น ๆ เป็นต้น

จากการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ในกิจการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันว่าจะช่วยปรับปรุงชีวิต ความเป็นอยู่ของชุมชนท้องถิ่นให้ดีขึ้น ในระยะยาว จะทำให้ชุมชนท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติ โดยเฉพาะ

อย่างยิ่งพื้นที่อนุรักษ์ประเภทต่าง ๆ และลดการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเท่ากับว่าเป็นการช่วยส่งเสริมเรื่องการอนุรักษ์และมีความสำคัญในสังคมส่วนรวมของระดับประเทศอีกด้วย

จากที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น อาจกล่าวได้ว่า วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความแตกต่างอย่างชัดเจนจากการท่องเที่ยวที่ได้รับการส่งเสริมมาแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบัน (Conventional Tourism) และสามารถสรุปวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) เพื่อใช้เป็นกรอบกำหนดทิศทางการส่งเสริมและการจัดการได้ดังนี้ คือ

- (1) เพื่อพัฒนาจิตสำนึก (Awareness) และความเข้าใจ (Understanding) ของนักท่องเที่ยวในการทำคุณประโยชน์แก่สิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจ
- (2) เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ที่มีคุณภาพหรือคุณค่าสูงแก่นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนแหล่งท่องเที่ยว
- (3) เพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตของชุมชนที่แหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่
- (4) เพื่อดูแลรักษาและคงไว้เพื่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว

นอกจาก

วัตถุประสงค์หลัก ๆ ดังที่ระบุข้างต้นแล้ว การท่องเที่ยวเชิงนิเวศยังมุ่งเน้นการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่น่าสนใจของชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม (Indigenous Attraction) ที่ปรากฏในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ เพื่อเปิดโอกาสให้มีการศึกษาเรียนรู้ และสร้างความพึงพอใจเกี่ยวกับความหลากหลายและวิวัฒนาการทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนเหล่านั้นด้วย

4) กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสามารถกระทำได้หลายรูปแบบในพื้นที่ธรรมชาติที่มีระบบนิเวศต่าง ๆ กัน เช่น กลุ่มระบบนิเวศ ป่าเขา จะเน้นกิจกรรมที่อาศัยทรัพยากรนันทนาการ ประเภทป่าไม้ สัตว์ป่า แหล่งน้ำ เช่น อ่างเก็บน้ำ ทะเลสาบ น้ำตกต่าง ๆ สภาพภูมิทัศน์ของลักษณะสัณฐานที่ดิน (Land Forms) และสัณฐานทางธรณีที่เป็นลักษณะเด่นแปลกตาหรือลักษณะเด่นที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ และวัฒนธรรมของชุมชนดั้งเดิมในพื้นที่เป็นหลักสำคัญ ส่วนกลุ่มระบบนิเวศแบบเก่าแก่ชายฝั่งมักจะได้รับความสนใจในด้านทรัพยากรทางทะเล (Marine Resources) ที่ยังคงสภาพธรรมชาติสมบูรณ์สวยงาม เช่น ปะการัง ปลาสวยงาม ชายหาดที่สวยงาม ส่วนสภาพป่าเขาหรือแหล่งน้ำต่าง ๆ จะได้รับความสนใจเป็นอันดับรองลงมา ดังนั้นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะเน้นไปในส่วนที่เป็นชายฝั่ง/ชายหาด และในน้ำเป็นส่วนใหญ่ สำหรับกลุ่มระบบนิเวศแบบชุ่มน้ำ (Wetland) กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ได้รับความนิยมมาก คือการดูนกชนิดต่าง ๆ โดยเฉพาะนกต่างถิ่นที่หา

ได้ยาก การพิจารณาว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวใดควรที่จะพัฒนาส่งเสริมให้เกิดขึ้นในพื้นที่
ธรรมชาติภายใต้แนวความคิดในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น ควรพิจารณาปัจจัยหลัก 2
ประการ กล่าวคือ

(1) ปัจจัยเกี่ยวกับพื้นที่และทรัพยากรนั้น ทนทานการในพื้นที่ที่จะรองรับการ
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco-tourism Site) ทั้งนี้สภาพดั้งเดิมและคุณค่าที่มีอยู่ในตัวธรรมชาติเป็น
หัวใจของกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น กิจกรรมเดินป่าชมอภินิหารพืชพันธุ์และสัตว์ป่า
ตลอดจนสภาพภูมิทัศน์ สิ่งที่น่าสนใจตามธรรมชาติเป็นพื้นฐานของการดึงดูดให้นักท่องเที่ยว
ประทับใจและพึงพอใจ ไม่ใช่สิ่งต่าง ๆ ที่เราดัดแปลงหรือเสริมสร้างขึ้นภายหลัง ดังนั้นใน
แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่แม้จะมีความงดงาม แต่ถ้าหากมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลง
สภาพแวดล้อมอย่างมากจนกระทั่งรูปลักษณ์เดิมสูญเสีย แหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้นจะไม่อยู่ใน
เกณฑ์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น หาดพิทยา จังหวัดชลบุรี หาดป่าตอง จังหวัดภูเก็ต เป็นต้น
นอกจากนี้กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องไม่ทำให้พื้นที่และทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่
เสื่อมโทรมลงไปจนไม่สามารถฟื้นตัวได้อีก พื้นที่ธรรมชาติที่มีแนวโน้มที่จะเกิดผลกระทบต่อ
ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเมื่อจัดให้มีกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น แหล่งพืช/สัตว์ป่าหายาก
บริเวณที่สำคัญต่อการดำรงชีพของสัตว์ป่า ฯลฯ ควรที่จะเว้นการส่งเสริมกิจกรรมท่องเที่ยวใน
บริเวณดังกล่าว

(2) ปัจจัยเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ควรส่งเสริม นอกจากมุ่งให้
นักท่องเที่ยวได้รับความเพลิดเพลินพึงพอใจ และใกล้ชิดกับธรรมชาติแล้ว ควรเป็นกิจกรรมที่
ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสเรียนรู้กับธรรมชาติไม่มากนักน้อย โดยผ่านทางโปรแกรมสื่อ
ความหมายธรรมชาติรูปแบบต่างๆ

4. นโยบายเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

แนวนโยบายเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ในช่วง พ.ศ.2538-2539 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้กำหนด
นโยบายเพื่อการท่องเที่ยว ในการกำกับทิศทางและวางรูปแบบการปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ ให้
สอดคล้องและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

- 1) เพื่อให้การท่องเที่ยวของประเทศไทยพัฒนาไปสู่ทิศทางที่ยั่งยืน
(Sustainable Development)
- 2) เพื่อกระตุ้นให้เกิดการสร้างจิตสำนึก (Awareness) และความเข้าใจ
(Understanding) ที่ถูกต้องต่อการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบ

3) เพื่อคงไว้ซึ่งคุณภาพที่ดีของแหล่งท่องเที่ยว และคุณภาพชีวิตของชุมชนท้องถิ่นที่แหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จึงได้กำหนดนโยบายดังนี้

- (1) ส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวทั้งด้านธรรมชาติ แหล่งประวัติศาสตร์ โบราณคดีและวัฒนธรรม โดยมุ่งเน้นให้เกิดคุณภาพ มีระบบการสื่อความหมายที่ดี และคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว
- (2) ประสานงานให้เกิดความร่วมมือระหว่างทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง มุ่งเน้นที่การสร้างควมรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมธรรมชาติและระบบนิเวศ โดยต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายหรือไม่ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรม
- (3) สร้างจิตสำนึกด้านการท่องเที่ยวที่มุ่งให้เกิดวิถีทางแห่งการอนุรักษ์ การคืนประโยชน์สู่ธรรมชาติ และการเอื้อประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม
- (4) ปรับปรุงและพัฒนากฎหมาย องค์กร และการจัดการด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้มีประสิทธิภาพ เกิดการประสานงาน และเกื้อหนุนซึ่งกันและกันระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน และประชาชนในท้องถิ่น

แนวนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศ

การกำหนดนโยบายและแผนการพัฒนาท่องเที่ยว ได้รับความสนใจอย่างมากจากรัฐตลอดทศวรรษที่ผ่านมา ในระยะของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535-2539) ได้มีการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวขึ้น โดยได้กำหนดนโยบายตอบสนองการขยายตัวด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เพื่อสนองวัตถุประสงค์ในการช่วยแก้ไขการขาดดุลการชำระเงินต่างประเทศ และเป็นรากฐานเศรษฐกิจในส่วนภูมิภาคที่จะกระตุ้นให้เกิดการลงทุนในทางอุตสาหกรรม และพาณิชยกรรมที่ต่อเนื่องกัน เป็นแหล่งสร้างงาน และกระจายรายได้และความเจริญสู่ภูมิภาค รวมถึงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม นโยบายดังกล่าวได้กำหนดไว้ มีใจความสรุปโดยสรุปได้ดังนี้

- 1) ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยเพิ่มขึ้น และพักนานวันขึ้น รวมทั้งส่งเสริมให้คนไทยเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศกว้างขวางยิ่งขึ้น

- 2) อนุรักษ์ ฟื้นฟู และพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสนับสนุนให้เกิดการบริหาร และการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยต่อเนื่องอย่างมีประสิทธิภาพ
- 3) ดำเนินการให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวทั้งในเชิงคุณภาพและปริมาณ
- 4) พัฒนาและยกระดับกำลังคนด้านการท่องเที่ยว ทั้งในเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ

นโยบายหลักของ ททท. กับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

การกำหนดนโยบายหลักของ ททท. ที่มีการประกาศอย่างเป็นทางการ จะพบว่า ททท. กำหนดนโยบายหลักไว้ 8 ประการ ครอบคลุมเนื้อหาและสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในภาพรวม นโยบายหลัก ททท. ทั้ง 8 ประการ ปรากฏรายละเอียดดังนี้

- 1) ส่งเสริม ชักจูง ให้นักท่องเที่ยวจากต่างประเทศเดินทางมาสู่ประเทศไทย เพื่อให้ได้มาซึ่งรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศเข้าเพิ่มทุนเศรษฐกิจส่วนรวมโดยริบถ้วน
- 2) ขยายแหล่งท่องเที่ยวให้กระจายไปในท้องถิ่น เพื่อเป็นการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวให้ถึงประชาชนในทุกภูมิภาค
- 3) อนุรักษ์และฟื้นฟูสมบัติวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้คงความเป็นเอกลักษณ์ของไทยไว้ด้วยดีที่สุด
- 4) พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการด้านการท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานที่ดี เพื่อสร้างความประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยวที่มาเยือนให้มากขึ้น
- 5) เพื่อความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศให้สามารถเดินทางไปสู่จุดหมายปลายทางต่าง ๆ ในประเทศไทย ด้วยความมั่นใจในความปลอดภัยของร่างกายและทรัพย์สินของตนและหมู่คณะ
- 6) ส่งเสริมการเดินทางท่องเที่ยวของคนไทยภายในประเทศ โดยเฉพาะกลุ่มผู้มีรายได้น้อยและเยาวชน เพื่อเป็นการเพิ่มสวัสดิการด้านการท่องเที่ยวแก่คนไทย
- 7) เสริมกำลังคนที่เป็นคนไทยเข้าทำงานในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้มากที่สุด
- 8) ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมอันเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น

เมื่อวิเคราะห์จากนโยบายหลัก 8 ประการ จะปรากฏนโยบายที่ชัดเจนในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ถึง 3 นโยบายด้วยกัน คือ

นโยบายข้อ 2 ขยายแหล่งท่องเที่ยวให้กระจายไปในท้องถิ่น เพื่อเป็นการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวให้ถึงประชาชนในทุกภูมิภาค

นโยบายข้อ 3 อนุรักษ์และฟื้นฟูสมบัติวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้คงความเป็นเอกลักษณ์ของไทยไว้ด้วยดีที่สุด

นโยบายข้อ 8 ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมอันเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น

จากนโยบายได้ขยายผลถึงการกำหนดแผนงาน โครงการ มาตรการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

แนวทางและขั้นตอนการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

แนวทางที่ควรปฏิบัติ

เบลลงจีและนิลเซิน (Blangy and Nielsen, 1993; อ้างถึงใน กรุณา เดชาดิวงค์ ณ อุรุยา , 2537, น.17) ได้ให้ทัศนะว่า ในสหรัฐมีหน่วยงานหลัก 5 หน่วยงานที่มีบทบาทในการพัฒนาแนวทางของ Ecotourism ได้แก่ “หน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อม” และ “ผู้ประกอบการท่องเที่ยว” ซึ่งจะมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับ อุปนิสัยและผลกระทบจากมนุษย์ในวงกว้าง ในขณะที่ “ผู้จัดการพื้นที่สาธารณะ” ต้องคำนึงถึงพื้นที่ที่ได้รับการปกป้องและพันธุ์สัตว์พืชที่ใกล้สูญพันธุ์ด้วยความเข้าใจอย่างถ่องแท้ และดำเนินการควบคุมด้วยกฎหมาย “โบสถ์และองค์กรในสังคม” และจะเน้นการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและความรับผิดชอบ และสุดท้าย “ร้านจำหน่ายอุปกรณ์เพื่อการท่องเที่ยว” จะต้องแนะนำลูกค้าให้ระมัดระวังในการใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม แนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทยก็สามารถกำหนดได้ดังนี้

ขั้นตอนการแปลแนวคิดออกมาสู่การปฏิบัติที่เป็นจริง

1. จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งส่วนหนึ่งจำเป็นต้องผ่านกระบวนการด้านการวางแผนอย่างรัดกุมรอบด้าน จำเป็นต้องมีการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว กำหนดสถานภาพการท่องเที่ยวที่เหมาะสม

2. กำหนดบทบาทขององค์กรที่เกี่ยวข้องให้ชัดเจน อาทิ

- ชุมชนท้องถิ่น
- TOUR OPERATOR
- มัคคุเทศก์
- เจ้าของโรงแรม
- เจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐ

3. จัดโปรแกรมสนับสนุน อาทิ

- การฝึกอบรม การจัดสัมมนาให้กับมัคคุเทศก์ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- การให้ความรู้ด้านเทคนิคที่เหมาะสม อาทิ การออกแบบสิ่งก่อสร้างให้เกิดผลกระทบต่อให้น้อยที่สุด การใช้พลังงานแสงอาทิตย์ การนำแหล่งน้ำธรรมชาติมาใช้ อย่างเหมาะสม การ Recycle ขยะ รวมถึงการใช้วัสดุที่กลมกลืนกับธรรมชาติ

5. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน

วราพร ศรีสุพรรณ (2534: 51-59) กล่าวว่า เป็นแนวคิดที่สืบเนื่องมาจากแนวคิดในการอนุรักษ์ โดยที่การอนุรักษ์หมายถึง รูปแบบการใช้ประโยชน์สิ่งที่มีอยู่เป็นอยู่อย่างมีประสิทธิภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุดและยาวนาน และศาสตร์ในการอนุรักษ์จะพัฒนาแยกย่อยไปตามประเภทของทรัพยากร แต่การพัฒนาแบบยั่งยืนจะครอบคลุมแนวคิดการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ระบบนิเวศ และการประสานสัมพันธ์ในสาขาการพัฒนาด่าง ๆ

Brown และคณะ (1992: 717) ได้เสนอลักษณะของการพัฒนาแบบยั่งยืนไว้ดังนี้

- 1) มีความต่อเนื่องของเผ่าพันธุ์มนุษย์บนโลก โดยมีการให้กำเนิดชีวิตใหม่ และผู้ที่เกิดใหม่สามารถอยู่รอดเติบโตและมีลูกหลานต่อเนื่องไปในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย
- 2) สามารถรักษาปริมาณสำรอง (Stock) ของทรัพยากรทางชีวภาพ และสามารถให้ผลผลิตทางการเกษตรได้ต่อเนื่องยาวนาน
- 3) มีจำนวนประชากรมนุษย์คงที่
- 4) สามารถจำกัดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ
- 5) เป็นการพัฒนาในระดับ Small Scale และในรูปการพึ่งตนเองได้ (Self-reliance)
- 6) สามารถรักษาระบบนิเวศและคุณภาพของสิ่งแวดล้อมได้อย่างต่อเนื่อง

สำหรับคำจำกัดความของการพัฒนาแบบยั่งยืนโดยมีความหมายไว้ต่าง ๆ กันดังต่อไปนี้

Carson (1990) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนว่า เป็นนโยบายที่สนองความต้องการของประชาชนในปัจจุบันโดยไม่ทำลายทรัพยากรซึ่งจะเป็นที่ต้องการในอนาคต Chiras (1991) ได้ให้ความหมายว่าเป็นสังคมที่ยั่งยืน (Sustainable Society) อันได้แก่สังคมที่กิจกรรมทุกอย่างของมนุษย์เกิดขึ้น และดำเนินสืบทอดต่อไปได้ภายในขีดจำกัดที่สภาพแวดล้อมกำหนดให้

สรุปแล้ว การพัฒนาที่ยั่งยืนก็คือ การพัฒนาที่อยู่ในข้อจำกัดที่สิ่งแวดล้อมจะสามารถรองรับได้ โดยที่ไม่เป็นการทำลายระบบนิเวศ และเป็นการพัฒนาที่สามารถดำเนินไปในระยะเวลาที่ยาวนาน

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2538) ได้ให้ความหมายการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ว่า หมายถึง การท่องเที่ยวรวมทั้งการจัดบริการอื่น ๆ ทั้งในปัจจุบันและอนาคตโดย

1. ต้องดำเนินการภายใต้ขีดความสามารถของธรรมชาติ ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตที่มีต่อขบวนการท่องเที่ยว
2. ต้องตระหนักดีต่อการมีส่วนร่วมของประชากร ชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต ที่มีต่อขบวนการท่องเที่ยว
3. ต้องยอมรับให้ประชาชนทุกส่วนได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน
4. ต้องชี้นำภายใต้ความปรารถนาของประชาชนท้องถิ่นและชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยว นั้น

ที่ประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและพัฒนา (Earth Summit Conference) ณ ประเทศบราซิล เมื่อเดือนมิถุนายน 2535 ได้ให้ความหมายการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนว่า “หมายถึง การท่องเที่ยวที่ไม่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมทุกรูปแบบไม่ว่าจุดหมายปลายทางจะเป็นที่ใดจะเป็นกลุ่มใหญ่หรือกลุ่มเล็กทั้งในเมืองและชนบท”

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542) กล่าวว่า การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หมายถึง การท่องเที่ยว กลุ่มใหญ่และกลุ่มเล็กที่มีการจัดการอย่างดีเยี่ยม เพื่อสามารถดำรงไว้ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยวให้มีความดึงดูดใจอย่างไม่เสื่อมคลาย ธุรกิจท่องเที่ยวมีการปรับปรุงคุณภาพให้มีผลกำไรอย่างเป็นธรรมชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม ได้รับผลประโยชน์ตอบแทนอย่างเหมาะสม โดยมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมสม่ำเสมอ อย่างเพียงพอแต่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด หรือไม่มีเลยอย่างสิ้นเชิง

พจนา สวนศรี (2542) กล่าวว่า “การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยชุมชนเป็นฐาน (Community Based Sustainable Tourism) หรือ (CBST) หมายถึง

1. การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยชาวบ้านมีจิตสำนึกความเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว
2. ตั้งอยู่บนฐานความเข้มแข็งของชุมชน มีการผลิตที่พึ่งตนเอง มีการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน และมีของดีชุมชนที่สามารถเผยแพร่ได้ สร้างความรู้และความประทับใจได้
3. ส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเองและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

4. ยกระดับคุณภาพชีวิตให้ประชาชนมีมาตรฐานชีวิตประจำวันดีขึ้นและมีรายได้เพิ่มขึ้น

นอกจากนี้พจนายังกล่าวอีกว่า การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนโดยชุมชนเน้นให้ความสำคัญกับชุมชนและบทบาทของชุมชนในฐานะ “เจ้าของ” ไม่ใช่เพียงแค่ความร่วมมือหรือประโยชน์ที่ ถูกจัดสรรและจัดการจากภายนอก ซึ่งจะส่งผลต่อชาวบ้านและนักท่องเที่ยวดังนี้

ผลที่จะเกิดขึ้นต่อชาวบ้าน

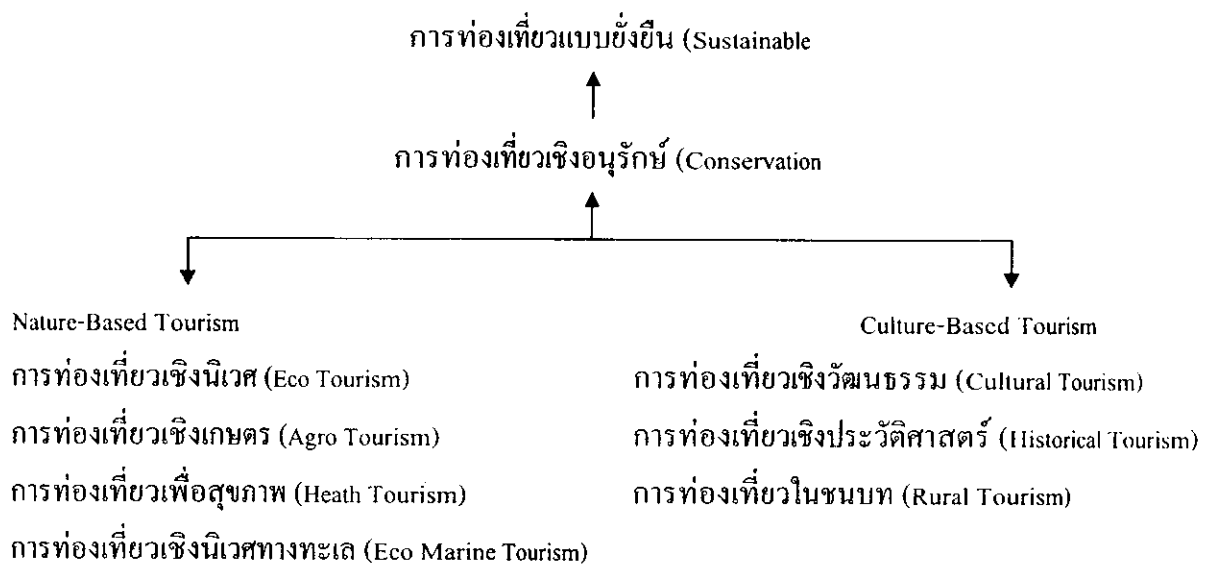
1. เกิดการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมภายในหมู่บ้าน คนหนุ่มสาวเริ่มสืบค้นภูมิปัญญาจากผู้อาวุโสเพื่อดำยทอดแก่นักท่องเที่ยว
2. การทำงานร่วมกันก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ กระจายบทบาทการทำงาน สร้างผู้นำ
3. กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กับนักท่องเที่ยวทำให้เกิดความมั่นใจในตัวเอง ภูมิใจในวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของตนเองเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากร เพื่อส่วนรวม
4. การตั้งคำถามและข้อคิดเห็นของนักท่องเที่ยว สร้างกระบวนการคิด – วิเคราะห์ ให้กับชาวบ้าน ทำให้สามารถพัฒนาเนื้อหาและรูปแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มได้
5. เกิดผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ โดยไม่ต้องเปลี่ยนแปลงการใช้ชีวิตมากนัก และใช้เงินลงทุนน้อยมาก
6. เกิดผลตอบแทนทางสังคม ชาวบ้านไม่รู้สึกโดดเดี่ยว มีเพื่อนจากภายนอกที่เข้าใจในสิ่งที่อยู่ทั้งในแง่คงมและปัญหาที่เผชิญอยู่

ผลที่เกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยว

1. เกิดการรับรู้และมีความเข้าใจในเรื่องชุมชนชนบท ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับทรัพยากรธรรมชาติและประเด็นทางสังคมมากขึ้น
2. เกิดความรู้สึกที่ดีต่อชาวบ้าน เกิดความรู้สึกผูกพันเป็นเพื่อนเป็นมิตรกับชาวบ้านและชุมชน
3. เรียนรู้คุณค่าภายในตัวตน (จิตวิญญาณ) มากขึ้น
4. เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักท่องเที่ยวด้วยกัน เกิดกลุ่มเพื่อนที่มีแนวคิด หรือความสนใจใกล้เคียงกัน

กรมประชาสัมพันธ์ กระทรวงแรงงานและสังคม (ม.ป.ป) ได้กล่าวถึงรายละเอียดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco Tourism) ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และ

เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) (ดูจากภาพที่ 1) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืนซึ่งแสดงเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

ภาพที่ 1 แผนภูมิแสดง รูปแบบการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

ที่มา : รับจากคู่มือปฏิบัติงานการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บนพื้นที่สูง กรมประชาสงเคราะห์

จากแนวคิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่าเป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นคุณค่าและความเป็นเอกลักษณ์ของการท่องเที่ยว มีความรับผิดชอบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว โดยให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัส เรียนรู้ และได้รับประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติและวัฒนธรรม ให้ผลตอบแทนแก่ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน รวมทั้งคืนประโยชน์กลับสู่ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมของชุมชน ซึ่งการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในชุมชนสมควรที่จะสอดคล้องกับแนวคิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เพราะการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม นั้นเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

การพัฒนาที่ยั่งยืนคือ การพัฒนาที่มุ่งเน้นให้คนในท้องถิ่นได้เกิดความรู้ เกิดปัญญาและเกิดความเข้าใจในความเป็นชุมชนท้องถิ่น กล่าวคือ เมื่อคนในท้องถิ่นมีความรู้มีความเข้าใจแล้วก็จะสามารถคิดได้คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ดังนั้นการพัฒนาใด ๆ ก็จะเป็นไปได้โดยง่าย โดยเมื่อคนในท้องถิ่นมีความรู้ความเข้าใจในภูมิหลังของท้องถิ่นแล้วก็จะก่อให้เกิดการเห็นคุณค่า รู้สึกหวงแหน เกิดการอนุรักษ์ในวิถีชีวิตวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นซึ่งถือเป็นสมบัติอันล้ำค่าที่จะสามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวให้เข้ามาสัมผัสและเก็บเกี่ยวประสบการณ์ซึ่งจะก่อให้เกิดรายได้แก่คนในท้องถิ่นนั้น ๆ เป็นการช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่นให้ดีขึ้นเมื่อคนในท้องถิ่นมีความรู้ที่ดียิ่งขึ้นก็จะเพิ่มความระมัดระวังในการใช้ทรัพยากรการพัฒนาที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของชุมชน เป็นการบูรณาการพัฒนาที่ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ที่สามารถสนองตอบความต้องการของนักท่องเที่ยวและท้องถิ่น ได้โดยการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างชาญฉลาด และมีประสิทธิภาพ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืนมีผู้ศึกษาไว้ดังนี้

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542 : 20) ได้นิยาม การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ว่า หมายถึง การพัฒนาการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป ในขณะเดียวกันก็ให้ชุมชนมีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน

การประชุมนานาชาติด้านสิ่งแวดล้อมและพัฒนาแบบยั่งยืน (Globe' 90 Conference) ณ ประเทศแคนาดา เมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ.2533 (อ้างใน ศรีพร สมบุญธรรม, 2536 : 25) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ว่า หมายถึง การพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน ในขณะเดียวกันก็ปกป้องและสงวนรักษาไว้ให้อนุชนรุ่นหลังต่อไป จึงมีความหมายรวมถึงการจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และสุนทรียภาพพร้อมทั้งรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและขบวนการทางระบบ นิเวศวิทยาได้

ภราเดช พยัณวิเชียร (2539 : 7) ได้กล่าวถึง การพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนว่า ต้องมีการบูรณาการใน 3 องค์ประกอบหลัก คือ แหล่งท่องเที่ยว การบริการทางการท่องเที่ยว และการตลาดแต่ละองค์ประกอบจะต้องมีแนวทางการพัฒนาที่ชัดเจน เป็นไปในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องกันเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน และองค์ประกอบที่สำคัญมากอีกอย่างหนึ่ง คือนักท่องเที่ยว ที่จะทำให้การท่องเที่ยวพัฒนาไปอย่างยั่งยืน กล่าวคือ ในการท่องเที่ยวนั้นจะต้องพยายามให้เกิดความรู้และความรับผิดชอบ วิธีการที่จะก่อให้เกิดทั้งความรู้และรับผิดชอบจะต้องดำเนินการผ่านระบบการศึกษาผ่านเยาวชน โดยต้องมุ่งให้เกิดการปรับทัศนคติขั้นพื้นฐานของ

มนุษย์ที่มีต่อสิ่งแวดล้อม การเพิ่มจริยธรรมทางสิ่งแวดล้อม การปรับเปลี่ยนแผนการดำเนินชีวิต และการจัดระเบียบสังคมให้สอดคล้องกับธรรมชาติ เป็นต้น

ศรีพร สมบุญธรรม (2536 : 30) ได้แสดงทรรศนะเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) ว่ามีแนวโน้มที่จะเป็นทางออกที่ดีทางหนึ่งของการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะรวมถึงทรัพยากรธรรมชาติ โบราณวัตถุ โบราณสถาน วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น อุปสรรคสำคัญในการนำเอาแนวคิดมาลงมือปฏิบัติอยู่ที่ความสามารถในการสร้างความสมดุลให้เกิดขึ้นระหว่างกระแสการพัฒนาและกระแสนุรักษ์ ซึ่งความสำเร็จจะขึ้นอยู่กับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบการ คนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่รัฐ ตลอดจนนักท่องเที่ยวเองในการใช้ทรัพยากรซึ่งมีอยู่อย่างจำกัด อย่างรอบคอบ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งสำหรับปัจจุบันและอนาคต

สมชาย สนั่นเมือง (2541) กล่าวว่า ในการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนให้เกิดความยั่งยืน จะต้องมีการคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของการพัฒนา และวัตถุประสงค์นั้นจะต้องมีความสอดคล้องและเกิดประโยชน์ร่วมกันแก่ทุกฝ่าย ซึ่งได้แก่ นักท่องเที่ยว ประชาชนในชุมชนและผู้รับผิดชอบในการดำเนินการพัฒนา ซึ่งทั้ง 3 ฝ่ายต่างมองหรือคาดถึงผลที่จะได้รับแตกต่างกันไปคือ นักท่องเที่ยวคาดหวังว่า จะได้เห็นถึงลักษณะที่แตกต่างของแหล่งท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ซึ่งได้แก่ เอกลักษณ์ของพื้นที่ วิถีการดำเนินชีวิตของคนในพื้นที่ ได้คลุกคลีกับประชากรที่เป็นเจ้าของพื้นที่ ตลอดจนความสะอาดความเป็นระเบียบเรียบร้อย และความร่มรื่นของสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวของท้องถิ่นนั้น ในส่วนของประชาชนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นอาจมีความคาดหวังและค่านิยมที่แตกต่างกัน ไปจากนักท่องเที่ยวเล็กน้อยหรือตรงกันข้าม เพราะประชาชนในท้องถิ่นมีแนวโน้มที่ต้องการเห็นความเปลี่ยนแปลง ไม่จำเจเหมือนเดิม ต้องการการพัฒนาที่ทันสมัยกว่าเดิม แต่อย่างไรก็ตามสิ่งที่ประชาชนในชุมชนคาดหวังหลังจากการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวก็คือ การที่ได้มีที่พักผ่อนหย่อนใจเพิ่มขึ้น ได้อยู่อาศัยและดำเนินชีวิตในสิ่งแวดล้อมที่ดีก่อให้เกิดความภาคภูมิใจต่อชุมชนของตนเองยิ่งขึ้น และได้รับประโยชน์อื่นร่วมกับนักท่องเที่ยว เช่น ความสะดวกในการเดินทางมากขึ้น ทางฝ่ายผู้รับผิดชอบในการดำเนินการพัฒนาคาดหวังก็คือ ใช้งบประมาณน้อยสามารถแบ่งโครงการพัฒนาออกเป็นขั้นตอนได้ง่าย และไม่ขัดแย้งกับหน่วยงานอื่นหรือประชาชนในท้องถิ่น รวมทั้งเป็นโครงการที่จะได้รับผลตอบแทน หรือมีผลกระทบต่อสังคมในทางบวกสูงส่งเสริมและสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากร และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของประเทศหรือท้องถิ่นด้วย

A.K Bhatia (1983) ให้หลักการว่า ในการวางแผนพัฒนาท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนจะมีประโยชน์อย่างมาก หากตั้งวัตถุประสงค์ในการดำเนินงาน ให้มีความสอดคล้องกับแผนการพัฒนาทางเศรษฐกิจ โดยขั้นตอนในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอาจกระทำได้ ดังนี้

1. ศึกษาถึงอุปสงค์และอุปทานของนักท่องเที่ยว
2. ตั้งวัตถุประสงค์ในการพัฒนาการท่องเที่ยว
3. การวางแผนด้านการใช้ประโยชน์จากพื้นที่
4. สสำรวจความพร้อมในโครงสร้างพื้นฐาน
5. วางแผนการใช้งบประมาณในการพัฒนา
6. วางแผนการใช้ประโยชน์ในทรัพยากรบุคคลที่มีอยู่
7. จัดโครงการสร้างการบริหารและจัดการ
8. การทำตลาดและโฆษณาประชาสัมพันธ์
9. ติดตามตรวจสอบความก้าวหน้า
10. กำหนดช่วงเวลาในการพัฒนา

Shirley Eber (อ้างใน สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2542)

ได้เสนอความเห็นไว้ว่า แนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) จะสนับสนุนการใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์ทรัพยากรอย่างฉลาดเพื่อให้ดำรงอยู่ยาวนาน ดังนั้นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) คือ การท่องเที่ยวผนวกกับโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวข้องทั้งปัจจุบันและในอนาคต โดยดำเนินไปภายใต้ขีดความสามารถตามปกติ สำหรับการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดความสมบูรณ์ในอนาคต ให้การสนับสนุนเพื่อเอื้อประโยชน์ต่อประสบการณ์การท่องเที่ยวแก่คนทั่วไปและชุมชน รวมทั้งขนบธรรมเนียมและรูปแบบการดำเนินชีวิต ชุมชนต้องได้รับส่วนแบ่งที่ยุติธรรมจากผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของการท่องเที่ยว และเป็นไปตามความประสงค์ของผู้คนและชุมชนท้องถิ่นในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว นั้น ๆ

ในการประชุม Globe' 90 ณ ประเทศแคนาดา (อ้างใน สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2542) ได้ให้คำจำกัดความ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนว่า หมายถึง “การพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว และผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยมีการปกป้องและสงวนรักษา โอกาสต่าง ๆ ของอนุชนรุ่นหลัง การท่องเที่ยวนี้มีความหมายถึง การจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และความงามทางสุนทรียภาพ ในขณะที่สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศด้วย”

องค์การการท่องเที่ยวของแคนาดา (อ้างใน มนัส สุวรรณและคณะ, 2541) ได้เสนอว่า “การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism Development) คือ การท่องเที่ยวที่มีการจัดการทรัพยากรทั้งหมด ในลักษณะที่ตอบสนองความต้องการทางเศรษฐกิจ สังคมและสุนทรียภาพ ในขณะที่เดียวกันก็สามารถรักษาความสมบูรณ์ทางวัฒนธรรม กระบวนการที่จำเป็นเชิงนิเวศวิทยา ความหลากหลายทางชีวภาพและระบบสนับสนุนชีวิต (Life supporting system)”

กราเชส พัทม์วิเชียร (2539) กล่าวว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืนจำเป็นต้องมีการพิจารณาทั้งมิติด้านเศรษฐศาสตร์ สังคม และสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไปโดยตลอด การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยทั่ว ๆ ไป หมายถึง การพัฒนาโดยการใช้ประโยชน์ในปัจจุบัน และไม่กระทบกระเทือนถึงผลประโยชน์ที่พึงมีในอนาคต หรืออีกความหมายหนึ่ง ก็คือ การใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรมหรือธรรมชาติ ในเชิงเศรษฐกิจ ในระดับที่ทำให้วัฒนธรรมหรือธรรมชาติยังคงสภาพอยู่ได้อย่างถาวร

ประเวศ วะสี (อ้างใน ศรีณย์ เลิศรักษ์มงคล, 2540) กล่าวว่า การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ที่มาของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ก็คือ การพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีลักษณะของการถ่ายทอดวัฒนธรรมให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วัฒนธรรมที่ดี ได้เข้าใจคุณค่าของวัฒนธรรมนั้น จะเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ทุกฝ่าย ทำให้คนในท้องถิ่นมีความรู้มากขึ้น สามารถนำความรู้ที่นั่นมาสร้างเป็นรายได้ ส่วนนักท่องเที่ยวก็จะได้รับ อรรถประโยชน์จากสิ่งเหล่านี้เช่นกัน

ศรีณย์ เลิศรักษ์มงคล (2540) กล่าวว่า “การพัฒนาการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนจะนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืนได้ ต้องเริ่มต้นด้วยปัญญามาเป็นตัวตั้ง คือ เริ่มตั้งแต่การสร้างให้ประชาชนในท้องถิ่นได้รู้ภูมิหลังของท้องถิ่น ได้รู้จักวัฒนธรรมของท้องถิ่น เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตน แล้วปฏิบัติรักษาวัฒนธรรมประเพณีนั้น ๆ ให้ต่อเนื่องไม่ขาดสาย ตลอดจนถ่ายทอดวัฒนธรรมเหล่านั้นให้บุคคลรุ่นต่อ ๆ ไปด้วย”

ศรีพร สมบุญธรรม (2536) กล่าวว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism Development) เป็นทางออกที่ดีทางหนึ่งของการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งรวมถึงทรัพยากรธรรมชาติ โบราณวัตถุสถาน วัฒนธรรม และประเพณีท้องถิ่น แต่อุปสรรคที่สำคัญในการนำเอาแนวคิดมาลงมือปฏิบัติอยู่ที่ความสามารถในการสร้างความสมดุลให้เกิดขึ้นระหว่างกระแสการพัฒนาและกระแสอนุรักษ์ ซึ่งจะสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบการ คนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ของรัฐ ตลอดจนนักท่องเที่ยวในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดและรอบคอบเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งสำหรับปัจจุบันและอนาคต โดยลักษณะสำคัญ 6 ประการ ที่ประกอบขึ้นเป็นแนวคิดของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย

1. การพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับท้องถิ่นและระดับภูมิภาคควรส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวภายในประเทศอย่างจริงจังก่อนการพัฒนาสู่การท่องเที่ยวระหว่างประเทศ เพื่อเป็นหลักประกันถึงความสัมพันธ์ที่เหมาะสมระหว่างจำนวนนักท่องเที่ยวกับระบบสาธารณสุขปโภคที่มีอยู่

2. ควรส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในโครงการต่าง ๆ ที่จะมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนส่วนใหญ่ในพื้นที่

3. ควรมีการพิจารณาอย่างรอบคอบถึงขอบเขตที่เหมาะสมของการพัฒนา โดยให้ความสำคัญกับขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยว (Carrying Capacity) ทั้งนี้ควรพยายามผลักดันให้การท่องเที่ยวได้รวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจของพื้นที่นั้น ๆ

4. ควรมีการสนับสนุนให้มีการใช้วัสดุที่หาได้ในท้องถิ่นเพื่อการก่อสร้าง ตลอดจนการใช้ประโยชน์จากผลผลิตต่างๆ ของคนในท้องถิ่น ซึ่งจะช่วยลดการนำเข้าจากต่างประเทศได้ทางหนึ่งและเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับคนในท้องถิ่นนั้น ๆ ด้วย

5. การพัฒนาการท่องเที่ยวควรเป็นรูปแบบที่สามารถนำรายได้เข้าสู่ท้องถิ่นให้มากที่สุด เพื่อประโยชน์ระยะยาวของชุมชน

6. ควรมุ่งส่งเสริมรูปแบบของงานที่มีความน่าสนใจและได้รับผลตอบแทนสูงให้กับคนในท้องถิ่น

จากแนวความคิดและหลักการข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจะต้องอาศัยกระบวนการวางแผน และมีการดำเนินงานเป็นขั้นตอน โดยต้องอาศัยแนวทางการศึกษาเกี่ยวกับความต้องการของนักท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่นควบคู่กันไป คือ จะทำอย่างไรในการพัฒนาเพื่อให้ท้องถิ่นสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ ขณะเดียวกันท้องถิ่นก็ยังดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของตนเอง และได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสมในปัจจุบันและยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่องในอนาคต ทั้งนี้ยังรวมถึงการพัฒนาและการรักษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติอีกด้านหนึ่งนอกเหนือจากทางสังคม

Coltman, (1989, อ้างในรัฐชาติฯ หิรัญยาศ, 2544) ได้ให้แนวทางในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไว้ 9 ประการ สรุปได้ดังนี้

1. ส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวที่มีต่อเศรษฐกิจในสังคม

2. การพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องขึ้นอยู่กับจุดประสงค์และความต้องการของชุมชนว่าจะต้องให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชนมากน้อยเพียงใด

3. วิธีการ และความถี่ในการโฆษณาประชาสัมพันธ์ทางการท่องเที่ยวควรได้รับความเห็นชอบจากประชาชนในท้องถิ่น เพราะจะเป็นเครื่องวัดว่าท้องถิ่นนั้น ๆ ต้องการนักท่องเที่ยวประเภทใด และจำนวนเท่าไร

4. ควรมีความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐและเอกชน ในการพยายามที่จะทำให้ท้องถิ่นเป็นสถานที่พักผ่อนที่มีความสมบูรณ์และมีคุณภาพ

5. ในการวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวไม่ควรให้มีผลกระทบต่อประชาชนในท้องถิ่น ผู้เกี่ยวข้องในการวางแผนจึงต้องมีความระมัดระวัง และต้องวางแผนรองรับในเรื่องนี้เอาไว้ด้วย เพื่อที่จะรักษาวัฒนธรรมและค่านิยมของท้องถิ่นให้คงอยู่

6. เงินทุน แรงงาน รวมทั้งนักบริหารทางการท่องเที่ยว ควรมาจาก ชุมชนเจ้าของท้องถิ่น เพื่อท้องถิ่นจะสามารถควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการได้

7. ควรเปิด โอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนในกิจกรรมและงานเทศกาลที่จัดขึ้นเพื่อ นักท่องเที่ยว

8. เรื่องราวและงานเทศกาลที่จัดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวจะต้องสะท้อนให้เห็นถึง ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตความเป็นอยู่และสภาพทางภูมิศาสตร์ของท้องถิ่น

9. ก่อนที่จะลงมือพัฒนาการท่องเที่ยวควรจัดปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนให้ เรียบร้อย

จากแนวทางการวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในข้างต้นสามารถสรุป ได้ว่า ปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการดำเนินการเพื่อวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว ก็คือ ประชาชนใน ท้องถิ่นจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อแสดงความคิดเห็นและแจ้งถึงระดับความต้องการในการ พัฒนาชุมชนสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม นอกจากนี้การพัฒนาการท่องเที่ยวทาง วัฒนธรรมยังต้องอาศัยความร่วมมือทั้งจากคนในท้องถิ่น ภาครัฐ และเอกชนในฐานะที่เป็น ผู้ชำนาญการเพื่อการพัฒนาที่เหมาะสมกับชุมชนต่อไป

การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ผู้อื่น และย้อนกลับมามอง ตนเองอย่างเข้าใจอาจตอบสนองออกมาในรูปแบบต่าง ๆ นอกจากนี้การรับรู้ว่าจะแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น ความรู้ และประสบการณ์เดิม เป็นต้น

6. แนวคิดเกี่ยวกับ Home Stay

ภราเดช พยัณวิเชียร (2543) บ้านพักชุมชน ที่เราเอามาจากคำว่า โฮมสเตย์ HOMESTAY คือ บ้านของชาวบ้านที่มีห้อง หรือพื้นที่ที่พอจะรับแขกผู้มาเยือนได้ โดยเจ้าของบ้านพอใจและ ยินดีที่จะแบ่งรับนักท่องเที่ยว มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ (Learning Process) โดยมีการ ใ้การศึกษา (Education) เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เป็นการ เพิ่มพูนความรู้ (Knowledge) ประสบการณ์ (Experience) ความประทับใจ (Appreciation) เพื่อ สร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น และ ผู้ประกอบการ

แนวทางการพัฒนาหมู่บ้านเชิงอนุรักษ์และกิจกรรมโฮมสเตย์นั้น ไม่ใช่แพ้นั้นที่จะ กำหนดเป็นนโยบายกระจายไปทุกหมู่บ้าน แต่จะต้องตระหนักในเรื่องหลัก ๆ ดังต่อไปนี้

- 1) ชุมชนต้องมีความพร้อม มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องดังกล่าว และมีส่วนร่วมในการ บริหารจัดการ
- 2) มีการดำเนินงานกระจายแบบรากแขนงเป็น โครงข่าย เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน
- 3) เน้นจุดขายที่เป็นวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่น่าสนใจ เช่น ไวน์ใบชา (เมี่ยง) ส้าใบเมี่ยง (ข่า) ฯลฯ
- 4) ชุมชนมีความเข้มแข็ง รู้เท่าทันการไหลบ่าของวัฒนธรรมและเทคโนโลยี
- 5) รู้จักการใช้ทรัพยากรอย่างชาญฉลาด 6) การท่องเที่ยวจะเป็นรายได้เสริมมิใช่รายได้ หลักของชุมชน

สำหรับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2545) ได้ให้แนวคิดไว้ว่า “ที่พักสัมผัส วัฒนธรรมชนบท (Baan Phak)” หมายถึง บ้านพักประเภทหนึ่งที่นักท่องเที่ยวพักร่วมกับเจ้าของ บ้านและมีวัตถุประสงค์ที่จะเรียนรู้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของเจ้าของบ้านซึ่งเต็มใจที่จะถ่ายทอด วัฒนธรรม แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน พร้อมทั้งจัดที่พักและอาหารให้กับนักท่องเที่ยว โดย ได้รับค่าตอบแทน ตามความเหมาะสม

แนวทางการพัฒนากิจกรรมที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (Baan Phak)

โดยมีข้อเสนอพื้นฐาน : วิถีชีวิตไทย วัฒนธรรมไทย (The Ba) ข้อเสนอพื้นฐานที่มีต่อ นักท่องเที่ยว คือ ที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท รวมถึงการให้บริการด้านอื่น ๆ อาทิ อาหาร การ นำเที่ยว กิจกรรมทางวัฒนธรรม การศึกษาวิถีชีวิตชุมชน เป็นต้น ที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท จะเป็นบ้านที่มีความพร้อมสำหรับการแบ่งพื้นที่ของบ้านพักอาศัยให้บริการกับนักท่องเที่ยว เสมือนสมาชิกหรือญาติของบ้านพัก โดยมีความพร้อมภายใต้การบริหารจัดการของชุมชน

การมีชีวิตที่เรียบง่ายแบบสังคมชนบทเป็นจุดขายที่สำคัญที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจ การจัดการกิจกรรมที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท

นักรบ ระวังการณ์และคณะ (2546) โฮมสเตย์ (Home Stay) เป็นคำภาษาอังกฤษที่คนไทย ใช้ทับศัพท์และส่วนใหญ่เข้าใจความหมายของคำดังกล่าว โดยไม่ต้องแปล หรือ นิยาม ส่วนคำ แปลที่เป็นภาษาไทยคือ “ที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท” ซึ่งค่อนข้างยาว ดังนั้น เมื่อมีการพูดถึง การท่องเที่ยวในลักษณะนี้ คนส่วนใหญ่ก็จะใช้คำว่า “โฮมสเตย์” เช่นเดียวกับคำภาษาอังกฤษอื่น ๆ ที่ใช้จนเคยชินได้แก่ “คอมพิวเตอร์” เป็นต้น ส่วนความหมายของโฮมสเตย์ คือ บ้านพัก ประเภทหนึ่งที่นักท่องเที่ยวพักร่วมกับเจ้าของบ้านและมีวัตถุประสงค์ที่จะเรียนรู้วัฒนธรรม และ

วิถีชีวิตของชาวบ้านซึ่งเต็มใจที่จะถ่ายทอดวัฒนธรรมแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน พร้อมทั้งที่พักและอาหารกับนักท่องเที่ยว โดยได้รับค่าตอบแทนตามความเหมาะสม

อย่างไรก็ตามจากการศึกษา พบว่า โฮมสเตย์ มีความหมายมากกว่าคำว่า “ที่พัก” หรือ “บ้านพัก” กล่าวคือ เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างหนึ่งที่ยึดเอารูปแบบที่พักเป็นศูนย์กลางและจัดให้มีกิจกรรมต่าง ๆ ตามความต้องการของนักท่องเที่ยวรวมอยู่ด้วย

หลักการของโฮมสเตย์ เป็นเรื่องสำคัญที่ทุกฝ่ายตั้งแต่รัฐบาลจนถึงชุมชนจะต้องเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อมิให้การส่งเสริมและพัฒนาเกี่ยวกับโฮมสเตย์หลงทาง และก่อให้เกิดปัญหาตามมาภายหลัง ประการแรก ต้องไม่ถือเป็นการนโยบายว่าจะต้องมีโฮมสเตย์ทุก ๆ หมู่บ้าน แต่ต้องคำนึงถึง ความพร้อม ความรู้ ความเข้าใจของชุมชนเป็นสำคัญ และชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ โดยเน้นจุดขายอยู่ที่วิถีชีวิตของชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่น่าสนใจ และให้เข้าใจตั้งแต่เริ่มแรกว่า การท่องเที่ยวนี้จะเป็นเพียงรายได้เสริมมิใช่รายได้หลักของชุมชน โดยสรุป ชุมชนต้องมีความเข้มแข็ง มีความรู้เท่าทันสิ่งที่จะนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลง และเข้าใจวัตถุประสงค์ของสิ่งที่ตนกำลังดำเนินการ

บัญญัติ 10 ประการของโฮมสเตย์

1. เตียงนอนที่สบายในราคาสมเหตุสมผล
2. ห้องอาบน้ำและส้วมที่สะอาด
3. อาหารพื้นบ้านง่าย ๆ แต่ปรุงมาอย่างดี
4. ทิวทัศน์และธรรมชาติของชนบทที่สวยงาม
5. ประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น
6. กิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ อาทิ เดินป่า ตกปลา ชิมข้าว ปั่นเขา ชี่จักรยาน
7. ร้านค้าทั่วไปและร้านจำหน่ายของที่ระลึก
8. ความบันเทิง อาทิ คอนเสิร์ต การเต้นรำ การแสดงพื้นบ้าน
9. ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว
10. ความเป็นมิตรและรอยยิ้มของเจ้าของบ้าน

นอกจากนี้หาก โดยคำนึงถึงคุณภาพและมาตรฐานมีองค์ประกอบด้วย 7 ด้าน

1. ด้านที่พัก
2. ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่
3. ด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว
4. การบริหารจัดการและบริการ

5. ด้านสภาพแวดล้อม
6. ด้านมูลค่าเพิ่ม
7. ด้านส่งเสริมการตลาดและการประชาสัมพันธ์

การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อธุรกิจท่องเที่ยว นั้น ผู้ประกอบการจะต้องมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรม ซึ่งจะช่วยให้คนนักท่องเที่ยวเดินทางไปเยือนอย่างต่อเนื่อง การเปลี่ยนแปลงด้านความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมเป็นแรงผลักดันให้หลายฝ่ายเริ่มมีการปรับตัวและพัฒนารูปแบบการทำธุรกิจให้สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีจำนวนมากขึ้น สถานที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวจึงมีมากขึ้นเป็นเงาตามตัวเช่นกัน และเป็นธุรกิจที่ทำรายได้เป็นอันดับต้น ๆ แต่กลับกันก็เป็นธุรกิจที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรสิ่งแวดล้อมด้วย จากการใช้ที่ดิน การใช้ น้ำ การใช้พลังงานที่ไม่เหมาะสม เป็นต้น หากดำเนินธุรกิจที่ขาดการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ความเสียหายต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมก็จะทวีความรุนแรงมากขึ้น

การดำเนินธุรกิจที่สอดคล้องและสมดุลกับสภาพธรรมชาติและศักยภาพของทรัพยากร จะไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรสิ่งแวดล้อม โดยรวม การออกแบบที่พักนักท่องเที่ยวที่มีส่วนเสริมสร้างความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ดำเนินถึงประโยชน์ใช้สอย เอื้อต่อการคงไว้ซึ่งสภาพธรรมชาติ มีการบริหารจัดการที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ก็จะมีส่วนช่วยในการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและช่วยดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยือนได้มากขึ้น

1. ข้อกำหนดลักษณะที่พักแรมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

แนวคิดในการออกแบบเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ควรที่จะนำมาพิจารณาในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยเฉพาะถ้าพูดถึงการออกแบบก่อสร้างแหล่งที่พักเชิงนิเวศเป็นแนวคิดด้านการอนุรักษ์ที่สนับสนุนให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างชาญฉลาด เกิดการสูญเสียน้อยที่สุด และเอื้อประโยชน์ต่อสภาพแวดล้อมอย่างยั่งยืน

ปัจจุบันการออกแบบที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ยังไม่มีข้อกำหนดหรือเกณฑ์มาตรฐานที่จะนำมาบังคับใช้ให้เป็นรูปแบบเดียวกัน แต่สามารถนำแนวคิดของนักวิชาการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเรื่องการบริหารจัดการในแหล่งท่องเที่ยวประเภทต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในการออกแบบแหล่งที่พักเชิงนิเวศ

2. แนวคิดการออกแบบที่พักเชิงนิเวศ

2.1 ที่พักตามแนวคิดโครงการจัดทำคู่มือการพัฒนาและออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ให้ทางศูนย์วิจัยป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เป็นผู้ดำเนินการศึกษา ภายใต้กรอบวัตถุประสงค์ของการพัฒนาอย่างยั่งยืน มีกลุ่มนักวิชาการและผู้ประกอบการวิชาชีพด้านการวางแผนและออกแบบตลอดจนองค์กรและสถาบันต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น The World Congress of the International Union of Architects (UIA), The American Institute of Architects (AIA), The International Council on Environmental Design (ICED) และองค์กรอื่น ๆ ได้ร่วมกันกำหนดหลักการที่สำคัญในการออกแบบเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังนี้

- 1) ให้ความสำคัญกับคุณค่าสิทธิของมนุษย์และธรรมชาติอย่างเท่าเทียมกัน
- 2) ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์เชื่อมโยงภายใน ระหว่างองค์ประกอบทุกส่วนของระบบธรรมชาติ และผลกระทบจากการออกแบบต่อองค์ประกอบแต่ละส่วนทุกระดับ
- 3) การออกแบบก่อสร้างต้องเคารพในความเป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่น/สิ่งที่มีคุณค่าทางจิตใจกับวัตถุ และพิจารณาองค์ประกอบทุกส่วนทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมภายในชุมชน/สังคมที่เกี่ยวข้องกับงานออกแบบ
- 4) คำนึงถึงผลงานทั้งทางตรงและทางอ้อมของการพัฒนาอันเป็นผลมาจากการออกแบบต่อความเป็นอยู่ที่ดีของมนุษย์และระบบธรรมชาติ
- 5) สร้างสรรค์สิ่งที่มีคุณค่าในระยะยาว ไม่สร้างปัญหาหรือผลกระทบในการบำรุงรักษาการบริหารจัดการ ตลอดจนปัญหาด้านความปลอดภัยให้กับคนรุ่นหลังต้องรับผิดชอบดูแล
- 6) สนับสนุนให้มีการใช้ทรัพยากรในการพัฒนาอย่างคุ้มค่าและไม่มีข้อเสีย
- 7) ออกแบบเพื่อให้มีการใช้พลังงานอย่างประหยัดและคุ้มค่า เช่น การออกแบบอาคารโดยวัสดุโปร่งแสงประกอบเพื่อลดการใช้แสงสว่างจากไฟฟ้า ควรมีช่องทางให้ลมพัดผ่านเพื่อลดการใช้เครื่องปรับอากาศ เป็นต้น
- 8) ตระหนักเสมอว่า ไม่มีสิ่งใดที่สร้างขึ้นโดยมนุษย์จะคงอยู่ได้อย่างยั่งยืน และการออกแบบสามารถแก้ไขปัญหาในทุก ๆ เรื่อง ดังนั้น จึงไม่ควรที่จะออกแบบเพื่อที่จะเอาชนะ และ/หรือควบคุมธรรมชาติแต่ควรปล่อยให้ธรรมชาติเป็นแม่แบบหรือผู้ชี้นำการออกแบบ

2.2 ที่พักตามแนวคิดการดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

สถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีประเทศไทย (วท.) จากผลการศึกษาได้มีแนวความคิดเกี่ยวกับการบริการสถานที่พักเชิงนิเวศ (Ecolodge) พิจารณาจาก

- 1) ลักษณะรูปแบบของสถานที่พัก มีการก่อสร้างโดยคำนึงถึงความเป็นท้องถิ่น และความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมมากน้อยแค่ไหน
- 2) มีการจัดการด้านรักษาสิ่งแวดล้อม
- 3) กิจกรรมและการบริการ
- 4) การลงทุน

2.3 ที่พักรับตามแนวคิดจากการประชุมนานาชาติ เรื่อง การจัดการที่พักเพื่อรักษาระบบนิเวศครั้งที่ 2 (2nd International Ecolodge) ที่ประเทศออสเตรเลีย เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. มีรายละเอียด ดังนี้

- 1) เป็นที่พักที่มีขนาดและองค์ประกอบขนาดเล็ก สะอาด ปลอดภัย ร่มรื่น
- 2) การออกแบบก่อสร้าง ควรใช้วัสดุคิบบนท้องถิ่นประกอบก่อน และมีรูปแบบสถาปัตยกรรม กลมกลืนกับสถาปัตยกรรมท้องถิ่น
- 3) ควรนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ เน้นการประหยัดพลังงาน
- 4) มีการบริหารจัดการ โดยครอบครัวหรือชุมชนท้องถิ่น (Community business)
- 5) การบริหารจัดการเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม ต้องเน้นการจัดการขยะ การจัดการของเสียการนำวัสดุกลับมาใช้ใหม่ (Recycle)

2.4 ที่พักรับตามแนวคิดการวางแผนและการออกแบบที่พักเชิงนิเวศ สรุปรจากสุนทรพจน์ของ Mr. Karl Plunkett (Ecobeach, Western Australia) นำมาประยุกต์ใช้แนวทางในการวางแผนและการออกแบบที่พักรักษาระบบนิเวศ ดังนี้

- 1) แนวความคิดด้านนิเวศ/การเลือกพื้นที่
- 2) สภาพภูมิประเทศ
- 3) กำหนดรูปแบบ
- 4) วางแผนรูปแบบที่ไม่ขัดต่อการพัฒนา
- 5) การเตรียมพื้นที่และการวางแผนก่อสร้าง
- 6) ลักษณะของอาคารและวัสดุคิบบ
- 7) การออกแบบการใช้พลังงาน
- 8) การจัดการของเสีย
- 9) กิจกรรมการดำเนินงานและความร่วมมือเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม

7. แนวความคิดเกี่ยวกับความรู้

ความหมายของความรู้

พจนานุกรมของ The Lexcom Webster (1977 : 631) ได้ให้ความหมายของความรู้ไว้ว่าเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ และโครงสร้างที่เกิดขึ้นของการศึกษา หรือ การค้นคว้า หรือเป็นความรู้ที่เกี่ยวกับสถานที่ สิ่งของหรือบุคคล ซึ่งได้จากการสังเกต ประสบการณ์ หรือจากรายงานการรับรู้ ข้อเท็จจริงเหล่านี้ ต้องชัดเจนและต้องอาศัยเวลา

กู๊ด คาร์เตอร์ วี (Good Cater V. 1973 : 325) ได้ให้ความหมายในพจนานุกรมทางการศึกษาว่า ความรู้ หมายถึง ข้อเท็จจริง ความจริง กฎเกณฑ์ และข้อมูลต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้รับและรวบรวมสะสมไว้จากมวลประสบการณ์ต่าง ๆ

ชวาล แพร์ดกูล (2526 : 201) ได้ให้ความหมายของความรู้ไว้ว่า ความรู้ คือ การแสดงออกของสมรรถภาพสมองด้านความจำโดยใช้วิธีให้ระลึกออกมาเป็นหลัก

จิตรา วสุวณิช (2528 : 6) ได้ให้ความหมายของความรู้ไว้ว่า เป็นการจำข้อเท็จจริงเรื่องราวรายละเอียดที่ปรากฏในตำราหรือสิ่งที่ได้รับการบอกกล่าวได้

สมเกียรติ กรรณวัฒน์ (2539 : 14) ได้ให้ความหมายของความรู้ไว้ว่า เป็นการรับรู้เรื่องราว ข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ ข้อมูลต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้รับจากสถานที่ สิ่งของ หรือบุคคลซึ่งเกิดจากการศึกษา ค้นคว้า การสังเกต และประสบการณ์โดยที่มนุษย์สามารถจดจำและแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมที่เรียกเอาสิ่งที่จำได้ออกมาปรากฏให้สังเกตได้ วัดได้ รวมทั้งสามารถถ่ายทอดให้บุคคลอื่นรับทราบได้ ซึ่งต้องอาศัยเวลาในการเก็บรวบรวม สะสมไว้

ศักดิ์ศรี แก้วเอี่ยม (2543 : 13) ได้ให้ความหมายของความรู้ไว้ว่าเป็นข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ และรายละเอียดต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้รับ รวมทั้งความรู้เกี่ยวกับสถานที่ สิ่งของหรือบุคคล ซึ่งได้จากการสังเกต ประสบการณ์ การค้นคว้า หรือการรับรู้ข้อเท็จจริงเหล่านั้นต้องชัดเจน และต้องอาศัยเวลา ซึ่งมนุษย์มีการเก็บรวบรวมสะสมไว้

ประเภทของความรู้

บลูมและคณะ (Bloom and Others) ได้จำแนกความรู้ ออกมาเป็น 3 ขั้นตอน โดยเรียงจากที่ซับซ้อนน้อยที่สุดไปหาที่ซับซ้อนมากที่สุด (อุมาพร ทองอุไทย. 2523 : 191 – 194)

1) **ความรู้เฉพาะสิ่ง** (Knowledge of Specifics) คือ การระลึกถึงสิ่งเฉพาะและชิ้นส่วนของสารที่อยู่โคดเดี่ยว การเน้นอยู่ที่สัญลักษณ์ที่มี ความหมายเชิงรูปธรรมเรื่องนี้จัดอยู่ในระดับต่ำสุดของความเป็นนามธรรมซึ่งอาจได้รับการคิดว่าเป็นหน่วยของสิ่งที่ซับซ้อนและเป็นนามธรรมของความรู้ที่สร้างขึ้น ได้แก่

(1) ความรู้เกี่ยวกับคำเฉพาะ (Knowledge of Terminology) เป็นความรู้ในเรื่องสัญลักษณ์จำเพาะบางอย่าง (ทั้งทางภาษาและมิใช่ภาษา) รวมทั้งความรู้สัญลักษณ์ที่ยอมรับกัน

แล้ว ความรู้เกี่ยวกับสัญลักษณ์ประเภทต่าง ๆ ซึ่งอาจเคยใช้เพียงครั้งเดียว หรือความรู้ในเรื่องที่เหมาะสมกับการใช้ประโยชน์ของสัญลักษณ์นั้น ๆ

(2) ความรู้ในข้อเท็จจริงเฉพาะ (Knowledge of Specific Facts) เป็นความรู้ในเรื่องวันที่ เหตุการณ์ บุคคล สถานที่ ฯลฯ ซึ่งอาจรวมสาระที่ถูกต้องเฉพาะเจาะจง เช่น วันที่แน่นอน หรือปรากฏที่มากหรือน้อยอย่างชัดเจน อาจรวมสาระเชิงประมาณ เช่น ช่วงเวลาโดยประมาณ หรือลำดับความมากน้อยโดยทั่วไปของปรากฏการณ์

2) ความรู้เรื่องวิถีและวิธีการจัดการกระทำกับสิ่งเฉพาะ (Knowledge of Ways and Means of Dealing with Specifics) คือ ความรู้ในเรื่องวิถีทางในการจัดระเบียบในการศึกษา ในการตัดสินใจ และในการวิพากษ์วิจารณ์ รวมทั้งวิธีการค้นคว้าลำดับผลที่ได้ตามเวลาในปฏิทินและมาตรฐานของการตัดสินใจในแต่ละสาขาและรูปแบบการจัดระเบียบตามสาขากำหนดและดำเนินการ ความรู้นี้จัดอยู่ในระดับกลางของความเป็นนามธรรมอยู่ระหว่างความรู้เฉพาะสิ่งกับความรู้ทั่วไป ไม่ต้องการให้นักเรียนทำกิจกรรมที่ต้องอาศัยเนื้อหาแต่ต้องการให้นักเรียนเกิดความสำนึกอย่างเจียบ ๆ ตามธรรมชาติ ได้แก่

(1) ความรู้แบบแผนนิยม (Knowledge of Conventions) เป็นความรู้ในเรื่องลักษณะของวิถีทางในการจัดการกระทำ และการนำเสนอความคิดและปรากฏการณ์เพื่อการสื่อความหมายและความสอดคล้อง ผู้ทำงานในสาขาใช้ประโยชน์แบบฉบับการปฏิบัติและรูปแบบที่เหมาะสมที่สุดกับวัตถุประสงค์และ/หรือ ซึ่งมองดูแล้วเหมาะสมที่สุดกับปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้อง ควรสังเกตว่าแม้รูปแบบและประเพณีนิยมจะเป็นสิ่งที่สมมุติขึ้น หรือเกิดขึ้นอย่างไม่ตั้งใจหรือมีฐานมาจากอำนาจทั้งหลายก็ตาม รูปแบบและประเพณีนิยมก็ยังคงมีอยู่เพราะเป็นผลงานของการตกลงของคนกลุ่มใหญ่หรือเกิดจากการที่แต่ละคนเข้าไปเกี่ยวข้องกับเรื่องราวปรากฏการณ์หรือปัญหา

(2) ความรู้เรื่องแนวโน้มและลำดับเหตุการณ์ (Knowledge of Trends and Sequence) เป็นความรู้เรื่องกระบวนการทิศทางและการเคลื่อนที่ของปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเวลา

(3) ความรู้เรื่องการจัดจำพวกและประเภท (Knowledge of Classification and Categories) เป็นความรู้เรื่องชั้นต่าง ๆ ชุด ส่วนและการจัดการเรียบเรียงซึ่งถือว่าเป็นพื้นฐานของสาขาวิชาที่กำหนดจุดมุ่งหมายของการโต้แย้ง หรือของปัญหาที่ให้มา

(4) ความรู้เรื่องเกณฑ์ (Knowledge of Criteria) เป็นความรู้เรื่องเกณฑ์ตามข้อเท็จจริง หลักการ ความคิดเห็นและพฤติกรรมที่ได้รับ การทดสอบหรือได้รับการตัดสินใจ

(5) ความรู้เรื่องระเบียบวิธี (Knowledge of Methodology) เป็นความรู้เรื่องวิธีการสอบสวน เทคนิคและกระบวนการที่ใช้ในบางสาขา และที่ซึ่งใช้สอบสวนปัญหาและ

ปรากฏการณ์บางอย่าง การเน้นความรู้ของแต่ละบุคคลในเรื่องวิธีการมากกว่าความสามารถในการใช้วิธีการ

3) ความรู้เรื่องสากลและเรื่องนามธรรมสาขาต่าง ๆ (Knowledge of the Universals and Abstractions in a Field) คือความรู้เรื่องแผนและรูปแบบที่สำคัญ ๆ ที่ปรากฏการณ์ และความคิดได้รับการจัด รวบรวมไว้ โครงสร้าง ทฤษฎี และข้อสรุปจำนวนมาก ซึ่งมีอิทธิพลต่อสาขาวิชา ซึ่งนำมาใช้ศึกษาปรากฏการณ์หรือแก้ปัญหาในระดับนี้จัดเป็นระดับที่สูงสุดของความเป็นนามธรรม และความซับซ้อน ได้แก่

(1) ความรู้เรื่องหลักเกณฑ์และข้อสรุปทั่วไป (Knowledge of the Principle and Generalizations) เป็นความรู้เรื่องความเป็นนามธรรม บางอย่างซึ่งสรุปข้อสังเกต ปรากฏการณ์ที่เป็นนามธรรม ซึ่งมีคุณค่าในการอธิบาย บรรยาย ทำนาย หรือกำหนดการกระทำ หรือทิศทางที่เหมาะสมและสอดคล้องที่สุดเท่าที่จะกระทำได้

(2) ความรู้เรื่องทฤษฎีและโครงสร้าง (Knowledge of Theories and Structures) เป็นความรู้เรื่องตัวหลักการและข้อสรุปทั่วไป รวมทั้งความสัมพันธ์ของมัน ซึ่งแสดงให้เห็นภาพพจน์ของเหตุการณ์ปัญหา หรือสาขาที่ซับซ้อนได้อย่างชัดเจนครอบคลุม และเป็นระบบ ซึ่งเป็นเรื่องที่เป็นนามธรรมมากที่สุด และได้รับการนำมาใช้แสดงความสัมพันธ์ และการจัดระเบียบของสิ่งจำเพาะต่าง ๆ จำนวนมาก

สุดา จิตพิทักษ์ (2526 : 2) ได้แบ่ง ความรู้ออกเป็น 3 ประเภท ใหญ่ ๆ คือ

- 1) ความรู้ทางมนุษยศาสตร์
- 2) ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ สังคม
- 3) ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ

สุโท เจริญสุข (2520 : 126) กล่าวว่า การที่คนเราจะรู้ได้นั้นมี 2 ลักษณะ คือ

- 1) รู้ได้ตามแนวคิดหรือปรัชญาฝ่ายสารนิยม คือ เป็นระบบวิทยาศาสตร์ เพราะถือว่าการที่คนเราจะรู้อะไรได้นั้น เกิดจากการทำงานของร่างกายและสมองซึ่งเป็นสสาร
- 2) รู้ได้ตามแนวคิดหรือปรัชญาฝ่ายจิตนิยม เชื่อว่าการที่คนเราเกิดความรู้เพราะว่าคนเรามีชีวิตเป็นตัวรู้ สสารร่างกายทั้งหมดไม่สามารถแปรความหมายรู้อะไรได้เลย

ระดับความรู้

เบนจามิน เอส บลูม และคนอื่น ๆ (Benjamin S. Bloom and Other 2521 : 13-15) ได้แบ่งพฤติกรรมด้านความรู้ หรือความสามารถทางสติปัญญา (Cognitive Domain) เป็น 6 ระดับ โดยเรียงจากพฤติกรรมชั้นง่ายไปสู่พฤติกรรมชั้นยาก ดังนี้

- 1) ความรู้ (Knowledge) หมายถึง การจำ และการระลึกได้ที่มีต่อความคิด วัตถุและปรากฏการณ์ต่าง ๆ
- 2) ความเข้าใจ (Comprehension) หมายถึง การแสดงออกของพฤติกรรมเมื่อเผชิญกับสื่อความหมาย และสามารถแปล สรุป หรือขยายสื่อความหมายนั้น
- 3) การนำไปใช้ (Application) หมายถึง การนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์จริง ๆ
- 4) การวิเคราะห์ (Analysis) หมายถึง การพิจารณาแยกแยะเนื้อหาออกเป็นส่วนย่อย ๆ ที่มีความสัมพันธ์กัน
- 5) การสังเคราะห์ (Synthesis) หมายถึง ความสามารถในการรวบรวมส่วนประกอบย่อยเข้าด้วยกัน ซึ่งเป็นกระบวนการที่ต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์
- 6) การประเมินผล (Evaluation) หมายถึง ความสามารถในการตัดสินใจเกี่ยวกับค่านิยม ผลงาน คำตอบ วิธีการ และเนื้อหาสาระ คือ เพื่อวัตถุประสงค์บางอย่าง โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาตัดสินใจ

การวัดความรู้

การวัดความรู้ เครื่องมือในการวัดความรู้มีหลายชนิด แต่ละชนิดก็เหมาะสมกับการวัดความรู้แตกต่างกันออกไป ซึ่งในที่นี้จะกล่าวถึงเครื่องมือที่ใช้วัดความรู้ที่นิยมใช้กันมาก คือ แบบทดสอบ ซึ่งแบบทดสอบถือว่าเป็นสิ่งเร้าเพื่อนำไปเร้าผู้ถูกทดสอบให้แสดงอาการตอบสนองออกมาด้วยพฤติกรรมบางอย่าง เช่น การพูด การเขียน ทำทาง ฯลฯ เพื่อให้สามารถสังเกตเห็นหรือสามารถนับปริมาณได้ เพื่อนำไปแทนอันดับหรือคุณลักษณะของบุคคลนั้น ๆ

8. ทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ

มนุษย์ไม่ว่าจะเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ เมื่อเกิดความต้องการอย่างใดอย่างหนึ่ง และความต้องการนั้นยังไม่ได้รับการตอบสนอง เขาจะตกอยู่ในภาวะความเครียด และเกิดแรงจูงใจที่จะกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อสนองความต้องการนั้น ความต้องการจะเริ่มต้นจากความต้องการทางร่างกายและต่อมาเป็นความต้องการทางใจ แรงจูงใจเกิดขึ้นได้จากความต้องการหลายอย่าง ๆ แตกต่างกันไป อย่างไรก็ตามบุคคลทุกคน ต่างก็มีความต้องการที่จะลดความตึงเครียดที่เกิดขึ้นเมื่อความต้องการของเขา ยังไม่ได้รับการตอบสนอง (ลัดดาวัลย์ กิติวิภาค ,45)

ความต้องการของมนุษย์

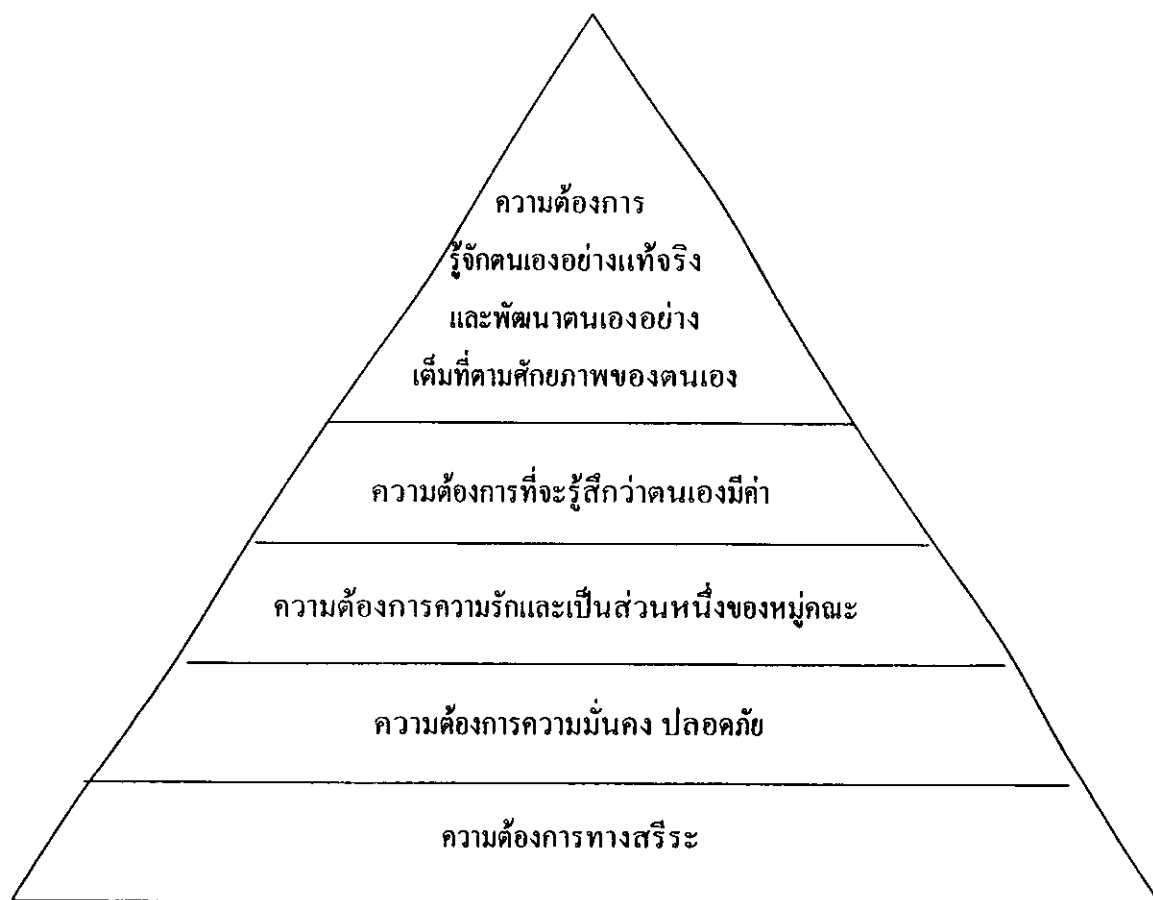
โนลล์ (Knowles, 1970 : 80 อ้างอิงจาก วิวัฒนา ระวังพาล, 2542 : 29) แบ่งความต้องการออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ ได้แก่ ความต้องการทางกายภาพ ความต้องการทางความเจริญงอกงาม ความต้องการความปลอดภัย ความต้องการประสบการณ์ใหม่ ความต้องการความสำเร็จและความต้องการยอมรับว่าตนเองมีคุณค่า

2. ความต้องการด้านการศึกษา เป็นผลมาจากแรงกระตุ้นของความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ร่วมกับสภาพแวดล้อมที่ทำให้บุคคลต้องการเรียนรู้ในบางสิ่งบางอย่างที่ตนเองขาดแคลน เพื่อให้ตนเองดีขึ้น เพราะฉะนั้นความต้องการด้านการศึกษาคือช่องว่างระหว่างความสามารถของบุคคลในปัจจุบันกับความสามารถของบุคคลในปัจจุบันกับความปรารถนาที่อยากจะมีขึ้นในอนาคต

วัฒนา พัชราวนิช(2526 : 82) กล่าวว่า ความต้องการเป็นรากฐานอันสำคัญอย่างหนึ่งสำหรับการศึกษา เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการจัดหลักสูตรให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน จึงสามารถกล่าวได้ว่า การวางหลักสูตรต้องคำนึงถึงความต้องการเป็นหลักและถือความต้องการเป็นรากฐานของการพัฒนาหลักสูตร

มาสโลว์ (Maslow] 1970 Frage & Fadiman1989) อ้างอิงจากสุรางค์ โค้วตระกูล (40) ได้แบ่งความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ออกเป็น 5 ประเภท คือ

รูปที่ 2.1 ความต้องการขั้นพื้นฐาน 5 ชั้นของมนุษย์ตามทฤษฎีของ มาสโลว์

1. ความต้องการทางสรีระ (Physiological Needs) คือ ความต้องการขั้นพื้นฐานของร่างกาย เช่น ความหิว ความกระหาย และการพักผ่อน เป็นต้น ซึ่งความต้องการเหล่านี้ จะขาดเสียมิได้ ถ้าขาดก็จำเป็นต้องขวนขวายหาสนองความต้องการให้ได้

2. ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย หรือ สวัสดิภาพ (Safety Needs) คือ ความต้องการความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต เป็นความต้องการที่จะได้รับการปกป้องซึ่งความต้องการประเภทนี้จะมีตั้งแต่วัยทารก จนถึงวัยชรา

3. ความต้องการความรัก และเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ (Love and Belonging Needs) เป็นความต้องการความรักต้องการให้ได้รับการยอมรับจากผู้อื่นและสัมพันธ์กับผู้อื่น

4. ความต้องการที่จะรู้สึกว่าคุณค่า (Esteem Needs) คือ ความต้องการที่จะให้ได้รับการยกย่องจากผู้อื่น ความต้องการที่จะประสบความสำเร็จในชีวิต ซึ่งผู้ที่ได้มีความปรารถนาในเรื่องนี้จะมีความมั่นใจในตัวเอง

5. ความต้องการที่จะรู้จักตนเองตามสภาพที่แท้จริงและพัฒนาตามศักยภาพของตน (Self Actualization) คือ ความต้องการที่จะรู้จักตัวเองอย่างแท้จริงกล้าคิด และกล้าตัดสินใจด้วยตัวเอง กล้าเผชิญกับความจริงและยอมรับ ซึ่งความต้องการประเภทนี้ไม่มีจุดจบตลอดเวลาที่มนุษย์มีชีวิตอยู่

จากความหมายของความต้องการที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ความต้องการของมนุษย์ขั้นพื้นฐานนั้นแบ่งออกเป็นลำดับ 5 ขั้น ซึ่งเมื่อมนุษย์ได้รับการตอบสนองในขั้นที่ 1 แล้ว ก็มีความต้องการในขั้นที่ 2, 3, 4 และ 5 ตามลำดับ ดังนั้นเมื่อมีความต้องการเกิดขึ้นก็จะมีจิตใจ (Motivation) ก็จะมีส่วนผลักดันให้ประสบผลสำเร็จและมีผลกระทบที่ตามมา

9. แนวคิดเกี่ยวกับความมั่นคงในชีวิต

ความหมายของคำว่า “ความมั่นคง” (Security) นั้น พจนานุกรม Webster (1971, p.1641) ให้ความหมายไว้ว่า สภาวะแห่งความรู้สึกปลอดภัย ความเชื่อมั่น การมีอิสระ การได้รับหลักประกัน การมีเสถียรภาพ และการมีความมั่นคงในชีวิต

อมร รักษาศักดิ์ ได้ให้ความหมายไว้ว่า “ความรู้สึกมั่นคง” (Sense of security) หมายถึง สภาพหรือความรู้สึกว่าปราศจากความกลัว ความระมัดระวัง และภัยอันตรายต่าง ๆ ความปลอดภัย หรือ ความรู้สึกที่ปลอดภัยแน่ใจ (คำเนิน เลชะกุล อ้างถึงใน นิศยา เจียระโนปริเปรม. 2533. น. 21)

พระประชา ปสันนธัมโม (2527. น. 66) กล่าวไว้ในทำนองเดียวกันว่า ความรู้สึกมั่นคง หมายถึง สภาพจิตใจของบุคคลที่รู้สึกที่ปลอดภัย แน่ใจ ปราศจากความหวุ่นไหวไม่มีความเกรงกลัว หรือหวาดระแวง ไม่ลังเลหรือวิตกกังวล

เสนาะ ดิยาว์ (อ้างถึงใน วิกรม อัสวิกุล. 2541 น. 11) กล่าวถึง ความมั่นคงในอาชีพ ไว้ว่า หมายถึงความแน่นอนยั่งยืนในอาชีพ หรือกล่าวอย่างง่าย ๆ ว่า อาชีพที่ไม่ตกงานมีงานทำอยู่ตลอดเวลาหางานง่ายและเป็นงานที่มีความต้องการผู้ทำงานนั้น โดยสม่ำเสมอ

วนิดา วรรณเจริญ (2540 น. 13) ได้นำเสนอเกี่ยวกับความมั่งคั่งไว้ดังนี้ ความต้องการจำเป็นสำหรับความมั่นคง (Need of Security) ความผันผวนไม่แน่นอนของเหตุการณ์ต่าง ๆ เป็นปัญหาที่มนุษย์ทุกคนพบ มนุษย์มีความต้องการจำเป็นต่าง ๆ ที่จะต้องได้รับการตอบสนอง แต่ไม่แน่นอนว่าจะได้รับการตอบสนองตลอดไปหรือไม่ ความล้มเหลวในชีวิตอาจเกิดขึ้นได้ทุกขณะ เช่น ขาดทรัพย์สินเงินทอง เพื่อนฝูงที่ให้ความหวังดีและกำลังใจ ฯลฯ ด้วยเหตุนี้มนุษย์จึงเกิดความต้องการจำเป็นอย่างหนึ่งขึ้นมา คือ ความมั่นคงในชีวิตมนุษย์จะต้องรู้สึกว่าเขามีความมั่นคงในชีวิตพอสมควร เพื่อให้เกิดความรู้สึกเชื่อมั่นในตนเองและมีกำลังใจที่จะเผชิญความไม่แน่นอนในอนาคตต่อไป ความรู้สึกขาดความเชื่อมั่นในชีวิต เช่น ไม่แน่ใจว่าจะถูกไล่ออกจากงานเมื่อไหร่ ฯลฯ จะอยู่ในสภาพใจหดหู่ มีความกังวลใจอย่างแรง ขาดกำลังใจ และความสามารถในการควบคุมการกระทำของตนเอง

โดยทั่วไปงานหรืออาชีพ หมายถึง กิจกรรมที่ก่อให้เกิดคุณค่า และยังประโยชน์ต่อผู้อื่น คุณค่าของงานไม่ได้อยู่เพียงที่เป็นแหล่งสนองความต้องการทางเศรษฐกิจของบุคคลเท่านั้น แต่เป็นแหล่งสนองความต้องการทางด้านส่วนตัวและสังคมที่สำคัญยิ่งของบุคคลด้วย งานมีคุณค่ามากกว่าเป็นเพียงที่นำเงินมาให้บุคคลเพื่อยังชีพ เพื่อพิจารณาคุณค่าของงานที่มีต่อบุคคลอาจกล่าวได้ว่า งานเป็นแหล่งสนองความต้องการความมั่นคงทางเศรษฐกิจ การรู้จักตนเอง การรู้สึกมีคุณค่า มีเกียรติ มีศักดิ์ศรี สสนองความต้องการทางสังคม จากการศึกษาผู้ที่ทำงานในทุกระดับ อาชีพจำนวน 1,500 คน ของกรมแรงงานพบว่า ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับ “งานที่น่าสนใจ” ในอันดับแรก และให้ความสำคัญกับ “งานที่มีรายได้สูง” ในระดับที่ 5 (Special Task Force, 1972) นอกจากนี้ จากรายงานการศึกษางานวิจัยจำนวนหนึ่ง (Kahn, 1972 อ้างถึงใน สุภาพรรณ โคตรจรัส, 2525 น. 352) ประมวลได้ว่าสิ่งที่ผู้ทำงานปรารถนามากที่สุด คือ ต้องการเป็นผู้ควบคุมสิ่งแวดล้อมของตน และรู้สึกว่าตนและงานของตนสำคัญ

เมื่อก้าวถึงอิทธิพลของอาชีพต่อการดำรงชีวิตอาจกล่าวได้ว่า อาชีพที่บุคคลเลือกเป็นตัวกำหนดการดำเนินชีวิตของบุคคลและและสิ่งที่สำคัญ 5 ประการ (Hoppock, 1967) อ้างถึงใน สุภาพรรณ โคตรจรัส, 2525 น.352) ได้แก่ ความมั่นคงในงาน ความสำเร็จหรือความล้มเหลวในงาน ความพึงพอใจในงาน การดำเนินชีวิตเกือบทุกด้าน ตลอดจนการใช้กำลังคนของชุมชนและประเทศ

1. ความมั่นคงในงาน อาชีพที่บุคคลเลือกจะเป็นตัวกำหนดได้พอสมควรว่าบุคคลจะมีแนวโน้มที่จะตกงานได้ง่าย หรือโอกาสว่างงานน้อย อาชีพบางอาชีพเป็นที่ต้องการเป็นความจำเป็นในสังคม ผู้ที่ถืออาชีพเหล่านี้ย่อมมีโอกาสก้าวหน้าอย่างมั่นคงได้มาก และมีโอกาสว่างงานหรือตกงานได้น้อย ฉะนั้น อาชีพที่บุคคลเลือก จึงมีผลต่อภาวะการณ์ครองชีพหลักฐานและความ

มั่นคงในชีวิตของบุคคลซึ่งมีผลกระทบต่อการดำรงชีวิตทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นการปรับตัว ด้าน อารมณ์ส่วนตัวและสังคมไม่ว่าจะเป็นการปรับตัวในชีวิตสมรสและชีวิตครอบครัว

2. ความสำเร็จหรือความล้มเหลวในงาน ความสำเร็จในอาชีพขึ้นอยู่กับปัจจัยหลาย ประการรวมทั้งความพยายามใน โอกาส มนุษย์สัมพันธ์แต่ที่สำคัญที่จะขาดเสียมิได้ คือ ความสามารถในการทำงานที่ได้รับมอบหมายนั้นอย่างมีประสิทธิภาพ ฉะนั้น องค์ประกอบที่สำคัญของความสำเร็จในงาน ก็คือ การเลือกอาชีพที่ใช้ความสามารถและความถนัดของบุคคลให้ มากที่สุดและใช้ข้อบกพร่องของบุคคลให้น้อยที่สุด

3. ความพึงพอใจในงาน อาชีพที่บุคคลเลือกอาจทำให้พบความพึงพอใจ ความ สนุกสนานหรือความเบื่อหน่าย ท้อแท้ในงาน ฉะนั้น การตัดสินใจเลือกอาชีพได้อย่างฉลาด ขอบ หมายถึง การเลือกอาชีพที่ทำให้บุคคลความพึงพอใจในการดำเนินชีวิตเป็นส่วนใหญ่

4. การดำเนินชีวิตเกือบทุกด้านอาชีพที่บุคคลเลือกอาจกำหนดมาตรฐานการประพฤติ ปฏิบัติตนของบุคคล กลุ่มอาชีพต่างกัน มักจะมีมาตรฐานการประพฤติปฏิบัติที่ทำการแสดงออก ต่างกัน เช่น อาชีพครู สังคมคาดหวังให้เป็นผู้เสียสละมีขันติธรรมสูง มีความสำรวม มีความสุขุม รอบคอบทำตนตามขนบธรรมเนียมประเพณีและมาตรฐานของสังคมอย่างเคร่งครัด เป็นต้น อาชีพที่บุคคลเลือก นอกจากจะมีผลในการเปลี่ยนแปลงอุดมคติ ค่านิยม และมาตรฐานการ ประพฤติปฏิบัติตนในสังคมของบุคคลแล้ว ยังมีต่อการดำเนินชีวิตด้านอื่น ๆ อีกมาก เช่น โอกาส ที่จะแต่งงาน บุคคลที่จะมีโอกาสแต่งงานด้วย ที่ตั้งของบ้าน เวลาที่อยู่กับครอบครัว การโยกย้าย การที่คู่สมรสตลอดจนสมาชิกของครอบครัวจะได้อยู่ร่วมกัน หรือแยกกันอยู่เป็นส่วนใหญ่ การ เดินทางไปค้างแรมที่อื่น สุขภาพกายและทางจิต เพื่อนที่คบหาสมาคมด้วย เพื่อนบ้าน เป็นต้น

5. การใช้กำลังคนของชุมชนและประเทศอาชีพที่บุคคลเลือกกำหนดการใช้กำลังคนของ ชุมชนและประเทศชาติ ว่าเหมาะสมสอดคล้องกับแผนพัฒนาประเทศ หรือก่อให้เกิดความสูญ เปล่า ใช้คนไม่เหมาะกับงาน หรืองานไม่เหมาะกับบุคคล จะเห็นได้ว่าการวางแผนทางอาชีพและ การเลือกอาชีพเป็นงานที่จำเป็นและสำคัญยิ่ง

แนวคิด ความหมาย และการวัด ความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ

แนวคิดและความหมาย คำว่า “ความมั่นคง” นั้น ตามพจนานุกรมของ Webster ได้ให้คำ นิยามไว้ว่าหมายถึง สภาวะแห่งความรู้สึกลดอดภัย ความเชื่อมั่น ความมีอิสระ การมีเสถียรภาพ การได้รับหลักประกัน และการมีความมั่นคงในชีวิต (Noah Webster, 1971 : 1641) ส่วนคำว่า เศรษฐกิจนั้นถูกขยายมาจากคำในภาษากรีกว่า “Oikonomia” ซึ่งแปลว่า การจัดการบ้านช่อง ความหมายของคำว่า “เศรษฐกิจ” มีผู้ให้ความหมายไว้ทั้งในทางกว้างและในทางแคบ โดยในทาง แคบจะหมายถึง กิจกรรมการหาอาหารใส่ปากท้อง การสร้างเครื่องนุ่งห่มเพื่อบรรเทาความร้อน-

หนาว และปกปิดความอาย การสร้างที่อยู่อาศัยเพื่อกันแดดกันฝน การเขี้ยวรักษาโรคการผลิต สิ่งของเพื่ออำนวยความสะดวกในการทำมาหากิน การจัดการเกี่ยวกับการผลิต การแจกกระจาย และการบริโภค เป็นต้น ส่วนความหมายในทางกว้างก็จะได้แก่ ความหมายตามนักคิดทาง เศรษฐศาสตร์ในปัจจุบันที่กล่าวถึงในเรื่องของทุนทรัพย์ แรงงาน เงินตรา ทรัพย์สิ้น การธนาคาร ราคา และเรื่องอื่น ๆ ในทำนองเดียวกัน (นิยพวรรณ วรณศิริ, 2540 : 149-152)

ความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจเป็นองค์ประกอบหนึ่งของดัชนีชี้วัดที่องค์การ สหประชาชาติหรือ UNDP ได้กำหนดไว้ในสาระของความมั่นคงของชีวิตมนุษย์ซึ่งแบ่งออกเป็น 7 ด้าน คือ ความมั่นคงด้านเศรษฐกิจ ความมั่นคงด้านอาหาร ความมั่นคงด้านสุขภาพ ความมั่นคง ด้านสิ่งแวดล้อม ความมั่นคงของชุมชน และความมั่นคงด้านการเมืองตามความหมายของ องค์การสหประชาชาตินั้น ความมั่นคงด้านเศรษฐกิจจะหมายถึง การมีรายได้ขั้นต่ำอย่างเพียงพอ การไม่ตกงาน การประกอบอาชีพอิสระ และการสร้างเงื่อนไข สภาพการทำงานที่ได้มาตรฐาน (อนุชาติ พวงสำลี และอรทัย อาจอ่ำ, 2539 : 70-71)

ศิริโสภาคย์ บุรพาเดชะ(2528: 46) กล่าวถึง ความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจไว้ว่าเป็น องค์ประกอบหนึ่งในสององค์ประกอบหนึ่งของความมั่นคงในการทำงาน โดยเฉพาะความมั่ง งามทางด้านเศรษฐกิจ หมายถึง ความแน่ใจว่าจะได้รับการว่าจ้างให้ทำงานตลอดไป การมี หลักประกันในการทำงานเมื่อได้รับอุบัติเหตุ เพราะเมื่อเจ็บป่วยหรือทุพพลภาพการได้รับความ ค้ำครองมิให้ต้องออกจากงานและการขาดรายได้โดยไร้เหตุผล การออมทรัพย์ การประกันชีวิต หรือประกันสุขภาพและการมีหลักประกันในเรื่องบำเหน็จบำนาญเมื่อพ้นสภาพจากการทำงานใน องค์การแล้ว

ศักดิ์ศรี บริบาลบรรพตเขตต์ (2535: 20-35) กล่าวถึง ความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจของ บุคคลไว้ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสวัสดิการสังคม ซึ่งหมายถึง ความรู้สึกการมีชีวิตความเป็น อยู่ที่ดีของบุคคลอันสัมพันธ์กับการที่เขามีความมั่นใจหรือมีความพอใจต่อการได้รับการ คอบสนองความจำเป็นและความต้องการทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดยสิ่งที่บ่งชี้ถึงความมั่ง งามทางเศรษฐกิจของบุคคล จะประกอบไปด้วยสิ่งดังต่อไปนี้ คือ

1. การมีรายได้สูงกว่าระดับความยากจนหรือมาตรฐานความจำเป็นในการดำรงชีวิต โดย บุคคลจะได้รับการคอบสนองความจำเป็นและความต้องการขั้นพื้นฐานซึ่งได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัยและสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิตอื่น ๆ

2. ความพอใจต่อสภาพชีวิตความเป็นอยู่ในระดับหนึ่งของบุคคลซึ่งเกิดจากรายได้ที่ พอเพียงในการจัดหาสิ่งของและบริการเพื่อคอบสนองความต้องการที่เหนือกว่าความต้องการ พื้นฐานของบุคคล

3. การที่ตนเองและครอบครัวมีมาตรฐานการดำรงชีวิตในระดับเดียวกัน หรือใกล้เคียงกันกับมาตรฐานในการดำรงชีวิตของชุมชน

4. ขึ้นอยู่กับการเปลี่ยนแปลงของชุมชนและสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป

ศิริวรรณ ศิริบุญ และมาลินี วงษ์สิทธิ์ (2535 : 39-43) กล่าวถึงการเตรียมตัวในการดำรงชีวิต เมื่อสูงอายุในทัศนคติของผู้สูงอายุและคนหนุ่มสาว ในประเด็นที่แสดงถึงความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ คือ การเตรียมตัวในด้านของเงินออม บ้าน ที่ดิน ที่นา ที่สวน การทำงาน การรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วย รวมทั้งอาหารเครื่องนุ่งห่ม สิ่งของ และยารักษาโรคเป็นต้น

เฮอมาลิน (Hermalin, 1997:89-101) กล่าวถึง แนวคิดสำหรับวางแผนนโยบายและการวิจัยเกี่ยวกับผู้สูงอายุในประเด็นความอยู่ดีเป็นสุขทั้งด้านเศรษฐกิจ (Economic well-being) และกล่าวถึงองค์ประกอบของความอยู่ดีเป็นสุขทางเศรษฐกิจไว้ 4 ด้าน คือ รายได้ (income) ทรัพย์สิน (Assets) ความมั่นคงปลอดภัย และเงื่อนไขการดำรงชีวิต (Living Conditions)

จากการที่ความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจของบุคคลเป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาไปสู่ความเป็นอุตสาหกรรมพร้อม ๆ กันกับการเปลี่ยนแปลงจากสังคมชนบทไปเป็นสังคมเมือง โดยโครงสร้างทางเศรษฐกิจได้เปลี่ยนจากเศรษฐกิจแบบทำมาหากิน ไปเป็นแบบทำมาค้าขายการทำงานก็มักจะจ่ายค่าแรงเป็นตัวเงินสินค้าทุกอย่างที่เคยขอกันกิน ได้ก็ต้องซื้อขายเพื่อหาเงินส่งผลให้เกิดปัญหาความยากจนตามมาในด้านสาเหตุของความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจ สุพัตรา สุภาพ (2513 : 3-4) กล่าวถึงไว้ว่า เป็นผลมาจาก ความชราภาพ การว่างงาน อุบัติเหตุจากอุตสาหกรรม และโรคภัย การทุพพลภาพตลอดชีวิตและการเจ็บป่วยชั่วคราว เป็นต้น

10. แนวความคิดและทฤษฎีทางวัฒนธรรม

นิยามของคำว่า “วัฒนธรรม” (Culture) ได้มีท่านผู้รู้หลายท่านให้ความหมายและความสำคัญของวัฒนธรรมไว้ดังนี้

อมรา พงศาพิชญ์ (2537) กล่าวว่า วัฒนธรรมคือระบบสัญลักษณ์ที่มนุษย์เป็นผู้สร้างและกำหนดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดพฤติกรรมและมีการถ่ายทอดสู่คนรุ่นหลัง วัฒนธรรมในสังคมสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือวัฒนธรรมในลักษณะที่เป็นสัญลักษณ์และจับต้องไม่ได้ เช่น ภาษาพูด ระบบความเชื่อ โลกทัศน์ กิริยามารยาท และขนบธรรมเนียมประเพณี และอีกลักษณะหนึ่งคือวัฒนธรรมทางด้านวัตถุ ได้แก่ อาคารบ้านเรือน วัดวาอาราม จิตรกรรม ประณีตศิลป์ และรูปประติมากรรมต่าง ๆ

Sir Edward B. Tylor (อ้างในยศ สันตสมบัติ,2540) นักมานุษยวิทยาชาว อังกฤษได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า “วัฒนธรรม” คือ ผลรวมของระบบความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ จริยธรรม กฎหมาย ประเพณี ตลอดจนความสามารถ และอุปนิสัยต่าง ๆ ซึ่งเป็นผลมาจากการเป็นสมาชิกของสังคม ”

ยศ สันตสมบัติ (2540) ได้สรุปลักษณะพื้นฐานที่สำคัญของวัฒนธรรมไว้ 6 ประการด้วยกัน คือ

1. วัฒนธรรมเป็นความคิดร่วม (Shared Ideas) และค่านิยมทางสังคม เป็นสิ่งที่กำหนดมาตรฐานของพฤติกรรมของคนในสังคมเดียวกัน
2. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์เรียนรู้ (Culture is Learned) เปรียบเสมือน “มรดกทางสังคม” ที่ได้รับการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง โดยผ่านกระบวนการถ่ายทอดหรือกระบวนการเรียนรู้ทางวัฒนธรรม (Enculturation)
3. วัฒนธรรมมีพื้นฐานมาจากการใช้สัญลักษณ์ (Symbol) ซึ่งสัญลักษณ์สำคัญที่มนุษย์ใช้ก็คือ ภาษา สำหรับเป็นเครื่องมือสื่อสารระหว่างกัน นอกจากนั้นภาษาและระบบสัญลักษณ์อื่น ๆ ยังช่วยให้มนุษย์เก็บรวบรวมความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติอย่างเป็นระบบ และสามารถถ่ายทอดความรู้นั้นไปยังคนรุ่นหลังต่อไป
4. วัฒนธรรมเป็นองค์รวมของความรู้และภูมิปัญญา มีหน้าที่ตอบสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ ช่วยให้มนุษย์สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม และยังเป็นรากฐานที่สำคัญของการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยี
5. วัฒนธรรม คือ กระบวนการที่มนุษย์กำหนดนิยามความหมายให้กับชีวิต และสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว โดยกระบวนการกำหนดนิยามความหมายให้กับชีวิต อาจจะออกมาในรูปของความเชื่อทางศาสนา พิธีกรรม แล้วกลายมาเป็นการสร้าง “แนวความคิด” พื้นฐานของระบบการเมืองการปกครองในสังคมนั้น ๆ
6. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ไม่หยุดนิ่ง มีการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวอยู่เสมอ การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมมีสาเหตุหลายประการ เช่น การเปลี่ยนแปลงอาจเป็นผลมาจาก การแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (Diffusion) การเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี แต่หากเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจนกระทั่งวัฒนธรรม และประเพณี ไม่เปลี่ยนแปลงได้ทัน ก็อาจส่งผลให้เกิดปรากฏการณ์ที่เรียกว่า “วัฒนธรรมล่า”(Culture Lag) ทำให้มนุษย์ในสังคมนั้นเกิดความรู้สึกแตกแยก (Alienation) หรืออาจมีผลกระทบรุนแรงถึงขั้นทำให้วัฒนธรรมเกิดการแตกแยก และเสื่อมสลายไปในที่สุด

สุพิศวง ธรรมพันทา (2532) กล่าวว่า “วัฒนธรรม หมายถึง วิธีการดำรงชีวิตของมนุษย์ที่สมาชิกนับแต่ชั้นบรรพบุรุษเป็นต้นมาร่วมกันสร้างสมอย่างต่อเนื่องจนเห็นเป็นลักษณะเด่น

เฉพาะในสังคมมนุษย์นั้น ๆ วัฒนธรรมเป็นสิ่งแสดงอัจฉริยะ และคุณค่าของมนุษยชาติ” นอกจากนี้ยังได้กำหนดความสำคัญของวัฒนธรรมมีอยู่ 3 ประการด้วยกัน คือ

1. วัฒนธรรมแสดงถึงอัจฉริยภาพของมนุษย์ที่เกี่ยวกับการดำเนินชีวิต (Culture reveals man 's intelligence in Leading ways of Life.) เป็นการปรับใช้สิ่งแวดล้อมอย่างมีคุณค่าเพื่อการดำรงชีวิตแล้วถ่ายทอดสู่กันภายในกลุ่มคนนั้น ๆ เป็นความหมายเฉพาะกลุ่มที่ทำให้ชีวิตดำเนินต่อไปได้

2. วัฒนธรรมสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อย และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคมมนุษย์ (Culture is an organization and unity of society) เช่น การกำหนดบรรทัดฐานทางสังคมต่าง ๆ อาทิ วิถีประชา (Folkways) ขนบประเพณี (Mores) กฎหมาย (Laws) ค่านิยม (Values) และความเชื่อ (Beliefs) ฯลฯ

3. วัฒนธรรมเป็นเครื่องแสดงถึงความเหมือนและความต่างของสังคมมนุษย์ (Culture is a similarity and diversity of society) วัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มชนต่างก็มีวิถีชีวิตที่เป็นของตนเอง โดยมาจากการถ่ายทอดและปรับปรุงอย่างต่อเนื่องหลายชั่วคนจนกลายเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มนั้นๆ

สเตียร์ โทเศศ นาคะประทีป (2515) กล่าวถึงวัฒนธรรมว่า หมายถึง “สภาพอันเป็นความเจริญงอกงามมีความหมายได้หลายนัย แล้วแต่จะมุ่งมองวัฒนธรรมในแง่ใด ซึ่งวัฒนธรรมนี้มนุษย์เป็นผู้สร้างโดยปรับปรุงมาจากธรรมชาติ แล้วเรียนรู้จากกันและกัน” นอกจากนี้ยังได้แบ่งประเภทของวัฒนธรรม เป็น 5 ประเภท คือ

1. วัฒนธรรมวัตถุ เช่น สิ่งปลูกสร้าง เครื่องแต่งกาย และอาวุธ เป็นต้น
2. สถาบันสังคม เป็นสิ่งที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อประโยชน์ของสังคม ทำให้การดำรงชีวิตของคนในสังคมเป็นไปอย่างปกติสุข
3. วัฒนธรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับจิตใจ อาทิ ศาสนา ความเชื่อ เพื่อใช้เป็นหลักสำหรับยึดเหนี่ยวจิตใจยามมีความทุกข์ หรือความเดือดร้อน
4. สุนทรียภาพ คือ งานศิลปะแขนงต่าง ๆ โดยแบ่งออกเป็นศิลปะวิสุทธิ และศิลปะประยุกต์
5. ภาษา เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการถ่ายทอดวัฒนธรรมให้แก่กันในสังคม

Michael M. Colt man (1989) ได้กำหนดว่า “ประเภทของวัฒนธรรม ได้แก่ ดนตรี นาฏศิลป์ วิจิตรศิลป์ สถาปัตยกรรม จิตรกรรม ภาษา วรรณคดี การศึกษา วิทยาศาสตร์ งานฝีมือ การเกษตร การเมืองการปกครอง ประวัติศาสตร์ ศาสนา ประเพณี อาหาร เครื่องดื่ม”

1.1. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

Mc Intosh and Goeldner (1989) ได้ให้คำจำกัดความของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมว่า “เป็นการเดินทางท่องเที่ยวที่ครอบคลุมทุกแง่มุมของการท่องเที่ยวที่มนุษย์สามารถศึกษาถึงวิถีชีวิต และความนึกคิด ซึ่งกัน และกัน”

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2542) สรุปไว้ว่า “การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม คือ การท่องเที่ยวที่มุ่งเสนอลักษณะทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ โบราณคดี และสถานที่ต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้น และเกี่ยวเนื่องกับความเป็นอยู่ของสังคม เป็นการท่องเที่ยวในเชิงการให้ความรู้และความภาคภูมิใจ”

บริษัทมรดกโลก จำกัด (2537) กล่าวถึง การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Culture Tourism) ว่าเป็นกลไกที่แยก “นักท่องเที่ยว” ออกจาก “นักท่องเที่ยว” ได้อย่างชัดเจนตั้งแต่อาชีพ ฐานะทางเศรษฐกิจ โลกทัศน์ ทัศนคติ และความสนใจที่ค่อนข้างไปทางการศึกษา ทำให้อยากรู้อยากเห็น ความแตกต่าง และความหลากหลายทางวัฒนธรรมของสถานที่ที่ไปพบเห็น เพื่อเปรียบเทียบกับบ้านเมืองของตน สะท้อนถึงความเป็นนักคิด นักจัดการที่แสวงประสบการณ์เพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตมากกว่าจะสนุกอย่างเดียว เหมือนกับนักท่องเที่ยวทั้งหลายที่เอาความพึงพอใจของตนเองเป็นที่ตั้ง โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบอย่างหนึ่งอย่างใดต่อชุมชน หรือประเทศที่ตนไปเที่ยว

International Council on Monuments and Sites (อ้างใน บริษัท มรดกโลก จำกัด 2537)) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ช่วย UNESCO พิจารณาตัดสินแหล่งต่าง ๆ เข้าบัญชี “มรดกโลก” ได้ให้ข้อสังเกตว่า นักท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมนั้นมักเป็นผู้รู้ มีอายุและประสบการณ์ชีวิตมากแล้วจึงให้ความสนใจต่อผลกระทบทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของสถานที่ ที่เข้าไปเยี่ยมชม

โครงการวิถีทรรศน์ (2540) กล่าวไว้ว่าการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม คือการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ผู้อื่น โดยต้องเดินทางเข้าไปเยี่ยมชมอย่างเกรงใจ ให้ความเคารพต่อศิลปะ วัฒนธรรมของท้องถิ่น และรักษาสิ่งแวดล้อม หากสามารถกระทำได้เช่นนี้ก็จะเกิดประโยชน์จากการเรียนรู้ และเกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมจากการเดินทางท่องเที่ยว

พงศธร เกษสำลี (2537) กล่าวว่า “วัฒนธรรมที่สำคัญกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ โบราณวัตถุสถาน แหล่งประวัติศาสตร์ สถานที่สำคัญทางศาสนา งานศิลปกรรม สถาปัตยกรรม นาฏศิลป์ ดุริยางศิลป์ งานเทศกาล ประเพณี งานศิลปหัตถกรรม และสินค้าของที่ระลึกในรูปแบบต่าง ๆ ตลอดจนวิถีชีวิตและอศยาศัยไมตรีของประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งจัดเป็นสิ่งที่เพิ่มรสชาติในการเดินทางให้แก่นักท่องเที่ยวเป็นอย่างยิ่ง”

สามพร มณีไมตรีจิต (2535) กล่าวถึง บทบาทวัฒนธรรมไทยกับการท่องเที่ยวจากการแบ่งทรัพยากรการท่องเที่ยวออกเป็น 3 ประเภท ใหญ่ คือ ประเภทธรรมชาติ ประเภทสถานที่ทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ ศาสนสถาน โบราณสถาน และประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และ

กิจกรรม ซึ่งพบว่านอกจากประเภทแรกแล้ว ทรัพยากรการท่องเที่ยวลี้ลับของกลุ่มของวัฒนธรรมทั้งสิ้น โดยพิจารณาจากความหมายและลักษณะของวัฒนธรรม ประเภทที่ 2 เป็นผลผลิตของวัฒนธรรมที่มีตัวตน เป็นรูปธรรมที่เห็นได้ชัดเจน ส่วนประเภทที่ 3 เป็นต้นตอมาจากแนวความคิด ความเชื่อ วิถีประชา ซึ่งเป็นนามธรรมแต่ได้มีการพัฒนาจนมีองค์ประกอบมาเสริมขึ้นจนมีลักษณะทางวัฒนธรรมที่เป็นรูปแบบประกอบขึ้นมา ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทนี้ได้โดยตรง สำหรับประเทศไทย วัฒนธรรมที่จะนำมาใช้ประโยชน์ในการท่องเที่ยวได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางโบราณวัตถุสถาน แหล่งประวัติศาสตร์ ศาสนสถาน งานศิลปกรรม สถาปัตยกรรม นาฏศิลป์ วัฒนธรรม การละเล่นพื้นบ้าน เทศกาลงานประเพณี งานหัตถกรรม และสินค้าในท้องถิ่นต่าง ๆ ตลอดจนวิถีชีวิตความเป็นอยู่และอัธยาศัยไมตรีของคนไทย ทรัพยากร ประเภทศิลปวัฒนธรรมมากมายหลากหลายประเภท แต่เมื่อรวมกันแล้วก็มีความสอดคล้อง ผสมผสาน กลมกลืน เป็นวัฒนธรรมไทยได้อย่างสมบูรณ์

ศรีพร สมบุญธรรม (2537) พบว่า การท่องเที่ยวทำให้เกิดผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรม ทั้งที่เป็นผลดี และผลเสียได้ดังนี้

ผลกระทบด้านดี

- ทางสังคม จะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และความรู้ซึ่งกันและกัน รวมทั้ง

เป็นการเผยแพร่ชื่อเสียงของท้องถิ่นให้เป็นที่รู้จัก

- ทางศิลปะ และวัฒนธรรมท้องถิ่น จะก่อให้เกิดการพัฒนา และการฟื้นฟูทางด้านศิลปะ และงานหัตถกรรมท้องถิ่น ตลอดจนเทศกาลงานประเพณีที่มีความเป็นเอกลักษณ์ นอกจากนี้ยังเป็นการส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจอันดี ระหว่างนักท่องเที่ยว และเจ้าของชุมชน อีกทั้งเป็นการสร้างรายได้ให้แก่ท้องถิ่น

ผลกระทบด้านเสีย

- ทางสังคม ก่อให้เกิดการสูญเสียเอกลักษณ์ดั้งเดิมทางวัฒนธรรม จากกระบวนการปรับตัว เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว และอาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางทัศนคติ ความเชื่อ การแต่งกาย พฤติกรรม และรูปแบบการบริโภคของคนในท้องถิ่น เนื่องมาจากการเอาอย่างนักท่องเที่ยว

- ทางศิลปะ และวัฒนธรรมท้องถิ่น อาจเกิดความขัดแย้งระหว่างนักท่องเที่ยวกับคนท้องถิ่น

เพราะความแตกต่างกันในทางวัฒนธรรม ความเชื่อ และทัศนคติ อีกทั้งการท่องเที่ยวอาจมีส่วนกระตุ้นให้เกิดธุรกิจที่ผิดกฎหมาย เช่น การพนัน การค้าประเวณี ยาเสพติด ฯลฯ ขึ้นในชุมชน

12. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระ พิพัฒน์ โยธะพงษ์ : การจัดการแหล่งพักอาศัยแบบโฮมสเตย์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษา หมู่บ้านวัฒนธรรมผู้ไทยบ้านโคกโก่ง อำเภอภูผามาศ จังหวัดอุดรธานี.

ผลการศึกษาพบว่า สภาพทั่วไปในหมู่บ้าน โคกโก่ง ได้เปิดโฮมสเตย์มาตั้งแต่ปี พ.ศ.2541 จนถึงปัจจุบัน (พ.ศ.2547) นับเป็นเวลา 6 ปี มีรูปแบบเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีที่พักแบบโฮมสเตย์ มีการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางและการปฏิบัติสภาพทั่วไปในหมู่บ้านเป็นชนบท ที่มีวิถีชีวิต วัฒนธรรม และประเพณี เป็นเอกลักษณ์ของชาวผู้ไทย และดำรงอยู่จนถึงปัจจุบัน ประชากรส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร พื้นที่ในหมู่บ้านร้อยละ 90 ใช้ทำนา แหล่งที่พักอาศัยส่วนใหญ่เป็นอาคารกึ่งอิฐครึ่งไม้ชั้นเดียว ได้ถูกสูง เช่นเดียวกับบ้านโดยทั่วไปในภาคอีสาน ในหมู่บ้านมีวัดเป็นศูนย์กลางในการทำกิจกรรมต่าง ๆ และชาวบ้านมีชีวิตผูกพันกับป่าและภูเขา ซึ่งเป็นแหล่งอาหาร แหล่งน้ำ การจัดการท่องเที่ยวในหมู่บ้านโคกโก่งพบว่า (1) มีการจัดการองค์การแบบที่ชุมชนมีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรม ชุมชนให้ความร่วมมือและพอใจในกระบวนการที่ทำอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน แต่มีจุดอ่อนคือ ไม่มีการแบ่งงานให้มีผู้รับผิดชอบด้านการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวและการให้คำปรึกษาของที่ปรึกษาไม่เป็นไปอย่างต่อเนื่อง (2) การจัดการด้านกายภาพพบว่าหมู่บ้านโคกโก่งไม่มีเอกลักษณ์ทางด้านกายภาพที่ชัดเจนของสถาปัตยกรรมผู้ไทย จึงไม่ได้นำเสนอลักษณะทางกายภาพของหมู่บ้านเป็นจุดเด่นในการท่องเที่ยว มีการจัดการเพียงบำรุงรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบของบ้านพักโฮมสเตย์โดยเจ้าของบ้านเป็นผู้ดำเนินการ ส่วนใหญ่สามารถทำได้เรียบร้อย และนักท่องเที่ยวพอใจ (3) การประชาสัมพันธ์ที่ดำเนินการเองโดยชุมชนในปัจจุบัน ยังไม่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายหลัก ทำให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวน้อย จึงต้องการการสนับสนุนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เข้าถึงนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายได้ชัดเจน และเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยว (4) ชุมชนมีความต้องการเงินทุนสำหรับบำรุงรักษาบ้านพักที่เป็นโฮมสเตย์ และแหล่งท่องเที่ยวในหมู่บ้าน จึงควรให้การสนับสนุนเงินกองทุนเพิ่มเติม สำหรับใช้จ่ายในการบำรุงรักษาบ้านพัก และแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าว จากเดิมที่มีการจัดสรรสำหรับกิจกรรมการต้อนรับนักท่องเที่ยวเท่านั้น (5) การจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน เน้นการนำเสนอด้านวัฒนธรรมความเป็นอยู่ที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนและวิถีชีวิตของชาวผู้ไทย ที่สัมพันธ์กับป่าและภูเขา และควรส่งเสริมให้จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเกี่ยวกับวิถีชีวิต เช่น ในช่วงฤดูเกี่ยวข้าวให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้วย เพื่อเพิ่มจุดเด่นในกิจกรรมการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน (6) ชีตความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของชุมชนขึ้นอยู่กับจำนวนที่พักที่ชุมชนสามารถจัดให้นักท่องเที่ยวเข้าพักได้ แต่

จะต้องคำนึงถึงความสามารถในการรองรับได้ของแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและมีการจัดการขยะและน้ำเสียในหมู่บ้านเพิ่มเติม เพื่อให้รองรับนักท่องเที่ยวได้ตามจำนวนที่พักที่มีอยู่ ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่ควรเร่งดำเนินการได้แก่ การจัดให้มีการรวมกลุ่มของแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้เคียงและจัดกิจกรรมร่วมกันเพื่อเพิ่มศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในชุมชน

องค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization, 2003) ได้จัดทำรายงานโครงการโฮมสเตย์ในประเทศไทย (Thailand Homestay Project) ร่วมกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย โดยได้ทำการศึกษาพื้นที่โฮมสเตย์ ในประเทศไทย 5 แห่ง ได้แก่ บ้านท่าด่าน จังหวัดนครนายก บ้านหัวฮี จังหวัดแม่ฮ่องสอน บ้านปราสาท จังหวัดนครราชสีมา บ้านโค้งโค้ง จังหวัดกาฬสินธุ์ และบ้านไทยทรงดำจังหวัดเพชรบุรี โดยเน้นการศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในประเทศไทย และได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการจัดการโฮมสเตย์ที่มีเป้าหมายเป็นชาวต่างชาติเป็นส่วนใหญ่ สำหรับการจัดการท่องเที่ยวในหมู่บ้านโลก โกง มีความเห็นว่าควรจะรักษาสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันของหมู่บ้าน และวางระเบียบข้อปฏิบัติให้เป็นไปในแนวเดียวกัน เน้นการประชาสัมพันธ์ถึงประสบการณ์ด้านวัฒนธรรมที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ ขยายโอกาสทางการตลาดโดยเสนอให้โฮมสเตย์เป็นที่พักที่มีความแตกต่างอย่างชัดเจนกับที่พักแบบอื่น และนำเสนอภาพลักษณ์ของโฮมสเตย์ว่าเป็นส่วนสำคัญของการท่องเที่ยวชุมชน

นงลักษณ์ อยู่เย็นดี (2526) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความชอบในการเข้าร่วมกิจกรรมโฮมสเตย์ ของนักท่องเที่ยวชาวไทย ผลการศึกษาปรากฏว่าปัจจัยทางด้านประชากรที่มีความสัมพันธ์กับความชอบในการเข้าร่วมกิจกรรมโฮมสเตย์ทั้งในพื้นที่ธรรมชาติและพื้นที่วัฒนธรรม คือ อายุ อาชีพ รายได้ และภูมิลำเนา ขณะที่เพศและระดับการศึกษาเป็นปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับความชอบของนักท่องเที่ยว ส่วนปัจจัยทางด้านแรงจูงใจพบว่าแรงจูงใจที่มีความสัมพันธ์กับความชอบของนักท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ของทั้งพื้นที่ธรรมชาติและวัฒนธรรมคือ แรงจูงใจด้านความสะดวกสบายในการเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว แรงจูงใจการเรียนรู้วัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิต แรงจูงใจด้านกิจกรรมการแสดง และการละเล่น แรงจูงใจในเรื่องทัศนียภาพของแหล่งท่องเที่ยว และแรงจูงใจในด้านการพักผ่อนทางร่างกายและจิตใจ ส่วนในพื้นที่ธรรมชาติ คือ แรงจูงใจด้านการพักผ่อนและความเป็นมิตรไมตรีของเจ้าของบ้าน และสำหรับพื้นที่วัฒนธรรม คือ แรงจูงใจในด้านความสะดวกสบายในการเดินทางเข้าถึง แรงจูงใจในการเรียนรู้วัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิต แรงจูงใจด้านความปลอดภัย และแรงจูงใจในเรื่องความสะดวกสบายของสิ่งอำนวยความสะดวก ลักษณะทั่วไปของนักท่องเที่ยวพบว่านักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางเข้าไปท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นโสดและเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย โดยมีอายุไม่มากนัก ส่วนใหญ่อยู่ในวัยหนุ่มสาว จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี และมี

รายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท เป็นนักเรียน นักศึกษาและมีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพฯ และปริมณฑล มากที่สุด

นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางท่องเที่ยวอยู่ในรูปแบบ โฮมสเตย์เป็นครั้งแรก โดยมีระยะเวลาในการพักค้างแรมจำนวน 1 คืน และมีความต้องการกลับไปท่องเที่ยวอีก การเดินทางของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่นิยมเดินทางมาเอง โดยไม่ผ่านบริษัทนำเที่ยว และเดินทางมาเป็นกลุ่มใหญ่โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 29 คน ต่อกลุ่มมีการรับทราบแหล่งท่องเที่ยวเป็นสื่อจากบุคคลมากที่สุด คือ ทราบจากเพื่อน

สิ่งที่นักท่องเที่ยวต้องการ คือ การได้เข้าไปสัมผัส เรียนรู้ ศึกษาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และความมีน้ำใจไมตรีของคนในท้องถิ่นที่ไม่สามารถหาได้จากวิถีชีวิตคนในเมือง นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวอยากมีส่วนร่วมกับชุมชนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ อาทิ การประกอบอาชีพ การใช้ชีวิตร่วมกับชุมชน และการทำบุญตักบาตร เป็นต้น นักท่องเที่ยวมักต้องการพักค้างแรมกับชาวบ้านในครัวเรือนเดียวกันมากกว่าพักค้างคืนโดยแยกที่พักรับกับชาวบ้าน ซึ่งเป็นแนวเดียวกันกับผลการศึกษาในเรื่องของการจัดลำดับความชอบของการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ในด้านต่าง ๆ ที่พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ชอบ โฮมสเตย์เพราะต้องการศึกษาวิถีชีวิตและวัฒนธรรมสูงที่สุด รองลงมา คือ ความต้องการใกล้ชิดธรรมชาติ

ศูนย์ เลี้ยวเพ็ญวงษ์ และคณะ (2544) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาระบบมาตรฐานคุณภาพการจัดการท่องเที่ยวบ้านโคกโก่ง ต. กุดหว้า อ. กุฉินารายณ์ จ. กาฬสินธุ์ พบว่า หลังจากมีการท่องเที่ยวเข้ามาในหมู่บ้านตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 ทำให้วิถีชีวิตของคนในหมู่บ้านเปลี่ยนแปลงไปจากการอยู่อย่างสงบเรียบง่าย เป็นความกระตือรือร้นในการรองรับการท่องเที่ยว มีการปรับชีวิตความเป็นอยู่ในเรื่องความสะดวกการปรุงแต่งรสชาติอาหาร การรื้อฟื้นการแต่งกายและวัฒนธรรมแบบเดิม และมีกิจกรรมที่ทุกคนมีส่วนร่วมเพิ่มมากขึ้น แต่ขณะเดียวกันมีปัญหาก่อเกิดขึ้นด้วย เช่น การขาดแคลนน้ำ หรืออาหารจากธรรมชาติลดลงเนื่องจากต้องใช้รองรับการท่องเที่ยว ปัญหาขยะที่เพิ่มมากขึ้น แต่ชาวบ้านยังไม่เห็นความสำคัญในการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในหมู่บ้านมากนัก และพบว่ามีวิถีชีวิตและภูมิปัญญาชาวบ้านอีกหลายอย่างที่ น่าจะมีการศึกษาเพื่อนำมาเพิ่มศักยภาพทางการท่องเที่ยวและจากการพิจารณาลักษณะทางกายภาพของการตั้งชุมชนผู้ไทยควรจะมีการพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยวในชุมชนทั้ง ต. กุดหว้า และให้สามารถเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวของชุมชนอื่นทั้งในระดับจังหวัดและในระดับภูมิภาคได้

พลทรัพย์ สวนเมือง คุณาพันธ์ และคณะ (2546) ได้ทำการศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์และร้อยเอ็ด พบว่า ชุมชนมีทัศนคติที่ไม่ดีกับการท่องเที่ยว คือ ชุมชนเชื่อว่าการท่องเที่ยวที่ผ่านมามีความเข้มแข็งและวัฒนธรรมชุมชน นอกจากนี้รัฐยังแย่งการจัดการท่องเที่ยวไปจากประชาชน ชุมชนโดยส่วนใหญ่ไม่รู้จักร

ท่องเที่ยวแบบยั่งยืน แต่คาดหวังว่าการท่องเที่ยวที่จัดโดยชุมชนจะช่วยอนุรักษ์และฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมเอาไว้ และหากชุมชนจะจัดการท่องเที่ยวด้วยตัวเอง วัตถุประสงค์อันดับแรก คือ การสร้างรายได้พัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน อันดับที่สองคือเพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูประเพณีวัฒนธรรมของท้องถิ่น

เพ็ญศรี เจริญวานิช และคณะ (2543) การศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยว โอกาสทางการตลาดของการท่องเที่ยว ความคิดเห็นต่อการพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวในพื้นที่อีสานใต้ เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) และการสำรวจภาคสนาม (Field Survey Research) โดยศึกษาจากประชากร 3 กลุ่ม คือ เจ้าหน้าที่ด้านการท่องเที่ยวในหน่วยงานของภาครัฐ ผู้บริหารหรือตัวแทนของสถานประกอบการที่ทำธุรกิจนำเที่ยวและนักท่องเที่ยว ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวทั้งหมดเคยเดินทางท่องเที่ยวในพื้นที่อีสานใต้ จำนวนวันที่เดินทางโดยเฉลี่ย 1 วัน ใช้จ่ายรวมโดยเฉลี่ย ต่ำกว่า 1,000 บาทต่อครั้งต่อคน วัตถุประสงค์ในการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อน ให้รางวัลตนเอง ส่วนใหญ่เดินทางในช่วงสุดสัปดาห์ โดยเลือกใช้รถยนต์ส่วนตัวเป็นพาหนะในการเดินทางท่องเที่ยว และรับประทานอาหารที่ร้านอาหาร ภัตตาคารและโรงแรม มีโอกาสทางการตลาดของการท่องเที่ยวในพื้นที่อีสานใต้โดยรวมและรายจังหวัดในระดับค่อนข้างสูง และขนาดพื้นที่อีสานใต้มีโอกาทางการตลาดดีขึ้น แหล่งท่องเที่ยวที่จะได้รับความนิยมและสนใจในการท่องเที่ยวจากนักท่องเที่ยวมาก คือ โบราณสถาน อุทยานประวัติศาสตร์ และแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ความคิดเห็นต่อการพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวในพื้นที่อีสานใต้ พบว่า แหล่งท่องเที่ยวที่ควรเป็นจุดเด่นในการพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวในพื้นที่อีสานใต้ ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โบราณสถาน และศาสนา นอกจากนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรมประเพณี วิธีการในการพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวในพื้นที่อีสานใต้ ควรดำเนินการ โดยการ โฆษณาและประชาสัมพันธ์ และควรปรับปรุงการคมนาคมและสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวให้สะดวกปลอดภัย ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวในพื้นที่อีสานใต้ พบว่า มีปัญหาและอุปสรรคโดยรวมในระดับปานกลางปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญ ได้แก่ การขาดเจ้าหน้าที่ในการดูแลแนะนำนักท่องเที่ยว ขาดมัคคุเทศก์ที่มีความรู้เฉพาะทาง และขาดการสนับสนุนจากองค์กรของรัฐ วิธีการในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรค คือ ควรจัดให้มีเจ้าหน้าที่คอยควบคุมดูแลให้คำแนะนำแก่นักท่องเที่ยว ภาครัฐและเอกชนต้องร่วมมือให้การสนับสนุนส่งเสริมเรื่องการท่องเที่ยว สร้างจิตสำนึก และให้ความรู้แก่ประชาชนให้เห็นความสำคัญและคุณค่าของการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก และสาธารณูปโภค ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมตลาดการท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก สร้างรายได้แก่ชุมชน สังคมต่อไป

วันชัย เรืองอุดม (2543) การวิจัยปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาบริการท่องเที่ยว : กรณีศึกษาชุมชนตำบลท่าทราย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาทางการบริการท่องเที่ยวในพื้นที่หมู่ 3 และหมู่ 4 ตำบลท่าทราย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี และเพื่อศึกษาเสนอแนะแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาบริการทางการท่องเที่ยวในพื้นที่นี้ ประกอบกับพื้นที่นี้มีศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและระบุอยู่ในแผนการพัฒนากการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวของประเทศไทย

ผลจากการวิจัย พบว่า พื้นที่หมู่ 3 และหมู่ 4 ตำบลท่าทราย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี มีศักยภาพสูงในการพัฒนาบริการและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอนาคต และผู้นำชุมชนและชุมชนก็มีความพึงพอใจในการจะมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนในระดับหนึ่ง อย่างไรก็ตามปัญหาการพัฒนาบริการท่องเที่ยวในพื้นที่ พบว่า จังหวัดนนทบุรีและส่วนท้องถิ่น ไม่ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งจะมีผลต่อการขอการสนับสนุนในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน ประชาชนบางส่วนไม่เห็นด้วยที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนขาดประสบการณ์การมีส่วนร่วม ปัญหาความปลอดภัย ยาเสพติดที่แพร่ระบาดและร้านอาหาร เครื่องดื่มที่ไม่ได้มาตรฐานความสะอาด

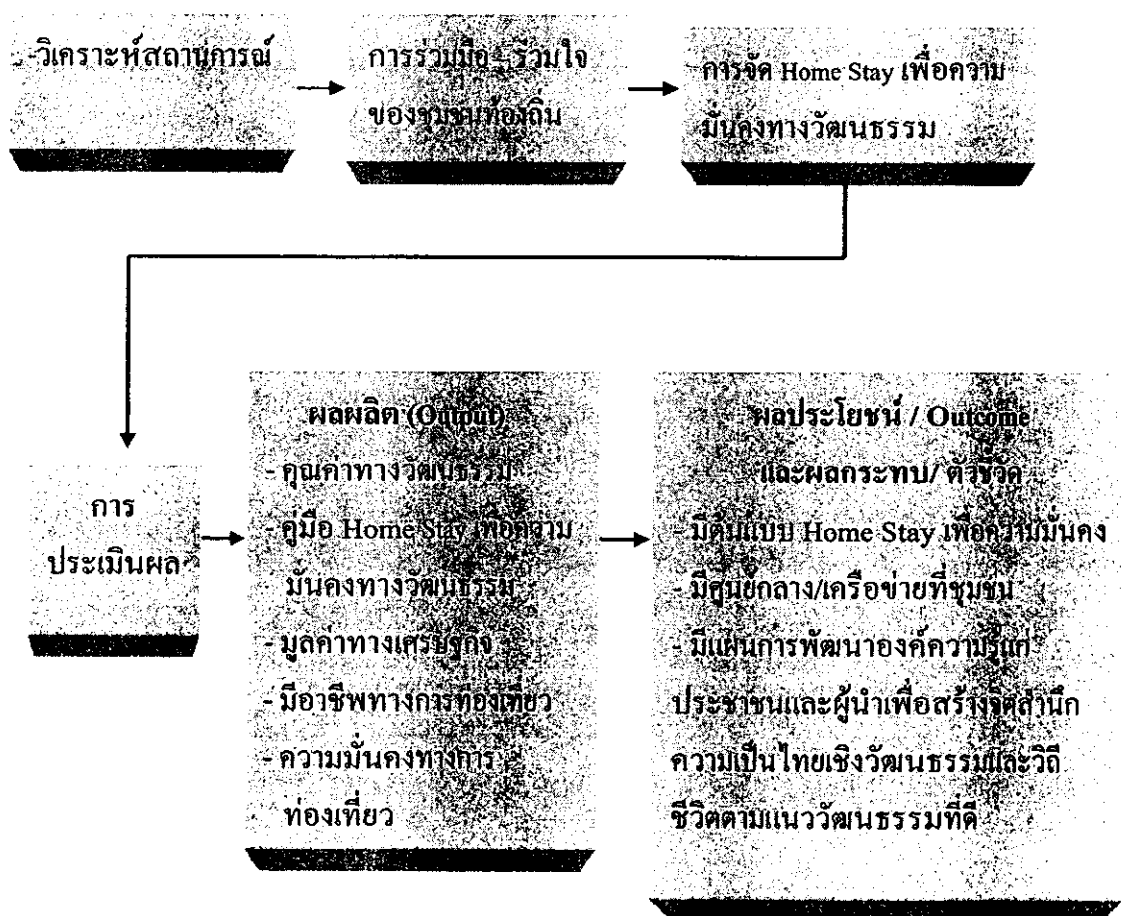
จากปัญหาดังกล่าว ประชาคมชุมชน ในฐานะที่เป็นแกนนำโดยตรง ควรติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งจังหวัดนนทบุรี และเทศบาลนครนนทบุรี ในการวางแผน การจัดระบบการจัดการท่องเที่ยว การสนับสนุนงบประมาณและบุคคลที่เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ให้มีการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึงมีการจัดเจ้าหน้าที่เข้ามาควบคุมตรวจสอบราคาและคุณภาพของอาหารและสินค้าที่จะพัฒนาให้ได้มาตรฐาน

13. กรอบแนวความคิดของโครงการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมและสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับโครงการวิจัยเรื่องนี้แล้วปรากฏว่า ยังไม่มีผู้ใดทำวิจัยในลักษณะนี้ให้ครอบคลุมตามตัวแปรและทั้ง 2 อำเภอ ที่มีชายแดนติดต่อกับลาว เมียนมาร์ อย่างลึกซึ้งซึ่งมาก่อน แต่ก็ มีงานวิจัยที่เป็นวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาระดับปริญญาโทของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คือ กนกอร รัตนอุดมสวัสดิ์ ได้ทำเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวสามเหลี่ยมทองคำ อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย เมื่อ พ.ศ. 2545 ซึ่งเป็นการวิจัยเฉพาะในบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ เท่านั้น คือ ที่หมู่ 1 ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน เท่านั้น และมีผลงานวิจัยที่ทำในจังหวัดเชียงรายอีก แต่ไม่ซ้ำกับเรื่องที่จะทำในโครงการวิจัยนี้ แต่อย่างไรก็ตาม ผลงานวิจัยเหล่านั้นก็เป็นพื้นฐานในการที่จะทำวิจัยต่อไปต่อ

ยอดอีกระดับหนึ่ง เพราะประชาชนซึ่งเมื่อได้ทราบว่ามีส่วนได้ส่วนเสียหรือมีผลประโยชน์อยู่ด้วยกันทั้งมีส่วนร่วมคิดร่วมทำด้วยแล้ว ก็ย่อมที่จะเข้ามาจับบทบาท เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว และรู้จักใช้ประโยชน์จากทรัพยากรเหล่านั้นให้เกิดคุณค่า และเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจมากยิ่งขึ้น เพราะมีสมมติฐานไว้ว่า ถ้าที่ใดมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจน่าประทับใจและประชาชนมีอัธยาศัยไมตรีที่ดี ก็ย่อมดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาแล้วมามาก รวมทั้งจะชักชวนญาติและเพื่อน ๆ มาท่องเที่ยวที่นั่นอีกเป็นลูกโซ่ รายได้จากธุรกิจท่องเที่ยวก็ย่อมตกอยู่กับประชาชนทั้ง 2 อำเภอได้อย่างแน่นอน

กรอบแนวความคิดของโครงการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการทำวิจัยโครงการย่อยที่ 4 เรื่องนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (R+D) ซึ่งมีขั้นตอนและวิธีการในการดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย

ขั้นที่ 1 การเลือกพื้นที่ในการวิจัย ได้กำหนดบริเวณสามเหลี่ยมทองคำและในพื้นที่ของอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ตามแผนงานวิจัยที่กำหนดไว้

ขั้นที่ 2 ตำรวจเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เพื่อกำหนดแนวคิดและทฤษฎีมาใช้ในการกรอบแนวความคิดในการวิจัยในลักษณะการวิจัยต่อยอด

ขั้นที่ 3 ทำการออกสำรวจสภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมล้านนาบริเวณสามเหลี่ยมทองคำและภายในพื้นที่ของอำเภอเชียงแสน ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์และที่สำคัญ รวมทั้ง โบราณสถานและโบราณวัตถุด้วย

ขั้นที่ 4 นำผลการสำรวจในขั้นที่ 3 มาดำเนินการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล ในลักษณะของชื่อแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม สถานที่ตั้ง และลักษณะทั่ว ๆ ไปของสภาพวัฒนธรรมนั้น ๆ

ขั้นที่ 5 ประชากรและการเลือกประชากร และการสุ่มพื้นที่ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตอำเภอเชียงแสน ไม่น้อยกว่า 10 ปี ทั้งชาย - หญิง ทั้งที่เป็นข้าราชการ พ่อค้า นักธุรกิจ ผู้ประกอบการ นิสิตนักศึกษา และประชาชนทั่วไป โดยได้ทำการสุ่มด้วยวิธี Simple Random Sampling ด้วยวิธีจับสลาก ปรากฏว่าได้ 3 ตำบล คือ ตำบลโยนก ตำบลเวียง และตำบลศรีดอนมูล แล้วได้ทำการกำหนดขนาดตัวอย่างในการวิจัย ซึ่งที่อำเภอเชียงแสนนี้ มีประชากรมากกว่า 100,000 คน จึงได้คำนวณตัวอย่างด้วยสูตร Taro Yamane ดังนี้

$$n = N / 1 + Ne^2$$

นั่นคือ n = ขนาดของตัวอย่างที่ได้จากการคำนวณ

N = ประชากรทั้งหมด

e = ความคลาดเคลื่อนในการสุ่มที่ยอมรับได้คือ 95 % หรือ 0.05

$$\begin{aligned} n &= 100,000 / 1 + 100,000 * 0.05^2 \\ &= 398 \text{ ตัวอย่าง} \end{aligned}$$

ดังนั้น ในการทำวิจัยเรื่องนี้ จึงได้ขนาดตัวอย่าง 398 ตัวอย่าง แล้วดำเนินการสุ่มในแต่ละตำบลมา 1 หมู่บ้านแต่ละหมู่บ้านประมาณ 135 ตัวอย่าง โดยใช้ทะเบียนราษฎรเป็น Sampling Frame ด้วยวิธี Systematic Random Sampling ในแต่ละหมู่บ้าน ปรากฏว่า ตำบลเวียง สุ่มได้หมู่ที่ 1 ตำบลโขนก สุ่มได้หมู่ที่ 12 ตำบลศรีดอนมูล สุ่มได้หมู่ที่ 7

ขั้นที่ 6 ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยเรื่องนี้ 2 ประเภท คือ

- 1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้แก่ ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมในภาคสนามครั้งแรก ซึ่งได้จากเครื่องมือวิจัย คือ แบบสำรวจ แบบสอบถาม แบบบันทึกและแบบสังเกตการณ์อย่างมีโครงสร้างที่แน่นอน ที่ยังมีได้มีการกระทำกับข้อมูลเหล่านั้นแต่อย่างใด
- 2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้แก่ ข้อมูลที่ได้มีผู้จัดทำหรือรวบรวมเรียบเรียงเป็นเอกสารไว้แล้วเช่น ตำรา บทความ น โยบาย ข้อเขียนรายงานการวิจัยและอื่นๆที่ได้รวบรวมจากห้องสมุดและ Web site ต่างๆ เป็นต้น

ขั้นที่ 7 เครื่องมือวิจัย

ในการทำวิจัยและพัฒนานี้ มีเครื่องมือวิจัยที่ใช้ดังนี้

- 1) แบบสำรวจ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
- 2) แบบสอบถาม
- 3) แบบสังเกตการณ์ ชนิดมีโครงสร้างที่แน่นอน
- 4) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก
- 5) แบบบันทึก

ขั้นที่ 8 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

คณะผู้วิจัย ได้ร่วมกันสร้างเครื่องมือวิจัยต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้วโดยอาศัยแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งจากการประชุมปรึกษากับคณะผู้วิจัยของแผนงานวิจัยด้วย เพื่อนำมาสร้างเครื่องมือวิจัย ตามวัตถุประสงค์ของ โครงการวิจัยที่กำหนดไว้ และขอบเขตของการวิจัย รวมทั้งตามนิยามปฏิบัติการด้วย โดยใช้คำถามแบบปิด (Close-ended question) และแบบเปิด (Open-ended question) แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เป็นผู้ให้ความคิดเห็น พร้อมทั้งได้นำเครื่องมือวิจัยไป Try-out กับประชากรเป้าหมายที่ตำบล โยนก และตำบลเวียง ซึ่งมีข้าราชการ และพ่อค้าประชาชน จำนวน 32 ราย เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) แล้วนำข้อคิดเห็นต่าง ๆ มาปรับปรุงแก้ไขให้เป็นเครื่องมือที่ได้มาตรฐานต่อไป ซึ่งมีประเด็นในการสร้างเครื่องมือวิจัย ดังนี้

1) แบบสำรวจ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประกอบด้วย

- ชื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
- สถานที่ตั้ง
- ลักษณะทั่วไป

2) แบบสอบถาม ประชาชนของอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ประกอบด้วย

- ข้อมูลทั่วไปของแบบสอบถาม
- ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และ Home Stay
- ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาสามเหลี่ยมทองคำเพื่อความมั่นคงทางวัฒนธรรม
- ความต้องการที่จะเข้าร่วม โครงการท่องเที่ยวแบบ Home Stay ของประชาชน
- ข้อเสนอแนะในการที่จะพัฒนาบริเวณสามเหลี่ยมทองคำเพื่อให้เกิดความมั่นคงทางวัฒนธรรม

3) แบบสังเกตการณ์ ชนิดมีโครงสร้างที่แน่นอนเกี่ยวกับสภาพวัฒนธรรมล้านนาบริเวณสามเหลี่ยมทองคำของฝั่งลำน้ำโขงประกอบด้วยประเด็นการสังเกตการณ์ ดังนี้

- สภาพการแต่งกายของประชาชน
- ภาษาที่ใช้ของประชาชน
- สภาพของภาษาเขียนบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ
- สภาพทางศิลปวัฒนธรรมทางล้านนา

- สภาพของร้านอาหารของบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ
- การแสดงวัฒนธรรมล้านนาบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ
- สภาพของสินค้าบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ
- สภาพการนวดแพทย์แผนไทยบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ
- ประเด็นอื่น ๆ

4) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นเครื่องมือที่ใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างที่แน่นอนในประเด็นเกี่ยวกับ

- ความคิดเห็นเกี่ยวกับ Home Stay
- ความเป็นไปได้ที่จะมี Home Stay
- ความพร้อมของชุมชน
- ความเห็นอื่น ๆ

5) แบบบันทึก เป็นการบันทึกการสนทนาและการประชุมต่าง ๆ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

ขั้นที่ 9 การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

คณะผู้วิจัยได้วางแผนและดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยใช้เครื่องมือวิจัยในการเก็บข้อมูล ดังนี้

- 1) มีหนังสือถึงผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงราย เพื่อชี้แจงเกี่ยวกับการทำวิจัย ซึ่งผู้อำนวยการแผนงานเป็นผู้ดำเนินการ
- 2) มีหนังสือถึงนายอำเภอเชียงแสน เพื่อแจ้งให้ทราบพร้อมทั้งขอความร่วมมือในการทำวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ซึ่งผู้อำนวยการแผนงาน(ชุดโครงการวิจัย) เป็นผู้ดำเนินการ
- 3) คณะผู้วิจัยพร้อมพนักงานสำรวจได้เดินทางไปเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามด้วยตนเอง เป็นจำนวนหลายครั้ง ดังนี้
 - (1) การทดสอบ (Try-out) เครื่องมือวิจัย
 - (2) สำรวจสภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของอำเภอเชียงแสน
 - (3) สอบถามและสัมภาษณ์ประชากรที่เป็นตัวอย่างที่ตำบลโยนก ตำบลเวียงและตำบลศรีดอนมูล

- (4) สัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการจัด Home Stay ทั้งที่เป็นนักท่องเที่ยว
มัคคุเทศก์ ผู้ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยว พ่อค้า - แม่ค้า และ
ประชาชน
- (5) สังเกตการณ์บริเวณสามเหลี่ยมทองคำและที่ว่าการอำเภอเกี่ยวกับ
สภาพทางวัฒนธรรมล้านนาในแง่มุมต่าง ๆ

ขั้นที่ 10 การวิเคราะห์ข้อมูลและแปลความหมาย

เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยเครื่องมือวิจัยต่าง ๆ มาแล้ว คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการ
ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามและแบบสำรวจสภาพแหล่งวัฒนธรรมและ
แบบสังเกตการณ์ที่มีโครงสร้างแน่นอนอย่างละเอียดแล้ว ปรากฏว่าข้อมูลที่ถูกต้องสมบูรณ์จาก
แบบสอบถาม ปรากฏดังนี้

- 1) เก็บข้อมูลที่ตำบลเวียง ได้ 123 ตัวอย่าง
- 2) เก็บข้อมูลที่ตำบลโยนก ได้ 138 ตัวอย่าง
- 3) เก็บข้อมูลที่ตำบลศรีดอนมูล ได้ 139 ตัวอย่าง

รวมทั้งหมด 400 ตัวอย่าง แล้วนำไปดำเนินการวิเคราะห์ประมวลผลเพื่อคำนวณค่าสถิติต่าง ๆ
ในการตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ส่วนข้อมูลที่ได้จากแบบสำรวจ ก็ได้นำมาจัดทำและวิเคราะห์ข้อมูลตามรายชื่อแหล่ง
ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สถานที่ตั้ง และลักษณะทั่วไปของสภาพวัฒนธรรม แล้วสรุปเขียนไว้ใน
ภาพรวมตามความเป็นจริง

ส่วนข้อมูลที่ได้จากแบบสังเกตการณ์ที่มีโครงสร้างแน่นอนนั้นก็ได้นำมาวิเคราะห์เชิง
เนื้อหา (Content Analysis) ตามประเด็นปัญหาที่กำหนดอย่างชัดเจน แล้วบรรยายตามความเป็น
จริง

ส่วนข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ก็นำมาสรุปในภาพรวม
แล้วเขียนตามข้อมูลที่ได้จากการสนทนา

ขั้นที่ 11 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องนี้ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ สถิติบรรยาย (Descriptive
Statistics) ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.) เพื่อ
ใช้บรรยายข้อมูล โดยจัดทำเป็นรูปตารางแล้วแปลผลตามได้ตารางตามความเป็นจริง

ขั้นที่ 12 จัดโครงการอบรม Home Stay ให้กับชุมชนเพื่อความมั่นคงทางวัฒนธรรม

คณะผู้วิจัยเมื่อได้ดำเนินการตามลำดับแล้ว จึงได้นำข้อมูลจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามและการจัดเวทีสนทนากับข้าราชการ นักธุรกิจ ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว นายกเทศมนตรี อบต. ชมรม พ่อค้า และประชาชนที่เกี่ยวข้อง มาเป็นฐานในการจัดทำ Home Stay ให้กับชุมชนที่มีความต้องการและมีศักยภาพต่อไป ด้วยวิธีการดังนี้

- 1) ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม พบว่า มีประชาชนที่ตอบแบบสอบถาม 400 ตัวอย่าง ต้องการเข้าร่วมโครงการ Home Stay ร้อยละ 72.6 และจากการจัดเวทีสนทนา เมื่อวันที่ 22 เมษายน 2549 เห็นควรให้จัด Home Stay ที่ดอยสะโงะ ตำบลศรีดอนมูล และที่บ้านแม่อาข่า ตำบลแซว
- 2) คณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลนี้ เดินทางไปสำรวจและสอบถาม ผู้นำและผู้ที่เกี่ยวข้องที่บ้านแม่อาข่า ตำบลแซว และทะเลสาบเชียงแสน ตำบลโพนกและที่บ้านแม่จองปรากฏว่า ยังไม่มีความพร้อม และยังไม่มีความพร้อมและกิจการที่เด่น ๆ รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยวก็ยังไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร จึงเห็นควรให้รอไว้ก่อน
- 3) คณะผู้วิจัยพร้อมด้วยนายสุทัศน์ โพธิ์กัน ผู้ประสานงานโครงการวิจัยประจำที่อำเภอเชียงแสน ได้พากันไปสำรวจและสอบถามผู้นำ ประธานกลุ่มท่องเที่ยว รวมทั้งขอคำปรึกษา เลขาศูนย์พัฒนาโครงการหลวงสะโงะ เห็นว่ามีศักยภาพในการที่จะสร้างและพัฒนาโครงการ Home Stay ที่บ้านสะโงะนี้ได้ เพราะประชาชนเป็นชาวเขาเผ่าอาข่า มีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี มีพิพิธภัณฑสถาน มีการร่าอาข่า และเป่าแตร รวมทั้งมีวิถีชีวิตที่น่าสนใจมากแห่งหนึ่งคณะผู้วิจัยจึงได้เชิญ ผู้นำ ประธานกลุ่ม และสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยว และสมาชิกกลุ่ม อบต. เข้าร่วมประชุมปรึกษาในวันที่ 24 เมษายน 2549 เวลา 19.00 น. แล้วที่ประชุมมีมติเห็นชอบที่จะสร้างเป็น Home Stay โดยให้ความรู้-ความเข้าใจ ขั้นตอนการดำเนินงาน การคัดเลือกชาวบ้านที่เป็นสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวที่มีความพร้อมและยินดีเข้าร่วมโครงการด้วยความสมัครใจ จำนวน 3 - 5 ราย เพื่อเป็นกรณีศึกษาวิจัยก่อน
- 4) ชาวบ้านดอยแม่สะโงะมีการประชุมกลุ่มกันเองในการจัดทำ Home Stay เพื่อให้เกิดความมีอิสระและเกิดความร่วมมือในเรื่องนี้โดยตรง
- 5) เมื่อชาวบ้านดอยสะโงะได้มีการประชุมปรึกษากันแล้ว มีความเห็นที่แตกต่างกันในเรื่องการดำเนินงาน การบริหาร และการแบ่งปันผลประโยชน์ ทั้งเกรงว่าจะประสบปัญหาหลาย ๆ ด้าน จึงไม่มีความคืบหน้าในการวางแผน

คณะผู้วิจัยจึงได้เดินทางไปติดตามและสอบถามปรากฏว่า ประชาชนยังไม่มี ความพร้อมที่จะจัด Home Stay จึงขอให้ไปจัดทำที่ชุมชนอื่น ข้อคิดก็คือ การ ทำโครงการในชุมชน ถ้าประชาชนไม่ให้ความร่วมมือแล้ว ย่อมเสียทั้งเวลา วัสดุ อุปกรณ์ บุคลากร และอื่น ๆ ดังนั้น ก่อนทำต้องดูความพร้อมและความ ร่วมมือของประชาชนเป็นสำคัญด้วย

ขั้นที่ 13 การจัดทำโครงการ Home Stay ที่สามเหลี่ยมทองคำ

คณะผู้วิจัยได้เดินทางไปติดต่อประสานงานกับผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 1 ตำบลเวียง อีกครั้งหนึ่ง เพื่อขอคำปรึกษาและขอความร่วมมือในการจัดทำโครงการ Home Stay ที่ สามเหลี่ยมทองคำโดยได้มีวิธีการและแผนการทดลอง ดังนี้

- 13.1 ศึกษาแนวคิดในการจัดทำ Home Stay เพื่อสร้างหลักสูตร
- 13.2 สร้างหลักสูตรโครงการฝึกอบรม “ความรู้เกี่ยวกับ Home Stay”
- 13.3 ดำเนินการฝึกอบรมฯ ให้ประชาชนที่บ้านสบรวกหมู่ที่ 1
- 13.4 พาผู้สนใจไปศึกษาดูงานที่ อ.เมือง จ.เชียงราย
- 13.5 จัดตั้งชมรมโฮมสเตย์สามเหลี่ยมทองคำเพื่อสัมผัสวัฒนธรรมล้านนา โดยมี ประชาชนสมัครเป็นสมาชิกเข้าร่วมโครงการ Home Stay จำนวน 12 คน หรือ 12 หลัง
- 13.6 กำหนดบ้านและสิ่งจำเป็นที่ต้องมี ได้แก่
 - (1) บ้านพักที่เหมาะสม โดยมี ที่นอน หมอน และมุ้งที่สะอาดในราคา สมเหตุสมผล
 - (2) ห้องอาบน้ำและห้องสุขาที่สะอาด
 - (3) อาหารพื้นบ้านง่าย ๆ แต่ปรุงมาอย่างดี
 - (4) ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว
 - (5) ทิวทัศน์และธรรมชาติของชุมชนที่สวยงาม
 - (6) ประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น
 - (7) ร้านค้าทั่วไปและร้านขายของที่ระลึก
 - (8) มีการจัดกิจกรรม เช่น ดนตรี การเดินร่ำ และการแสดงพื้นบ้าน
 - (9) วัฒนธรรมที่สวยงาม ลานสาวกอด ประตูดี่ และพิพิธภัณฑ์
 - (10) ความเป็นมิตรและรอยยิ้มของเจ้าบ้านและชุมชน

- 13.7) ให้จัดทำระเบียบปฏิบัติและกติกา ในการเข้าพัก เช่น ค่าบริการ ต่อคนต่อวัน ค่าส่วนกลาง และอื่น ๆ
- 13.8) ให้มีการประชาสัมพันธ์เพื่อให้นักท่องเที่ยวมาพักค้างคืน ซึ่งในช่วงฤดูฝน ไม่มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยว แต่จะมีในฤดูหนาว คือเดือนพฤศจิกายน – กุมภาพันธ์
- 13.9) คณะผู้วิจัยทำการประเมินผลการจัดทำ Home Stay
- 13.10) คณะผู้วิจัยนำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไข
- 13.11) คณะผู้วิจัยให้มีการพานักท่องเที่ยวมาพักอีกครั้งหนึ่งหลังจากปรับปรุงแล้ว
- 13.12) คณะผู้วิจัยจะจัดทำคู่มือการจัดโครงการ Home Stay เพื่อให้เป็นนวัตกรรม (Innovation) ที่ได้จากโครงการวิจัยเรื่องนี้ ซึ่งจะเป็นต้นแบบในการจัดโครงการ Home Stay ในชุมชนอื่น ๆ ได้ต่อไป
- 13.13) คณะผู้วิจัยได้เขียนรายงานผลการวิจัยในส่วนนี้ให้สมบูรณ์ต่อไป
- 13.14) คณะผู้วิจัยจะดำเนินการเขียนและจัดพิมพ์รายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์ โดยเชื่อมโยงกับโครงการวิจัยย่อยอื่น ๆ และตอบสนองโครงการวิจัยแม่ที่กำหนดไว้ด้วย

2. ระยะเวลาในการทำวิจัย

โครงการย่อยที่ 4 นี้ ในเวลาดำเนินการวิจัย 2 ปี คือ ระหว่าง วันที่ 1 ธันวาคม 2548 – 30 พฤศจิกายน 2550

3. ผลสำเร็จของโครงการวิจัย

- 3.1 ช่วยให้การบาทแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมว่ามีอะไรบ้าง และตั้งอยู่ ณ สถานที่ใดบ้างของอำเภอเชียงแสน
- 3.2 ช่วยให้มีคู่มือการท่องเที่ยวที่ทันสมัย ซึ่งได้จาผลการวิจัยให้หน่วยงาน และองค์กรเอกชน โดยเฉพาะบริษัททัวร์ได้นำไปใช้ในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับข้อมูลที่มีอยู่
- 3.3 ช่วยให้มี Home Stay เชิงความมั่นคงทางวัฒนธรรมในแหล่งชุมชน ที่มีความพร้อมและมีความต้องการเข้าร่วมโครงการ

- 3.4 ช่วยแก้ปัญหาการไม่มีงานทำในบางช่วงฤดูของประชาชน ที่มีพรหมแดนติดกับต่างประเทศ ซึ่งเป็นดินแดนที่อาจมีปัญหาค้าขึ้นได้
- 3.5 ช่วยให้มีคู่มือ การก่อตั้ง และการบริหาร ดำเนินการ Home Stay เชิงความมั่นคงทางวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบ และเกิดความยุติธรรมแก่ทุกฝ่าย และเกิดความร่วมมือ รู้รักสามัคคี
- 3.6 ได้ชุมชนต้นแบบ ในการจัดทำ Home Stay เชิงความมั่นคงทางวัฒนธรรม และสังคมซึ่งจะช่วยให้ชุมชนอื่น ๆ ได้มาศึกษา และดูเป็นตัวอย่าง สำหรับนำไปปรับปรุงแก้ไขต่อไป
- 3.7 เป็นข้อมูลช่วยสนับสนุน โครงการวิจัยย่อยอื่นๆ เพื่อนำไปใช้ในการวิจัยต่อไป
- 3.8 เป็นข้อมูลการวิจัยสนองตอบ โครงการวิจัยแม่ หรือแผนงานวิจัยตามที่กำหนดไว้

4. แผนการถ่ายทอดเทคโนโลยี

- 4.1 ประชุมสัมมนา
- 4.2 จัดทำแผนผังและสูจิบัตร
- 4.3 ประชาสัมพันธ์ทางสื่อต่าง ๆ
- 4.4 ลง Internet/web site
- 4.5 พิมพ์เป็นรายงานฉบับสมบูรณ์ออกเผยแพร่ไปตามห้องสมุดต่าง ๆ ในภาคเหนือตอนบน

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องนี้ เป็นโครงการวิจัยย่อยที่ 4 ของโครงการขนาดใหญ่ที่ใช้รูปแบบการวิจัย 2 อย่าง คือ การวิจัยเชิงปริมาณ (Qualitative Research) ด้วยการแสวงหาข้อมูลที่เป็นความรู้และความคิดเห็นรวมทั้งความต้องการเข้าร่วมโครงการ Home Stay ไว้ก่อน แล้วจึงทำการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก In-depth Interview และ Focus Group หลังจากนั้นได้ใช้การวิจัยและพัฒนา (R+D) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา และหาแนวทางพัฒนาบริเวณสามเหลี่ยมทองคำเพื่อความมั่นคงทางวัฒนธรรม และวางแผนดำเนินการจัด Home Stay ในชุมชนบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ ซึ่งเป็นชุมชน 6 เชื้อชาติ ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 ตำบลเวียง โดยได้ทำการสุ่มตัวอย่างประชากรมาศึกษา ด้วยวิธี Sample Random Sampling จากการจับฉลาก ปรากฏว่า ได้ 3 ตำบลของอำเภอเชียงแสน คือตำบลเวียง ตำบลโยนก และตำบลศรีคอนมูล หลังจากนั้น ได้ทำการสุ่มตัวอย่างในแต่ละหมู่บ้านรวมทั้งการสุ่มแต่ละหมู่บ้านด้วยวิธี Systematic Random Sampling ใช้แผนที่เป็น Mapping Frame โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือวิจัย ซึ่งคณะผู้วิจัยได้เดินทางไปเก็บรวบรวมข้อมูล 4 ครั้ง จำนวนตัวอย่างที่เก็บรวบรวมได้และสมบูรณ์ รวม 400 ตัวอย่าง นอกจากนี้ยังมีการสนทนาและสอบถาม นักท่องเที่ยว มัคคุเทศก์และประชาชนบริเวณสามเหลี่ยมเกี่ยวกับการพักค้างคืนของนักท่องเที่ยวด้วย หลังจากนั้น ได้นำแบบสอบถามมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผลที่สมาคมนักวิจัย ในความอุปถัมภ์ของสภาวิจัยแห่งชาติ เลขที่ 196 ถนนพหลโยธิน เขตจตุจักร กรุงเทพฯ เพื่อคำนวณหาค่าสถิติต่าง ๆ ในการตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย แบ่งออกเป็น 9 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพแหล่งท่องเที่ยวบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ

ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 3 ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและ Home Stay

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาสามเหลี่ยมทองคำเพื่อความมั่นคงทางวัฒนธรรม

ตอนที่ 5 ความต้องการที่จะเข้าร่วมโครงการของประชาชน

ตอนที่ 6 ข้อเสนอแนะการพัฒนาบริเวณสามเหลี่ยมทองคำให้เกิดความมั่นคงทางวัฒนธรรม

ตอนที่ 7 ผลจากการสอบถามเกี่ยวกับการพักที่สามเหลี่ยมทองคำ

ตอนที่ 8 ผลการสำรวจและสังเกตการณ์สภาพวัฒนธรรมด้านนาบริเวณสามเหลี่ยม
ทองคำ

ตอนที่ 9 การสร้างและพัฒนา Home Stay ให้กับชุมชนเพื่อความมั่นคงทางวัฒนธรรม

ซึ่งแต่ละตอนมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 สภาพแหล่งท่องเที่ยวบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ

จากการสำรวจและศึกษาสภาพทางวัฒนธรรมด้านนาบริเวณสามเหลี่ยมทองคำของอำเภอ
เชียงแสน จังหวัดเชียงรายแล้ว พบว่าสภาพทางวัฒนธรรมด้านนาที่เด่นๆและน่าสนใจ ได้แก่
สามเหลี่ยมทองคำ ซึ่งมีแห่งเดียวในประเทศไทยหรือในโลกที่นักท่องเที่ยวรู้จักและอยากมา
ท่องเที่ยว มีวัดต่างๆที่เป็นศูนย์รวมวัฒนธรรมด้านนาของอำเภอเชียงแสน เช่น วัดป่าสัก วัดพระ
ธาตุดงกมิตติ วัดพระธาตุนครหลวง วัดพระธาตุนาเวา วัดพระธาตุดอยภูเจ้า วัดเจดีย์เจ็ดยอด มีวัด
ประมาณ 150 วัดทั้งในและนอกคูเมืองเชียงแสน พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเชียงแสน งาน
ประเพณีมหาสงกรานต์งานประเพณีลอยกระทง งานประเพณีชาวเข้านอนดอย สะโจ วิถีชีวิตริม
ฝั่งน้ำโขงและผลิตภัณฑ์ OTOP ต่างๆส่วนที่มองเห็นเด่นเป็นสง่า คือ พระองค์ใหญ่และช้างคู่ปางใหญ่
ที่สวยงาม ปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1.1 สภาพของวัฒนธรรมด้านนาบริเวณสามเหลี่ยมทองคำอำเภอเชียงแสนจังหวัด
เชียงราย

อันดับที่	ชื่อแหล่งท่องเที่ยวทาง วัฒนธรรม	สถานที่ตั้ง	ลักษณะทั่วไป
1	สามเหลี่ยมทองคำ	หมู่ที่ 1 บ้านสบรวก ตำบลเวียง	ศูนย์รวมวัฒนธรรมด้านนามีพระองค์ใหญ่และ ทิวทัศน์ที่สวยงาม
2	วัดป่าสัก	หมู่ที่ 2 ตำบลเวียง	สถานที่โบราณวัตถุเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ทาง วัฒนธรรมและศิลปกรรม
3	วัดพระธาตุดงกมิตติ	หมู่ที่ 6 บ้านจอมกิตติ ตำบลเวียง	เป็นพระธาตุเก่าแก่มีสถาปัตยกรรมสวยงามอยู่ บนยอดเขา
4	วัดพระธาตุนครหลวง	หมู่ที่ 3 ตำบลเวียง	เป็นเจดีย์ทรงหน้าเหลี่ยมขนาดใหญ่แสดงถึง ความเจริญทางวัฒนธรรมของประชาชนใน อดีต

อันดับที่	ชื่อแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม	สถานที่ตั้ง	ลักษณะทั่วไป
5	พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เชียงแสน	หมู่ที่ 2 ตำบลเวียง	เป็นสถานที่รวบรวมโบราณวัตถุและศิลปะต่าง ๆ ของเมืองเชียงแสน
6	วัดพระธาตุผาเงา	หมู่ที่ 5 บ้านสบคำ ตำบลเวียง	เป็นพระธาตุที่อยู่บนเนินเขาบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ
7	วัดพระธาตุคอกยูงเข้า(ปู่เข้า)	หมู่ที่ 1 ตำบลเวียง	เป็นพระธาตุที่อยู่บนเนินเขาบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ
8	หอพิพิธภัณฑ์ศูนย์อุทยาน สามเหลี่ยมทองคำ	หมู่ที่ 1 ตำบลเวียง	รวบรวมประวัตินั้นและเป็นอาคารที่อยู่ได้ อุโมงค์ภูเข
9	วัดพระเจ้าล้านทอง	หมู่ที่ 3 ตำบลเวียง	สถานที่โบราณอันเก่าแก่
10	วัดสังฆาแก้วคอนตัน	ตำบลเวียง	สถานที่โบราณอันเก่าแก่
11	ทะเลสาบเชียงแสน	ตำบลโยนก	เป็นทะเลสาบแห่งเดียวของอำเภอเชียงแสนที่สวยงาม
12	วัดเจติย	หมู่ที่ 5 ตำบลเวียง	เป็นพระธาตุที่อยู่บนเขา, มีทิวทัศน์สวยงาม, อยู่ริมแม่น้ำโขง, มองเห็นประเทศลาว
13	งานประเพณี มหาสงกรานต์เมืองเชียงแสน	หมู่ที่ 2 ตำบลเวียง	ประเพณีอันเก่าแก่มีการประกวดนางสงกรานต์ การแสดงแสงสี
14	งานประเพณีลอยกระทง เชียงแสน	หมู่ที่ 2 ตำบลเวียง	ประเพณีอันเก่าแก่มีการประกวดนางนพมาศ การแสดงแสงสี
15	งานประเพณีชาวเขาบ้านคอยสะโงะ	หมู่ที่ 7 ตำบลศรีดอนมูล	วิถีชีวิตและประเพณีของชาวเขา, เป็นหมู่บ้านที่อยู่บนเขาธรรมชาติสวยงาม
16	แหล่งโบราณสถาน โบราณวัตถุ	หมู่ที่ 2,3 ตำบลเวียง	วัดเก่าแก่จำนวนมากบริเวณในกำแพงเมืองแสน
17	วิถีชีวิตริมฝั่งน้ำโขง ตลอดคแนว	หมู่ที่ 2,3,8,9 ตำบลเวียง	เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจทางธรรมชาติและศึกษาวิถีชีวิตสองฝั่งโขง
18	ค่านอำเภอแม่เชียงแสน	หมู่ที่ 2 ตำบลเวียง	แหล่งจำหน่ายสินค้าจากประเทศเพื่อนบ้าน วัฒนธรรมการซื้อ-ขายตามชายแดน

ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ใน 3 ตำบลของอำเภอเชียงแสน กับ ประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณนั้น ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2.1 จำนวน ร้อยละ เพศของผู้ตอบแบบสอบถาม

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	159	39.8
หญิง	241	60.2
รวม	400	100.0

จากตารางที่ 2.1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีจำนวน 400 คน เป็นเพศหญิงมีร้อยละ 60.2 ส่วนที่เป็นเพศชายมีร้อยละ 39.8

ตารางที่ 2.2 จำนวน ร้อยละอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม

อายุ (ปี)	จำนวน	ร้อยละ
11 – 20	64	16.0
21 – 30	60	15.0
31 – 40	98	24.5
41 – 50	97	24.3
51 ปีขึ้นไป	81	20.2
รวม	400	100.0

จากตารางที่ 2.2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีอายุระหว่าง 31-40 ปีมีร้อยละ 24.5 รองลงมาอายุระหว่าง 41-50 ปี มีร้อยละ 24.3 ส่วนผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 51 ปีขึ้นไปมีร้อยละ 20.2 มีอายุต่ำสุดเท่ากับ 9 ปี และอายุสูงสุดเท่ากับ 87 ปี

ตารางที่ 2.3 จำนวน ร้อยละ การศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม

การศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ได้เรียนหนังสือ	48	12.2
ประถมศึกษา	203	51.8
มัธยมศึกษา	109	27.8
อนุปริญญา	31	7.9
ปริญญาตรี	1	0.3
รวม	392	100.0

จากตารางที่ 2.3 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีการศึกษาในระดับประถมศึกษาร้อยละ 51.8 รองลงมาในระดับมัธยมศึกษาร้อยละ 27.8 ส่วนระดับอนุปริญญา มีร้อยละ 7.9

ตารางที่ 2.4 จำนวน ร้อยละ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
โสด	109	27.7
สมรส	254	64.5
หย่า,หม้าย	25	6.3
อื่นๆ	6	1.5
รวม	394	100.0

จากตารางที่ 2.4 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีสถานภาพสมรส ร้อยละ 64.5 รองลงมา เป็นโสดร้อยละ 27.7 ส่วนเป็นหม้ายมีร้อยละ 6.3

ตารางที่ 2.5 จำนวน ร้อยละ ระยะเวลาที่อยู่อาศัยบริเวณสามเหลี่ยมทองคำของผู้ตอบแบบสอบถาม

ระยะเวลาในการอยู่อาศัย	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เกิน 20 ปี	155	38.8
21 – 30 ปี	79	19.7
31 – 40 ปี	84	21.0
41 – 50 ปี	50	12.5
51 – 60 ปี	20	5.0
61 – 70 ปี	4	1.0
71 ปีขึ้นไป	8	2.0
รวม	400	100.0

จากตารางที่ 2.5 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระยะเวลาในการอยู่อาศัยไม่เกิน 20 ปี ร้อยละ 38.8 รองลงมาระยะเวลาระหว่าง 31 – 40 ปี ร้อยละ 21.0 และอยู่อาศัยมา 21 – 30 ปี มีร้อยละ 19.7 ส่วนผู้ที่มีระยะเวลาอยู่อาศัยตั้งแต่ 71 ปีขึ้นไปมีร้อยละ 2.0 มีระยะเวลาอยู่อาศัยต่ำสุด 1 ปี และมีระยะเวลาอยู่อาศัยสูงสุด 80 ปี

ตารางที่ 2.6 จำนวนร้อยละขนาดตัวอย่างของประชาชนในสามตำบลของอำเภอเชียงแสน

ตำบล	จำนวน	ร้อยละ
เวียง	123	30.8
โยนก	138	34.5
ศรีดอนมูล	139	34.7
รวม	400	100.0

จากตารางที่ 2.6 พบว่า ประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบล ศรีดอนมูลร้อยละ 34.7 รองลงมา ตำบล โยนกมีร้อยละ 34.5 ส่วนที่ตำบลเวียง มีร้อยละ 30.8

ตอนที่ 3 ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและ Home Stay

คณะผู้วิจัยได้ตั้งคำถามแบบปิด (Close – ended Question) เพื่อวัดความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและ Home Stay ของประชาชน ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3.1 จำนวน ร้อยละความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและ Home Stay

ข้อความ	ใช่	ไม่ใช่	รวม
1.การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคือการเดินทางไปศึกษาและชื่นชมความงามของขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมต่างๆ	374 (94.7)	21 (5.3)	395 (100.0)
2.การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวที่ชาวต่างประเทศเท่านั้นเข้ามาเที่ยวได้	146 (37.2)	247 (62.8)	393 (100.0)
3.การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีลักษณะเป็น			
3.1 ไม่ทำลายสภาพวัฒนธรรมที่มีอยู่	350 (89.3)	42 (10.7)	392 (100.0)
3.2 รัฐบาลเข้ามาจัดการท่องเที่ยวแต่ฝ่ายเดียว	134 (34.8)	251 (65.2)	385 (100.0)
3.3 เป็นการสร้างงานหรือรายได้ให้กับประชาชนในท้องถิ่น	344 (87.5)	49 (12.5)	393 (100.0)
3.4 เป็นการสร้างจิตสำนึกด้านวัฒนธรรมให้แก่ชุมชนและนักท่องเที่ยว	350 (87.9)	48 (12.1)	398 (100.0)
3.5 ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามาร่วมจัดการท่องเที่ยวทุกขั้นตอน เช่น ร่วมประชุมร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการและร่วมรับผลประโยชน์	300 (75.8)	96 (24.2)	396 (100.0)

ข้อความ	ใช่	ไม่ใช่	รวม
4. การท่องเที่ยวแบบนอนพักค้างคืน (Home Stay) คือ จำเป็น เช่น สัญญา ไฟฉาย ไว้บริการนักท่องเที่ยว			
4.1 ประชาชนในท้องถิ่นจัดบ้านของตนให้นักท่องเที่ยวอนพักค้างคืน	228 (57.9)	166 (42.1)	394 (100.0)
4.2 เจ้าของบ้านต้องจัดอาหารให้นักท่องเที่ยวกินด้วยกันและอยู่ด้วยกัน	206 (52.8)	184 (47.2)	390 (100.0)
4.3 เจ้าบ้านไม่ต้องเตรียมสิ่งของที่และบริการนักท่องเที่ยว	213 (54.6)	177 (45.4)	390 (100.0)
4.4 เจ้าของบ้านต้องให้ความรู้เกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรมและวิถีชีวิตให้นักท่องเที่ยว	342 (87.0)	51 (13.0)	393 (100.0)
4.5 นักท่องเที่ยวต้องจ่ายค่าบริการให้กับเจ้าบ้านตามที่กำหนดไว้	300 (77.9)	86 (22.1)	386 (100.0)

จากตารางที่ 3.1 พบว่า ประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและ Home Stay ในข้อที่ว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคือการเดินทางไปศึกษาและชื่นชมความงามของขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมต่างๆ ที่ตอบว่าใช่มีร้อยละ 94.7 ส่วนที่ตอบว่าไม่ใช่มีร้อยละ 5.3 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีลักษณะเป็นการไม่ทำลายสภาพวัฒนธรรมที่มีอยู่ที่ตอบว่าใช่มีร้อยละ 89.7 ส่วนที่ตอบว่าไม่ใช่มีร้อยละ 10.3 และเป็นการสร้างจิตสำนึกด้านวัฒนธรรมให้แก่ชุมชนและนักท่องเที่ยวที่ตอบว่าใช่มีร้อยละ 87.9 ส่วนที่ตอบว่าไม่ใช่มีร้อยละ 12.1 สำหรับในข้อที่ว่ารัฐบาลเข้ามาจัดการท่องเที่ยวแต่ฝ่ายเดียวที่ตอบว่าไม่ใช่(ตอบผิด) มีร้อยละ 65.2 ส่วนที่ตอบว่าใช่ (ตอบถูก)มีร้อยละ 34.8

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาสามเหลี่ยมทองคำเพื่อความมั่นคงทาง

วัฒนธรรม

คณะผู้วิจัยได้ตั้งคำถามแบบปิด (Close – ended Question) เพื่อวัดความคิดเห็นในการที่จะพัฒนาบริเวณสามเหลี่ยมทองคำให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อความมั่นคงทางวัฒนธรรม ปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1 จำนวน ร้อยละความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาสามเหลี่ยมทองคำเพื่อความมั่นคงทางวัฒนธรรม

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				รวม
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	
1. บริเวณสามเหลี่ยมทองคำมีความหมายเหมาะสมที่จะทำเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	71 (17.8)	87 (21.9)	93 (23.4)	147 (36.9)	398 (100.0)
2. ที่นี่ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ภูเขา ป่า ถ้ำ ลำน้ำ และแก่งที่สวยงามน่าท่องเที่ยว	36 (9.1)	122 (30.7)	160 (40.3)	79 (19.9)	397 (100.0)
3. ที่นี่มีวัฒนธรรม โบราณวัตถุ วัด พระ และวิถีชีวิตนำมาท่องเที่ยว	61 (15.6)	98 (25.0)	159 (40.6)	74 (18.9)	392 (100.0)
4. ที่นี่แหล่งอบายมุขที่เป็นอันตรายต่อวัฒนธรรม	111 (28.1)	86 (21.8)	98 (24.8)	100 (25.3)	395 (100.0)
5. การท่องเที่ยวทำลายสภาพแวดล้อมและทำให้สังคมเสื่อมลง	77 (19.5)	104 (26.3)	123 (31.2)	91 (23.0)	395 (100.0)
6. การท่องเที่ยวช่วยให้ประชาชนตื่นตัวมีความรู้และทันสมัยมากขึ้น	52 (13.2)	107 (27.1)	164 (41.5)	72 (18.2)	395 (100.0)
7. วัฒนธรรมที่นี่เหมาะสมที่จะพัฒนาให้ดีขึ้น	68 (17.3)	83 (21.1)	147 (37.4)	95 (24.2)	393 (100.0)
8. วัฒนธรรมที่นี่มีความเข้มแข็งมาก	42 (10.7)	121 (30.7)	170 (43.1)	61 (15.5)	394 (100.0)
9. ประชาชนที่รักและหวงแหนวัฒนธรรมกันไว้เป็นอย่างดี	59 (15.1)	89 (22.6)	160 (40.7)	85 (21.6)	393 (100.0)

ตารางที่ 4.1..... (ต่อ)

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				รวม
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	
10. การท่องเที่ยวเป็นการสร้างความสามัคคี ของประชาชนในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี	47 (12.0)	97 (24.7)	175 (44.7)	73 (18.6)	392 (100.0)
11. การพัฒนาที่นี่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมเป็นความภูมิใจของท่าน	68 (17.3)	92 (23.4)	131 (33.2)	103 (26.1)	394 (100.0)
12. ประชาชนทุกคนที่นี่ต้องร่วมมือร่วมใจ พัฒนาบริเวณนี้ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรม	81 (20.5)	90 (22.8)	114 (28.9)	110 (27.8)	395 (100.0)

ตารางที่ 4.1 พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นในการที่จะพัฒนาบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อความมั่นคงทางวัฒนธรรมในด้านที่นี้แหล่งอบายมุขที่เป็นอันตรายต่อ วัฒนธรรมมีระดับความคิดเห็นมากที่สุด ร้อยละ 28.1 และมากมีร้อยละ 21.8 ส่วนปานกลางมีร้อย ละ 24.8 และน้อยมีร้อยละ 25.3

สำหรับในด้านประชาชนทุกคนที่นี่ต้องร่วมมือร่วมใจพัฒนาบริเวณนี้ให้เป็นแหล่ง ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุดมีร้อยละ 20.5 และมากมีร้อยละ 22.8 ส่วนปานกลางมีร้อยละ 28.9 และน้อยมีร้อยละ 27.8

ส่วนในด้านการท่องเที่ยวทำลายสภาพแวดล้อมและทำให้สังคมเสื่อมลงมีความคิดเห็น ในระดับมากที่สุด มีร้อยละ 19.5 และมากมีร้อยละ 26.3 ส่วนปานกลางมีร้อยละ 31.2 และน้อยมี ร้อยละ 23.0

ตอนที่ 5 ความต้องการเข้าโครงการท่องเที่ยวแบบพักค้างคืน (Home Stay)

คณะผู้วิจัยได้ตั้งคำถามแบบปิด(Close – ended Question) เพื่อวัดความต้องการเข้าร่วมโครงการท่องเที่ยวแบบพักค้างคืน (Home Stay)ของประชาชน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 5.1 จำนวน ร้อยละความต้องการเข้าร่วมโครงการท่องเที่ยวแบบพักค้างคืน (Home Stay)

ข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
ต้องการปีนี้(2550)	163	40.8
ต้องการปีหน้า(2551)	127	31.8
ไม่ต้องการ	110	27.4
รวม	400	100.0

จากตารางที่ 5.1 พบว่า ประชาชนมีความต้องการที่จะเข้าร่วมโครงการท่องเที่ยวแบบนอนพักค้างคืน (Home Stay) ในปีนี้ (2550) มีร้อยละ 40.8 และในปีหน้า (2551) มีร้อยละ 31.8 ส่วนที่ไม่ต้องการมีร้อยละ 27.4

ตารางที่ 5.2 จำนวน ร้อยละที่ประชาชนบริเวณสามเหลี่ยมทองคำสามารถรับนักท่องเที่ยวได้

จำนวนที่สามารถรับนักท่องเที่ยว(คน)	จำนวน	ร้อยละ
1	22	32.8
2	14	20.9
3	12	17.9
4	2	3.0
5	6	9.0
6 คนขึ้นไป	10	16.4
รวม	66	100.0

จากตารางที่ 5.2 พบว่า ประชาชนที่ต้องการเข้าร่วมโครงการสามารถรับนักท่องเที่ยวให้เข้าพักค้างคืนที่บ้านของตนเองจำนวน 1 คนมีร้อยละ 32.8 รองลงมารับได้จำนวน 2 คน และ 3 คนมีร้อยละ 20.9 และ 17.9 ตามลำดับ

ตารางที่ 5.3 จำนวน ร้อยละเกี่ยวกับความต้องการในการเข้าร่วม โครงการ Home Stay ในเรื่อง
ต่างๆของประชาชนที่เข้าร่วม

ข้อความ	ต้องการ	ไม่ต้องการ	รวม
1. การเป็นมัคคุเทศก์เชิงวัฒนธรรม	223 (79.4)	58 (20.6)	281 (100.0)
2. ขายอาหาร - เครื่องดื่มและของที่ระลึก ให้นักท่องเที่ยว	256 (89.5)	30 (10.5)	286 (100.0)
3. สอนภาษาอังกฤษให้พู่กับนักท่องเที่ยว ได้บ้าง	258 (89.3)	31 (10.7)	289 (100.0)
4. การฝึกอาชีพที่เกี่ยวกับธุรกิจการ ท่องเที่ยว เช่น นวดฝ่าเท้า	232 (80.8)	55 (19.2)	287 (100.0)
5. การจัดนำเที่ยวทางเรือ/ล่องแพ/ตกปลา	240 (83.3)	48 (16.7)	288 (100.0)
6. ความปลอดภัยจากนักท่องเที่ยว	264 (91.0)	26 (9)	290 (100.0)
7. การจัดประเพณีพื้นบ้านต่างๆ เช่น พิธี รำ คำข้าว	247 (85.2)	43 (14.8)	290 (100.0)
8. การสอนภาษาพื้นบ้านให้นักท่องเที่ยว	237 (82.9)	49 (17.1)	286 (100.0)
9. สอนวิธีทำอาหาร - กินอาหารพื้นบ้านให้ นักท่องเที่ยว	224 (78.6)	61 (21.4)	285 (100.0)
10. การจัดบ้านของตนให้เป็นบ้านนอนพัก ค้างคืน (Home Stay)แก่นักท่องเที่ยว	177 (62.5)	62.5 (37.5)	283 (100.0)
11. เทคนิคและวิธีการอนุรักษ์วัฒนธรรม ล้านนาให้อยู่ตลอดไป	261 (91.9)	23 (8.1)	284 (100.0)
12. ความต้องการด้านอื่นๆ (ระบุ)	148 (70.1)	63 (29.9)	211 (100.0)

จากตารางที่ 5.3 พบว่า ประชาชนที่ต้องการเข้าร่วมโครงการในปีนี้เป็นปีหน้ามีจำนวน 290 คนนั้นมีความต้องการด้านความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวร้อยละ 91.0 ส่วนไม่ต้องการมีร้อยละ 9.0 รองลงมาต้องการขายอาหาร – เครื่องดื่มและของที่ระลึกให้นักท่องเที่ยวมีร้อยละ 89.5 ส่วนที่ไม่ต้องการมีร้อยละ 10.5 และต้องการให้มีการสอนภาษาอังกฤษให้พูดกับนักท่องเที่ยวได้บ้างมีร้อยละ 89.3 ส่วนที่ไม่ต้องการมีร้อยละ 10.7 และที่ต้องการจัดนำเที่ยวทางเรือ/ล่องแพ/ตกปลาให้แก่นักท่องเที่ยวมีร้อยละ 83.3 ส่วนไม่ต้องการมีร้อยละ 16.7

ตอนที่ 6 แนวทางและข้อเสนอแนะที่จะพัฒนาสามเหลี่ยมทองคำเพื่อความมั่นคงทางวัฒนธรรม

คณะผู้วิจัยได้ตั้งคำถามเปิด (Open-ended question) เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนที่เป็นตัวอย่าง ได้แสดงความคิดเห็น ให้ข้อเสนอแนะและแนวทางในการพัฒนาบริเวณสามเหลี่ยมทองคำให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่จะสร้างความมั่นคงทางวัฒนธรรมด้านนา ให้เจริญก้าวหน้าและเป็นการอนุรักษ์ให้ยังคงมีอยู่ตลอดไป ซึ่งผลการวิเคราะห์หัตถ์ด้วยมือ (Manual Tabulation) ปรากฏผลดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 6.1 ข้อเสนอแนะและแนวทางในการพัฒนาบริเวณสามเหลี่ยมทองคำให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อความมั่นคงทางวัฒนธรรม

อันดับที่	แนวทางในการพัฒนา
1	ปรับปรุงสถานที่ท่องเที่ยวให้น่าอยู่และคงสภาพเดิม, พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ดีขึ้น, โบราณสถาน วัดให้ดีขึ้น, ไม่ทำลายวัฒนธรรมและสภาพป่าที่มีอยู่
2	ทางชุมชนให้มีคฤหาสน์ หรือนักท่องเที่ยวมาประจำจะได้มีการอนุรักษ์วัฒนธรรมให้ยาวนานมากยิ่งขึ้น, จัดส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง
3	จัดระเบียบให้เกิดความสะอาด, ช่วยกันรักษาความสะอาด, รัฐเข้ามาจัดระเบียบการท่องเที่ยวให้ดีขึ้น
4	รัฐบาลควรจัดสรรงบประมาณด้านวัฒนธรรมอย่างเพียงพอ
5	ประชาชนในชุมชนควรให้ความร่วมมืออนุรักษ์วัฒนธรรมของตนไว้ให้ดี สร้างจิตสำนึกให้ประชาชนในพื้นที่รักษาวัฒนธรรมของตนเอง รู้รักสามัคคีในชุมชน
6	จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นในทุกโรงเรียนนำไปสอน
7	จัดให้มีองค์กรเกี่ยวกับวัฒนธรรมระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และจังหวัด มีการวางแผนและสนับสนุนให้องค์กรที่เข้มแข็งและให้องค์กรที่มีการถ่ายทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ
8	มีเจ้าหน้าที่เข้ามาให้การดูแลวัฒนธรรมท่องเที่ยว, รัฐบาลเข้ามาแนะนำจะดีกว่า
9	ควรจัดให้มีการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมให้มากขึ้น
10	ติดป้ายเชิญชวน เขียนป้ายบอกแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
11	อนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น
12	ไม่ให้ใครมาขโมยวัฒนธรรมท้องถิ่น
13	มีการนำข้อมูลด้านวัฒนธรรมมาอธิบายให้ประชาชนเข้าใจ

จากตารางที่ 6.1 พบว่า ประชาชนที่เป็นตัวอย่าง ได้แสดงความคิดเห็น ให้ข้อเสนอแนะ และแนวทางในการพัฒนาบริเวณสามเหลี่ยมทองคำให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่จะสร้างความมั่นคงทางวัฒนธรรมล้านนาให้เจริญก้าวหน้าและเป็นการอนุรักษ์ให้ยังคงมีอยู่ตลอดไปในเรื่องการปรับปรุงสถานที่ท่องเที่ยวให้น่าอยู่และคงสภาพเดิม, พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ดีขึ้น, โบราณสถาน วัดให้ดีขึ้น, ไม่ทำลายวัฒนธรรมและสภาพป่าที่มีอยู่เป็นอันดับที่ 1 และอันดับที่ 2 คือ ทางชุมชนควรให้มีัคคุเทศก์นำนักท่องเที่ยวมาประจำจะได้มีการอนุรักษ์วัฒนธรรมให้ยาวนานมากยิ่งขึ้น, จัดส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง ส่วนอันดับที่ 3 ได้แก่ จัดระเบียบให้เกิดความสะอาด, ช่วยกันรักษาความสะอาด, รัฐเข้ามาจัดระเบียบการท่องเที่ยวให้ดีขึ้น และอันดับที่ 4 คือ รัฐบาลควรจัดสรรงบประมาณด้านวัฒนธรรมอย่างเพียงพอ

ตอนที่ 7 ผลจากการสอบถามเกี่ยวกับการพักที่สามเหลี่ยมทองคำ

คณะผู้วิจัยได้เดินทางมาเก็บรวบรวมข้อมูลที่บริเวณสามเหลี่ยมทองคำหลายครั้งพร้อมทั้งได้สอบถามนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวที่บริเวณสามเหลี่ยมทองคำ 2 ครั้ง เมื่อวันที่ 10-13 กุมภาพันธ์ 2549 และวันที่ 8-9 เมษายน 2549 ว่า ท่านมาท่องเที่ยวที่สามเหลี่ยมทองคำนี้พักที่ใดหรือที่ใด

ผลการสอบถามนักท่องเที่ยวทั้ง 2 ครั้ง สามารถสรุปได้ว่าส่วนใหญ่เป็นการมาเข้ากลับเย็น ไม่ได้นอนพักค้างคืน โดยให้เหตุผลในลักษณะเดียวกันว่า สามเหลี่ยมทองคำ เป็นสถานที่ที่มีชื่อเสียงและเป็นเป็นที่นิยมมาท่องเที่ยว ทั้งของชาวไทยและชาวต่างประเทศ แต่เมื่อมาถึงและดูทัศนียภาพบริเวณสามเหลี่ยมทองคำแล้วก็ประทับใจสามารถมองเห็นบริเวณที่เป็นสามเหลี่ยมทองคำได้อย่างชัดเจน ที่สวยงามและมีแม่น้ำโขงไหลผ่าน แบ่งเขตแดน 3 ประเทศ คือ ประเทศเมียนมาร์ ประเทศสาธารณรัฐประชาชนลาว และประเทศไทย มีวัฒนธรรมล้านนาที่โดดเด่น แต่เมื่อดูแล้วก็เพียงพอและถ่ายรูปที่ระลึกว่าครั้งหนึ่งได้มาท่องเที่ยวไม่จำเป็นต้องนอนพักค้างคืนที่สามเหลี่ยมทองคำเนื่องจากไม่มีที่ใดที่จะท่องเที่ยวหรือศึกษาหาความรู้อีก เพราะที่จังหวัดเชียงรายมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจและมีสิ่งดึงดูดใจเป็นจำนวนมากทั้งที่เป็นธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ สวนดอกไม้ที่สวยงาม ศิลปวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชาวเขาเผ่าต่างๆ มีการดื่มชา ที่รู้จักกันเป็นอย่างดี และสามารถเดินทางไปประเทศเมียนมาร์ทางอำเภอแม่สายได้ด้วย ดังนั้นการนอนพักค้างคืนที่สามเหลี่ยมทองคำจึงไม่ค่อยมี แต่ส่วนใหญ่จะพักที่ตัวจังหวัดเชียงราย ซึ่งมีทั้ง โรงแรม ที่พักมีหลายระดับ และสามารถเลือกพักค้างคืนได้ตามที่ต้องการและที่สำคัญมี Night Blazer ที่ตัวจังหวัด โดยมีการแสดงศิลปวัฒนธรรมล้านนา และมีเครื่องดื่ม อาหาร และสินค้าพื้นเมือง รวมทั้งมีนวดแพทย์แผนไทยด้วย ดังนั้นนักท่องเที่ยว

โดยเฉพาะบริษัททัวร์จึงนิยมนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติมาพักค้างคืนที่ตัวจังหวัด เพื่อว่าในวันรุ่งขึ้นจะได้เดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดอื่น ๆ ได้อย่างสะดวกและเป็นการประหยัดเวลาด้วย

จากการได้สนทนากับนักท่องเที่ยวและเจ้าของบริษัททัวร์ที่พาลูกค้ามาท่องเที่ยวที่สามเหลี่ยมทองคำแล้ว ยังได้สัมภาษณ์นักท่องเที่ยวและประชาชนบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ สามารถสรุปได้ว่า ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวไม่ค่อยนอนพักที่สามเหลี่ยมทองคำ แต่มีที่พักที่สามเหลี่ยมทองคำก็เป็นนักท่องเที่ยวที่มาเล่นคาสีโน ในวันศุกร์ วันเสาร์และอาทิตย์ หรือวันหยุดราชการ เพราะที่นี้มีการเล่นคาสีโนก็มีได้นำเงินมาใช้จ่ายที่สามเหลี่ยมทองคำมากนัก มีการซื้ออาหาร-เครื่องดื่มตามปกติเท่านั้น ส่วนใหญ่ไปใช้จ่ายที่คาสีโน แต่อย่างไรก็ตามจากการสนทนาว่ามีใครบ้างที่พักสามเหลี่ยมทองคำ มีรีสอร์ทหรือ Home Stay บ้างหรือไม่อย่างไร ได้รับคำตอบว่าก็มีบ้างเพราะที่สามเหลี่ยมทองคำมีโรงแรมขนาดใหญ่ระดับ 5 ดาว สำหรับรองรับนักท่องเที่ยว และมีโรงแรมขนาด 3-4 ดาว ด้วย แต่ที่มีมากก็คือ รีสอร์ท ที่ชาวบ้านจัดสร้างไว้เพื่อบริการนักท่องเที่ยว ที่อยู่แถวเนินเขาบ้านสบรวก นักท่องเที่ยวเดินขึ้นภูเขาก็จะพบรีสอร์ทเขียนไว้ตามชอยมากมาย ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเลือกพักได้ตามอัธยาศัย ซึ่งบางรีสอร์ทก็มีร้านอาหารไว้บริการด้วย

แต่เมื่อสอบถามว่ามี Home Stay บ้างหรือไม่ ส่วนใหญ่ให้คำตอบไม่ได้ว่ามีหรือไม่ เพราะประชาชนยังไม่ทราบว่า Home Stay มีลักษณะเป็นอย่างไร แต่มีเมื่อสอบถามนักท่องเที่ยวและมัคคุเทศก์ก็บอกว่ามีบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ มีพื้นที่จำกัด ขยายไม่ได้อีกแล้วการจัดทำ Home Stay ไม่สามารถทำได้เพราะวัฒนธรรมล้านนาแทบจะไม่มีอะไรเหลืออยู่แล้ว เพราะการจัดทำ Home Stay ต้องมีขั้นตอนและวิธีการบริหารจัดการที่ดี และเจ้าของบ้านก็ต้องมีน้ำใจและพอใจที่จะให้นักท่องเที่ยวที่ไม่เคยรู้จักมาพักนอนอยู่บนบ้านเดียวกัน และต้องพูดคุยสนทนาให้ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมล้านนาให้กับนักท่องเที่ยวฟังด้วย และต้องทำอาหารพื้นเมืองให้เขารับประทานด้วย ดังนั้นการจัดทำ Home Stay ที่แท้จริงมีขั้นตอนที่ยุ่งยากพอสมควร แต่ถ้าทำได้ ก็เป็นการส่งเสริมวัฒนธรรมล้านนาให้ดำรงอยู่และเป็นการสร้างความมั่นคงทางวัฒนธรรมล้านนาได้เป็นอย่างดี

ตอนที่ 8 ผลการสำรวจและสังเกตการณ์สภาพทางวัฒนธรรมล้านนาบริเวณ สามเหลี่ยมทองคำ

คณะผู้วิจัยได้เดินทางไปทำการสำรวจและสังเกตการณ์สภาพและลักษณะทางวัฒนธรรม ล้านนาบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ ของตำบลเวียงตามชายฝั่งลำน้ำโขง รอบ 3 ครั้ง คือ เมื่อวันที่ 31 มกราคม- 1 กุมภาพันธ์ 2549 และวันที่ 10-13 กุมภาพันธ์ 2549 รวมทั้งวันที่ 8-9 เมษายน 2549 แล้วนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจและสังเกตการณ์แบบมีโครงสร้างที่แน่นอน (Structured Observation) มาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ตามวิธีการ Triangulation Method คือความแตกต่างของเวลาที่สังเกตการณ์ ความแตกต่างของพื้นที่ที่เข้าสังเกตการณ์ และความแตกต่างของบุคคลที่ให้ข้อมูลคือ ประชาชนบริเวณสามเหลี่ยมทองคำรวมทั้งหลักและวิธีการสังเกตการณ์ก็ใช้ระบบเดียวกันด้วย ปรากฏว่า ข้อมูลมีความสอดคล้องกันหรือเป็นไปได้ในทิศทางเดียวกัน คณะผู้วิจัยจึงได้นำข้อมูลทั้ง 3 ช่วงมาทำการวิเคราะห์ ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) ตามประเด็นปัญหาการวิจัยเกี่ยวกับสภาพทางวัฒนธรรมล้านนาที่กำหนดไว้มีดังต่อไปนี้

8.1 สภาพการแต่งกายของประชาชน

จากการเข้าสังเกตการณ์แบบมีโครงสร้างที่แน่นอนทั้ง 3 ระยะเวลา พบว่า ประชาชนบริเวณสามเหลี่ยมทองคำมีการแต่งกายเหมือนประชาชนในภาคกลาง คือมีการนุ่งกางเกง ใส่กระโปรงและสวมใส่เสื้อผ้าธรรมดา แต่มีลวดลายต่าง ๆ ทั้งชายและหญิง โดยเฉพาะแม่ค้าที่ขายผ้าบริเวณสามเหลี่ยมทองคำที่ติดกับถนนนั้นก็มีการแต่งกายในลักษณะเดียวกัน แต่ก็มีเพียงส่วนน้อยที่แต่งกายแบบพื้นเมืองจริง ๆ แต่เมื่อสังเกตการณ์ที่แม่ค้าขายสินค้าพื้นเมืองที่ภูเขาซึ่งมีวัดอยู่ ส่วนใหญ่ได้แต่งกายแบบชาวบ้านพื้นเมือง ซึ่งเมื่อดูแล้วมีความสวยงามและเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของชาวบ้านอย่างแท้จริง สำหรับที่ทำเรือที่ร่อนนักท่องเที่ยวล่องเรือชมสองฝั่งโขงหรือพาไปขึ้นประเทศลาวซึ่งเป็นเพศชายก็มีการแต่งกายเหมือนคนในภาคกลาง แต่มีเพียงส่วนน้อยที่แต่งกายใส่เสื้อหม้อฮ่อม และกางเกงสีน้ำเงิน แต่เจ้าหน้าที่ขององค์พระใหม่ก็มีการแต่งกายตามแบบฟอร์มสีเหลืองที่กำหนดไว้ แต่เป็นที่น่ายินดีที่มีเด็ก ๆ หญิงและเด็กชายแต่งตัวแบบชาวเขา เพื่อรอการถ่ายรูปกับนักท่องเที่ยวและ ใบหน้ายิ้มแย้มแจ่มใสแก้มเป็นสีแดงซึ่งบ่งบอกถึงความร้อนจากแสงแดดตอนกลางวัน

8.2 ภาษาที่ใช้ของประชาชน

จากการสังเกตการณ์ทั้ง 3 ครั้ง พบในลักษณะเดียวกันว่าประชาชนบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ มีการใช้ภาษาพูดเน้นหนักไปทางภาษาภาคกลางเป็นส่วนใหญ่ ดังจะเห็นได้จากการเข้าไปพูดคุยด้วยหรือสอบถามราคาซื้อสินค้า แม่ค้า-พ่อค้า ก็ได้ตอบด้วยภาษาภาคกลางมีลงท้ายคำว่าเจ้าเท่านั้น แต่การบอกราคายังมีนิยมใช้ภาษาเหนือหรือวัฒนธรรมล้านนาอยู่บ้าง เช่น

ยี่สิบป้าย แต่สำเนียงก็ยังคงบอกถึงวัฒนธรรมล้านนาอยู่ อย่างไรก็ตามคณะผู้วิจัยยังได้สังเกตเห็นว่าเมื่อแม่ค้าด้วยกันเองหรือญาติพี่น้องของพวกเขาเองพูดกันนั้นยังใช้ภาษาท้องถิ่นหรือใช้วัฒนธรรมล้านนาในด้านภาษากันอยู่รวมทั้งมีการเชิญชวนนักท่องเที่ยวให้เข้ามาสัมผัสการพระองค์ใหญ่เป็นภาษาภาคกลาง รวมทั้งพระภิกษุให้พระแก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาไหว้พระปิดทองก็ใช้ภาษาภาคกลางด้วย หรือแม้แต่ได้ติดต่อดึงเรือก็ตามได้มีการสนทนาและพูดคุยเป็นภาษากลางทั้งนั้น

8.3 สภาพของภาษาเขียนบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ

จากการสังเกตการณ์ทั้ง 3 ครั้ง พบในลักษณะเดียวกันว่าภาษาหนังสือที่ใช้เขียนยังใช้ภาษาที่เป็นวัฒนธรรมล้านนาอยู่มาก โดยเฉพาะที่วัด ได้เขียนเป็นภาษาล้านนา แล้วมีภาษาไทยภาคกลางกำกับไว้ด้วยหรือแม้แต่ร้านขายของบางร้านก็เขียนเป็นภาษาล้านนา แต่ก็มีภาษาอังกฤษปะปนอยู่ด้วย

8.4 สภาพทางศิลปวัฒนธรรมล้านนา

จากการสังเกตการณ์ทั้ง 3 ครั้ง พบว่า บริเวณสามเหลี่ยมทองคำตั้งแต่หน้าท่าว่าการอำเภอเชียงแสนวิ่งไปตามลำแม่น้ำโขงจนถึงบริเวณสามเหลี่ยมทองคำนั้น มีสภาพหรือลักษณะที่บ่งบอกถึงศิลปกรรม วัฒนธรรมของสถาปัตยกรรม ยังมีเป็นของล้านนาอยู่มาก โดยเฉพาะสภาพบ้านเรือน ยังมีการก่อสร้างเป็นพื้นบ้านอยู่มาก แม้แต่สถานที่ราชการ โรงเรียน ก็ยังคงความเป็นศิลปวัฒนธรรมล้านนาอยู่บ้าง นั่นคือเมื่อมองดูบริเวณบ้าน หรือหลังคาที่ขอกได้ทันทีว่าเป็นศิลปวัฒนธรรมล้านนา แต่มีสิ่งก่อสร้างที่เกิดขึ้นใหม่ ๆ ความเป็นศิลปวัฒนธรรมล้านนา มีปรากฏ ๆ อยู่บ้าง สำหรับวัดต่าง ๆ นั้นยังคงศิลปวัฒนธรรมล้านนาอย่างเห็นได้ชัดเจน เมื่อมองเข้าไปที่วัดได้เห็นอย่าง โศคนันทเจดีย์ วิหาร อุโบสถ สถูป ทางขึ้นวัด และคัวหนังสือที่เขียนไว้ตามบริเวณวัดก็ยังคงเป็นศิลปวัฒนธรรมล้านนาอยู่อย่างโดดเด่นเป็นสง่า และมีพระที่อยู่ในวัดยังมีการให้พรเป็นภาษาล้านนาเลย

8.5 สภาพของร้านอาหารของบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ

คณะผู้วิจัยได้สังเกตการณ์ สภาพทางวัฒนธรรมล้านนาเกี่ยวกับการรับประทานอาหาร พบในลักษณะเดียวกันว่าประชาชนพื้นบ้านยังมีการรับประทานอาหารที่เป็นพื้นบ้านอยู่เป็นส่วนใหญ่ คือมีการกินข้าวเหนียวกับปลา ผัก และน้ำพริกพื้นบ้าน เป็นประจำ หรือแม้แต่ม้าขายสินค้าหรือประกอบธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวบริเวณสามเหลี่ยมทองคำก็ยังทำกระต๊อบข้าวเหนียวและกับนำมากินตอนกลางวันด้วยแต่ก็เป็นที่น่าสังเกตว่ามีการคัมน้ำอัดลมกับเป็นส่วนใหญ่ อย่างไรก็ตามคณะผู้วิจัยได้พยายามหาร้านขายอาหารพื้นเมืองบริเวณสามเหลี่ยมทองคำไม่ค่อยพบ โดยเฉพาะอาหารที่ตกขายหรือสั่งทำที่เป็นร้านอาหารเหนือจริงๆ แต่มีอาหารประเภท

ส้มตำไก่ย่างอยู่ด้วย ส่วนอาหารที่อยู่ตามชายฝั่งแม่น้ำโขง ส่วนใหญ่เป็นอาหารตามสั่งหรือ ภัตตาคารที่มีทั้งอาหาร ไทย-จีน-ฝรั่ง และมีปลาจากแม่น้ำโขงขายด้วย แต่เมื่อเข้าไปสังเกตการณ์ที่ ตลาดสดก็มีการปิ้งปลาเผาเกลือ หมูปิ้ง ไก่ปิ้ง และไก่ทอด หมูทอด อยู่ด้วยรวมทั้งมีน้ำพริกหนุ่ม ข้าวเหนียวและผักต่าง ๆ ขายด้วย ส่วนในตอนกลางวันก็มีก๋วยเตี๋ยวขายอยู่ทั่ว ๆ ไป

8.6 การแสดงวัฒนธรรมล้านนาบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ

จากการสังเกตการณ์ ทั้ง 3 ครั้ง พบว่าที่บริเวณสามเหลี่ยมทองคำมีเวทีจัดแสดง ศิลปวัฒนธรรมล้านนาให้ชมอยู่โดยจัดเป็นรอบ ๆ มีการเก็บค่าเข้าชม และสถานที่แสดงบนเวที นั้นจัดตกแต่งเป็นศิลปวัฒนธรรมล้านนา มีฉาก มีที่นั่งอย่างสบายและมีการจำหน่ายอาหารและ เครื่องดื่มบริเวณ ใกล้เคียงด้วย ส่วนใหญ่คณะที่เข้าชมได้แก่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มาเป็น คณะ

8.7 สภาพของสินค้าบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ

จากการสังเกตการณ์สินค้าบริเวณสามเหลี่ยมทองคำจนกระทั่งไปถึงหน้าท่าว่าการอำเภอเชียงแสน พบว่า สินค้าที่จำหน่ายเป็นสินค้าพื้นเมืองส่วนใหญ่เป็นเสื้อผ้าที่ร้านค้าจำหน่ายตามถนนบริเวณหน้าองค์พระใหญ่ เป็นร้านค้าขนาดเล็กที่เต็มไปด้วยเสื้อผ้าและเป็นเสื้อผ้าที่คล้ายคลึงกัน บางร้านก็มีป้ายบอกราคาไว้แต่ส่วนใหญ่ไม่มีป้ายบอก แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า ชื่อที่มีป้ายบอกสามเหลี่ยมทองคำมีไม่มาก แต่ศิลปกรรม ทางด้านแกะสลักก็มีเป็นจำนวนมากพบพอสมควรเช่น ช้าง ที่แกะสลักและซึ่งหลวง นอกจากนั้นยังมีของที่ระลึกเล็ก ๆ น้อย ๆ

8.8 สภาพการนวดแพทย์แผนไทยบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ

จากการเข้าสังเกตการณ์สภาพการนวดแพทย์แผนไทยบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ ตั้งแต่หน้าท่าว่าการอำเภอ เชียงแสนด้านฝั่งแม่น้ำโขงมีเพียง 1 แห่ง มีพนักงานนวดที่เป็นเพศหญิง 3-4 คน และมีพนักงานที่เป็นเพศชาย 1 คน คอยให้บริการพร้อมทั้งเชิญชวน คณะผู้เยี่ยมชมใช้บริการนวดบ้าง โดยมีราคาค่าบริการเขียนไว้อย่างชัดเจน มีสื่อสำหรับนอนมีผ้าและอุปกรณ์พร้อม รวมทั้งมีที่นั่งรอดูด้วย ในตอนเย็น ๆ เช่นนี้อากาศร้อนและมองเห็นลำน้ำโขงด้านประเทศลาว เป็นสิ่งที่เพลิดเพลินใจของนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการนวดที่บริเวณนี้ เพราะเป็นเวลาที่เงียบสงบ และพนักงานนวดก็แสดงไมตรีจิตของวัฒนธรรมล้านนาอย่างแท้จริง ส่วนที่พระองค์ใหญ่หรือ บริเวณสามเหลี่ยมทองคำนั้น ก็มีการตั้งบริการนวดแพทย์แผนไทย 1 ราย ซึ่งมีลักษณะและ กิจกรรมที่คล้ายคลึงกัน แต่ไม่ค่อยมีนักท่องเที่ยวมาขอใช้บริการมากนัก

ตอนที่ 9 สำรวจหมู่บ้านเพื่อจัดทำ Home Stay ให้กับชุมชนเพื่อความมั่นคงทางวัฒนธรรม

ที่อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย เป็นแหล่งอารยธรรมและวัฒนธรรมที่หลากหลาย ในการที่จะนำมาเป็นแกนหลักที่สำคัญในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในรูปของ Home Stay แต่การจัด Home Stay ให้กับชุมชนนั้น จำเป็นต้องดูความพร้อม ความเป็นไปได้ ทัศนียภาพของชุมชน และความร่วมมือร่วมใจหรือการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นปัจจัยที่สำคัญมาก เพราะเมื่อมีแหล่งท่องเที่ยว มีวัฒนธรรม วิถีชีวิต หรือขนบธรรมเนียมประเพณี รวมทั้งมีบ้านที่มีความเหมาะสมแล้ว แต่ประชาชนในชุมชนไม่สนใจไม่ต้องการ ไม่มีส่วนร่วม หรือไม่เห็นความสำคัญของ Home Stay แล้ว การดำเนินงานย่อมไม่ประสบผลสำเร็จอย่างแน่นอน ดังนั้น คณะผู้วิจัย จึงได้วางแผนและมีวิธีการดำเนินงานในการสร้าง Home Stay ให้กับชุมชนไว้ตามลำดับดังนี้

ขั้นที่ 1 สำรวจความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนจำนวน 400 ครัวเรือนของอำเภอเชียงแสนในการเข้าร่วมโครงการ Home Stay เมื่อเดือนกุมภาพันธ์-มีนาคม 2549 พบว่า ประชากรที่มีตัวอย่าง ต้องการเข้าร่วมโครงการ Home Stay ร้อยละ 72.6 ส่วนที่ไม่ต้องการมี ร้อยละ 27.4 จึงสรุปได้อย่างชัดเจนว่า ประชาชนมีความต้องการที่จะเข้าร่วมโครงการ Home Stay ทั้งในปี พ.ศ. 2550 และในปี พ.ศ. 2551 มีร้อยละ 40.8 และ 31.8 ตามลำดับ (รวมร้อยละ 72.6)

ขั้นที่ 2 ได้มีการจัดเวทีสนทนาโครงการวิจัย เรื่องการประเมินศักยภาพของเศรษฐกิจของอำเภอเชียงแสน เพื่อสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจโดยผ่านการค้าขายชายแดนและการท่องเที่ยว: กรณีศึกษาอำเภอเชียงแสน ณ ห้องประชุมที่ว่าการอำเภอเชียงแสน เมื่อวันที่ 22 เมษายน 2549 โดยมีข้าราชการ เทศบาล อาจารย์ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หอการค้า นักธุรกิจ ผู้ประกอบการ ผู้แทน ชมรมและประชาชนที่เกี่ยวข้องจำนวนประมาณ 30 คน โดยมีนายอำเภอเชียงแสน คือนายสมหวัง รุ่งตระกูลชัย เข้าร่วมเวทีสนทนาด้วย เพื่อขอความคิดเห็นในประเด็นของการวิจัยอย่างกว้างขวาง และมีประเด็นเกี่ยวกับการจัดทำ Home Stay อยู่ด้วย โดยให้ความเห็นว่า ควรจัดในสถานที่ที่มีแหล่งท่องเที่ยวและประชาชนมีความพร้อม ซึ่งที่ประชุมมีความเห็นว่า ควรจัดที่คอยสะ โงะ ตำบลศรีดอนมูลและที่บ้านแม่อาขย ตำบลแซว รวมทั้งที่อื่นๆ ด้วย

ขั้นที่ 3 คณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลในขั้นที่ 1 และขั้นที่ 2 มาดำเนินการประกอบในการจัดทำโครงการ Home Stay ตามความจำเป็นและเหมาะสมโดยได้เดินทางมาสำรวจและสอบถามประชาชนและผู้ประสานงานในรายละเอียดเมื่อวันที่ 23-26 มิถุนายน 2549 โดยได้เดินทางเข้าพื้นที่ต่าง ๆ ดังนี้

1. เดินทางเข้าพบผู้ใหญ่วัยบ้านหมู่ 11 และผู้ช่วยผู้ใหญ่วัยบ้านและอื่น ๆ ที่บ้านแม่ยาย ตำบลแซว ซึ่งอยู่ห่างจากตัวอำเภอเชียงแสนประมาณ 25 กิโลเมตร พบว่า มีแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ด้านการสู้รบ เมื่อประมาณ 30-40 ปี มีฐานทัพส่วนหน้าของนายพลด้วน ที่แม่สลอง มีคลังอาวุธ มีห้องบัญชาการและอื่น ๆ แต่อยู่ในสภาพเสื่อมโทรม รอการปรับปรุง ชาวบ้านเป็นคนอพยพมาจากญวน เป็นคนจีน และหลายเผ่าพันธุ์ มีประเพณีตรุษจีน สารทจีน ไหว้พระจันทร์ และมีแม่ครัวที่ทำอาหารจีนอร่อย มีอาชีพทำสวน ทำไร่ สวนหญ้าคา และรับจ้างรวมอื่น ๆ เมื่อสนทนาเกี่ยวกับ Home Stay ก็ได้รับคำตอบว่าประเพณีของชาวจีนที่นี่ ถ้ามีคนมาพักด้วย นอน-กินอยู่ด้วยถือว่าเป็นคนอื่น จะไม่นิยมรับคนแปลกหน้า และถ้าสามี-ภรรยา มาอยู่ด้วยกันอาจมีความรักกันก็ไม่ได้ เป็นสิ่งที่ไม่ดี และที่บ้านแม่ยายนี้ ก็มี 1-2 บ้านเท่านั้นที่รับนักท่องเที่ยวได้ 3-5 คน ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าที่บ้านแม่ยาย ยังไม่มีความเหมาะสมที่จะจัด Home Stay
2. คณะผู้วิจัยได้เข้าสำรวจและตั้งเขตการณ์บริเวณทะเลสาบเชียงแสน ตั้งอยู่ที่ตำบลโยนก ซึ่งเป็นทะเลที่มีชื่อเสียงมาก พบว่า รอบ ๆ ทะเลสาบมีรีสอร์ททั้งขนาดเล็ก-ปานกลางและขนาดใหญ่ เป็นจำนวนมาก มองดูไม่เห็นบ้านของประชาชน แต่เมื่อเข้าไปในหมู่บ้านจึงพบบ้าน แต่เมื่อสอบถามการจัด Home Stay ก็ไม่ค่อยสนใจพร้อมทั้งบอกว่า ที่นี่มีรีสอร์ทตั้งอยู่มาก และขณะนี้ก็ไม่ค่อยมีนักท่องเที่ยวมากเพราะเป็นฤดูฝน ดังนั้นบริเวณทะเลสาบเชียงแสนจึงยังไม่เหมาะสมที่จะดำเนินการ Home Stay
3. คณะผู้วิจัยได้ติดต่อนายสุทัศน์ โปธิกัน ผู้ประสานงานวิจัยในพื้นที่อำเภอเชียงแสนให้ปรึกษากับคณะกรรมการหมู่บ้าน ซึ่งนายสุทัศน์ฯ มีบ้านอยู่ที่นี่ด้วย จากการสนทนาและปรึกษากับคณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้นำชุมชนและประชาชนแล้วปรากฏว่า คณะกรรมการหมู่บ้านและผู้ร่วมปรึกษาดูด้วยยังไม่มีความสนใจและยังไม่ต้องการ เพราะเท่าที่มีชีวิตและอาชีพอยู่ก็ดีแล้ว และไม่ควรมายัดเยียดให้ จึงสรุปได้ว่า ที่หมู่บ้านนี้ยังไม่มีความต้องการในการเข้าร่วมโครงการ Home Stay รวมทั้ง ไม่มีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญด้วย
4. คณะผู้วิจัยได้สำรวจและสอบถามทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทย มัคคุเทศก์และพ่อค้า-แม่ค้า และผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวบริเวณสามเหลี่ยมทองคำว่า สมควรจัดทำ Home Stay บริเวณนี้หรือไม่อย่างไร ได้รับคำตอบในลักษณะเดียวกันว่า ที่บริเวณนี้คับแคบมาก วัฒนธรรมล้านนาก็หายไปมากแล้ว สิ่งแวดล้อมก็เปลี่ยนแปลงไป มีสิ่งก่อสร้างเต็มไปหมด ประกอบกับบริเวณนี้มีโรงแรมระดับ

3-5 ดาว และมีรีสอร์ทเป็นจำนวนมากในราคาถูกให้พักค้างคืนได้อย่างสะดวก และนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ ก็ไม่นิยมมาพักค้างคืน มาเที่ยวไหว้พระ ชมวิว และถ่ายรูปเสร็จแล้วก็กลับไปนอนที่ตัวจังหวัด แต่ถ้าจะจัด Home Stay จริง ๆ ก็ต้องเลือกพื้นที่ที่มีแหล่งท่องเที่ยว มีวัฒนธรรมล้านนา และวิถีชีวิตของชาวพื้นเมือง หรือชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ก็อาจจะดีกว่า สรุปก็คือ บริเวณสามเหลี่ยมทองคำมีข้อจำกัดหลายประการ จึงยังไม่เหมาะสมที่จะจัดเป็น Home Stay โดยชุมชน

5. คณะผู้วิจัยได้เดินทางไปสำรวจและสอบถามที่คอยสะ โงะ ตำบลศรีคอนมูลหลายครั้ง เมื่อตรวจสอบสภาพของแหล่งท่องเที่ยว สภาพของแหล่งท่องเที่ยว สภาพแวดล้อมและลักษณะการตั้งถิ่นฐาน วิวที่สวยงาม ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชาวเขาเผ่าอาข่า หรือเผ่าอีเก้อ มีศูนย์พัฒนาโครงการหลวงฯ ตั้งอยู่โดยมีนายสุทัศน์ โพธิ์กัน เป็นผู้นำทางและประสานงาน พร้อมทั้งได้เข้าพบเลขาธิการศูนย์พัฒนาโครงการหลวงสะ โงะ ผู้ใหญ่บ้านประธานกลุ่มท่องเที่ยว และสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวและ อบต. รวมทั้งผู้เกี่ยวข้องต่าง ๆ พบว่า มีความเป็นไปได้ที่จะจัดทำโครงการ Home Stay โดยชุมชน จึงได้ขอให้ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงสะ โงะ นัดหมายผู้ที่เกี่ยวข้องมาประชุมปรึกษาร่วมกันว่า มีความต้องการหรือไม่อย่างไร

คณะผู้วิจัยหลังจากได้ออกสำรวจและสอบถามประชาชนที่เกี่ยวข้องทั้ง 5 พื้นที่แล้ว มีความเห็นร่วมกันว่า ควรทดลองจัด Home Stay ที่คอยสะ โงะ เป็นกรณีศึกษาก่อน เพราะการจัดทำย่อมมีขั้นตอนและวิธีการหลายอย่างซึ่งถ้าที่คอยสะ โงะ ประสบผลสำเร็จแล้วก็ย่อมเป็นอุทยาน หรือเป็นต้นแบบที่ดีได้ต่อไป

วันที่ 4 คณะผู้วิจัยพร้อมด้วยผู้ประสานงานได้เชิญประธานกลุ่มท่องเที่ยว สมาชิกกลุ่มท่องเที่ยว ผู้ใหญ่บ้านและ อบต. รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้อง เข้าร่วมประชุมปรึกษาในวันที่ 24 มิถุนายน 2549 เวลา 19.00 น. ณ ศาลาอเนกประสงค์ของบ้านคอยสะ โงะ โดยมีประชาชนเข้าร่วมประชุมประมาณ 30 คน แต่ที่เป็นสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวที่เข้าร่วมประชุมจำนวน 20 คน ดังนี้

- 1) นายจรูญ สะ ไร่ ประธานกลุ่มท่องเที่ยว 089-957-1547
- 2) นายสิทธิ ขอกอบอ่อง
- 3) นายทรงพล ปรมีพรชัย 089-829-2918
- 4) นายพิทพงศ์ สะ ไร่
- 5) นายจิรัฐ มคณะ
- 6) มอเคอะ ปวาร
- 7) นายฮาโย จือปาสุก

- 8) นายธนนท์ มดโปะกะ
- 9) นายอาพา บอลม
- 10) นายชลชาติ แรงแมื่อ
- 11) นายจุงผู้ ลาดม
- 12) นายอาดอง คอยิ่ง
- 13) นายสุรียา จุลศิริ
- 14) นายมนตรี อาไค้ะ
- 15) นางบุเพาะ สะโง้
- 16) นางอามื้อ จิตรณชัย
- 17) นายหล่อไค้ะ เมียงแล
- 18) นางชนิกาน สะโง้
- 19) นายสัมฤทธิ์ ธิควงแสง
- 20) นายอาไ้ ปงแซะ

เมื่อที่ประชุมมาพร้อมแล้ว นายธเนศ ค่วนชะเอม หัวหน้าโครงการวิจัยย่อยที่ 4 ได้แนะนำให้ผู้วิจัยและผู้วิจยและนายสุทัศน์ โปธิกัน ผู้ประสานงานการวิจัยประจำที่อำเภอเชียงแสน พร้อมทั้งได้ชี้แจงถึงการเชิญมาร่วมประชุมครั้งนี้ เพื่อมาขอความคิดเห็นในการจัด Home Stay ที่บ้านดอยสะ โงะนี้ แล้วอธิบายและทำความเข้าใจในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. ลักษณะของ Home Stay ก็คือ นำบ้านของตนเองที่มีอยู่แล้วมาจัดแบ่งให้เป็นที่พักค้างคืนของนักท่องเที่ยวโดยไม่ต้องลงทุนสร้างเพิ่มเติม คือ มีอยู่อย่างไรก็อยู่อย่างนั้นเพียงแต่จัดเป็นสัดส่วนให้สะอาด และมีห้องสุขาที่สะอาด มีหมอน เสื้อผ้า และผ้าห่มที่สะอาดไว้บริการ ซึ่งเป็นการให้ความรู้แก่ผู้เข้าร่วมประชุมในทุกประเด็นรวมทั้งตอบคำถามด้วย
2. เจ้าของบ้านต้องมีความยินดีที่จะเข้าร่วมโครงการไม่มีการบังคับแต่อย่างใด
3. เจ้าของบ้านต้องทำอาหารไว้บริการนักท่องเที่ยวเหมือนอย่างที่คุณเองรับประทาน เพียงแต่ทำให้มีปริมาณเพิ่มขึ้นให้พอกับจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาพักในแต่ละครั้งเท่านั้น
4. เจ้าของบ้านต้องพูด-คุย-สนทนากับนักท่องเที่ยวในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้
 - 4.1 ประวัติของหมู่บ้าน
 - 4.2 ลักษณะการประกอบอาชีพ
 - 4.3 ลานสาวกอด, พิพิธภัณฑ์อาข่า, ผลผลิตการเกษตร
 - 4.4 ประเพณี

4.5 วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณีและกิจกรรมต่าง ๆ เช่น รำอาข่า และ เป้าแตร เป็นต้น

4.6 จัดพาไปเดินป่า หรือขึ้นเขา ถ้านักท่องเที่ยวต้องการ

ฯลฯ

- 5 ให้เจ้าของบ้านและประชาชนในหมู่บ้านคอยสะ โงะนี้ ถือว่า การจัด Home Stay เป็นกิจกรรมร่วมกันของทุกคนในชุมชนนี้ เพราะผู้ที่มีได้เข้าโครงการ ก็อาจขายสินค้า ของที่ระลึก หรือนวดแผนไทย หรือเป็นมัคคุเทศก์ก็ได้ นั่นคือ มิใช่เป็นของผู้ใดคนหนึ่ง แต่เป็นของชุมชน คำนึงการ โดยชุมชนและเพื่อชุมชน
- 6 ให้ชาวบ้านร่วมประชุมปรึกษา และวางกฎระเบียบรวมทั้งค่าบริการทุกอย่างไว้ โดยในเบื้องต้นนี้ จะขอทำเป็นตัวอย่าง 3-5 บ้านเท่านั้นในการทำวิจัย ซึ่งถ้าดีและมีนักท่องเที่ยวนิยมมากก็อาจขยายต่อไป
- 7 ให้ประธานกลุ่มและสมาชิกรวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้อง ปรึกษาร่วมกันในเรื่องประเด็น ดังนี้
 - 7.1 ค่าที่พัก คิดเป็นรายหัว ๆ ละไม่เกิน 100 บาท ต่อคนต่อวัน
 - 7.2 ค่าอาหารมื้อละไม่เกิน 40 บาทต่อคน
 - 7.3 ค่าส่วนกลางที่หักไว้ประมาณ 10 % เพื่อนำมาบริหารการจัดการ
 - 7.4 จัดทำระเบียบเรื่องนี้ เพื่อประชาสัมพันธ์
(ระเบียบฯ นี้ ต้องมีการแก้ไขร่วมกันอีกหลายครั้ง)
- 8 ในการจัด Home Stay นี้ให้ชาวบ้านร่วมกันดำเนินการโดยมีคณะผู้วิจัยให้คำปรึกษาและดำเนินการประเมินผลการจัด Home Stay คือ ประเมินทั้งการจัดการ โดยชุมชนและจากนักท่องเที่ยวที่มาพักอาศัยด้วย
- 9 การประชุมกลุ่มสมาชิกท่องเที่ยวครั้งที่ 1 หลังจากทีคณะผู้วิจัยได้ลากลับแล้ว ทั้งนี้เพื่อให้มีอิสระในการประชุมกัน ผลปรากฏดังนี้
 - 9.1 สมาชิกทุกท่านทราบว่า จะมีการจัด Home Stay โดยจัดในนามของกลุ่มท่องเที่ยว
 - 9.2 ร่วมกันพิจารณาสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวว่า มีบ้านของสมาชิกหลังใดมีความพร้อมบ้าง ถ้าบ้านของสมาชิกไม่พร้อมก็ให้เลือกบ้านของชาวบ้านอื่นให้เข้าร่วมโครงการ
 - 9.3 ให้พิจารณาบ้านที่มีความพร้อมตามที่ตกลงกันได้และเจ้าของบ้านมีความยินดีด้วย จึงจะคัดเลือกให้เข้าร่วม โครงการ ชุมชนสะ โงะ ยังไม่พร้อมที่จะจัดทำโครงการ โฮมสเตย์

หลังจากที่คณะผู้วิจัยและผู้ประสานงานในภาคสนามได้มีการประชุมสัมมนาเกี่ยวกับแนวทาง หลักการและขั้นตอนการจัดทำโครงการ โสมสเคย์กับประชาชนที่ชุมชนสะโงะ ซึ่งมีทั้งผู้นำชุมชน ประธานกลุ่มท่องเที่ยว สมาชิกอบต. ศรีคอนมูล สมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวและผู้สนใจ จนเป็นที่เข้าใจดีในระดับหนึ่งแล้ว จึงได้ให้ประธานกลุ่มท่องเที่ยวและผู้เข้าร่วมประชุมได้ไปปรึกษาว่า มีบ้านใดบ้างที่สนใจและมีความพร้อมในระดับใดหรือมีความเห็นเป็นอย่างไร โดยให้เวลาในการปรึกษากันประมาณ 1-2 เดือน เมื่อครบกำหนดแล้วคณะผู้วิจัยได้โทรศัพท์สอบถามเป็นเวลาหลายครั้ง ซึ่งก็ได้รับคำตอบว่ายังไม่มีความคืบหน้าและหาข้อสรุปไม่ได้ ผู้นำและประชาชนยังเฉยอยู่ ยังไม่มีการเคลื่อนไหวแต่อย่างใด และผู้ประสานงานในภาคสนามได้แจ้งให้คณะผู้วิจัยทราบว่า ชาวบ้านสะโงะ ไม่เอา ไม่สนใจ กลัวลำบากและตกลงเรื่องผลประโยชน์ไม่ได้ จึงขอให้ไปจัดทำโสมสเคย์ในชุมชนอื่น

คณะผู้วิจัยจึงได้นำเรื่องนี้เข้าสู่ที่ประชุมของแผนงานวิจัยซึ่งมีผู้อำนวยการแผนงานวิจัยเป็นประธาน และมีหัวหน้าโครงการวิจัยและผู้แทนทั้ง 5 โครงการวิจัยย่อย เข้าร่วมปรึกษา พร้อมทั้งได้มีความเห็นให้คณะผู้วิจัยย่อยของโครงการนี้ไปหาข้อมูลอีกครั้งหนึ่งถึงสาเหตุของการไม่จัดทำโครงการ โสมสเคย์ที่ชุมชนสะโงะ ทั้ง ๆ ที่นี้ทางอำเภอเชียงแสนอยากให้จัดโสมสเคย์ เพราะมีความพร้อมในด้านแหล่งท่องเที่ยว วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี มีพิพิธภัณฑ์ ชาวเขาเผ่าอาข่า มีลานกอดสาว และมีศูนย์พัฒนาโครงการหลวงสะโงะที่มีการปลูกดอกไม้เมืองหนาวนานาชนิดและพืชผักอีกเป็นจำนวนมาก เพื่อนำข้อมูลมาสรุปถึงเหตุผลที่ไม่สามารถจัดได้ที่บ้านสะโงะแต่ให้พยายามจัดทำโครงการ โสมสเคย์ที่สามเหลี่ยมทองคำซึ่งเป็นที่อยู่ของประชาชน หมู่ 1 ต.เวียง มีจำนวน 146 ครอบครัว แม้ว่าในเบื้องต้นจากการเก็บข้อมูลแล้ว พบว่า ไม่สามารถจัดทำโครงการ โสมสเคย์ที่หมู่ 1 นี้ได้ก็ตาม เพราะชื่อ โครงการวิจัยทำที่สามเหลี่ยมทองคำ จึงขอให้ทดลองทำโสมสเคย์เพียง 2-3 บ้านก็เพียงพอ

เมื่อที่ประชุมมีมติเช่นนี้ คณะผู้วิจัยจึงได้ขึ้นไปเก็บข้อมูลที่คอยสะโงะเมื่อเดือนกันยายน 2549 เพื่อสอบถามชาวบ้านคอยสะโงะก็ได้รับคำตอบว่ายังไม่ทำเพราะกลัวมีปัญหาตามมา แต่เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจน คณะผู้วิจัยจึงได้เดินทางขึ้นไปอีกเป็นครั้งที่ 2 เมื่อกลางเดือนตุลาคม 2549 ซึ่งผลการสอบถามและสนทนากับหัวหน้าศูนย์พัฒนาโครงการหลวงสะโงะ ผู้นำบางท่าน และประชาชนบริเวณชุมชนสะโงะ สามารถสรุปได้ว่า ที่ไม่สนใจหรือไม่จัดทำ โสมสเคย์ที่ชุมชนสะโงะ เพราะเหตุผลดังนี้

- 1) ชุมชนและชาวบ้านคอยสะโงะยังไม่พร้อม
- 2) ขาดผู้นำในการดำเนินงานอย่างจริงจัง
- 3) ชาวบ้านไม่ค้อยสนใจ

- 4) เมื่อลงมือทำแล้วที่นี้กลัวปัญหาซึ่งถือว่าเป็นวัฒนธรรมของชาวบ้านที่นี่ หรือกลัวลำบาก
- 5) ขาดงบประมาณสนับสนุน
- 6) แบ่งปันผลประโยชน์ไม่ลงตัว
- 7) กลัวคณะผู้วิจัยมาหลอกขอข้อมูลเพื่อทำวิทยานิพนธ์

ฯลฯ

ในการไปพบผู้นำกลุ่มท่องเที่ยวครั้งหลังนี้ ได้ขอให้หัวหน้าศูนย์การพัฒนาโครงการหลวงสะโงะ เชิญประธานกลุ่มท่องเที่ยวมา แต่เมื่อมาถึงศูนย์ฯ แล้วก็ไม่ได้ให้คณะผู้วิจัยพบเพียงแต่ส่งมาหลอกเอาข้อมูลไปทำวิทยานิพนธ์ แล้วก็ขับรถพิกอกลับไปที่ คณะผู้วิจัยจึงได้สนทนากับหัวหน้าศูนย์พัฒนาฯ และประธานกลุ่มสหกรณ์คอยสะโงะ พร้อมทั้งบอกว่าคณะผู้วิจัยมีความตั้งใจที่จะมาช่วยให้มีโครงการโฮมสเตย์ที่นี่ โดยมาให้คำปรึกษาด้านวิชาการ แต่เมื่อที่คอยสะโงะนี้ยังไม่พร้อม คณะผู้วิจัยก็ได้ไปจัดทำโครงการโฮมสเตย์ที่สามเหลี่ยมทองคำแทน ซึ่งชาวบ้านที่นั่นมีความยินดี สนใจ โดยตั้งชื่อว่า “ชมรมโฮมสเตย์สามเหลี่ยมทองคำเพื่อสัมผัสวัฒนธรรมล้านนา” และอย่างไรก็ตาม ชมรมโฮมสเตย์อาจจัดพานักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศนั่งรถอีแต่น หรือขี่เกวียนมาเที่ยวที่ชุมชนสะโงะนี้ก็ได้

จากการวิเคราะห์เชิงลึกที่ชุมชนคอยสะโงะแล้ว พบว่า มีจุดอ่อนที่เห็นอย่างชัดเจน คือ ถ้าร่วมมือแล้ว การจัดทำโฮมสเตย์ในลักษณะที่ได้มาตรฐานตามบัญญัติ 10 ประการที่กำหนดไว้ หรือตามตัวชี้วัดที่กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กำหนดไว้ ก็ไม่อาจทำได้ แต่อย่างไรก็ตาม ข้อมูลที่ได้จากชุมชนสะโงะนี้ ย่อมมีคุณค่าที่นักพัฒนาชุมชนและนักวิชาการทุกระดับควรคำนึงถึงในการจัดทำโครงการพัฒนาใด ๆ ที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมด้วยแล้ว ต้องดูความพร้อมและความต้องการของประชาชนเป็นสำคัญ ซึ่งตามความเป็นจริงแล้ว นักวิจัยมีหน้าที่หาข้อมูลไว้เพื่อให้ส่วนราชการนำข้อมูลเหล่านั้นมาจัดทำโครงการเพื่อของงบประมาณมาพัฒนาท้องถิ่นต่อไป

ดังนั้น การจัดทำ Home Stay ที่ชุมชนคอยสะโงะก็ไม่สามารถดำเนินการได้ ทั้ง ๆ ที่บริเวณนี้และใกล้เคียงมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมของชาวเขาเผ่าอาข่า และธรรมชาติที่สวยงาม คณะผู้วิจัยจึงได้แสวงหาแหล่งหรือชุมชนอื่นที่อยู่ในบริเวณสามเหลี่ยมทองคำเพื่อจัดทำโฮมสเตย์ตามเป้าหมายของโครงการวิจัยที่กำหนดไว้ต่อไป

โครงการจัดทำโฮมสเตย์ที่สามเหลี่ยมทองคำ

คณะผู้วิจัย ได้วางแผนและดำเนินการในการจัดทำโครงการโฮมสเตย์ที่สามเหลี่ยมทองคำอีกครั้งหนึ่ง แม้จะพบว่าในครั้งก่อนที่นี้ยังไม่มีความเหมาะสมที่จะมีโฮมสเตย์ก็ตาม จึงได้กำหนดขั้นตอนและวิธีการในการสร้างและพัฒนาโฮมสเตย์ที่บริเวณสามเหลี่ยมทองคำไว้ดังนี้

การสร้าง โครงการฝึกอบรมหลักสูตร “ความรู้เกี่ยวกับ โสมสเดย์”

คณะผู้วิจัยได้วางแผนและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวกับโสมสเดย์แล้วจึงดำเนินการสร้างหลักสูตร “ความรู้เกี่ยวกับ โสมสเดย์” ขึ้นเพื่อให้ความรู้แก่ประชาชนที่สนใจและยินดีเข้าร่วมโครงการ โสมสเดย์ โดยมีประเด็นหรือเพื่อหาของของ โครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการดังนี้

- 1) หลักการและเหตุผล
- 2) วัตถุประสงค์ของ โครงการฝึกอบรม
- 3) คุณสมบัติของผู้เข้ารับการฝึกอบรม
- 4) จำนวนที่รับเข้าฝึกอบรม
- 5) ขอบเขตและเพื่อหาของของการอบรม
- 6) เทคนิคและวิธีการฝึกอบรม
- 7) สถานที่ฝึกอบรม
- 8) ระยะเวลาของการฝึกอบรม
- 9) หน่วยงานที่รับผิดชอบ
- 10) การมอบประกาศนียบัตร
- 11) งบประมาณค่าใช้จ่าย
- 12) คณะวิทยากรและคณะผู้วิจัย
- 13) ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ
- 14) การจัดโสมสเดย์ที่บ้านค้นแบบ
- 15) การวางแผน ตั้งกฎ กติกาและค่าบริการ (โครงการอบรมความรู้เกี่ยวกับ โสมสเดย์ (Home Stay) ปรากฏในบทสรุป

การดำเนินงานโครงการฝึกอบรมหลักสูตร ความรู้เกี่ยวกับโสมสเดย์

คณะผู้วิจัยได้เดินทางไปวางแผนและดำเนินงานฝึกอบรมหลักสูตร ความรู้เกี่ยวกับโสมสเดย์ โดยได้ติดต่อกับผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 บ้านสบรวก ต.เวียง อ.เชียงแสน จ.เชียงราย ซึ่งเป็นประชาชนที่มีบ้านตั้งอยู่ที่บริเวณสามเหลี่ยมทองคำตามแผนการที่กำหนดไว้ซึ่งได้จัดอบรมฯ ในวันที่ 14 กันยายน 2549 ณ ศาลาวัดสบรวก หมู่ที่ 1 ต.เวียง ปรากฏว่ามีประชาชน บริเวณสามเหลี่ยมทองคำมาเข้ารับการอบรมจำนวน 12 คน พร้อมทั้งแจกเอกสารประกอบการฝึกอบรมจำนวน 3 ชุด (ปรากฏในภาคผนวก) ซึ่งมีวิทยากรผู้บรรยายและอภิปรายร่วมด้วย ได้แก่ อาจารย์วิลาวัลย์ วรรณวิจิตร พัฒนาการอำเภอเชียงแสน อาจารย์มิตติ ยาประสิทธิ์ ครู โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 15 และอาจารย์ธเนศ ต่วนชะเอม เป็นการให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับ ประวัติ ความหมาย

ความสำคัญ หลักการของโฮมสเตย์ บัญญัติ 10 ประการการจัดการและบริหารโฮมสเตย์ ผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการเข้าร่วมโครงการโฮมสเตย์รวมทั้งยกตัวอย่างที่บ้านอาจารย์ มิติ ยา ประสิทธิ์ ซึ่งที่บ้านของท่าน ซึ่งอยู่ที่จังหวัดน่าน ได้จัดทำโฮมสเตย์ มาอธิบายและยกตัวอย่างให้ ฟังในระหว่างการอภิปราย ได้มีประชาชนสอบถามและแสดงความคิดเห็นเป็นจำนวนมาก หลังจากการฝึกอบรมสิ้นสุดลงแล้ว ประชาชนก็ยังพูดคุยและแสดงความคิดเห็นอย่างเป็นกันเอง พร้อมทั้งสรุปว่าให้ทุกคนไปสอบถาม พ่อบ้าน – แม่บ้าน และสมาชิกในครัวเรือนก่อนว่ายินดีเข้าร่วมโครงการหรือไม่ แล้วแจ้งให้คณะผู้วิจัยทราบด้วย ซึ่งเนื้อหาและรายละเอียดเกี่ยวกับ “โครงการฝึกอบรมหลักสูตรความรู้เกี่ยวกับโฮมสเตย์” ที่ได้จัดอบรมให้แก่ประชาชนชาวบ้านสบรวก สามเหลี่ยมทองคำ หมู่ที่ 1 ต.เวียง อ. เชียงแสน นั้นได้ประเมินผลแล้วพบว่า ชาวบ้านมีความรู้ ในระดับดี

โครงการจัดหาชาวสบรวกไปศึกษาดูงานโฮมสเตย์

รุ่งขึ้นในวันที่ 15 กันยายน 2549 คณะผู้วิจัยได้พาประชาชน หมู่ 1 บ้านสบรวก ที่เข้ารับการฝึกอบรมฯ (เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2549) ไปศึกษาดูงานโฮมสเตย์ในวันที่ 15 กันยายน 2549 คณะผู้วิจัยได้พาประชาชนเข้ารับการฝึกอบรมไปศึกษาดูงานโฮมสเตย์ ที่บ้าน โป่งนาคำ ริมแม่น้ำกก ต. คอยฮาง อ.เมือง จ. เชียงราย โดยได้เข้าสอบถามและฟังบรรยายสรุปจากนาย ชวนวิทย์ สิทธิวงศ์ ซึ่งมีประสบการณ์มากในด้านการท่องเที่ยวมาประมาณ 40 ปี ขณะนี้ได้ทำบ้านตนเองเป็นโฮมสเตย์ และสร้างอีก 2-3 หลังให้นักท่องเที่ยวอนพักค้างคืนด้วย ประเด็นที่ นายชวนวิทย์ สิทธิวงศ์ ได้ยึดถือ ได้แก่

- 1) เจ้าของบ้านต้องรักและยินดีทำโฮมสเตย์ คือ มีใจอยากทำ
- 2) เจ้าของบ้านต้องใช้ชีวิตอยู่ตามปกติ คือ อยู่และกินอย่างไร ก็ให้นักท่องเที่ยวกิน - อยู่ อย่างนั้นแต่ไม่เผ็ดหรือจัดเกินไป
- 3) เน้นความสะอาด เป็นเรื่องใหญ่มาก
- 4) ห้องสุขา ต้องเป็นแบบยกพื้นใช้น้ำลาด ไม่ต้องชักโครก
- 5) ต้องยิ้มแย้มแจ่มใสและเป็นกันเอง
- 6) เล่าเรื่องวัฒนธรรมล้านนาและวิถีชีวิตรวมทั้งพาไปทำนา ทำไร่ เลี้ยงวัว เลี้ยงควาย ตกเบ็ดหาปลา เป็นต้น
- 7) จัดภูมิทัศน์บริเวณบ้านให้สวยและน่าอยู่ เช่น ปลูกดอกไม้ นานาชนิดไว้บ้าง และจัดน้ำสะอาดไว้ให้ดื่มด้วย
- 8) เมื่อมีนักท่องเที่ยวมาพักบ้านใด ก็อาจมาเยี่ยมพูดคุยกันบ้าง อย่างเป็นกันเอง

การจัดตั้งชมรมโฮมสเตย์

จากการที่ประชาชนเข้ารับการฝึกอบรมฯ เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2549 และไปศึกษาดูงานโฮมสเตย์ที่บ้านโป่งนาคำเมื่อวันที่ 15 กันยายน 2549 รวมทั้งมีการประชุมปรึกษากันแล้วจึงมีมติให้จัดตั้ง “ชมรมโฮมสเตย์สามเหลี่ยมทองคำเพื่อสัมผัสวัฒนธรรมล้านนา” (The Society of Hanna Cultural Golden Triangle Home Stay) เมื่อวันที่ 18 กันยายน 2549 โดยมีสมาชิกสมัครเข้าร่วมโครงการ โฮมสเตย์ครั้งแรกดังนี้

1. นายอารีย์ ปัญญา บ้านเลขที่ 147 หมู่ที่ 1 ต. เวียง อ. เชียงแสน 081-765-3735
2. นายเวียงแก้ว ยาคี บ้านเลขที่ 171 หมู่ที่ 1 ต. เวียง อ. เชียงแสน 089-8513034
3. นายสมรัตน์ โกฏยี่ บ้านเลขที่ 97 หมู่ที่ 1 ต. เวียง อ. เชียงแสน 089-4337899
4. นายพร สังฆวดี บ้านเลขที่ 267 หมู่ที่ 1 ต. เวียง อ. เชียงแสน 083- 2056362
5. นายอนงค์ สังฆวดี บ้านเลขที่ 207 หมู่ที่ 1 ต. เวียง อ. เชียงแสน 053-784048
6. นางศรีสุข อยู่เป็นสุข บ้านเลขที่ 43 หมู่ที่ 1 ต. เวียง อ. เชียงแสน 089-9526070
7. นายพร อินทะมา บ้านเลขที่ 206 หมู่ที่ 1 ต. เวียง อ. เชียงแสน 086-5865690
8. นายทองจันทร์ ยาคี บ้านเลขที่ 198 หมู่ที่ 1 ต. เวียง อ. เชียงแสน 085-6147742
9. นายสุเทพ ชัยชนะ บ้านเลขที่ 173 หมู่ที่ 1 ต. เวียง อ. เชียงแสน 086-9185048
10. นายอธิคม คิงคำ บ้านเลขที่ 167 หมู่ที่ 1 ต. เวียง อ. เชียงแสน 081-021-8981
11. นายแสง คำซอน บ้านเลขที่ 291 หมู่ที่ 1 ต. เวียง อ. เชียงแสน 081-033-0596
12. นายคำแสน รื่องบุญลือ บ้านเลขที่ 55 หมู่ที่ 1 ต.เวียง อ.เชียงแสน 089-403-6409
13. นางอำพร ปัญญา บ้านเลขที่ 147 หมู่ที่ 1 ต. เวียง อ. เชียงแสน 085-030-7736

บัญญัติ 10 ประการในการจัดโฮมสเตย์

คณะผู้วิจัยและสมาชิกชมรมโฮมสเตย์ฯ ได้ประชุมปรึกษากันแล้วมีความเห็นร่วมกันให้ดำเนินการและบริหารบ้านของตน ให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล โดยยึดบัญญัติ 10 ประการดังนี้

1. บ้านพักมีความมั่นคงแข็งแรง อากาศถ่ายเทได้สะดวก มีเตียงนอนหรือที่นอน หรือเสื่อหมอน มุ้ง และอุปกรณ์ที่สะอาด
2. มีห้องอาบน้ำและสุขาที่สะอาด (โถส้วมต้องได้มาตรฐาน ชนิดนั่งแล้วราดน้ำ)
3. อาหารพื้นบ้านง่าย ๆ แต่ปรุงมาอย่างดี เช่น ควรใช้ผักที่สดในหมู่บ้าน เป็นต้น
4. ทิวทัศน์และธรรมชาติของชนบทที่สวยงาม เช่น มีภูเขา ป่าเขา สามเหลี่ยมทองคำ ลำน้ำโขงที่กว้าง-ไกล และชายแดน 3 ประเทศ เป็นต้น

5. ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น เล่าประวัติความเป็นมาของสามเหลี่ยมทองคำ วัฒนธรรมล้านนา ภาษาพื้นเมือง วัฒนธรรมการกิน ประเพณีแต่งงาน การแต่งกาย วิถีชีวิต จักสาน และผ้าพื้นเมือง เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เจ้าของบ้านสามารถอธิบายได้เป็นอย่างดี เพราะเป็นคนท้องถิ่นรวมทั้งสอนภาษาพื้นเมือง
6. กิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ เช่น เดินป่า ขี่ม้า ตกปลา ขี่จักรยาน พาไปชมวัดต่าง และล่องเรือไปฝั่งลาว เป็นต้น
7. ร้านค้าทั่วไป และร้านจำหน่ายของที่ระลึก ซึ่งเป็นของพื้นบ้าน และมีร้านค้าเครื่องคัม - อาหารไว้บริการในชุมชนบ้าง
8. ความบันเทิงต่าง ๆ อาทิ เช่น การเดินรำ คอนเสิร์ตพื้นบ้าน เพลงพื้นบ้าน และการแสดงของพื้นบ้านรวมทั้งจัดขันโตก เป็นต้น ควรจัดเป็นครั้งคราวหรือในยามแคว้นกลมคาก็ได้ (ถ้ามี)
9. ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว ควรบอกนักท่องเที่ยวให้ระมัดระวังทรัพย์สินที่มีค่า เดินท่องเที่ยวขอให้ระมัดระวัง อย่าประมาด อาจประสบอุบัติเหตุ หรือถูกสัตว์ แมลงกัดต่อยได้ ควรมียาประจำตัวไว้ด้วย ควรจดเบอร์มือถือหรือโทรศัพท์ไว้ด้วย ในกรณีฉุกเฉิน รวมทั้งการขึ้น-ลงบันไดให้ระมัดระวังไว้ด้วย ซึ่งความปลอดภัยถือเป็นสิ่งที่ไม่ควรมองข้ามไป
10. ความเป็นมิตรและรอยยิ้มของเจ้าของบ้าน สิ่งนี้สำคัญมาก เพราะนักท่องเที่ยวเป็นคนต่างถิ่นที่ต้องการต้อนรับหรือควรเขียนว่ายินดีต้อนรับ (Welcome) ความมีมิตรไมตรี เอื้ออาทรช่วยเหลือ พูดภาษาพื้นเมืองให้ฟัง สอนการทำอาหาร และที่สำคัญที่สุดก็คือรอยยิ้มจากใจเจ้าของบ้านให้สัมผัสกับสยามเมืองยิ้ม ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ชาวต่างประเทศที่มาเที่ยวเมืองไทย เพราะชาวไทยยิ้มต้อนรับ พูดอะไรก็ยิ้มอย่างเดียว จึงได้สมัญญาว่า สยามเมืองยิ้ม ซึ่งเป็นเพชรน้ำหนึ่งของชาวไทยทั่วไป

การวางแผนจัดบ้านให้เป็นโฮมสเตย์

ประชาชนสามเหลี่ยมทองคำ เมื่อ ได้ตัดสินใจและสมัครเป็นสมาชิกชมรมโฮมสเตย์ฯ แล้ว ได้มีการประชุมปรึกษาทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการหลายครั้ง พร้อมทั้งได้มีการแนะนำและวางแผนในการจัดบ้านของตนให้เป็นส่วนหนึ่งสำหรับรับนักท่องเที่ยว บางบ้านก็มีห้องว่างอยู่แล้วเพราะลูก-หลาน ไปทำงานในกรุงเทพฯ หรือต่างจังหวัด หรือบางคนก็ไปทำงานในต่างประเทศ จึงปรับปรุงทำความสะอาด และตกแต่งให้น่าอยู่ บางบ้านก็มี 2 ชั้น เป็นห้องโถงว่างสามารถจัดเป็นห้องนอนได้ บางบ้านก็มีการกันห้องเป็นสัดส่วนเพื่อให้นอนพักผ่อนอย่างเป็นอิสระ บางบ้านก็มีบริเวณที่กว้างขวางมาก ก็ตกแต่งปลูกต้นไม้และจัดหาโต๊ะ เก้าอี้ สำหรับให้

นักท่องเที่ยวพักผ่อนได้อย่างสบายและร่มรื่น บางบ้านที่ห้องสุขาใช้เป็นนั่งยอง ๆ ก็เปลี่ยนมาเป็นโถ้วมชนิดนั่ง เพราะนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศหรือผู้สูงอายุ นิยมนั่งถ่าย และส่วนใหญ่ก็เตรียมเครื่องนอนชนิดซื้อใหม่ไว้บริการซึ่งสมาชิกชมรมฯ แต่ละคนได้ออกเยี่ยมบ้านและดูการจัดบ้านให้เป็นโฮมสเตย์ของกันและกัน ซึ่งมีประธานชมรมฯ คอยให้คำปรึกษาแนะนำ

เมื่อวันที่ 10 ตุลาคม 2549 ได้มีการประชุมสมาชิกฯ อีกครั้งหนึ่ง เพื่อปรึกษาและเตรียมความพร้อมในการเปิดให้บริการ รวมทั้งกำหนด กฎ กติกา ค่าบริการ และกำหนดสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต ธรรมชาติ ธรรมชาติและกิจกรรมทัวร์ เป็นต้น รวมทั้งจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ติดตามถนนต่าง ๆ และที่ office ด้วย ซึ่งรายงานการประชุมได้ส่งให้คณะผู้วิจัยรับทราบด้วย

การติดตามและประเมินผล

คณะผู้วิจัย ได้เดินทางไป อ.เชียงแสน จ.เชียงราย เมื่อวันที่ 13 ตุลาคม 2549 เพื่อติดตามผลการดำเนินงานโครงการ โฮมสเตย์สามเหลี่ยมทองคำ ก่อนที่จะเปิดให้บริการ ว่ามีความพร้อมและเป็นไปตามบัญญัติ 10 ประการที่วางไว้หรือไม่ โดยได้มีการประชุมที่บ้านนายสุเทพ ชัยชนะ มีผู้เข้าประชุมประมาณ 8 คน เพื่อซักซ้อมและทำความเข้าใจในการทำโฮมสเตย์ฯ โดยคณะผู้วิจัยได้จัดทำโบว์ชัวร์ เพื่อใช้ในการประชาสัมพันธ์ ซึ่งที่ประชุมได้ร่วมกันปรับปรุงแก้ไขและเพิ่มเติมข้อมูลและวิธีการดำเนินงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน พร้อมทั้งเน้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมมากที่สุดและให้ชุมชนมีส่วนได้รับผลประโยชน์ด้วย เช่น พานักท่องเที่ยว ไปดูศูนย์ทองคำ ศูนย์ผลิตมันเกรียบ หมู่บ้านชาวเขา ล่องเรือ นั่งรถอีแต่น จีเกวียน และเดินป่า รวมทั้งไหว้พระและนั่งสมาธิตามวัดต่าง ๆ เป็นต้น

เพื่อให้การบริหาร โฮมสเตย์เป็นไปด้วยดี คณะผู้วิจัยจึงได้มอบแบบประเมินผลความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มาโฮมสเตย์ เพื่อให้นักท่องเที่ยวประเมินผลทุกครั้งที่มาพัก เพื่อจะได้นำข้อมูลมาปรับปรุงและพัฒนาโฮมสเตย์ให้ได้มาตรฐานยิ่งขึ้น พร้อมทั้งได้มอบโบว์ชัวร์และแบบประเมินผลแต่ละคนไว้

ภายหลังจากประชุมเสร็จแล้ว คณะผู้วิจัยได้เข้าตรวจเยี่ยมบ้านที่มีความพร้อม ปรากฏว่าบ้านแรกเป็นบ้านชั้นเดียวได้จัดห้องพักไว้ 2 ห้องนอนได้ห้องละ 2 คน มีฟูก หมอน และผ้าเช็ดตัว เตรียมไว้แล้ว ซึ่งทั้ง 2 ห้องนี้เป็นห้องลูกสาวแต่ขณะนี้ลูกสาวทำงานต่างประเทศ และอีก 1 ห้องอยู่ว่าง ๆ จึงนำมาจัดเป็นห้องรับนักท่องเที่ยว (แทนที่จะทิ้งไว้เฉย ๆ) ส่วนบ้านหลังที่ 2 เป็นบ้านไม้ 2 ชั้น จัดห้องนอนไว้ข้างล่าง 1 ห้องมีเตียงและที่นอนพร้อม นอนได้ 2 คน ส่วนชั้นบนเป็นห้องโล่งกว้างมีผ้าและหน้าต่าง ๆ สามารถนอนได้ 6-8 คน ต้องใช้มุ้งกาง ส่วนบริเวณบ้านมีรั้วกันไว้เป็นสัดส่วนและกว้างขวางมาก จึงแนะนำให้จัดโต๊ะ - เก้าอี้ที่ทำด้วยไม้มาวางเรียงกันไว้ เพื่อให้นักท่องเที่ยวนั่งเล่นและให้ปลูกดอกไม้เมืองหนาวไว้ให้มาก ๆ สำหรับบ้านหลังที่ 3 ได้

เตรียมจัดห้องไว้ชั้นบนมี 1 ห้อง นอนได้ 2 คน มีเตียง – หมอน และมุ้งลวด มีอากาศถ่ายเทได้สะดวก และห้องสุขาภิบาลห้องอาบน้ำ อยู่รวมกันสามารถใช้ได้สะดวกเป็นโถ่ส่วนทุกบ้าน ส่วนหลังที่ 4 เป็นชิงหลวง ที่กำลังปรับปรุงและยกหลังคาให้สูงเพื่อให้โปร่งและนอนชั้นบน ส่วนชั้นล่าง เป็นห้องรับแขก ห้องน้ำชา – กาแฟ แกะสลัก มีชุดกาแฟที่สวยงามตระการตา และเจ้าของบ้านนี้ได้ตกแต่งห้องที่ทิ้งไว้มาเป็นการขายสินค้าหัตถกรรมของชาวบ้าน โดยให้ชาวบ้านนำมาฝากขายเพื่อให้ชาวบ้านได้มีรายได้ด้วย

จากการที่ได้มาร่วมประชุมประเมินผลการจัดบ้านแล้วปรากฏว่าเป็นไปตามแผนงานหรือบัญญัติที่กำหนดไว้ จึงเห็นควรให้เปิดบริการได้เฉพาะบ้านที่มีความพร้อมแล้ว ประเมินผลด้วยแบบประเมินผลความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว นี้ เป็นการสอบถามความพึงพอใจเป็น 5 ระดับ เกี่ยวกับ บ้านที่พักค้างคืน ความสะอาดของห้องสุขา อาหาร ความปลอดภัย กิจกรรมพาท่องเที่ยว การสัมผัสวัฒนธรรมท้องถิ่น ความรู้ที่ได้รับจากเจ้าของบ้านและรอยยิ้มจากเจ้าของบ้าน เป็นต้น รวมทั้งให้เสนอแนะแนวทางการพัฒนาโฮมสเตย์ให้ดียิ่งขึ้น ได้อย่างไรด้วย โดยกำหนดให้นักท่องเที่ยวเป็นผู้ตอบแบบประเมินผล แล้วเก็บรวบรวมไว้ เพื่อนำมาเข้าสู่ที่ประชุมของคณะกรรมการชมรมโฮมสเตย์ เพื่อปรึกษาและหาทางแก้ไขร่วมกันต่อไปชมรมโฮมสเตย์สามเหลี่ยมทองคำ เปิดครั้งแรกเมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2549

หลังจากได้มีการเข้ารับการฝึกอบรมฯ ไปศึกษาดูงาน โฮมสเตย์และมีการประชุมปรึกษาร่วมกันหลายครั้ง พร้อมทั้งมีการตั้งชมรมโฮมสเตย์ไว้เป็นอย่างดีแล้ว คณะกรรมการบริหารชมรมโฮมสเตย์สามเหลี่ยมทองคำจึงได้ริเริ่มดำเนินธุรกิจบริการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อวันอาทิตย์ที่ 15 ตุลาคม 2549 เฉพาะบ้านที่มีความพร้อมมากที่สุดจำนวน 5 บ้านก่อน โดยให้ยึดบัญญัติ 10 ประการ รวมทั้งให้ดำเนินการตามกรอบดัชนีชี้วัดคุณภาพมาตรฐานบ้านพักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (Home Stay) ของสำนักพัฒนาบริการท่องเที่ยว สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาที่เกี่ยวข้องกับตัวชี้วัด 8 ด้าน คือ

- 1) ด้านที่พัก
- 2) ด้านอาหารและโภชนา
- 3) ด้านความปลอดภัย
- 4) ด้านการจัดการ
- 5) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว
- 6) ด้านสภาพแวดล้อม
- 7) ด้านมูลค่าเพิ่ม
- 8) ด้านส่งเสริมการตลาด โดยให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี เพื่อให้เป็นโฮมสเตย์ที่ยั่งยืน

การประเมินผลความพึงพอใจของท่องเที่ยว

เนื่องจากเป็นครั้งแรกที่ชุมชนสามเหลี่ยมทองคำได้พร้อมใจกันจัดทำ Home Stay ขึ้นซึ่งในเบื้องต้นได้กำหนดบ้านที่มีความพร้อมในทุก ๆ ด้านจำนวน 5 หลังก่อนและเมื่อมีความพร้อมก็จะเปิดให้บริการในหลังต่อ ๆ ไป โดยคณะผู้วิจัยได้สร้าง “แบบประเมินผลความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มาพัก Home Stay” นี้โดยให้นักท่องเที่ยวทุกรายเป็นผู้กรอกแบบประเมินผลฯ แล้วนำมาวิเคราะห์และประมวลผล เพื่อร่วมกันปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งประเด็นในการประเมินมีดังนี้

- ระยะเวลาที่พักค้างคืน
- ความพึงพอใจในด้าน
 - บ้านที่พัก
 - อาหารและโภชนา
 - ความปลอดภัย
 - การจัดกิจกรรมทัวร์
 - การสัมผัสวัฒนธรรมล้านนา
 - ความรู้ที่ได้รับจากเจ้าของบ้าน
 - รอยยิ้มจากเจ้าของบ้าน
- ข้อเสนอแนะที่จะปรับปรุง Home Stay ให้ดียิ่งขึ้น
- ความคิดเห็นอื่น ๆ

คณะผู้วิจัยได้นำแบบประเมินผลความพึงพอใจที่ได้รับจากบ้านต่าง ๆ ที่นักท่องเที่ยวกรอกไว้แล้ว มาดำเนินการวิเคราะห์และประมวลผล แล้วนำผลการประเมินเข้าสู่ที่ประชุมของคณะกรรมการชมรมโฮมสเตย์ฯ เพื่อร่วมกันพิจารณาทั้งในด้านบวกและด้านลบ นั่นคือ ที่เป็นด้านบวกก็ขอให้เจ้าของบ้านรักษาระดับดีนี้ไว้ ส่วนในด้านลบ ก็ช่วยกันหาทางปรับปรุงแก้ไข พร้อมทั้งมีการตรวจเยี่ยมเขียนจากคณะกรรมการชมรมฯ ด้วย และคณะผู้วิจัยก็มาติดตามเป็นระยะ ๆ ด้วย

คณะที่มิวิจัยมาใช้บริการโฮมสเตย์สามเหลี่ยมทองคำ

คณะผู้วิจัยทั้งโครงการวิจัยย่อยและแผนงานวิจัย ได้เดินทางไปทดลองใช้บริการที่โฮมสเตย์สามเหลี่ยมทองคำ โดยมีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) มาใช้บริการหรือมาสนับสนุนและให้คำปรึกษาแนะนำ 2) มาติดตามประเมินผลรวมทั้งให้กำลังใจ และช่วยเหลือทางด้านวิชาการและการติดต่อประสานงานและการประชาสัมพันธ์ในด้านการส่งเสริมการตลาดให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ด้วย

การจัดทำคู่มือโฮมสเตย์สามเหลี่ยมทองคำ

เมื่อได้ดำเนินการจัดทำโครงการโฮมสเตย์สามเหลี่ยมทองคำเพื่อสัมผัสวัฒนธรรมล้านนา มาตามลำดับรวมทั้งได้มีการประเมินผลและจัดทำ กฎ ระเบียบ กติกา และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องมาตามลำดับแล้วคณะผู้วิจัยจึงได้รวบรวมข้อมูลต่าง ๆ มาจัดทำเป็นคู่มือเพื่อการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ที่สามเหลี่ยมทองคำ สำหรับการประชาสัมพันธ์การดำเนินงาน การจัดการ และการประสานงานในลักษณะต่าง ๆ เพื่อให้เป็นโฮมสเตย์ต้นแบบ ซึ่งคู่มือนี้มีดังต่อไปนี้

โฮมสเตย์สามเหลี่ยมทองคำ

(Lana Cultural Golden Triangle Home Stay)

ความนำ

สามเหลี่ยมทองคำ เป็นที่รู้จักกันทั่วโลก มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศมาชมความสวยงามตลอดปี แต่ส่วนใหญ่มาไหว้พระองค์ใหญ่ ถ่ายรูป และยืนมองทิวทัศน์ของ 3 ประเทศแล้วก็จากไป ไม่มีโอกาสได้สัมผัสวัฒนธรรมล้านนาอันทรงคุณค่าอย่างแท้จริง ดังนั้นจึงได้จัดให้มีโฮมสเตย์ขึ้นเป็นครั้งแรก เพื่อให้ท่านมานอนพักสัมผัสวัฒนธรรมและวิถีชีวิตอันตระการตาตามที่ท่านต้องการ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ท่านมาพักผ่อนและสัมผัสวัฒนธรรมล้านนาอย่างเป็นกันเองกับชาวบ้าน
2. เพื่อพาท่านไปทัศนศึกษาและชื่นชมความงดงาม ศิลปะและสถาปัตยกรรมตามวัดต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่ภายในคูเมือง จำนวน 76 วัด และนอกคูเมืองอีก 67 วัด รวมทั้งเดินป่าชมธรรมชาติ และวิถีชีวิตของชาวเขาเผ่าต่าง ๆ อีกด้วย
3. เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์และวัฒนธรรมระหว่างกันและกันเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่า
 1. บริเวณสามเหลี่ยมทองคำ พระองค์ใหญ่ ทิวทัศน์ของ 3 ประเทศที่สวยงามตามลำน้ำโขงที่สุดสวยตา
 2. ซึ่งหลวง คือ ชุมศิลปะลุ่มน้ำโขง เริ่มตั้งแต่ ธิเบต จีน พม่า ลาว ไทย เขมร และเวียดนาม ที่อลังการ และใหญ่มากมีแห่งเดียวที่นี่ ถ้าท่านพักก็ทดลองแกะสลักกับชาวบ้านได้

3. ทอฝืนและบ้านฝืน เป็นอุทยานฝืนที่รวบรวมประวัตฝืนและสงครามฝืนอันลือชื่อของโลก เป็นอาคารที่สร้างอยู่ใต้ถุน โมงค์ภูเขา มีทั้งของราชการและเอกชนทอฝืน
4. วัฒนธรรมล้านนา สถาปัตยกรรมที่ทรงคุณค่ารวมทั้งอักษร โบราณที่อยู่ตามวัดต่าง ๆ เช่น ที่วัดพระธาตุคอกยงเข้า (ปู่เข้า) วัดสมรวง วัดพระธาตุผางา วัดพระธาตุจอมกิติ วัดพระธาตุศรีหลวง และวัดพระเจ้าล้านทอง เป็นต้น
5. พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเชียงแสน ทะเลสาบเชียงแสน คอยสะ โง่น้ำตกบ้านแซว และป่าธรรมชาติบนคอยของสามเหลี่ยมทองคำ เป็นต้น
6. ชาวสามเหลี่ยมทองคำ ประกอบด้วย 6 เชื้อชาติ คือ ไทยใหญ่ ไทยลื้อ ไทยจีน คนเมือง (คนล้านนา) คนองและอีโก้ ซึ่งท่านสามารถสัมผัสวิถีชีวิตของพวกเขาอย่างใกล้ชิด
7. ขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิต ริมฝั่ง โขง และล่องเรือ ไปฝั่งลาว และมีการแข่งเรือวันสงกรานต์ และปีใหม่ (ยี่เป็ง) เป็นต้น
8. พาไป Shopping เสื้อผ้า ของที่ระลึก ของพื้นเมืองและ OTOP ที่ดีและราคายุติธรรม
9. พาไปรับประทานอาหารกลางวันทีอ่อยและถูกอนามัย รวมทั้งอาหารพื้นเมือง หรืออาหารชาวเหนือ เป็นต้น ตามที่ท่านต้องการ

กิจกรรมสัมผัสวัฒนธรรมล้านนา

1. ถ้าท่านพัก 1 คืน ก็จะมีกิจกรรมพาท่านไปทัศนศึกษาใกล้ ๆ เช่น สามเหลี่ยมทองคำ
2. ถ้าพัก 2, 3, 4 คืน หรือมากกว่านี้ ก็จะมีกิจกรรมพาท่านไปศึกษาและสัมผัสวัฒนธรรมล้านนาตามที่กำหนดไว้ โดยมีมัคคุเทศก์อธิบายตลอดเส้นทางด้วย

บ้านที่เข้าโครงการโฮมสเตย์พร้อมโทรศัพท์ที่ให้บริการนักท่องเที่ยวตามพักค้างคืน

1. นายอารีย์ ปัญญา บ้านเลขที่ 147 หมู่ที่ 1 ต. เวียง อ. เชียงแสน 081-765-3735
2. นายสมรัตน์ โกฎย์ บ้านเลขที่ 97 หมู่ที่ 1 ต. เวียง อ. เชียงแสน 089-4337899
3. นายพร สังฆวดี บ้านเลขที่ 267 หมู่ที่ 1 ต. เวียง อ. เชียงแสน 083- 2056362
4. นายอนงค์ สังฆวดี บ้านเลขที่ 207 หมู่ที่ 1 ต. เวียง อ. เชียงแสน 053-784048
5. นางศรีสุข อยู่เป็นสุข บ้านเลขที่ 43 หมู่ที่ 1 ต. เวียง อ. เชียงแสน 089-9526070
6. นายพร อินทะมา บ้านเลขที่ 206 หมู่ที่ 1 ต. เวียง อ. เชียงแสน 086-5865690
7. นายทองจันทร์ ยาดี บ้านเลขที่ 198 หมู่ที่ 1 ต. เวียง อ. เชียงแสน 085-6147742
8. นายเวียงแก้ว ยาดี บ้านเลขที่ 171 หมู่ที่ 1 ต. เวียง อ. เชียงแสน 089-8513034
9. นายสุเทพ ชัยชนะ บ้านเลขที่ 173 หมู่ที่ 1 ต. เวียง อ. เชียงแสน 086-9185048

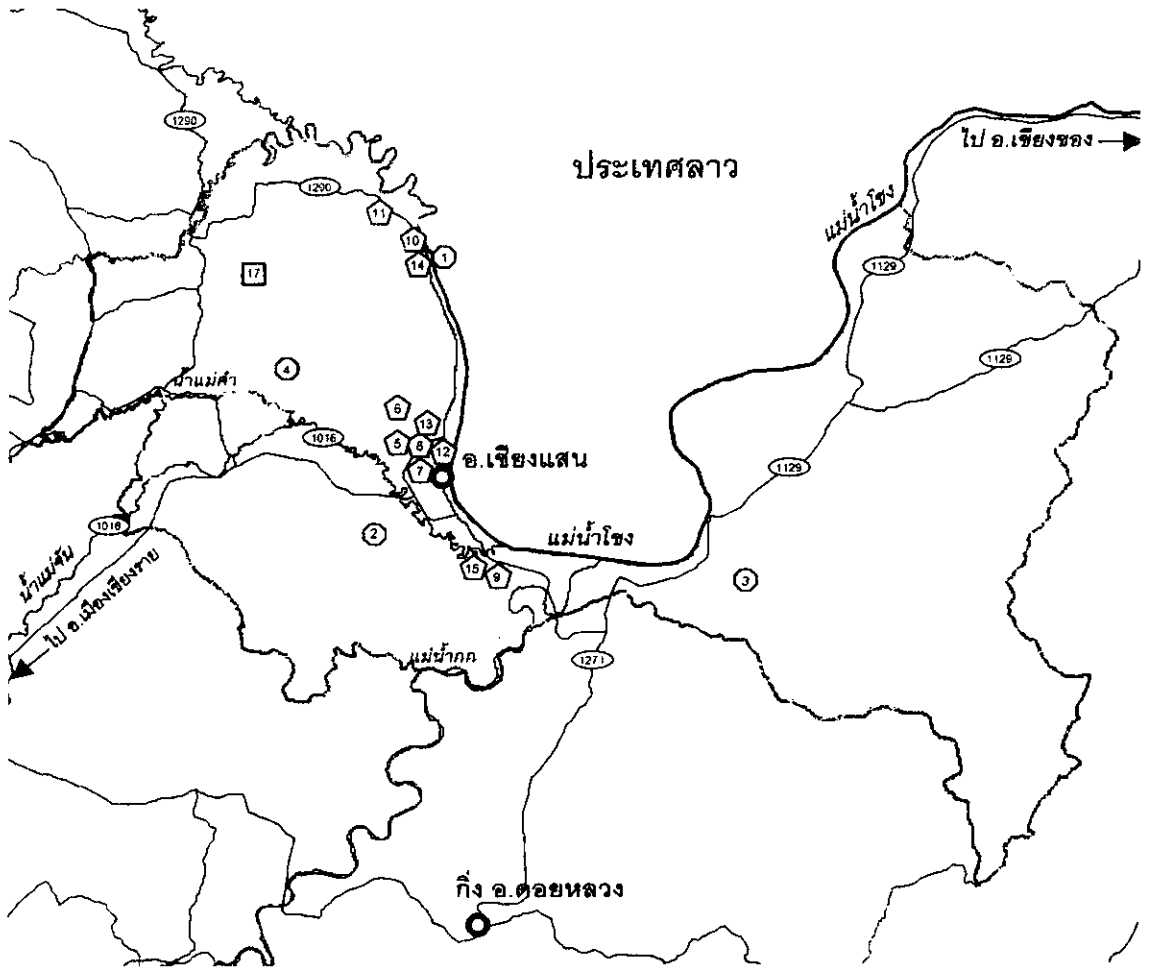
ลักษณะบ้านที่จัดเป็นโฮมสเตย์

เจ้าของบ้านที่เข้าร่วมโครงการเหล่านี้ได้ผ่านการฝึกอบรมมาแล้วจึงได้จัดสรรบ้านของตนให้เป็นที่พักค้างคืน ตามบัญญัติ 10 ประการ โดยให้ท่านเข้ามาพักเสมือนเป็นญาติคนหนึ่ง คือ กิน – นอนและพักผ่อนตามที่ชาวบ้านปฏิบัติมาซึ่งอยู่ร่วมกับเจ้าของบ้านเพื่อให้ท่านได้สนทนา และสัมผัสวัฒนธรรมล้านนา วิถีชีวิต วัฒนธรรมการกิน การทำอาหารพื้นเมือง และการสอนภาษาพื้นบ้าน เป็นต้น โดยไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดทุกชนิด และพร้อมที่จะบริการ และอ้อมแอ้มแจ่มใส ให้เกิดความพึงพอใจแก่ท่านตลอดไป

การคมนาคมและแผนที่

1. ขึ้นเครื่องบินจากดอนเมืองหรือสุวรรณภูมิ กรุงเทพฯ ไปลงที่ จ. เชียงรายแล้วนั่งรถยนต์ต่อไปสามเหลี่ยมทองคำ ต. เวียง อ. เชียงแสน มีทั้งรถประจำทางและรถเช่าจากสนามบินเชียงราย ไปสามเหลี่ยมทองคำประมาณ 50 ก.ม. โดยใช้เส้นทาง ถ. พหลโยธิน ผ่านแม่จัน ไปเชียงแสน
2. รถทัวร์จากกรุงเทพฯ ลงที่จังหวัดเชียงราย แล้วนั่งรถยนต์ต่อไปสามเหลี่ยมทองคำหรือรถทัวร์ชั้น 1 ไปลงที่ อ. เชียงแสนก็มีจากหมอชิตใหม่ ไปถึงเข้าที่เชียงแสน
3. เช่ารถตู้ หรือ ขับรถส่วนตัว ไปก็สะดวกเพราะถนนลาดยางตลอดเส้นทาง แล้วเข้าพักที่ชมรมโฮมสเตย์สามเหลี่ยมทองคำ

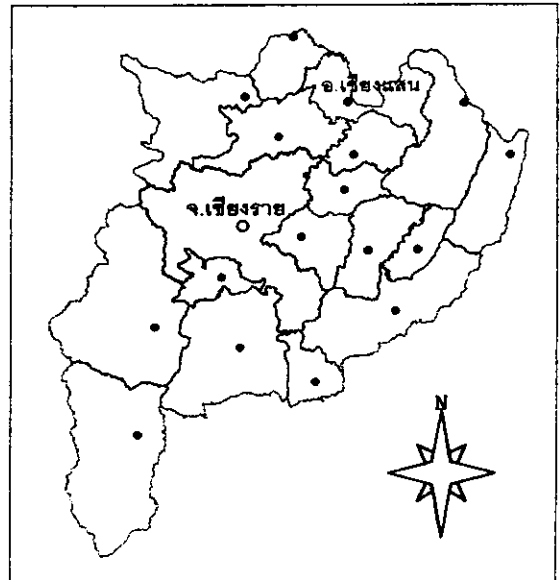
แผนที่แหล่งท่องเที่ยวสำคัญของอำเภอเชียงแสน

- สัญลักษณ์**
- ⊙ ที่ตั้งจังหวัด
 - ที่ตั้งอำเภอ
 - ⬭ ขอบเขตอำเภอ
 - ⊕ ทางหลวงแผ่นดิน (หมายเลข 1)
 - ⊖ ทางหลวงจังหวัด (สายหลัก)
 - ⊖ ทางหลวงจังหวัด (สายรอง)
 - ⊖ ทางหลวงท้องถิ่น (ลูกรัง)
 - แม่น้ำโขง
 - แม่น้ำสายหลัก
 - แม่น้ำสายรอง

- ประเภทแหล่งท่องเที่ยว**
- ธรรมชาติ
 - ⬭ โบราณสถาน / ประวัติศาสตร์
 - ประเพณี / วัฒนธรรม

ดัชนีแผนที่จังหวัดเชียงราย

ค่าบริการ

1. ค่านอนพักคืนละ 200-400 บาท ต่อคืนต่อคน พร้อมอาหารเช้า
2. ค่ามัคคุเทศก์วันละ 200 บาท
3. ค่าซักผ้าชั้นละ 10 บาท

การบริหารงานและสถานที่ติดต่อ

เนื่องจากเป็นโครงการวิจัย จึงมีคณะผู้วิจัยข้าราชการและผู้นำ ของอำเภอเชียงแสน เป็นที่ปรึกษา แต่การบริหารและดำเนินงานเป็นของชมรมโฮมสเตย์ เป็นการบริหารโดยชมรมโฮมสเตย์ ตามเหลี่ยมทองคำ เพื่อสัมผัสวัฒนธรรมล้านนา (Lana Cultural Golden Triangle Home Stay)

บัญญัติ 10 ประการในการจัดทำโฮมสเตย์ (Home Stay)

ในการจัดทำโฮมสเตย์นั้น ไม่ยุ่งยากอย่างที่คิด เพียงแต่มีความรอบรู้และทำความรู้จักให้ดีและมีความตั้งใจก็เพียงพอแล้ว เพราะเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจที่ได้รู้จักกับนักท่องเที่ยว ซึ่งส่วนใหญ่ก็เป็นคนที่มีความรู้ดี มีฐานะ มีความอยากรู้อยากเห็น และอยากเป็นมิตรไมตรีกับเจ้าของบ้านอยู่แล้วดังนั้นเพื่อให้เกิดความพึงพอใจ และเกิดความประทับใจและรอยยิ้มตลอดเวลา โดยยึดหลักว่า “เวลาอยู่ให้เขาพอใจ เวลาจากไปให้เขาคิดถึง” จึงขอเสนอหลักการ แนวทาง หรือบัญญัติ 10 ประการในการดำเนินงานและบริหาร โฮมสเตย์ ของท่านดังต่อไปนี้

1. บ้านพักมีความมั่นคงแข็งแรง อากาศถ่ายเทได้สะดวก มีเตียงนอนหรือที่นอน หรือเสื่อหมอน มุ้ง และอุปกรณ์ที่สะอาด
2. มีห้องอาบน้ำและสุขาที่สะอาด (โถส้วมต้องได้มาตรฐาน ชนิดนั่งแล้วราคน้ำ)
3. อาหารพื้นบ้านง่าย ๆ แต่ปรุงมาอย่างดี เช่น ควรใช้ผักที่สดในหมู่บ้าน เป็นต้น
4. ทิวทัศน์และธรรมชาติของชนบทที่สวยงาม เช่น มีภูเขา ป่าเขา สามเหลี่ยมทองคำ ลำน้ำโขงที่กว้าง-ไกล และชายแดน 3 ประเทศ เป็นต้น
5. ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น เล่าประวัติความเป็นมาของสามเหลี่ยมทองคำ วัฒนธรรมล้านนา ภาษาพื้นเมือง วัฒนธรรมการกิน ประเพณีแต่งงาน การแต่งกาย วิถีชีวิต จักสาน และผ้าพื้นเมือง เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เจ้าของบ้านสามารถอธิบายได้เป็นอย่างดี เพราะเป็นคนท้องถิ่น
6. กิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ เช่น เดินป่า ซี่ม้า ตกปลา ขี่จักรยาน พาไปชมวัดต่าง และล่องเรือไปฝั่งลาว เป็นต้น
7. ร้านค้าทั่ว ๆ ไป และร้านจำหน่ายของที่ระลึก ซึ่งเป็นของพื้นบ้าน และมีร้านค้าเครื่องคืม - อาหารไว้บริการในชุมชนบ้าง

8. ความบันเทิงต่าง ๆ อาทิ เช่น การเดินรำ คนตรีพื้นบ้าน เพลงพื้นบ้าน และการแสดงของพื้นบ้าน เป็นต้น ควรจัดเป็นครั้งคราวหรือในยามแคว่ร่มลมตก ก็ได้ (ถ้ามี)

9. ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว ควรบอกนักท่องเที่ยวให้ระวังทรัพย์สินที่มีค่า เดินท่องเที่ยวขอให้ระมัดระวัง อย่าประมาท อาจประสบอุบัติเหตุ หรือถูกสัตว์ แมลงกัดต่อยได้ ควรมียาประจำตัวไว้ด้วย ควรจดเบอร์มือถือหรือโทรศัพท์ไว้ด้วย ในกรณีฉุกเฉิน รวมทั้งการขึ้น-ลงบ้านก็ให้ระมัดระวังไว้ด้วย ซึ่งความปลอดภัยถือเป็นสิ่งที่ไม่ควรมองข้ามไป

10. ความเป็นมิตรและรอยยิ้มของเจ้าของบ้าน สิ่งนี้สำคัญมาก เพราะนักท่องเที่ยวเป็นคนต่างถิ่นที่ต้องการต้อนรับหรือควรเขียนว่ายินดีต้อนรับ (Welcome) ความมีมิตรไมตรี เอื้ออาทรช่วยเหลือ พูดภาษาพื้นเมืองให้ฟัง สอนการทำอาหาร และที่สำคัญที่สุดก็คือ รอยยิ้มจากใจ เจ้าของบ้านให้สมกับสยามเมืองยิ้ม ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ชาวต่างประเทศที่มาเที่ยวเมืองไทย เพราะชาวไทยยิ้มต้อนรับ ทุกคนยิ้มอย่างเดียวกัน จึงได้สมัญญาว่า สยามเมืองยิ้ม ซึ่งเป็นเพชรน้ำหนึ่งของชาวไทยทั่วไป

การฟื้นฟูและพัฒนาวัฒนธรรมล้านนา เพื่อให้เกิดความมั่นคงทางวัฒนธรรมบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ

หลังจากที่ได้มีการวางแผนและก่อตั้ง “ชมรม โฮมสเตย์สามเหลี่ยมทองคำเพื่อสัมผัสวัฒนธรรมล้านนา” พร้อมทั้งได้เปิดโครงการเพื่อรับนักท่องเที่ยวเมื่อเดือน ตุลาคม 2549 แล้วนั้น คณะผู้วิจัย และคณะที่ปรึกษาชมรม พร้อมด้วยคณะกรรมการชมรม โฮมสเตย์ฯ ได้มีการประชุมปรึกษากันหลายครั้ง ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการว่าสมควรจะฟื้นฟู และอนุรักษ์วัฒนธรรมล้านนาบริเวณสามเหลี่ยมทองคำอะไรได้บ้าง ตามศักยภาพและความพร้อมของชุมชนแห่งนี้เพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาพักชมรมโฮมสเตย์ฯ

ด้วยเหตุผลและความมุ่งมั่นของคณะกรรมการและที่ปรึกษาชมรมโฮมสเตย์ฯ ซึ่งได้มีความคิดเห็นร่วมกันในการที่จะฟื้นฟู พัฒนาและอนุรักษ์วัฒนธรรมล้านนา ซึ่งเป็นของดั้งเดิมที่เป็นจุดเด่นและจุดแข็งของสามเหลี่ยมทองคำ ที่สามารถโชว์แขกผู้มาเยือนซึ่งมีดังต่อไปนี้

1) ประเพณีขัน โดกดินเนอร์ ซึ่งที่บ้านสบราก สามเหลี่ยมทองคำ ได้มีมายาวนาน แต่ปัจจุบันนี้เกือบไม่มีการจัดแล้ว เพราะต้องมีการเตรียมการและต้องมีแม่ครัวที่มีความรู้และประสบการณ์ รวมทั้งอุปกรณ์ ต่าง ๆ เช่น โดก ด้วยขามและอื่น ๆ ที่หายาก และที่สำคัญก็คือ ไม่ค่อยมีการใช้ขัน โดกกันมากนัก ดังนั้น คณะกรรมการชมรมฯ ซึ่งได้ริเริ่มฟื้นฟูและปรับปรุงพัฒนาให้เหมือนของเดิมนั้น ปรากฏว่าขณะนี้มีการจัด “ขันโดก” ที่ครบถ้วนสมบูรณ์แล้วที่สามารถรับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 80 คน

ดังนั้นเมื่อวันที่ 20 - 21 มกราคม 2550 คณะกรรมการชมรมฯ ซึ่งได้จัดประเพณีขัน โตก ดินเนอร์ ด้านอาหารที่มาพักกับชมรม โฮมสเตย์ฯ คือ ที่บ้านของคณะกรรมการชมรมฯ ท่านหนึ่ง ซึ่งมีบริการดังนี้

- (1) มีการปูเสื่อบริเวณสนามหญ้า
- (2) ตั้ง "ขันโตก" จำนวน 45 ตัว
- (3) ที่ขันโตก มีการจุดเทียนเพื่อให้เป็นบรรยากาศที่แสนจะโรแมนติก
- (4) มีอาหารที่เป็นของพื้นเมืองทั้งหมดรวมทั้งมีข้าวเหนียวไว้บริการอย่างพอเพียง
- (5) พิธีกรได้ประกาศ เมื่อ ได้เวลาประมาณ 18.30 น. อย่างสรุปดังนี้
 - เล่าประวัติประเพณีขันโตก
 - อาหารมีอะไรบ้าง
 - วัสดุที่ใช้ปรุงอาหาร มีอะไรบ้าง ซึ่งล้วนแต่เป็นสมุนไพรพื้นบ้านทั้งสิ้น
 - อธิบายวิธีรับประทาน
 - บอกวิธีการนั่งและการแต่งกายที่ถูกต้อง
 - พิธีกรพูดด้วยภาษาท้องถิ่นแล้วมีภาษาภาคกลางประกอบด้วยเพื่อให้เกิดความเข้าใจทั่วกัน
 - มีการเติมอาหารและเครื่องคิมแต่ละโต๊ะด้วย

บรรยากาศในค่ำคืนนั้น น่าประทับใจมาก เพราะนักศึกษาที่ได้รับทุนจำนวน 34 คน ส่วนใหญ่ไม่เคยร่วมขัน โตกดินเนอร์ มีเพียง 4 - 5 คนเท่านั้นที่เคย ทำให้ทุกคนได้รับประสบการณ์ตรงจากการต้อนรับอันอบอุ่น ของคณะกรรมการชมรมโฮมสเตย์ฯ

2) นกยุงลำแพน (เพื่อนนางนก)

ขณะที่ทุกคนกำลังรับประทานอาหารกันอย่างมีความสุขนั้น พิธีกรก็ได้ประกาศว่าต่อไปจะเป็นการนำเสนอ “นกยุงลำแพน” ซึ่งเป็นวัฒนธรรมล้านนาที่ล้ำค่าของบ้านสบรวก พร้อมทั้งได้อธิบายอย่างย่อ ๆ ดังนี้

- ประวัติความเป็นมา
- ทำนกยุงลำแพนแต่ละท่า
- นกยุงมี 2 ตัว คือ เพศผู้สีเขียวส่วนเพศเมียสีขาวนวล
- ขณะลำแพนนั้นมีการประ โคมมโหรีและดนตรีประกอบการรำรำของนกยุง

ทั้ง 2 ตัว ตลอดเวลา

- ลักษณะของการรำรำ มีลีลาสวยงามตระการตามาก ยักย้ายถ่ายเทไปตามจังหวะของมโหรี บางท่าก็เชื่องช้า บางลีลาที่รวดเร็ว บางลีลาที่มีการเกี่ยวพาราศิกัน หยอกล้อบอกให้ทราบว่านกยุงเพศผู้กำลังหลงรักและประสงค์ที่จะอยู่ร่วมด้วย คอยเอาใจใส่ดูแลปกป้องให้เธออยู่อย่างมีความสุข

- ใช้เวลารำลำแพน ประมาณ 15 นาที แล้วจบลงด้วยทั้ง 2 ตัว มีความรักและปรารถนาดีต่อกัน พร้อมทั้งยินดีเป็นคู่ชีวิต ที่ซาบซึ้งตลอดไป แล้วเสียงปรบมือจากคณะที่พักรชมรมโฮมสเตย์ฯ และท่านผู้ชมประมาณ 60 – 70 คน ดังสนั่นกึกก้องในยามราตรีเป็นเวลานาน

- พิธีกรที่บรรยาย คือ กรรมการชมรมโฮมสเตย์ฯ ฝ่ายวัฒนธรรมล้านนา และประเพณีได้ขอบคุณคณะที่แสดง และคณะมโหรีรวมทั้งเสียงปรบมือของคณะผู้ชมด้วยและกล่าวว่านี้คือ วัฒนธรรมล้านนาที่งามสง่าและล้ำค่าของชาวสบรวก ซึ่งมีที่มิแห่งเดียว ดังนั้นทางจังหวัด

เชียงราย ถ้ามีงานประเพณีและวัฒนธรรมของจังหวัดเฉพาะที่สำคัญก็จะเชิญ “นกยูงลำแพน” ขณะนี้ไปร่วมแสดงด้วย ซึ่งนาน ๆ จะได้มีโอกาสออกไปแสดงสักครั้งหนึ่งแต่เมื่อได้มาต้อนรับ คณะอาจารย์ และนักศึกษา ครูจากมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม กรุงเทพมหานคร ในคำค้นนี้ รู้สึกเป็นเกียรติและด้วยความยินดียิ่ง และถ้ามีคณะใหม่มาเช่นนี้อีก ชมรมโฮมสเตย์ฯ ก็จะจัดคณะ นกยูงลำแพนนี้ ต้อนรับอีกเพื่อเป็นการเผยแพร่ และอนุรักษ์ รวมทั้งพัฒนาให้คงอยู่คู่สามเหลี่ยมทองคำนี้ตลอดไป

- พิธีกรได้เชิญชวนผู้ชม ถ่ายรูปกับนกยูงลำแพน ได้ตามอัธยาศัย บางท่านก็ถ่ายเดี่ยว บางท่านถ่ายหมู่ ใช้เวลาในการถ่ายรูปกันนานพอควร เพื่อเก็บสิ่งที่ประทับใจและหาจุดไม่ได้ถ่ายนักในชีวิตนี้เห็นแล้วชื่นใจจริง

- เมื่อนกยูงได้รำเสร็จหัวหน้าโครงการวิจัยได้มอบรางวัลให้แก่ นกยูงด้วยเพื่อเป็นสินน้ำใจที่แดงได้อย่างนึ่มนวล และจ้องมองดูอย่างไม่กระพริบตา

- หลังจากนั้นได้มีการร้องเพลงสลับจากบ้าง โดยเฉพาะนักศึกษาได้ผลัดเปลี่ยนกันขึ้นร้องเพลง และคณะกรรมการของชมรมโฮมสเตย์ฯ ก็ได้ร้องเพลงพื้นเมืองให้ฟังด้วย พร้อมทั้งยังรับประทานขัน โศกดินเนอร์

3) การเดินสิงโต

ในท่ามกลางบรรยากาศที่อบอุ่นและเป็นกันเองระหว่างคณะที่มาเยือนกับเจ้าของท้องถิ่นนั้น พิธีกรก็ได้ประกาศว่ารายการต่อไปจะเป็นการเดินสิงโต ให้ท่านผู้มีเกียรติได้ชม พร้อมทั้งมีการบรรยาย อย่างย่อ ๆ ดังประเด็นต่อไปนี้

(1) ประวัติความเป็นมา

(2) ลักษณะของสิงโต เป็นสีขาวนวล ความยาวประมาณ 5 เมตร ใช้คน 2 คน ในการเดิน สิงโตสีขาวที่นี้เป็นวัฒนธรรมล้านนา ที่เก่าแก่มาก เป็นศิลปะของไทยใหญ่ ซึ่งมีที่สามเหลี่ยมทองคำนี้แห่งเดียวที่แตกต่างกับภาคอื่น ๆ เช่นภาคกลางหรือกรุงเทพมหานคร เป็นการเดินหรือเชิดสิงโตของชาวจีนในเทศกาลตรุษจีน หรือพิธีสำคัญของชาวจีนที่มีการยกหน้าศีรษะของสิงโตแล้วเชิดตามที่เคยเห็นแต่ที่นี่ใช้ 2 คน สวมศีรษะ ติดตลอดเวลาที่มีลีลา การเดินและการแต่งกายไม่เหมือนสิงโตของชาวจีน หน้าของสิงโตเสมือนหน้าแพะหรือหน้าแกะ (อธิบายสิบครั้งก็ไม่เท่าเห็น 1 ครั้ง)

(3) การเดินของสิงโตสีขาว เป็นจังหวะที่สอดคล้องกับมโหรีหรือดนตรีที่มีการประโคมตลอดเวลา

(4) ขณะที่เดินนั้นมีลีลาที่สวยงามมาก บางครั้งก็ม้วนตัว บางครั้งก็ยื่นอย่างสง่าผ่าเผย บางครั้งก็นอนหมอบ บางครั้งก็มีลักษณะเสมือนกินอาหาร

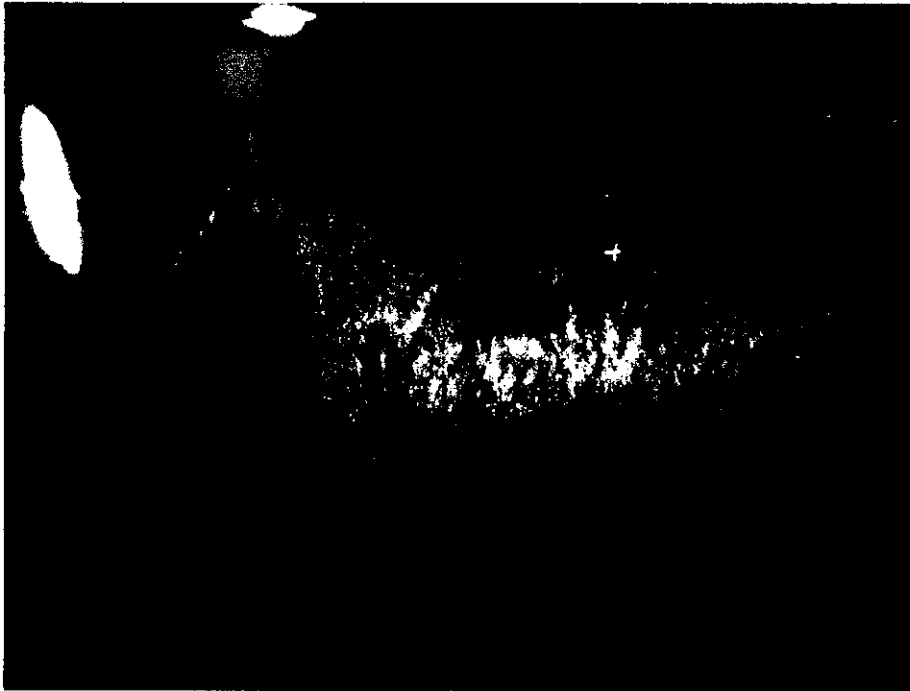
(5) พิธีกรบรรยายภาษาเหนือ และมีภาษากลางประกอบด้วยพร้อมทั้งถามว่า สิงโตสีขาวล้วนและการเดินที่มีลีลาอย่างนี้ ใครเคยเห็นหรือดูที่ไหนมาก่อน ปราบฎว่า ไม่มีผู้ใดตอบ ก็เข้าใจว่าคณาจารย์ และนักศึกษาจำนวน 40 คน ยังไม่เคยเห็นมาก่อน แม้แต่หัวหน้าโครงการวิจัยที่เกิดมา 65 ปีแล้ว เพิ่งจะได้เห็นเป็นขวัญตาและขวัญใจ ครั้งแรกที่ชมรมโฮมสเตย์ฯ สามเหลี่ยมทองคำ จัดให้ครั้งนี้เอง

(6) มีการถ่ายภาพกันอย่างมากมายในลีลาการเดินของสิงโตสีขาว เสียหายที่มิได้มีเครื่องถ่ายวิดีโอมาด้วย เพราะเป็นบรรยากาศที่หาชมได้ยากจริง ๆ

(7) หัวหน้าโครงการวิจัย ได้วางธนบัตรไว้กับพื้นเพื่อปรากฏว่า สิงโต ใช้เวลาในการคาบเงินนานพอสมควรเพราะศีรษะติดอยู่กับตัวคนเชิด แต่เมื่อคาบได้แล้วทุกคนก็ปรบมือต่อมาอีก 5 นาที ก็มีนักศึกษาวางเงิน 100 บาทก็ใช้วิธีคาบเช่นเดียวกันดูแล้วเป็นภาพที่ประทับใจทั้งผู้ชมและผู้เดินที่ได้มาช่วยผ่อนคลายและรักษาวัฒนธรรมล้านนาอันมีค่านี้ไว้

(8) สิงโตสีขาว ได้ใช้เวลาเดินแสดงบนเวทีประมาณ 15 นาที ก็ยุติลง แล้วเสียงปรบมือก็ดังก้องไปทั่วบริเวณ ที่เสียบธงค์ ต่างก็ชื่นชมในความสามารถของเด็กหนุ่ม 2 คนที่เดินสิงโตสีขาวนั้น

(9) หลังจากนั้น ผู้ชมต่างก็เข้าชอถ่ายรูปเป็นที่ระลึกรวมทั้งภาพหมู่ที่ห้อมล้อม
สิ่งโตขาวเกือบมิด ต่างก็ยิ้มแย้มแจ่มใสและแสดงถึงความสุขของผู้มาเยือน โดยทั่วกัน

4) การจัดทำ VDO วัฒนธรรมล้านนา

อาจารย์มิตี คาประสิทธิ์ ซึ่งเป็นอาจารย์อยู่ที่โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 15 อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ซึ่งมีประสบการณ์ในการจัด Home Stay ที่จังหวัดน่าน ซึ่งเป็นบ้านเกิดของท่าน และเป็นวิทยากรรวมทั้งเป็นที่ปรึกษา ของชมรมโฮมสเตย์ฯ ที่นี้ด้วยท่านได้รวบรวมรูปภาพที่ท่านและทีมงานได้ถ่าย ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมล้านนา ที่มีการจัดตลอดทั้งปีไว้มาจัดทำในรูป VDO โดยบอกว่าเพิ่มทำเสร็จตอนบ่าย ๆ วันนี้ เพื่อจะได้นำมาให้ชมในคำค้นนี้ โดยท่าน ได้มีการอธิบายและบรรยายไปด้วยดังนี้

(1) มีคอมพิวเตอร์ที่เป็น Notebook เป็นอุปกรณ์แล้วมีจอขนาดกว้าง X ยาว ประมาณ 5 X 6 เมตรตั้งไว้ตรงด้านหน้าของสนาม

(2) แต่ละภาพที่นำเสนอให้ชมนั้น อาจารย์มิตี ได้เป็นผู้บรรยายเองว่า

- มีประวัติความเป็นมาอย่างไร
- มีความสำคัญอย่างไร
- ภาพนี้จัดขึ้นที่ไหนและเมื่อไร
- ภาพนี้เป็นวัฒนธรรมล้านนา ตามลุ่มน้ำโขง 3 ประเทศคือ ไทย ลาว และพม่า

- ภาพชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ซึ่งที่สามเหลี่ยมทองคำมีคนไทยใหญ่หลายเผ่า
การแต่งกายแต่ละเผ่าก็แตกต่างกันออกไป

- ภาพนี้เป็นประเพณีขี้เป้งของชาวเชียงแสน มีการทำบุญ ปล่อยปลา
และสงฆ์ขอพรจากผู้เฒ่าและพระสงฆ์รวมทั้งพิธีบวชลูกแก้วด้วย

(3) VDO นี้ได้จัดทำเพื่อนำเสนอและประชาสัมพันธ์และให้ผู้ที่มาท่องเที่ยว ผู้มา
เยือน มาศึกษาดูงานและผู้ที่มาพักชมรมโฮมสเตย์ฯ ได้ชม (ถ้าต้องการ)

(4) อาจารย์มิตติ ได้ขอให้ผู้มาเยือน ได้ช่วยเผยแพร่วัฒนธรรมล้านนา ที่มีคุณค่านี้
ด้วยเพื่อให้มีคนมาพักและศึกษาศิลปวัฒนธรรมล้านนาเหล่านี้ได้ยังคงมีอยู่ตลอดไป ชั่วลูก-หลาน
ด้วยเสียงปรบมือ ได้ดังก้องบริเวณรอบงานเช่นเคย

5) การจัดทำน้ำพริกของกลุ่มแม่บ้าน

กรรมการของชมรม โฮมสเตย์ฯ บ้านหนึ่งที่เข้าร่วมโครงการนี้เป็นที่ตั้งกลุ่มแม่บ้านของ
บ้านสบรวก ที่มีการทำน้ำพริกพื้นบ้าน ได้ทำน้ำพริกมาให้ทานกันทุกชั้น โดกดินเนอร์พร้อมทั้ง
ให้ติ-ชมด้วยและอร่อยก็สามารถหาซื้อที่กลุ่มแม่บ้านนี้ได้ มีหลายท่านที่สั่งซื้อกลับไปฝากเพื่อน
ๆ และคนรู้จัก เป็นการผันเงินสู่ชุมชนได้อีกทางหนึ่ง

การจัดงานชั้น โดกดินเนอร์ได้ปิดเมื่อเวลา 22.00 น.

กิจกรรมในการฟื้นฟู และอนุรักษ์วัฒนธรรมล้านนาทั้ง 4 กิจกรรมดังกล่าวมาแล้วนี้ ถือ
ได้ว่าเป็นผลพวงมาจากการจัดตั้ง “ชมรมโฮมสเตย์สามเหลี่ยมทองคำ” ที่คณะผู้วิจัย และคณะที่
ปรึกษาชมรมฯ และคณะกรรมการชมรมโฮมสเตย์ฯ รวมทั้งผู้นำชุมชน และอบต. ได้ร่วมกันริเริ่ม
ฟื้นฟูวัฒนธรรมล้านนา ที่สามารถไขว่คว้านักท่องเที่ยว ที่มาพักค้างคืนที่ชมรมโฮมสเตย์ฯ ได้ก็เพื่อ
จะได้แรงจูงใจให้ชาวสามเหลี่ยมทองคำ หันมาอนุรักษ์และให้ความสนใจเพื่อให้เป็นวัฒนธรรมที่
สร้างความมั่นคงให้เกิดมีแก่ชุมชนบ้านสบรวกตลอดไป

6) ผลการประชุมชมรม โฮมสเตย์ฯ

ในวันรุ่งขึ้นหัวหน้าโครงการวิจัยได้มีการประชุมปรึกษากับคณะกรรมการชมรมโฮมส
เตย์ฯแล้วมีความเห็นร่วมกันว่า วัฒนธรรมล้านนาที่นำมาแสดงให้ชมครั้งนี้ ทางชมรมโฮมสเตย์ฯ
จะเก็บและอนุรักษ์ไว้ เพื่อต้อนรับคณะที่มาพักชมรม โฮมสเตย์ฯ เพียงแต่ว่าจะมากขึ้นอีกมาก –
น้อยเพียงไรทางชมรมโฮมสเตย์ฯ ก็พร้อมที่จะนำมาบริการตามที่ท่านต้องการ

7) คณะจารย์และนักศึกษาเรียนรู้วัฒนธรรมล้านนา

ในช่วงเวลาที่พัก ณ ชมรมโฮมสเตย์ฯ ของแต่ละบ้านแต่ละคน ได้มีการสนทนากับ
เจ้าของบ้านตามหัวข้อที่ได้กำหนดไว้คือ

- (1) ประวัติของสามเหลี่ยมทองคำ
- (2) ประวัติสงครามฝิ่น
- (3) วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวบ้าน
- (4) พิธีแข่งเรือและวันสงกรานต์
- (5) แต่ละคนได้มีการสอบถามและสนทนากับเจ้าของบ้านในประเด็นต่าง ๆ เพื่อ

สัมผัสวัฒนธรรมล้านนาซึ่งถือว่าเป็นประสบการณ์จริงต่อไป

8) วัฒนธรรมก๋อองไฟผิงกันหนาว

ที่ชมรมโฮมสเตย์สามเหลี่ยมทองคำแห่งนี้ มีบางบ้านที่ก๋อองไฟผิงแก้ความหนาวในตอนรุ่งอรุณ (ในช่วงที่ไปนี้เป็นฤดูหนาว) พวกเราบางคนยังไม่เคยมีประสบการณ์ จึงชวนกันไปนั่งล้อมกองไฟกับชาวบ้านซึ่งมีทั้งเด็ก ผู้ใหญ่ และผู้เฒ่านั่งผิงไฟอยู่ พร้อมทั้งมีการสอบถามประวัติความเป็นมาของวัฒนธรรมก๋อองไฟนี้ มีหลายท่านที่สอบถามแบบเชิงลึกทำให้ได้ข้อมูลและทราบถึงการดำรงชีวิตของชาวบ้านอย่างแท้จริง นี่ก็เป็นอีกบรรยากาศหนึ่ง ที่เข้ากับชาวบ้านได้เป็นอย่างดี

9) นักศึกษาจัดทำรายงาน

คณาจารย์ที่ควบคุมนักศึกษามาได้กำหนดให้นักศึกษาจัดทำรายงานการมาพักที่ Home Stay ว่าได้สัมผัสกับวัฒนธรรมล้านนาอะไรบ้าง ได้สังเกตการณ์หรือเห็นอะไรบ้าง ได้รับรู้เรื่องราวหรือประวัติของสามเหลี่ยมทองคำที่แท้จริงอย่างไรบ้าง และอื่น ๆ ตามที่ได้สอบถาม ซึ่งเป็นการพามาศึกษาหาความรู้และประสบการณ์ตรงทางด้านวิถีชีวิตของชาวชนบทอย่างแท้จริง

คณะที่มาพักชมรมโฮมสเตย์สามเหลี่ยมทองคำ ประกอบด้วย

1. นายธนศ ต่วนชะเอม หัวหน้าโครงการวิจัย
2. ดร.ปัญญา ชีระวิทย์เลิศ รองคณบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
จันทรเกษม
3. อาจารย์ยะผาด วิวัฒน์พงษ์ ฝ่ายกิจการนักศึกษา
4. อาจารย์ณัฐชดา สัจจะพงษ์
5. คณะนักศึกษา ครูที่ได้ทุนจำนวน 34 คน ของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
จันทรเกษม

หมายเหตุ คณะทั้งหมดได้เดินทางมาศึกษาดูงานที่พิษสวนโลกที่ จ.เชียงใหม่และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักศึกษาทั้งของ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่และมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง แล้วได้เข้าศึกษาวิถีชีวิตและสัมผัสวัฒนธรรมล้านนาที่ชมรมโฮมสเตย์สามเหลี่ยมทองคำระหว่างวันที่ 20 – 21 มกราคม 2550

จากการที่คณะกรรมการชมรมโสมสเคย์สามเหลี่ยมทองคำ ได้จัดกิจกรรมเกี่ยวกับ วัฒนธรรมล้านนาต้อนรับถึง 3 อย่างนี้แล้ว พบว่า วัฒนธรรมล้านนาที่นำมาแสดงนี้ สามารถบอก ได้อย่างชัดเจนว่า คณะกรรมการชมรมฯร่วมกับผู้เกี่ยวข้องได้มีการฟื้นฟู พัฒนาและสามารถ อนุรักษ์วัฒนธรรมล้านนาทั้ง 3 อย่างแท้จริง และประธานชมรมโสมสเคย์ฯ ได้กล่าวว่า ถ้ามี นักท่องเที่ยวมาพักที่ชมรมโสมสเคย์ฯ นี้ตั้งแต่ 12 คนขึ้นไปทางชมรมโสมสเคย์ฯ ก็จะจัดกิจกรรม ท่องวัฒนธรรมล้านนาเหล่านี้ต้อนรับ เพราะมีความพร้อมทั้งบ้านพักที่สามารถรับให้เข้าพักได้ ประมาณ 60 คน ทั้งที่เป็นห้องเดี่ยวและที่เป็นห้องโถง นอกจากนี้ถ้าพักอยู่หลายวันก็จะพาไป ทัศนศึกษาวัฒนธรรมล้านนาตามวัดต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่ภายในรวมใน 67 วัดและรอบนอก 76 วัด รวมทั้งพาไปเดินป่า นั่งรถอีแต่น และนั่งเรือไปฝั่งลาวหรือล่องไปค้ำน้ำโขงก็ได้ ชมรมโสมสเคย์ฯ มีกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว ไร่บริการ และที่สำคัญท่านผู้มาพักจะได้รับทราบวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวเขาเผ่าต่าง ๆ รวมทั้งประวัติสามเหลี่ยมทองคำและประวัติ สงครามฝิ่น ซึ่งที่นี่เป็นต้นกำเนิดของฝิ่นที่ขยายวงกว้างและเป็นที่ยึดกันทั่วโลก ก็คือ สามเหลี่ยม ทองคำของ อ.เชียงแสน จ.เชียงราย ในภาคเหนือของประเทศไทย ที่มีอาณาเขตติดกัน 3 ประเทศ คือ ไทย-พม่าและลาวรวมทั้งสามารถนั่งเรือไปประเทศจีนได้ด้วย

ท่านที่จะมาพักที่ชมรมโสมสเคย์ฯ สามารถติดต่อจองที่พักได้ที่สำนักงานชมรมโสมสเคย์ (หมายเลข 081-765-3735 และ 085-030-7736)

ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ที่มาพักค้างคืนที่ชมรมโฮมสเตย์สามเหลี่ยมทองคำ

คณะผู้วิจัยได้สร้างแบบประเมินผลเพื่อวัดความพึงพอใจของผู้ที่มาพักที่ชมรมโฮมสเตย์สามเหลี่ยมทองคำนี้ เพื่อจะได้นำความพึงพอใจและข้อเสนอแนะรวมทั้งความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวมาใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น โดยมีนักท่องเที่ยวที่มาพักค้างคืนและตอบแบบประเมินผลแล้ว จำนวน 25 ราย ซึ่งในจำนวนนี้พัก 2 คืน มี 3 ราย ส่วนที่เหลือพัก 1 คืน สำหรับความพึงพอใจนั้นผลการวิเคราะห์ข้อมูล ปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ A จำนวน ร้อยละระดับความพึงพอใจของผู้ที่มาพักค้างคืนที่ชมรมโฮมสเตย์สามเหลี่ยมทองคำ

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความพึงพอใจ					รวม
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
1	ห้องพัก ที่นอน หมอนมุ้ง	6 (24.0)	19 (76.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	25 (100.0)
2	ความสะอาดของห้องสุขา	2 (8.0)	20 (80.0)	3 (12.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	25 (100.0)
3	อาหารที่จัดไว้บริการ	23 (92.0)	2 (8.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	25 (100.0)
4	ความปลอดภัย	2 (8.0)	10 (40.0)	13 (52.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	25 (100.0)
5	การได้สัมผัสวัฒนธรรมล้านนา	21 (84.0)	4 (16.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	25 (100.0)

ตารางที่ A (ต่อ)

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความพึงพอใจ					รวม
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
6	กิจกรรมต่าง ๆ เช่น พาเที่ยว	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	25 (100.0)
7	ความรู้ที่ได้จากเจ้าของบ้าน	2 (8.0)	11 (44.0)	12 (48.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	25 (100.0)
8	รอยยิ้มจากเจ้าของบ้าน	18 (72.0)	7 (28.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	25 (100.0)

จากตารางที่ A พบว่านักท่องเที่ยวที่มาพักค้างคืนที่ชมรมโฮมสเตย์สามเหลี่ยมทองคำมีความพึงพอใจในแต่ละรายการดังต่อไปนี้

1) ห้องพัก ที่นอน หมอนมุ้ง มีความพึงพอใจในระดับมาก ร้อยละ 76.0 รองลงมามากที่สุด มีร้อยละ 24.0

2) ความสะอาดของห้องสุขา มีความพึงพอใจในระดับมาก ร้อยละ 80.0 รองลงมาในระดับปานกลาง มีร้อยละ 12.0 และมากที่สุด มีร้อยละ 8.0

3) อาหารที่จัดไว้บริการ มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด มีร้อยละ 92.0 รองลงมามากที่สุด มีร้อยละ 8.0

4) ความปลอดภัย มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง ร้อยละ 52.0 รองลงมาในระดับมาก มีร้อยละ 40.0 และมากที่สุด มีร้อยละ 8.0

5) การ ได้สัมผัสวัฒนธรรมล้านนา มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ร้อยละ 84.0 รองลงมาในระดับมาก มีร้อยละ 16.0

6) กิจกรรมต่าง ๆ เช่น พาเที่ยว ในประเด็นนี้ไม่มีผู้ตอบ

7) ความรู้ที่ได้จากเจ้าของบ้านในระดับปานกลาง ร้อยละ 48.0 รองลงมาในระดับมาก มีร้อยละ 44.0 และมากที่สุด มีร้อยละ 8.0

8) รอยยิ้มจากเจ้าของบ้าน มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด มีร้อยละ 72.0 รองลงมา มีร้อยละ 28.0

ข้อเสนอแนะที่จะพัฒนาโฮมสเตย์สามเหลี่ยมทองคำให้ดียิ่งขึ้น

คณะนักท่องเที่ยวได้มีข้อเสนอแนะที่จะพัฒนาหรือปรับปรุงโฮมสเตย์สามเหลี่ยมทองคำที่มาพักค้างคืนแล้วนี้ ไว้ตามลำดับดังนี้

- 1) ควรมีของที่ระลึก, ควรมีการขายสินค้าพื้นเมือง
- 2) ผ้าห่มควรมีสำรอง
- 3) ควรมีข้อมูลท่องเที่ยวบริเวณสามเหลี่ยมทองคำไว้ให้ดู
- 4) ความคิดเห็นอื่น ๆ

คณะผู้วิจัยได้ตั้งคำถามแบบเปิด (Open-ended questions) เพื่อเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวที่มาพักค้างคืนที่ชมรมโฮมสเตย์สามเหลี่ยมทองคำ ซึ่งมีนักท่องเที่ยวจำนวน 22 คน ได้แสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ไปไว้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ B จำนวน ร้อยละ ความคิดเห็นต่าง ๆ ไปของนักท่องเที่ยวที่มาพักชมรมโฮมสเตย์ฯ

อันดับที่	ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
1	ถ้ามีโอกาส จะกลับมาพักอีกเพราะเวลาจำกัด, ดือนรับดีมาก, อยากกลับมาอีก, อยากจะมาอีกประทับใจมากที่สุด, จะกลับมาใช้บริการอีกแน่นอน, การบริการดีมาก	20	90.9
2	ชอบขัน โดก, อาหารอร่อยมาก, ได้เรียนรู้อาหารแบบขัน โดก	18	81.8
3	ความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวแบบ Home Stay ควรมีเอกสารเพิ่มเติมหรือมีรูปภาพพร้อมคำอธิบายให้แขกได้ดูด้วย	12	54.6
4	ควรมี รถ. ดูแลความปลอดภัยตลอด 24 ชม. รวมทั้งตรวจตรารถเข้า-ออกใน Home Stay ให้เป็นระบบ	5	22.7
5	ชอบการแสดงทางวัฒนธรรม เช่น ถ่านกุงและเดินสิงโต	3	13.6
6	ทำความสะอาดบริเวณห้องน้ำให้บ่อยกว่านี้	2	9.1
7	ห้องน้ำชาย-หญิง ควรแยกอย่างชัดเจน	1	4.5

จากตารางที่ B พบว่า นักท่องเที่ยวที่มาพักค้างคืนที่ชมรมโฮมสเตย์สามเหลี่ยมทองคำจำนวน 22 ราย ได้แสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ไว้เป็นอันดับที่ 1 คือ ถ้ามีโอกาส จะกลับมาพักอีกเพราะเวลาจำกัด, ดือนรับดีมาก, อยากกลับมาอีก, อยากจะมาอีกประทับใจมากที่สุด, จะกลับมาใช้บริการอีกแน่นอน, การบริการดีมาก มีร้อยละ 90.9 และอันดับที่ 2 คือ ชอบขัน โดก, อาหารอร่อยมาก, ได้เรียนรู้อาหารแบบขัน โดก มีร้อยละ 81.8 และอันดับที่ 3 คือ ความรู้เกี่ยวกับสถานที่

ห้องเที่ยวแบบ Home Stay ควรมีเอกสารเพิ่มเติมหรือมีรูปภาพพร้อมคำอธิบายให้แขกได้ดูด้วย มี ร้อยละ 54.6 ส่วนที่เหลืออยู่ในอันดับรอง ๆ ลงมา

แบบประเมินความพึงพอใจ

ของนักท่องเที่ยวที่มาพักโฮมสเตย์สามเหลี่ยมทองคำเพื่อสัมผัสวัฒนธรรมล้านนา

บ้านสบรวก หมู่ 1 ต.เวียง อ.เชียงแสน จ.เชียงราย

1. ท่านพักที่นี่เป็นเวลา.....คืน
2. ท่านมีความพึงพอใจดังข้อความต่อไปนี้ มาก-น้อย เพียงไร

ข้อความ	ระดับความพึงพอใจ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ห้องพัก ที่นอน หมอนมุ้ง					
2. ความสะอาดของห้องสุขา					
3. อาหารที่จัดไว้บริการ					
4. ความปลอดภัย					
5. การได้สัมผัสวัฒนธรรมล้านนา					
6. กิจกรรมต่าง ๆ เช่น พาเที่ยว					
7. ความรู้ที่ได้จากเจ้าของบ้าน					
8. ร้อยยิ้มจากเจ้าของบ้าน					

3. ท่านมีข้อเสนอแนะที่จะพัฒนาโฮมสเตย์ที่นี่ให้ดียิ่งขึ้นอย่างไรบ้าง

3.1..... 3.2.....

3.3..... 3.4.....

4. ความคิดเห็นอื่น ๆ.....

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือ
ชมรม โฮมสเตย์สามเหลี่ยมทองคำ

การวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ

แหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ เช่น ภูมิประเทศตามชนบท ภูเขา ลมฟ้าอากาศ ป่าไม้ น้ำตก พันธุ์ไม้ และสัตว์ป่านานาชนิด เป็นต้น ซึ่งสินมรดกตามธรรมชาติเหล่านี้เปรียบเสมือนมีบ่อทองคำที่ทรงคุณค่ามหาศาล เป็นหน้าที่ของรัฐและประชาชนจะต้องรักษา และอนุรักษ์ รวมทั้งพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความธรรมชาติ และเหมาะสมที่จะเป็นจุดขายตลอดไป โดยมีแนวทางหรือการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ ไว้ดังนี้

1. มีการสำรวจและศึกษาอย่างครบถ้วนว่ามีแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติมีอะไรบ้าง อยู่ที่ไหน และมีสิ่งใดบ้างที่น่าสนใจควรแก่การเข้าไปชมและศึกษาหาความรู้ หรือเข้าไปพักผ่อน และเปลี่ยนบรรยากาศ
2. มีแผนงานในการให้ความรู้ และเห็นคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติว่ามีอะไรบ้าง ซึ่งมีทั้งคุณค่าทางเศรษฐกิจ สังคม และสภาพจิตใจอย่างไรบ้าง เพื่อให้ทั้งประชาชนในท้องถิ่น และนักท่องเที่ยวได้ทราบและซาบซึ้งในคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติและแห่งอย่างแท้จริง
3. กำหนดกลยุทธ์ในการป้องกันและสงวนแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติไว้ให้เป็นสมบัติ หรือ ทรัพย์สินส่วนรวมหรือส่วนกลางของชุมชนหรือหมู่บ้าน เพื่อรณรงค์ให้ทุกคนในชุมชนได้ป้องกันและสงวนรักษาไว้ให้อยู่คู่กับท้องถิ่นตลอดไป
4. การวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ ต้องไม่มีผลกระทบต่อประชาชนในท้องถิ่นทั้งในด้านการประกอบอาชีพ การคมนาคม ความเกี่ยวข้องของประชากรในชุมชน โดยให้คงค่านิยมของท้องถิ่นไว้ตลอดไป
5. แผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ ต้องขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และความต้องการของชุมชนว่าต้องการให้ดำรงอยู่หรือมีการพัฒนารวมทั้งการเปลี่ยนแปลงในท้องถิ่นมาก – น้อยเพียงใดและในลักษณะใด
6. เปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่น ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติในทุกขั้นตอน เช่น การประชุมวางแผนร่วมคิด ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมดำเนินงาน ร่วมคิดตามและประเมินผลรวมทั้งร่วมได้รับประโยชน์ด้วย
7. จัดให้มีแผนงานการประชาสัมพันธ์ หรือการโฆษณาให้มากขึ้นและแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติควรเป็นการวางแผนพัฒนาที่สามารถนำรายได้เข้าสู่ท้องถิ่นให้มากที่สุด
8. ควรมีการวางแผนการใช้งบประมาณเพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติว่ามีความเหมาะสม คู่มีค่า ทัวถึง หรือต้องวางแผนเป็นระยะสั้น – ยาว หรืออย่างไร ต้องมีการวางแผนไว้อย่างชัดเจน

9. มีการวางแผนการใช้ประโยชน์จากการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติว่าใครบ้างที่ได้รับประโยชน์ และได้ประโยชน์มาก – น้อย เพียงใด รวมทั้งจะได้ประโยชน์ในระยะยาวอย่างไรบ้าง

10. ควรมีการวางแผนในด้านการบริหารและการจัดการแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติได้อย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม โดยจัดตั้งองค์กรหรือให้อยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานใดหรือใครบ้าง เป็นต้น

11. ควรมีการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติว่าประสบผลสำเร็จมาก – น้อย เพียงไรและประสบกับปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้าง เพื่อจะได้นำมาปรึกษาและหาแนวทางแก้ไขและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

12. สำรองความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐาน ในแต่ละแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาตินั้น อาจอยู่ห่างไกลกัน และอาจเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ยากและลำบากจึงควรมีการวางแผนในการสำรวจสภาพการคมนาคมไว้ให้พร้อมทุก ๆ ปี ด้วยแม้ว่าในปีแรกอาจสะดวก สบายหรือมีความปลอดภัยสูงก็ตาม จำเป็นต้องมีการวางแผนไว้ทุก ๆ ปีด้วย

13. มีการวางแผนสำรวจและแสวงหาแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติบริเวณสามเหลี่ยมทองคำไว้ด้วย เพราะอาจมีอีกหลายแหล่งที่ยังไม่มีใครเห็น เพื่อให้มีแหล่งท่องเที่ยวทางด้านธรรมชาติเพิ่มมากยิ่งขึ้น ก็จะเป็นจุดขายได้อีกทางหนึ่ง

การวางแผนพัฒนาและอนุรักษ์โบราณสถานและศาสนสถานในบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ

แหล่งท่องเที่ยวที่มีโบราณสถานและศาสนสถานตั้งอยู่ นับได้ว่าเป็นสินมรดกที่ทรงคุณค่า อันมนุษย์ได้สร้างขึ้นด้วยความศรัทธา หรือเพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งก็ตาม อาทิเช่น วัดโบสถ์ วิหาร ลานเจดีย์และศิลปะต่าง ๆ ย่อมเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญและเป็นจุดขายที่ล้ำค่าอย่างหนึ่งจึงควรมีการวางแผนพัฒนาและอนุรักษ์ไว้ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดีเยี่ยมบริเวณสามเหลี่ยมทองคำดังต่อไปนี้

1. แผนการศึกษาและสำรวจสภาพแหล่งท่องเที่ยวที่มี โบราณสถานและศาสนสถานว่ามีอะไรบ้าง ตั้งอยู่ที่ไหน ห่างไกลเท่าไร มีประวัติความเป็นมาอย่างไรบ้าง และทรงคุณค่าทางพระพุทธศาสนาอย่างไรบ้าง เพื่อเป็นการรวบรวมและบันทึกไว้เป็นประวัติศาสตร์ต่อไป

2. ควรมีการพิจารณาอย่างรอบคอบถึงขอบเขตที่เหมาะสมของการพัฒนาโดยให้ความสำคัญกับขีดความสามารถในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว (Carrying Capacity) ทั้งนี้ควรพยายามผลักดันให้ได้เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวชายแดนของ

สามเหลี่ยมทองคำด้วย ก็ย่อมจะเป็นการบูรณาการให้เกิดความมั่นคงทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งวัฒนธรรมของท้องถิ่นด้วย

3. ควรมีการวางแผนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีโบราณสถานหรือศาสนสถาน ไว้อย่างเป็นระบบและเป็นรูปธรรม ทั้งระยะสั้น และระยะยาวเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นหรือนักท่องเที่ยวได้ทราบซึ่งจะเป็นผลดีต่อการวางแผนในการพัฒนาแต่ละแหล่งท่องเที่ยว

4. ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาและอนุรักษ์โบราณสถานและศาสนสถานในแต่ละแห่ง เพื่อให้เขาเหล่านั้นได้ช่วยกันดูแลและรักษา รวมทั้งป้องกันหรือเป็นหูเป็นตาในการผู้พังกหลายหรือเกิดความเสียหายได้ด้วย

5. ควรมีแผนการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวที่มีโบราณสถานและศาสนสถานตั้งอยู่ว่าควรมีการอนุรักษ์หรือบำรุงให้ดำรงอยู่อย่างไรบ้าง และวิธีการอนุรักษ์ที่ถูกต้อง เป็นระบบ และมีประสิทธิภาพควรจะดำเนินการอนุรักษ์แบบใดบ้าง ทั้งนี้ก็เพื่อให้ทั้งประชาชนในท้องถิ่นบริเวณสามเหลี่ยมทองคำและนักท่องเที่ยวจะได้ระมัดระวังและสงวนรักษาไว้ให้ยาวนานที่สุด

6. ควรมีการวางแผนและอนุรักษ์โบราณสถานและศาสนสถานไว้ในการบริหารและการจัดการ ขององค์การบริหารส่วนตำบลบรเวก (อบต.) เพื่อให้มีการบริหารด้วยการจัดตั้งงบประมาณในการพัฒนาและการอนุรักษ์ในแต่ละแห่งให้มีงบประมาณเพื่อการนี้เป็นประจำทุก ๆ ปี วนเวียนกันตลอดไป

7. ควรมีการวางแผนอนุรักษ์ที่สนับสนุนการท่องเที่ยว (Conservation Support Tourism) ซึ่งเป็นลักษณะของการอนุรักษ์และฟื้นฟูโบราณสถานและศาสนสถานที่มีงให้เกิดคุณค่าของปรัชญาและความงดงามทางด้านจิตใจเป็นความประทับใจ และบอกให้เห็นถึงจุดเด่นและแต่ละ โบราณสถาน และศาสนสถานเพราะแต่ละแห่งและแต่ละที่ย่อมมีจุดเด่นที่แตกต่างกัน รวมทั้งวัดจุดถ่ายภาพที่สวยงามไว้บริการด้วย

8. ควรมีแผนงานการอนุรักษ์โบราณสถานและศาสนสถานไว้ในลักษณะของคำขอร้องและความเห็นในจากนักท่องเที่ยวเพราะมีนักท่องเที่ยวบางรายอาจรู้เท่าไม่ถึงการณ์ก็ได้จึงควรเขียนข้อความไว้เพื่อเป็นเครื่องเตือนใจและพร้อมที่จะปฏิบัติตาม เช่น โบราณสถานแห่งนี้ทรงคุณค่า อย่าปีนป่าย หรือศาสนสถานแห่งนี้เป็นของบรรพบุรุษ ที่ท่านได้สร้างไว้ในพระพุทธศาสนา จึงช่วยกันรักษาไว้เพื่อลูกหลานและนักท่องเที่ยวต่างแดนต่อไป

9. ควรมีแผนพัฒนาและอนุรักษ์โบราณสถานไว้ด้วยการกำหนดเขตแดน ไว้อย่างชัดเจน มีบริเวณที่เข้าชมและศึกษา มีทางเข้าออกและมีรั้วกัน ไว้อย่างเห็นได้ชัดและควรเป็นสถานที่ที่ร่มรื่น สะอาด และมีความปลอดภัย เป็นต้น

10. ควรมีแผนการพัฒนาด้วยการเขียนข้อความหรือจารึกประวัติความเป็นมาอย่างสั้น ๆ รวมทั้งมีคติสอนใจไว้ด้วยว่าเมื่อเข้ามาชมและได้ศึกษาแล้วมีข้อคิดหรือคติกลับไปด้วย ก็จะเกิดประโยชน์แก่นักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

11. ควรมีการวางแผนพัฒนาและอนุรักษ์โบราณสถานและศาสนสถานด้วยวิธีการสร้างจิตสำนึก หรือพัฒนาจิตสำนึก (Awareness) และความเข้าใจ (Understanding) ของประชาชนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวในการทำคุณประโยชน์และเห็นคุณค่า ความสวยงามของโบราณสถานและศาสนสถานที่ยังอยู่ภายในให้เข้ามาฝึงอยู่ในจิตใจตลอดไป

การวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ

วัฒนธรรมบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ นับเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญและเป็นจุดเด่นที่สุดแห่งหนึ่งที่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศรู้จักดี เพราะคำว่า “สามเหลี่ยมทองคำ” เป็นคำที่ฮิตที่สุด และทุกคนอยากมาท่องเที่ยว เป็นดินแดนอารยธรรมที่มีความเจริญรุ่งเรืองมากในอดีต ซึ่งมีทั้งศิลปกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิตของไทยใหญ่ และเผ่าพันธุ์ของชาวเขาต่าง ๆ ที่ได้อพยพมาอยู่ร่วมกันบริเวณนี้ รวมทั้งสินค้าพื้นเมือง วัฒนธรรม การกิน การปลูกพืช และการเกษตร การแลกเปลี่ยนสินค้ากับทองคำ รวมทั้งการแต่งกายและภาษาที่ใช้ทั้งการพูดและการเขียนเป็นต้น ซึ่งถือว่าเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ จึงควรที่จะได้มีการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไว้ดังต่อไปนี้

1. มีการวางแผนสำรวจสภาพทางวัฒนธรรมบริเวณสามเหลี่ยมทองคำทั้งที่เคยมีปรากฏอยู่ในอดีต และที่ยังคงมีอยู่ในปัจจุบัน ว่ามีอะไรบ้างและตั้งอยู่ที่ใดบ้าง รวมทั้งให้มีการศึกษาประวัติ ความสำคัญ จุดเด่นจุดด้อย ของแต่ละวัฒนธรรมล้านนา โดยให้มีรูปภาพในแง่มุมต่าง ๆ ไว้หลายรูปด้วยเพื่อรวบรวมไว้เป็นประวัติศาสตร์

2. มีการวางแผนอธิบายและรวบรวมประวัติแต่ละวัฒนธรรมล้านนาไว้เป็นรูปเล่มหรือหลักฐานต่าง ๆ แล้ววางไว้ในแต่ละแหล่งวัฒนธรรมเหล่านั้น

3. ควรมีแผนการให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศได้เข้ามาสัมผัสกับวัฒนธรรมล้านนาอย่างแท้จริง ซึ่งวิธีที่จะสัมผัสอย่างครบวงจรนั้นก็ด้วยวิธีพักอาศัยอยู่ที่เข้าไปศึกษาค้นคว้าอย่างจริงจังจึงจะได้สัมผัสที่แท้จริง ของวัฒนธรรมล้านนา เช่น นอนพักค้างคืนที่ชมรมโฮมสเตย์ เป็นต้น เพราะที่ชมรม โฮมสเตย์สามเหลี่ยมทองคำนี้ ได้ก่อตั้งขึ้นโดยประชาชนในชุมชน ด้วยการเปิดบ้านของตนเองรองรับแขกผู้มาเยือนด้วยความยินดีและเต็มใจ ซึ่งก็มีชมรมโฮมสเตย์ที่สามเหลี่ยมทองคำนี้แห่งเดียวเท่านั้น ที่จะให้ท่านได้สัมผัสกับวัฒนธรรมล้านนาที่หลากหลายได้อย่างแท้จริง

4. มีการวางแผนด้านการใช้ประโยชน์จากชุมชนบริเวณสามเหลี่ยมทองคำด้านวัฒนธรรม ซึ่งเป็นแผนที่ให้ประชาชนได้รับผลประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมโดยจัดสถานที่หรือพื้นที่ที่เหมาะสมกับวัฒนธรรมแต่ละประเภท เช่นวิถีชีวิตของชาวไทยใหญ่ ก็ใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์แก่ชาวไทยใหญ่เป็นต้น

5. มีการวางแผนพัฒนาด้วยการส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นเห็นความสำคัญและคุณค่าของวัฒนธรรมล้านนา ที่มีมาช้านานและมีผลดีต่อเศรษฐกิจในชุมชนและในสังคม

6. มีการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจะต้องขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และความต้องการของชุมชนสברกว่าต้องการให้มีการพัฒนาหรืออนุรักษ์วัฒนธรรมล้านนาอะไรบ้าง และมาก - น้อยเพียงใด

7. มีการวางแผนและความดีในการโฆษณาประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมล้านนา ควรได้รับความเห็นชอบจากประชาชนในท้องถิ่น และจะเป็นการวัดว่าท้องถิ่นต้องการนักท่องเที่ยวประเภทใดและจำนวนมาก - น้อยเท่าไร เป็นต้น

8. ควรมีการวางแผนในการพัฒนาโดยให้ประชาชนบริเวณสามเหลี่ยมทองคำได้เข้ามามีส่วนร่วม หรืออาจส่งผู้แทนเข้าร่วมในการบริหารและดำเนินงานก็ได้โดยมีการประชุมปรึกษากันเป็นประจำ มีการวางแผนและร่วมดำเนินงานและติดตามผลการดำเนินงาน รวมทั้งการได้รับผลประโยชน์ร่วมกันด้วย

9. ควรมีการวางแผนการพัฒนาาร่วมกันระหว่างภาครัฐและเอกชน ในการที่ทำให้บริเวณสามเหลี่ยมทองคำเป็นสถานที่พักผ่อนแบบสัมผัสวัฒนธรรมล้านนาอย่างสมบูรณ์และมีคุณภาพ

10. ในการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ไม่ควรให้มีผลกระทบต่อประชาชนในท้องถิ่นจึงต้องระมัดระวังไว้ด้วย และต้องวางแผนรองรับในเรื่องผลกระทบเอาไว้ด้วย เพื่อที่จะอนุรักษ์และรักษาวัฒนธรรมล้านนาและค่านิยมของท้องถิ่นให้ยังคงอยู่ต่อไป

11. ควรมีการวางแผนการพัฒนาด้วยการระดมเงินทุน แรงงาน และนักบริหารทางการท่องเที่ยวไว้ด้วย ควรมาจากชุมชนเจ้าของท้องถิ่นเพื่อท้องถิ่นจะสามารถควบคุมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมล้านนาให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการได้

12. ควรมีการวางแผนเปิดโอกาสให้ประชาชนในบริเวณสามเหลี่ยมทองคำเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมที่สำคัญ ๆ หรือในงานเทศกาลที่วัดจัดขึ้นทั้งตามประเพณี และเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยว

13. ควรมีการวางแผนพัฒนาในการจัดงานเทศกาลต่าง ๆ ในรอบหนึ่งปีที่จะต้องสะท้อนให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดั้งเดิมและดั้งเดิม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรมการกิน การประกอบอาชีพ การแต่งกาย ภาษาและศิลปกรรม รวมทั้งสภาพทางภูมิศาสตร์ของท้องถิ่น เป็นต้น

14. ก่อนที่จะลงมือพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ควรพยายามขจัดปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนให้เรียบร้อยและเป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่นด้วย
15. ควรมีการวางแผนการพัฒนาสินค้าพื้นบ้าน หรือการประกอบอาหารด้วยการใช้วัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นที่ใหม่และปราศจากยาฆ่าแมลง เพื่อเป็นการช่วยให้ชาวบ้านได้มีอาชีพในด้านนี้เพิ่มมากขึ้นด้วยรวมทั้งมีการบรรจุ Product Packages ที่สะดวกและเหมาะสมกับสินค้าด้วย เพื่อการซื้อไปเป็นที่ระลึกหรือฝากคนรักต่อไป
16. ควรมีการวางแผนพัฒนาด้านสาธารณูปโภค และถนนหนทางและภูมิทัศน์ให้สะอาดร่มรื่นสวยงาม และมีความปลอดภัยรวมทั้งพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เป็นต้น
17. ควรมีการวางแผนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ส่งเสริมรูปแบบของงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่น่าสนใจและได้รับค่าตอบแทนสูงให้กับประชาชนและชุมชนในท้องถิ่น
18. ควรมีการวางแผนในการส่งเสริมคุณภาพและมาตรฐานของการให้บริการด้วยการเพิ่มรูปแบบการให้บริการที่หลากหลาย และยกระดับเพิ่มความเข้มข้นของภาคบริการได้ด้วย
19. ควรมีการวางแผนพัฒนาให้หน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องร่วมกันพัฒนายุทธศาสตร์ด้านวัฒนธรรมล้านนาเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวและเงินตราสู่ชุมชนเช่นการจัดขันโตกดินเนอร์ การเดินสิงโตขาวนวล และนกยูงลำแพน รวมทั้งมีการนวดเพื่อสุขภาพด้วย เป็นต้น
20. มีการวางแผนพัฒนาผู้ประกอบการให้มีความรู้ทักษะและการให้บริการเกี่ยวกับวัฒนธรรมล้านนาเพื่อการถ่ายทอดความรู้สู่นักท่องเที่ยวรวมทั้งสร้างรอยยิ้มให้แก่ผู้มาเยือนด้วย
21. ควรมีการวางแผนพัฒนาด้วยการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมด้วยการแสดงหรือสาธิต หรือจัดเวทีขนาดเล็ก ๆ หรือที่เหมาะสมกับวัฒนธรรมแต่ละชนิดเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวและเป็นการอนุรักษ์หรือฟื้นฟูวัฒนธรรมล้านนาได้เป็นอย่างดีอีกด้วย
22. ควรมีการวางแผนเพิ่มมาตรการอำนวยความสะดวกและสร้างความปลอดภัยรวมทั้งป้องกันการเอาเปรียบนักท่องเที่ยว และเร่งรัดในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของนักท่องเที่ยวอย่างจริงจัง
23. ควรมีการวางแผนพัฒนาด้วยการติดตามประเมินผลและตรวจสอบผลสำเร็จหรือความก้าวหน้าของการดำเนินงาน เพื่อจะได้นำข้อมูลมาใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาและพัฒนา รวมทั้งกำหนดเป็นนโยบายหรือยุทธศาสตร์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

จากการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมนี้ย่อมแสดงให้เห็นว่าเป็นการวางแผนที่จะช่วยให้มีการดำเนินงานและมีการอนุรักษ์วัฒนธรรมล้านนาให้คงอยู่กับสามเหลี่ยมทองคำนี้ตลอดไป เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาสัมผัสกับวัฒนธรรมล้านนา ซึ่งเป็นสิ่งที่มีคุณค่า

และเป็นจุดเด่นที่มีมายาวนานทั้งนี้ก็เมื่อให้เกิดความมั่นคงทางวัฒนธรรมล้านนาบริเวณสามเหลี่ยมทองคำของอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงรายตลอดไป

การสร้างจิตสำนึกทางวัฒนธรรมแก่ผู้นำชุมชนและเยาวชน

การที่จะให้ผู้นำชุมชนและเยาวชนเห็นคุณค่าหรือตระหนักหรือร่วมรับผิดชอบในด้านวัฒนธรรมนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้หลักการสร้างจิตสำนึกหรือการพัฒนาจิตสำนึก (Awareness) ให้เกิดมีขึ้นในจิตใจของบุคคลเหล่านั้น เพราะมนุษย์เป็นผู้ที่มีสติปัญญาและมีความรู้สึกผิดชอบชั่วดี สามารถที่จะอบรมหรือศึกษาสั่งสอนให้มีคุณธรรมและจริยธรรมได้ ดังนั้นจึงต้องมีการให้การศึกษาและอบรมกันตลอดมาตั้งแต่เกิดจนกระทั่งสิ้นชีวิต ทั้งในระบบและนอกระบบ ด้วยการกำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีเลือกผู้นำชุมชนและเยาวชนเข้าร่วม โครงการสร้างจิตสำนึกทางวัฒนธรรมล้านนา ได้แบ่งเป็น 2 ระดับก่อน ดังนี้

1. ผู้นำชุมชน มีหลักเกณฑ์ในการคัดเลือก ดังนี้
 - 1.1 เป็นผู้มีอายุ 26 ปีขึ้นไป ทั้งชายและหญิง
 - 1.2 เป็นผู้มีภูมิลำเนาอยู่ที่บริเวณสามเหลี่ยมทองคำมาแล้วไม่น้อยกว่า 10 ปี
 - 1.3 มีความรู้หรือประสบการณ์เกี่ยวกับวัฒนธรรมล้านนามาพอสมควร
 - 1.4 มีความสนใจและมีนิสัยรักวัฒนธรรมล้านนาเป็นพื้นฐาน
 - 1.5 มีบุคลิกและศักยภาพของความเป็นผู้นำในชุมชน
 - 1.6 ยินดีเข้าร่วมโครงการด้วยความสมัครใจ
 - 1.7 สามารถเข้าร่วมโครงการได้ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 80
 - 1.8 สามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปขยายผลยังเครือข่ายในชุมชนได้
2. เยาวชน มีหลักเกณฑ์ในการคัดเลือก ดังนี้
 - 2.1 เป็นผู้มีอายุระหว่าง 10-24 ปี ทั้งชายและหญิง
 - 2.2 มีภูมิลำเนาอยู่บริเวณสามเหลี่ยมทองคำมาตั้งแต่เกิด
 - 2.3 มีความสนใจและยึดมั่นในวัฒนธรรมล้านนามานาน
 - 2.4 ยินดีเข้าร่วมโครงการด้วยความสมัครใจ
 - 2.5 สามารถเข้าร่วมโครงการได้ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 80
 - 2.6 สามารถเป็นผู้นำ และหรือขยายเครือข่ายด้านวัฒนธรรมล้านนาสู่เยาวชน หรือประชาชนทั่วไป

เมื่อได้คัดเลือกประชากรเป้าหมายและสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องไว้แล้วก็ถึงขั้นที่จะสร้างจิตสำนึกหรือการพัฒนาจิตสำนึกให้แก่ผู้นำชุมชนและเยาวชนเหล่านั้นต่อไป ซึ่งมีวิธีการในการสร้างจิตสำนึกไว้ดังต่อไปนี้

1. การสร้างความตระหนักหรือสร้างจิตสำนึก (Awareness) ก่อนที่จะดำเนินการอะไร ถ้าจะให้ได้ผลต้องเริ่มด้วยการสร้าง หรือปลูกฝังความตระหนักในสิ่งนั้น ๆ ก่อน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องสร้างหรือชี้แนะให้ผู้นำชุมชนและเยาวชนเห็นคุณค่าและความสำคัญของวัฒนธรรมล้านนาว่าที่พวกเรามีชีวิตอยู่ตรงรอบเท่าทุกวันนี้ หรือมีความเจริญก้าวหน้าทั้งทางจิตใจและคุณธรรมรวมทั้งสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่ดีนี้ เพราะวัฒนธรรมที่หล่อหลอมมาตั้งแต่บรรพบุรุษนั่นคือ เป็นของคู่กันตลอดไปเมื่อมีมนุษย์อยู่แห่งใด ก็ต้องมีวัฒนธรรมคู่กันมาแห่งนั้น ๆ แต่ถ้าไม่มีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง ท่านว่าเป็นคนป่า ไร้คุณค่า ด้วยเหตุนี้ที่สามเหลี่ยมทองคำ มีชื่อเสียงและเป็นที่ยู้งักของนักท่องเที่ยวต่างประเทศ เพราะเรามีวัฒนธรรมที่ยาวนานมานั่นเอง จึงควรที่ทุกคนจะต้องตระหนัก อนุรักษ์ และรักษาป้องกันหวงแหนเท่าชีวิตของพวกเขา ซึ่งในการสร้างความตระหนักนี้ ขึ้นอยู่กับอิทธิพล 3 ประการที่จะต้องให้ผู้นำชุมชนและเยาวชนได้ทราบก็คือ

- 1.1 ประสบการณ์ การตระหนักหรือการรับรู้ต้องอยู่กับประสบการณ์ทั้งในอดีตและในชีวิตประจำวัน จึงควรจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ผู้นำชุมชนและเยาวชนได้รับทราบได้รับประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม
- 1.2 ความใส่ใจและการให้คุณค่าในเรื่องวัฒนธรรม ในประเด็นนี้ ต้องให้ผู้นำชุมชนและเยาวชนได้ให้ความสนใจหรือเอาใจใส่ในเรื่องวัฒนธรรมล้านนา เพราะเป็นวิถีชีวิตประจำวันที่ต้องประสบอยู่ตลอดเวลาพร้อมทั้งให้เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมล้านนา เช่น การดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ ประเพณีแต่งงาน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นของคู่กัน พวกเราจึงต้องให้ความสนใจและเห็นคุณค่าของความงามที่บรรพบุรุษได้สะสมและเป็นมรดกตกทอดมาถึงปัจจุบัน
- 1.3 ลักษณะและรูปแบบของวัฒนธรรมที่ควรรับรู้ในการสร้างความตระหนักหรือสร้างจิตสำนึก ต้องอาศัยลักษณะหรือรูปแบบของวัฒนธรรมล้านนาด้วยว่า วัฒนธรรมล้านนาแบบนี้มีความเหมาะสมและมีจุดเด่นในลักษณะใดบ้างเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ นั่นคือ การสร้างจิตสำนึกต้องมีรูปแบบที่เหมาะสมกับวัยแต่ละคน เช่น ผู้ใหญ่ก็มีรูปแบบของวัฒนธรรมของผู้ใหญ่ และเยาวชนก็มีรูปแบบที่เป็นเยาวชน อาจได้แก่ ประเพณีการแต่งกายของชายไทยใหญ่ที่เป็นเด็กหญิงควรมีรูปแบบเป็นอย่างไร หรือเด็กชาย ควรมีลักษณะอย่างไร เป็นต้น แล้วให้ความรู้และยกย่องชมเชยว่า มีความสวยงามเป็นวัฒนธรรมล้านนาที่โดดเด่นของบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ

2. การสร้างความรู้ (Knowledge) การให้ความรู้-ความเข้าใจ-ความประทับใจเป็นสิ่งที่ต้องกระทำหลังจากได้สร้างความตระหนักแล้ว ซึ่งอาจทำได้หลายวิธี เช่น ให้เรียนรู้จากชีวิตประจำวัน การจัดให้มีการอบรมทั้งระยะสั้นและระยะยาว การจัดให้มีอยู่ในหลักสูตร การจัดให้มีการอธิบายในพิธีกรรมต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งเมื่อผู้นำชุมชนและเยาวชนได้รับความรู้-ความเข้าใจอย่างถูกต้องแล้วก็จะจดจำและบันทึกไว้ในจิตใจและสมองต่อไป

3. การสร้างทัศนคติ (Attitudes) เมื่อผู้นำชุมชนและเยาวชนเห็นคุณค่าและมีความรู้-ความเข้าใจในวัฒนธรรมล้านนาแต่ละชนิดแล้วก็จำเป็นจะต้องสร้างเจตคติและค่านิยมที่ดีงามต่อวัฒนธรรมเหล่านั้นแต่การสร้างทัศนคติที่ดีนั้น ต้องใช้เวลายาวนานมาก จึงจะซึ่งในใจไม่เหมือนความรู้สอนได้ไม่นาน แต่การสร้างทัศนคติที่ดี ย่อมใช้เวลาและยุทธวิธีที่หลากหลายกว่าจะซึมซาบเข้าไปในใจ แต่เมื่อมีทัศนคติที่ดีแล้ว ย่อมรับประกันได้ว่า จะปกป้อง สงวน รักษา และเผยแพร่วัฒนธรรมล้านนานั้นสู่ประชาชนทั่ว ๆ ไป ได้เป็นอย่างดี

4. การสร้างทักษะ (Skill) เมื่อเกิดทัศนคติและค่านิยมที่ดีและยอมรับวัฒนธรรมเหล่านั้นว่าเป็นของพวกเราแล้วก็จำเป็นจะต้องสร้างทักษะให้เกิดมืออยู่เสมอ ด้วยการให้ปฏิบัติหรือลงมือกระทำ หรือลงมือแสดงด้วยตนเอง เป็นการเปิดโอกาสให้แสดงออกอย่างเต็มความสามารถที่ถูกต้อง แล้วความเชี่ยวชาญหรือความชำนาญก็จะเกิดขึ้นเอง ดังนั้นการสร้างทักษะจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นที่ผู้นำชุมชนและเยาวชนจะต้องลงมือปฏิบัติได้อย่างคล่องแคล่วและด้วยความมั่นใจ

5. การมีส่วนร่วม (Participation) การสร้างจิตสำนึกที่ได้ผลต้องมีการเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกสาขาอาชีพและทุกเพศทุกวัย เข้ามามีส่วนร่วมในด้านวัฒนธรรมล้านนา ซึ่งการเข้ามามีส่วนร่วม อาจดำเนินการดังนี้

- 5.1 เปิดโอกาสให้ชุมชนรับรู้ข้อมูลข่าวสารในเรื่องวัฒนธรรมในหลายลักษณะ ซึ่งอาจจัดเป็นแผ่นป้าย สุนัขบัตร วิทยุ เสียงตามสาย หรือการสนทนากลุ่ม เป็นต้น
- 5.2 การประชุม / ปรีกษาหารือกัน วิธีนี้เป็นสิ่งที่ทำกันอยู่ในชุมชนจึงควรมี กิจกรรมการประชุมนี้ไว้ด้วยเกี่ยวกับวัฒนธรรมล้านนาทั้งที่สูญหายไป และที่ยังคงมีอยู่
- 5.3 รับฟังความคิดเห็นของประชาชนบริเวณสามเหลี่ยมทองคำด้วยวิธีเปิดโอกาสได้แสดงความคิดเห็นทั้งในระบบและนอกระบบ ด้วยการตั้งกล่องรับฟังความคิดเห็นไว้ก็ได้
- 5.4 ร่วมการตัดสินใจ เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้นำชุมชนและเยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกิจกรรมต่าง ๆ ด้านวัฒนธรรมล้านนา

- 5.5 ร่วมในการวางแผน เป็นวิธีที่ให้ผู้นำชุมชนและเยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนหรือกำหนดเป้าหมายด้วยว่าต้องการอะไร จะวางแผนอย่างไร ทั้งแผนระยะสั้น-ปานกลาง และระยะยาว รวมทั้งวางแผนป้องกันความเสี่ยงไว้
- 5.6 ร่วมในการดำเนินงาน เป็นขั้นที่มีความสำคัญมากในทางปฏิบัติที่ผู้นำชุมชนและเยาวชนจะต้องเข้ามามีบทบาทและลงมือปฏิบัติตามแผนงานที่กำหนดไว้ทุกขั้นตอน
- 5.7 ร่วมในการติดตามและประเมินผล ซึ่งขั้นนี้ก็ต้องให้ผู้นำชุมชนและเยาวชนได้เข้ามามีบทบาทในการตรวจสอบ ติดตามผล ประเมินผลสำเร็จ หรือความพึงพอใจของทุก ๆ ฝ่าย เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการแก้ปัญหา กำหนดเป็นนโยบายและตัดสินใจต่อไป
- 5.8 ร่วมในการได้รับผลประโยชน์ เมื่อได้มีการสร้างความตระหนักหรือพัฒนาจิตสำนึกแล้ว ทุกคนในชุมชนที่เกี่ยวข้องต้องได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งอาจมีทั้งทางตรงและทางอ้อม

6. การสร้างความรู้สึกรับผิดชอบ นับเป็นวิธีที่สำคัญในการสร้างจิตสำนึกที่จำเป็นต้องสร้างความรู้สึกที่ดีงามต่อวัฒนธรรมล้านนาของผู้นำชุมชนและเยาวชนที่จะสะสอใจ-ประทับใจจากวัฒนธรรมล้านนาให้จงได้ เพื่อจะได้ฝังใจไว้ตลอดกาล

7. การสร้างความเชื่อ สิ่งนี้ก็สำคัญมาก เพราะถ้าผู้นำชุมชนและเยาวชนมีความเชื่อ หรือศรัทธาเลื่อมใส ในวัฒนธรรมล้านนาแล้ว ย่อมเป็นที่รับประกันได้ว่าวัฒนธรรมล้านนานั้น ๆ จะต้องได้รับการยอมรับและนำไปปฏิบัติกันต่อไป เพราะความเชื่อ เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลเหนือจิตใจมนุษย์ที่จะอุทิศตนและชีวิตเพื่อสิ่งที่ตนศรัทธาได้ เช่น ความเชื่อในเรื่องศาสนา ความเชื่อในเรื่องพิธีกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมในทางพระพุทธศาสนา หรือความเชื่อในความกตัญญูคุณเวทิต่อครูอาจารย์และบิดา-มารดา เป็นต้น

8. การสร้างเครือข่ายทางวัฒนธรรม วิธีนี้นับว่ามีความสำคัญที่จะสร้างจิตสำนึก เพราะถ้าเรามีเครือข่ายอยู่ทั่ว ๆ ไป เช่น ในกลุ่มนี้มีเครือข่ายอยู่ก็ใช้เครือข่ายเป็นบันได หรือเป็นสายให้มีการร่วมมือ-ช่วยเหลือซึ่งกันและกันรวมทั้งเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมล้านนาจากกลุ่มหนึ่ง ไปยังอีกกลุ่มหนึ่ง หรือจากรุ่นหนึ่ง ไปยังอีกรุ่นหนึ่ง เป็นต้น

9. สร้างความรับผิดชอบร่วมกันชุมชน ในประเด็นนี้นับว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างความรับผิดชอบและร่วมกันปกป้องรักษาและมีการอนุรักษ์ร่วมกันของทุกคนในสังคม โดยทุกคนเป็นส่วนหนึ่งที่จะสงวนรักษาวัฒนธรรมล้านนาของพวกเข้าไว้ให้ตกทอดเป็นมรดกสู่ลูกหลานและชุมชน สังคมและประเทศชาติเป็นที่สุด

10. การสร้างภาคภูมิใจในวัฒนธรรมล้านนาให้แก่ผู้นำชุมชนและเยาวชน

11. การสร้างภูมิคุ้มกันวัฒนธรรมล้านนา ในประเด็นนี้ก็มีความสำคัญไม่น้อย เพราะบริเวณสามเหลี่ยมทองคำมีชายแดนติด 3 ประเทศวัฒนธรรมจากต่างประเทศย่อมหลั่งไหลเข้าสู่ท้องถิ่นได้ง่าย รวมทั้งอิทธิพลของสื่อต่าง ๆ จึงจำเป็นต้องช่วยกันสร้างเกาะกำบัง หรือภูมิคุ้มกัน โดยให้รู้เท่าทันกับสถานการณ์ต่าง ๆ เป็นต้น

ดังที่กล่าวมานี้ ย่อมแสดงให้เห็นว่า วิธีการหรือหลักการสร้างจิตสำนึกทางวัฒนธรรมล้านนาให้แก่ผู้นำชุมชนและเยาวชนบริเวณสามเหลี่ยมทองคำนี้ ถ้าสามารถทำได้สำเร็จทุกประเด็น หรือทำได้เป็นส่วนใหญ่ ก็ย่อมเชื่อมั่นได้ว่า วัฒนธรรมล้านนาจะเกิดความมั่นคงทางวัฒนธรรมบริเวณสามเหลี่ยมทองคำได้อย่างแน่นอน

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการวิจัย

พื้นที่ของอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงรายเป็นแหล่งอารยธรรมและวัฒนธรรมล้านนาที่ลือชื่อของประเทศไทย โดยเฉพาะสามเหลี่ยมทองคำ (Golden Triangle) ที่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศ รู้จักกันเป็นอย่างดี และมีการมาเยี่ยมชมตลอดมา คณะผู้วิจัยจึงได้จัดทำโครงการย่อยที่ 4 เรื่อง “การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบริเวณสามเหลี่ยมทองคำเพื่อความมั่นคงทางวัฒนธรรม” ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจสภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมศึกษาความรู้-ความเข้าใจ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวแบบ Home Stay ของประชาชน และแนวทางการพัฒนาบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมรวมทั้งความต้องการที่จะเข้าร่วม โครงการ Home Stay และการจัดทำ Home Stay การให้ความรู้เกี่ยวกับ Home Stay ให้แก่ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ Home Stay ด้วยการจัดทำคู่มือ และระเบียบการเกี่ยวกับการติดต่อและการเข้าพัก Home Stay ด้วย นอกจากนี้ยังทำการสัมภาษณ์เชิงลึกทั้งนักท่องเที่ยว มัคคุเทศก์ และผู้ประกอบการกับประชาชนบริเวณสามเหลี่ยมทองคำเกี่ยวกับการจัด Home Stay ด้วยและมีการสังเกตการณ์แบบมีโครงสร้างที่แน่นอนเกี่ยวกับสภาพทางวัฒนธรรมบริเวณสามเหลี่ยมทองคำด้วย โดยคณะผู้วิจัยได้ทำการวางแผนและปรึกษากับคณะนักวิจัยของแผนงานวิจัยหลายครั้ง รวมทั้งจัดสร้างเครื่องมือวิจัยและตรวจสอบเครื่องมือวิจัยทั้ง 5 ประเภท หลังจากนั้นได้เดินทางไปอำเภอเชียงแสนจังหวัดเชียงรายเพื่อวางแผนร่วมกับผู้ประสานงานในพื้นที่และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเดินทางไปเก็บรวบรวมข้อมูล รวม 6 ครั้ง เพราะมีข้อมูลบางอย่างที่ยังไม่ครบถ้วน จึงต้องเดินทางไปรวบรวมและสำรวจสภาพพื้นที่และข้อมูลให้ครบถ้วนสมบูรณ์ แล้วจึงนำข้อมูลเหล่านั้น มาดำเนินการจัดกระทำข้อมูลด้วยการวิเคราะห์และประมวลผลตามลักษณะข้อมูลแต่ละประเภท โดยมีการประเมินผลเพื่อคำนวณค่าทางสถิติต่าง ๆ จากแบบสอบถามที่เป็นข้อมูลเชิงปริมาณ ส่วนข้อมูลที่เป็นเชิงคุณภาพก็นำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยที่กำหนดไว้ ซึ่งผลการวิจัยสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. สภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอเชียงแสนที่สำคัญ ๆ และเด่น ๆ ได้แก่ บริเวณสามเหลี่ยมทองคำเป็นศูนย์รวมวัฒนธรรมล้านนามีพระองค์ใหม่และทิวทัศน์ที่สวยงามสามารถมองเห็นประเทศสาธารณรัฐประชาชนลาวและประเทศเมียนมาร์ ที่มีแม่น้ำโขงที่กว้างและยาวไกลได้อย่างประทับใจ มีวัดต่าง ๆ ที่เป็นแหล่งทางวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี

และศีลธรรม มีสถาปัตยกรรมที่บ่งบอกถึงวัฒนธรรมล้านนาที่ยาวนานมาจากอดีตมากมาย อาทิ เช่น วัดป่าสัก วัดพระธาตุคอกยู่เข้า (ปู่เข้า) วัดพระธาตุศรีหลวง วัดพระธาตุผาเงา และวัดพระธาตุจอมกิติ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีหอพิพิธภัณฑสถานสามเหลี่ยมทองคำ เป็นการรวบรวมประวัตินที่สร้างอาคารอยู่ใต้อุโมงค์ภูเขาที่ทรงคุณค่า นอกจากนั้นยังมีงานประเพณีที่สำคัญ ๆ อีกมากมาย เช่น งานประเพณีลอยกระทงเชียงแสน งานประเพณีชาวเขาบ้านคอยสะ โงะของเผ่าอาข่า และวิถีชีวิตริมฝั่งแม่น้ำโขงอีกเป็นจำนวนมากล้วนเป็นวัฒนธรรมล้านนาที่ยังพอมิเหลืออยู่โดยทั่วไป

2. ข้อมูลทั่วไปของประชาชนที่ได้ทำการสุ่มตัวอย่างมา 3 ตำบล คือ ตำบลเวียง ตำบลโยนก และ ตำบลศรีคอนมูล จำนวน 400 ครัวเรือนนั้น พบว่าเป็นหญิงร้อยละ 60.2 ส่วนที่เหลือร้อยละ 39.8 เป็นเพศชายมีอายุระหว่าง 31- 40 ปี มีร้อยละ 24.5 รองลงมาอายุระหว่าง 41-50 ปี มีร้อยละ 24.3 และอายุ 51 ปีขึ้นไปมีร้อยละ 20.2 จบชั้นประถมศึกษามีร้อยละ 51.8 รองลงมาจบมัธยมศึกษามีร้อยละ 27.8 ส่วนที่ไม่ได้เรียนหนังสือมีร้อยละ 12.2 มีสถานภาพที่สมรสแล้วมีร้อยละ 64.5 ส่วนที่เป็นโสดและเป็นหม้ายมีร้อยละ 27.7 และ 6.3 ตามลำดับ โดยอาศัยอยู่ไม่เกิน 20 ปี มีร้อยละ 38.8 รองลงมาอยู่ระหว่าง 31-40 ปี มีร้อยละ 21.0 เป็นประชาชนตำบลศรีคอนมูล ร้อยละ 34.7 ส่วนที่เป็นตำบล โยนกและตำบลเวียงมีร้อยละ 34.5 และ 30.8 ตามลำดับ

3. ประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมว่า คือการเดินทางไปศึกษาและชื่นชมความงามของขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมต่าง ๆ ตอบถูกมีร้อยละ 94.7 ส่วนที่ตอบผิดมีร้อยละ 5.3 และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีลักษณะไม่ทำลายสภาพวัฒนธรรมที่มีอยู่ที่ตอบถูกมีร้อยละ 89.3 ส่วนที่ตอบผิดมีร้อยละ 10.7 และในข้อคำถามที่ว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีลักษณะที่ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมช่วยกันจัดการท่องเที่ยวทุกชั้นตอนเช่น ร่วมประชุม ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินงาน และร่วมรับผลประโยชน์นั้น ประชาชนตอบว่าใช่ มีร้อยละ 75.8 ส่วนที่ตอบว่าไม่ใช่มีร้อยละ 24.2

4. ประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบนอนพักค้างคืน (Home Stay) พบว่า Home Stay คือการที่ประชาชนในท้องถิ่นจัดบ้านของตนให้นักท่องเที่ยวอนพักค้างคืนที่ตอบว่าใช่มีร้อยละ 57.9 ส่วนที่ตอบว่าไม่ใช่มีร้อยละ 42.1 และข้อที่ว่าเจ้าของบ้านต้องจัดอาหารให้นักท่องเที่ยวกินด้วยกันและอยู่ด้วยกันที่ตอบว่าใช่ มีร้อยละ 52.8 ส่วนที่ตอบว่าไม่ใช่มีร้อยละ 47.2 และข้อที่ว่าเจ้าของบ้านต้องให้ความรู้เกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรมและวิถีชีวิตให้กับนักท่องเที่ยวที่ตอบว่าใช่มีร้อยละ 87.0 ส่วนที่ตอบว่าไม่ใช่มีร้อยละ 13.0

5. การพัฒนาบริเวณสามเหลี่ยมทองคำให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อสร้างความมั่นคงทางวัฒนธรรมนั้น พบว่า ประชาชนมีความเห็นในระดับมากที่สุดได้แก่ที่บริเวณสามเหลี่ยมทองคำมีแหล่งอบายมุขที่เป็นอันตรายต่อวัฒนธรรมมีร้อยละ 28.1 รองลงมาได้แก่ประชาชนทุกคนที่นี้

ต้องร่วมมือร่วมใจพัฒนาบริเวณสามเหลี่ยมทองคำให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีร้อยละ 20.5 และการท่องเที่ยวทำลายสภาพแวดล้อมและทำให้สังคมเสื่อมลงมีร้อยละ 19.5 และเห็นว่าวัฒนธรรมที่นี่มีความเหมาะสมที่จะพัฒนาให้ดีขึ้น และการพัฒนาบริเวณสามเหลี่ยมทองคำให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นความภาคภูมิใจของท่านมีเท่ากัน คือ มากที่สุดร้อยละ 17.3

6. ประชาชนมีความต้องการที่จะเข้าร่วมโครงการ Home Stay มีร้อยละ 82.6 ส่วนที่ไม่ต้องการมีร้อยละ 27.4 โดยสามารถรับนักท่องเที่ยวให้เข้ามาอนพักค้างคืนได้ 1 คน มีร้อยละ 32.8 รองลงมา 2 คน มีร้อยละ 20.9 ส่วนที่รับได้ครัวเรือนละ 3 คน มีร้อยละ 17.9

7. อาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยว Home Stay ที่ประชาชนต้องการได้แก่เทคนิคและวิธีการอนุรักษ์วัฒนธรรมล้านนาให้อยู่ตลอดไปมีร้อยละ 91.9 รองลงมาได้แก่ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวมีร้อยละ 91.0 และขายอาหารและเครื่องดื่มรวมทั้งของที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยวมีร้อยละ 89.5 และต้องการให้สอนภาษาอังกฤษให้พูดกับนักท่องเที่ยวได้บ้างที่ต้องการมีร้อยละ 89.3 ส่วนที่ไม่ต้องการมีร้อยละ 10.7 นอกจากนี้ประชาชนต้องการที่จะสอนภาษาพื้นบ้านให้นักท่องเที่ยวมีร้อยละ 82.9 และอยากเป็นมัคคุเทศก์มีร้อยละ 79.4 เป็นต้น

8. ประชาชนชาวอำเภอเชียงแสนได้ให้แนวทางในการพัฒนาบริเวณสามเหลี่ยมทองคำให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อความมั่นคงทางวัฒนธรรมไว้เป็นอันดับที่ 1 คือ ควรปรับปรุงสถานที่ท่องเที่ยวให้น่าอยู่และคงสภาพเดิมพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ดีขึ้น รวมทั้งโบราณสถาน และวัดให้ดีขึ้นและไม่ทำลายวัฒนธรรมและสภาพป่าที่มีอยู่ อันดับที่ 2 คือ ทางชุมชนต้องการให้มัคคุเทศก์นำนักท่องเที่ยวมาประจำจะได้มีการอนุรักษ์วัฒนธรรมให้ยาวนานมากยิ่งขึ้นและให้มีการจัดการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง ส่วนอันดับที่ 3 คือ จัดระเบียบให้เกิดความสะอาดและช่วยกันรักษาความสะอาดและรับต้องเข้ามาจัดระเบียบการท่องเที่ยวให้ดีขึ้นและอันดับที่ 4 ประชาชนได้เสนอแนวทางการพัฒนาไว้ว่ารัฐบาลควรจัดสรรงบประมาณด้านวัฒนธรรมอย่างเพียงพอ เป็นต้น

9. จากการสัมภาษณ์และสอบถามนักท่องเที่ยวและมัคคุเทศก์ว่ามาพักที่สามเหลี่ยมทองคำนี้หรือไม่ ส่วนใหญ่ตอบว่าไม่ได้มาพักที่นี่เพียงแต่เดินทางมาชมบริเวณสามเหลี่ยมทองคำและนมัสการพระองค์ใหม่พร้อมทั้งถ่ายรูปไว้เป็นที่ระลึกแล้วก็พากันกลับไปนอนในตัวเมืองเชียงรายเพราะต้องออกท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจซึ่งยังมีอีกมากในจังหวัดเชียงราย

10. จากการสนทนาและสัมภาษณ์เชิงลึกกับประชาชนที่บริเวณสามเหลี่ยมทองคำว่า ที่นี่ควรมีการจัด Home Stay หรือไม่และอย่างไร ได้รับคำตอบในลักษณะเดียวกันว่าบริเวณสามเหลี่ยมทองคำได้มีการสร้างอาคารและสิ่งปลูกสร้างเพิ่มมากขึ้นและบริเวณนี้ก็คับแคบมากแล้วไม่สามารถขยายออกไปได้อีกเพราะมีแม่น้ำโขงอยู่ประกออบกับบริเวณสามเหลี่ยมทองคำก็มีโรงแรมขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และมีรีสอร์ทเป็นจำนวนมากที่ประชาชนบริเวณสามเหลี่ยม

ทองคำได้สร้างไว้และราคาก็ไม่แพง เช่นห้องพัคนอนได้ 2 คน ห้องละ 200 - 400 บาท แต่ถ้าคิดเครื่องปรับอากาศก็เป็นห้องละ 400 - 600 บาท จึงอาจไม่เหมาะสมที่จะจัดเป็น Home Stay ซึ่งที่บริเวณนี้ไม่นิยมจัด Home Stay แต่จัดเป็นรีสอร์ทกันมากมาย

11. จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับนักท่องเที่ยวและมัคคุเทศก์ถึงการสร้าง Home Stay บริเวณสามเหลี่ยมทองคำ ก็ได้รับคำตอบในลักษณะเดียวกันว่าบริเวณสามเหลี่ยมทองคำคับแคบมากและวัฒนธรรมและวิถีชีวิตตามแนวชุมชนแทบไม่มีอะไรเหลืออยู่แล้วเพราะมีสิ่งก่อสร้างและประชาชนก็ไม่แต่งตัวเป็นชาวเหนือกันแล้ว แต่ถ้าจะจัด Home Stay ควรมาสถานที่ที่ยังอนุรักษ์วัฒนธรรมไว้ เช่น บริเวณวัด หรือตามชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ซึ่งก็น่าจะจัดเป็น Home Stay ได้

12. จากการสังเกตการณ์แบบมีโครงสร้างที่แน่นอน บริเวณสามเหลี่ยมทองคำมาถึงบริเวณที่ว่าการอำเภอเชียงแสนของคณะผู้วิจัยพบว่าสภาพทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับการแต่งกายของประชาชนที่เป็นชาวเหนือมีน้อยมาก เป็นการแต่งกายแบบชาวภาคกลางเป็นส่วนใหญ่ แม้แต่แม่ค้าสินค้าพื้นเมืองหรือ เสื้อผ้าพื้นเมืองก็สวมใส่เสื้อผ้าแบบภาคกลาง มีเป็นส่วนน้อยที่ใส่เสื้อผ้าแบบชาวเหนือแต่ที่เด่นชัด คือ มีเด็กชาวเขาสวมใส่ชุดชาวเขารอการถ่ายรูปกับนักท่องเที่ยว แล้วนักท่องเที่ยวก็มอบเงินให้เล็กน้อย ส่วนภาษาก็เช่นเดียวกันใช้ภาษาภาคกลางเป็นส่วนใหญ่โดยมีหางเสียงจ้าวเท่านั้น แต่ภาษาหนังสือตามบริเวณวัดก็ยังคงเป็นภาษาเหนือที่บ่งบอกถึงการอนุรักษ์วัฒนธรรมด้านนาด้านภาษาเอาไว้ และพระสงฆ์ก็ยังให้พรเป็นภาษาเหนืออยู่ ซึ่งนั่งฟังแล้วรู้สึกประทับใจและเกิดศรัทธามากขึ้น ส่วนบ้านเรือนและร้านค้าก็ตกแต่งเป็นภาคกลางเพียงกาแลที่บ่งบอกของวัฒนธรรมด้านนาที่เห็นเด่นชัด นอกจากนี้ยังมีการนวดแพทย์แผนไทยที่หน้าบริเวณที่ว่าการอำเภอเชียงแสน ซึ่งนวดใช้เวลาบ่ายสามารถมองเห็นทิวทัศน์ของลำแม่น้ำโขงและป่าไม้ที่เขียวชอุ่มกว้างใหญ่ของประเทศสาธารณรัฐประชาชนลาวได้อย่างสะดวก แต่เวลากลางคืนมองไม่เห็นเพราะไม่มีไฟฟ้าซึ่งในยามสนทยาเช่นนี้ ลมพัดมาอย่างสม่ำเสมอ ทำให้ผู้ใช้บริการนวดแพทย์แบบไทยมีความสุขใจทั้งจากการนวดและจากสภาพแวดล้อมที่น่าประทับใจมาก

13. สืบหาชุมชนที่เหมาะสมจัดทำโครงการ Home Stay เพื่อสร้างความมั่นคงทางสังคม คณะผู้วิจัยได้ออกสำรวจสภาพแหล่งท่องเที่ยวตามชุมชนต่าง ๆ ของอำเภอเชียงแสน ตามที่ทางอำเภอเชียงแสนได้เสนอแนะไว้ในการจัดเวทีสนทนากับพ่อค้า ข้าราชการ นักธุรกิจ ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวและผู้ที่เกี่ยวข้อง เมื่อวันที่ 22 เมษายน 2549 รวมทั้งข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามว่า เห็นควรให้จัดที่คอยสะ โงะ ต.ศรีดอนมูล และบ้านแอบ ต.บ้านแซว รวมทั้งบริเวณทะเลสาบเชียงแสนและอื่น ๆ ด้วย ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงได้เดินทางไปสำรวจแล้วผลสรุปได้ดังนี้

- 13.1 บ้านแม่ฮาย ตำบลบ้านแซว ซึ่งอยู่ห่างจากอำเภอเชียงแสนประมาณ 25 กิโลเมตร ที่คณะผู้วิจัยได้สำรวจและสอบถามผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้นำชุมชนและประชาชนอื่น ๆ แล้วพบว่า มีแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจด้านการสู้รบเมื่อประมาณ 40 ปี มีฐานแม่ทัพ ส่วนหน้าของนายพลด้วน มีคลังอาวุธ มีห้องบัญชาการและอื่น ๆ อยู่ในสภาพเสื่อมโทรมรอการปรับปรุงซึ่งถือว่าเป็นจุดแข็งของบ้านแม่ฮาย แต่ที่นี้ชาวบ้านเป็นคนอพยพมาจากญานานเป็นคนจีนหลายเผ่าพันธุ์ มีอาชีพทำสวน ทำไร่ สานหม้อคา และรับจ้าง เมื่อสนทนาเกี่ยวกับ Home Stay ก็ได้รับคำตอบว่า ประเพณีของชาวจีนที่นี้ถ้ามีคนมาพักด้วยถือว่าเป็นคนอื่น ไม่นิยมรับคนแปลกหน้าและถ้ามีกิจกรรมด้านความรักด้วยแล้ว ถือเป็นเรื่องเลวร้ายมาก นี่คือจุดอ่อนของบ้านแม่ฮายที่ชาวบ้านไม่นิยมให้คนแปลกหน้ามาพักค้างคืน จึงสรุปได้ว่า ที่บ้านแม่ฮาย ยังไม่มีความเหมาะสมที่จะจัดเป็น Home Stay แต่มีบางคนกำลังคิดจะทำเป็นรีสอร์ท เพราะเหมาะสมกับวัฒนธรรมของที่นี่
- 13.2 ทะเลสาบเชียงแสน ตำบลโยนก ที่คณะผู้วิจัยเข้าสังเกตการณ์รอบ ๆ ทะเลสาบ มีรีสอร์ทน้อย-ใหญ่เรียงรายตามทะเลสาบ มีวิวทิวทัศน์ มีดอกไม้และลมพัดที่เย็นสบาย แต่อีกด้านหนึ่งไม่สามารถเข้าได้ นั่นคือที่ทะเลสาบเชียงแสน มีจุดแข็งในเรื่องแหล่งท่องเที่ยว แต่ไม่เห็นบ้านของประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณนี้ แต่เมื่อสำรวจต่อไปก็พบว่า ประชาชนมีบ้านอยู่ในหมู่บ้านห่างจากทะเลสาบ 2 – 4 กิโลเมตร จึงได้สอบถามคนที่ดูแลรีสอร์ท และได้ข้อมูลว่า ที่นี้ก็ยังไม่มีใครคิดที่จะทำ Home Stay เพราะขณะนี้ฝนฤดูฝนนักท่องเที่ยวก็ไม่มี รีสอร์ทก็ปิดตาย ซึ่งถือว่าเป็นจุดอ่อนของที่ทะเลสาบ ดังนั้น ที่รอบ ๆ บริเวณทะเลสาบเชียงแสนก็ยังไม่สมควรจัดเป็น Home Stay ได้ในขณะนี้
- 13.3 คณะผู้วิจัยได้ติดต่อประสานงานให้นายสุทัศน์ โพรธิกัน ผู้ประสานงานวิจัยในพื้นที่ให้ติดต่อและอธิบาย Home Stay ให้ประชาชนที่หมู่บ้านที่อาศัยอยู่กับบ้านของตนว่ามีความต้องการหรือไม่ ก็ได้รับคำตอบจากคณะกรรมการหมู่บ้านว่า เท่าที่มีชีวิตอยู่ขณะนี้ก็ได้อยู่แล้ว ถ้านำ Home Stay เข้ามาก็อาจมีความยุ่งยาก จึงอาจเป็นการเหมือนมายด์เหยียดให้ จึงยังไม่ต้องการที่จะจัด Home Stay ที่หมู่บ้านนี้ ซึ่งถือว่าเป็นจุดอ่อนของ

ประชาชนที่นี่ และแหล่งท่องเที่ยวก็ไม่น่าสนใจมากนัก แม้ว่าจะมี
วัฒนธรรมการกิน การอยู่ การทำนา ที่น่าสนใจก็ตาม

13.4 คณะผู้วิจัยได้สนทนาและสอบถามผู้ประกอบการค้า ผู้ประกอบธุรกิจด้าน
การท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว รวมทั้งมัคคุเทศก์บริเวณสามเหลี่ยมทองคำก็
ได้รับคำตอบว่า ที่บริเวณสามเหลี่ยมทองคำขณะนี้เต็มไปด้วยสิ่งก่อสร้าง
มากมายไม่สามารถขยายได้อีกแล้ว วัฒนธรรมต่าง ๆ ที่สวยงามก็กำลังจะ
สูญหายไป และนักท่องเที่ยวก็ไม่นิยมมาพักค้างคืน แต่จะมาไหว้พระองค์
ใหญ่ ถ่ายรูป ชมทิวทัศน์ของลำน้ำโขงซึ่งเป็นแนวกันเขตแดนของทั้ง 3
ประเทศ จากนั้นก็พากันกลับ จึงคิดว่าไม่เหมาะสมที่จะจัดเป็น Home
Stay ที่นี่ ซึ่งถือว่าเป็นจุดอ่อนในทัศนคติของนักท่องเที่ยว แต่ถ้าจะจัดก็ควร
เป็นที่อื่น และต้องเป็นสถานที่ที่ยังคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมล้านนา หรือตาม
คอยต่าง ๆ ที่มีชาวเขาอาศัยอยู่

13.5 คณะผู้วิจัยได้พากันไปสำรวจและสอบถามประชาชนที่บ้านคอยสะโงะ
ตำบลศรีคอนมูล ตามที่ทางอำเภอเชียงแสนแนะนำว่าสมควรจัดเป็น
Home Stay เพราะมีแหล่งท่องเที่ยว มีวัฒนธรรมอาข่า มีพิพิธภัณฑ์
ชาวเขา มีลานสาวกอด และประตูดูผี รวมทั้งมีป่าที่คงไว้ซึ่งธรรมชาติให้
นักท่องเที่ยวได้เดินเที่ยวชมเป็นอย่างดี พร้อมทั้งได้สำรวจสภาพถนน
หนทางและที่นี่มีศูนย์พัฒนาโครงการหลวงสะโงะตั้งอยู่ด้วย ซึ่งจากการ
วิเคราะห์แล้วพบว่า ที่คอยสะโงะมีจุดแข็งที่จะจัดทำ Home Stay
คณะผู้วิจัยจึงได้เข้าพบเลขานุการศูนย์พัฒนาโครงการหลวงฯ เพื่อขอคำปรึกษา
และความร่วมมือในการนัดหมายประชาชนผู้เกี่ยวข้องมาร่วมประชุม
ปรึกษาในวันที่ 24 มิถุนายน 2549 โดยมีนายสุทัศน์ โปธิกัน ผู้
ประสานงานให้ความช่วยเหลือ แล้วได้ประชุมกันเมื่อเวลา 19.00 น. ณ
ศาลาอเนกประสงค์ของบ้านคอยสะโงะ โดยมีผู้นำชุมชน ประธานกลุ่ม
ท่องเที่ยว สมาชิกอบต. ศรีคอนมูล และสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวประมาณ 20
คน เพื่อชี้แจงวิธีการ ขั้นตอน และลักษณะของการจัดทำ Home Stay ว่า
เป็นการจัดบ้านของตนเองด้วยการแบ่งให้นักท่องเที่ยวมาพักค้างคืนเป็น
เสมือนญาติคนหนึ่งที่พักและอยู่ด้วยกัน โดยเจ้าของบ้านเป็นผู้อธิบาย
เกี่ยวกับวัฒนธรรมล้านนาในท้องถิ่นให้นักท่องเที่ยวฟัง เป็นต้น จนเป็นที่
เข้าใจโดยทั่วไป พร้อมทั้งบอกว่า ขอให้กลุ่มท่องเที่ยวไปปรึกษาและ
พูดคุยกันอีกครั้งหนึ่งว่ามีความคิดเห็นเป็นอย่างไร และให้คัดเลือกบ้านที่

มีความพร้อมและยินดีที่จะเข้าร่วมโครงการ Home Stay ในระยะแรก ประมาณ 3-5 ครัวเรือน มาทดลองก่อน แล้วจึงขยายออกไป หลังจากนั้น คณะผู้วิจัยก็ลากลับกรุงเทพฯ พร้อมทั้งขอคำตอบภายใน 2 เดือน ซึ่งในระหว่างเวลานั้น คณะผู้วิจัยและผู้ประสานงานในพื้นที่ได้ติดต่อประสาน กลุ่มท่องเที่ยวและสมาชิก ก็ได้รับ คำตอบว่า ยังไม่มีความคืบหน้าและ ชาวบ้านยังไม่มองเห็นความสำคัญ และยังคงลงในเรื่องผลประโยชน์ ไม่ได้ ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงได้เดินทางมาติดตามผลเมื่อเดือนกันยายน 2549 ก็ได้รับคำตอบว่า ยังไม่พร้อมและประชาชนยังไม่เห็นความสำคัญเพราะ เกรงว่าเมื่อจัดไปแล้วจะมีปัญหาต่าง ๆ ตามมา หลังจากได้ให้โอกาสอีกครั้งหนึ่ง หลังจากนั้น คณะผู้วิจัยก็ได้เดินทางไปที่คอยสะ โงะอีกครั้งหนึ่งในเดือนตุลาคม 2549 เพื่อสอบถามให้แน่ใจอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งครั้งนี้ได้เข้า พบ หัวหน้าศูนย์พัฒนาโครงการหลวงสะ โงะ หัวหน้ากลุ่มสหกรณ์ ประชาชนและเจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ พร้อมทั้งได้เชิญประธานกลุ่มท่องเที่ยวมา ปรึกษาด้วย แต่เมื่อประธานกลุ่มท่องเที่ยวมาที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง ฯ แล้ว ก็บอกกับหัวหน้าศูนย์ฯ ว่า กลัวเขาหลอกมาเอาข้อมูลไปทำ วิทยานิพนธ์ โดยมีได้ลงจากรดแล้วก็ขับรถกลับบ้านไป ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงได้สนทนากับหัวหน้าศูนย์ฯ หัวหน้ากลุ่มสหกรณ์ฯ และ ผู้เกี่ยวข้องสรุปได้ว่า ที่บ้านคอยสะ โงะ ประชาชนยังไม่พร้อมและยังไม่ เห็นความสำคัญและเกรงว่าเมื่อทำไปแล้วจะประสบกับปัญหามากมาย และเกรงว่านักวิจัยจะมาหลอกเอาข้อมูลไปทำวิจัยไปทำวิทยานิพนธ์ ฯลฯ ทั้งหมดนี้ คือ เป็นจุดอ่อนของคอยสะ โงะ จึงขอให้ไปจัดทำ Home Stay ที่ชุมชนอื่น ๆ เพราะที่นี่ยังไม่มีความต้องการในระยะนี้

14. โครงการ Home Stay ที่สามเหลี่ยมทองคำ

คณะผู้วิจัยได้เดินทางไปสามเหลี่ยมทองคำอีกครั้งหนึ่ง เพื่อติดต่อประสานงาน และขอคำปรึกษากับผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 1 บ้านสบรวก ตำบลเวียง พร้อมทั้งขอความช่วยเหลือเชิญ ชวนประชาชนที่หมู่ 1 ซึ่งมีบ้านอาศัยอยู่บริเวณสามเหลี่ยมทองคำมาเข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตร “ความรู้เกี่ยวกับโฮมสเตย์” ในวันที่ 14 กันยายน 2549 ที่ศาลาวัดสบรวก ซึ่งผู้ใหญ่บ้านก็ให้ความ ร่วมมือเป็นอย่างดี โดยประกาศเสียงตามสายว่า มีนักวิจัยจะมาอบรมความรู้เกี่ยวกับโฮมสเตย์และ ช่วยเหลือด้านวิชาการในการจัดโฮมสเตย์ที่บริเวณสามเหลี่ยมทองคำ ถ้าผู้ใดสนใจก็ไปเข้าอบรม ได้ฟรี

การอบรมได้เริ่มขึ้นในวันที่ 14 กันยายน โดยมีประชาชนที่ได้รับทราบจากเสียงตามสายมาเข้าอบรมจำนวน 10 คนให้ลงทะเบียนรับเอกสารทั้งที่เป็นโครงการฝึกอบรมฯ และเอกสารเกี่ยวกับความรู้โฮมสเตย์และเอกสารประกอบอีกหลายรายการ โดยมีวิทยากร 3 คน คือ อาจารย์วิลาวัลย์ วรรณวิจิตร พัฒนาการอำเภอเชียงแสน อาจารย์มิตติ ยาประสิทธิ์ อาจารย์โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 15 และอาจารย์ชเนศ ต่วนชะเอม ร่วมเป็นวิทยากรบรรยายอภิปรายและตอบข้อซักถามจนเป็นที่เข้าใจแล้วขอให้กลับไปปรึกษากับ พ่อบ้าน-แม่บ้าน และสมาชิกภายในครอบครัว ว่ามีความต้องการที่จะเข้าร่วม โครงการ โฮมสเตย์หรือไม่ พร้อมทั้งสอบถามว่าที่สามเหลี่ยมทองคำมีวัฒนธรรมล้านนาอะไรบ้างที่ยังคงเหลืออยู่และพร้อมที่จะอนุรักษ์ไว้ ก็ได้รับคำตอบว่ามีหลายอย่างเช่น วัฒนธรรมของคน 6 ชาติ ซึ่งเป็นแหล่งศิลปะกลุ่มแม่น้ำโขงมีแหล่งเดียวที่นี่ พิพิธภัณฑสถาน ศูนย์ทอผ้าและวัดต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก ซึ่งถือว่าเป็นจุดแข็งของที่สามเหลี่ยมทองคำ พร้อมทั้งให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมฯ กลับไปสอบถาม พ่อบ้าน-แม่บ้าน และสมาชิกภายในครอบครัวว่าประสงค์จะเข้าร่วม โครงการ โฮมสเตย์หรือไม่ ขอคำตอบในวันรุ่งขึ้น ครั้นถึงตอนเช้าของวันต่อมาก็ได้รับคำตอบว่า ส่วนใหญ่ยินดีและพร้อมที่จะเข้าร่วมโครงการ โฮมสเตย์ นี่ก็จุดแข็งอีกประการหนึ่งของประชาชนที่บ้านสบรวก หมู่ 1 ต.เวียง ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงรีบดำเนินการดังต่อไปนี้

- 14.1 จัดหาประชาชนที่จะเข้าร่วม โครงการ Home Stay จำนวน 8 คน ไปศึกษาดูงานที่บ้าน โป่งนาคำ ริมแม่น้ำกก ต.คอยฮาง อ.เมือง จ.เชียงราย ได้เข้าพบและฟังบรรยายสรุปจากนายชวนวิทย์ สิทธิวงศ์ ซึ่งมีประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวทั้งที่กรุงเทพฯ และพัทยา มาประมาณ 40 ปี จึงมาจัดทำ Home Stay ที่นี่ และสร้างรีสอร์ทด้วย ได้สรุปให้ฟังว่า ผู้ทำ Home Stay ต้องมีใจรัก ยิ้มแย้มแจ่มใสเป็นกันเองกับนักท่องเที่ยว เล่าประวัติ วัฒนธรรม วิถีชีวิต และที่สำคัญก็คือ ห้องสุขาต้องสะอาด แบบนั่งถ่าย (มิใช่ นั่งยอง ๆ) บ้านก็ต้องสะอาด โปร่ง และต้องจัดภูมิทัศน์บริเวณบ้านให้สวยงาม ซึ่งก็อาจลงทุนบ้างแต่ให้ใช้วัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาดัดแปลง และเมื่อบ้านใครมีนักท่องเที่ยวมาพักก็มาเยี่ยมชมบ้าง พูดคุยกับนักท่องเที่ยวด้วย ผู้มาศึกษาดูงานได้สอบถามจนเป็นที่พอใจ จึงได้ลากลับ และตลอดระยะเวลาการเดินทางทั้งไปและกลับ คณะผู้วิจัยได้อธิบายและสอบถามเกี่ยวกับ Home Stay ตลอดเส้นทางเพื่อให้ผู้ร่วมเดินทางมีความเข้าใจในปรัชญา Home Stay ตามบัญญัติ 10 ประการให้ดียิ่งขึ้น

14.2 จัดตั้ง “ชมรมโฮมสเตย์” โดยประชาชนที่เข้ารับการฝึกอบรมฯ และที่ไปศึกษาดูงานเหล่านั้น จึงพร้อมใจกันจัดตั้ง “ชมรมโฮมสเตย์สามเหลี่ยมทองคำเพื่อสัมผัสวัฒนธรรมล้านนา” พร้อมทั้งมีการเลือกตั้งประธานและกรรมการอื่น ๆ ดังนี้

1.	นายอารีย์ ปัญญา	ประธานชมรม	081-765-3735
2.	นายเวียงแก้ว ยาคี	รองประธาน	089-851-3034
3.	นางสมรภัษ โกฎีย์	ฝ่ายกิจกรรม	089-433-7899
4.	นายพร ตั้งทวี	ฝ่ายประสานงาน	083-205-6362
5.	นางอนงค์ ตั้งทวี	ฝ่ายวัฒนธรรม	085-378-4048
6.	นางศรีสุข อยู่เป็นสุข	กรรมการ	089-952-6070
7.	นายพร อินทะมา	กรรมการ	086-586-5690
8.	นางทองจันทร์ ยาคี	กรรมการ	085-614-7742
9.	นายสุเทพ ชัยชนะ	กรรมการ	086-918-5048
10.	นายอริคม คิงคำ	กรรมการ	081-021-8981
11.	นางแสง คำซอน	กรรมการ	081-033-0596
12.	นางคำแสน รื่องบุญลือ	กรรมการ	089-403-6409
13.	นางอำพร ปัญญา	เลขาชมรม	085-030-7736

นอกจากนี้ ยังมีคณะกรรมการที่ปรึกษา ดังนี้

1.	ปลัดอาวุโส	อำเภอเชียงแสน
2.	อาจารย์วิลาวัลย์ วรรณวิจิตร	พัฒนาการอำเภอเชียงแสน
3.	อาจารย์มิติ ยาประสิทธิ์	อาจารย์โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 15
4.	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 บ้านสบรวก	ตำบลเวียง
5.	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านสบรวก	
6.	อาจารย์ธเนศ ต่วนชะเอม	คณะผู้วิจัย
7.	อาจารย์ขวัญฤดี พงศ์สุชาติ	คณะผู้วิจัย
8.	อาจารย์สุชาดา นาคฤทธิ์	คณะผู้วิจัย

บัญญัติ 10 ประการในการจัดทำโครงการโฮมสเตย์ที่สามเหลี่ยมทองคำ ที่ปรึกษาพร้อมทั้งคณะกรรมการชมรมโฮมสเตย์ฯ ได้ร่วมประชุมปรึกษากันหลายครั้ง เพื่อให้จัดการบ้านของแต่ละคนให้เป็นไปตามบัญญัติ 10 ประการ คือ

1. บ้านพักมีความมั่นคง ปลอดภัย และที่นอนสะอาด
2. มีห้องน้ำและสุขาสะอาด แบบนั่งถ่าย
3. อาหารท้องถิ่นที่สะอาดและถูกอนามัย
4. ทิวทัศน์ที่สวยงามของสามเหลี่ยมทองคำ
5. ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมล้านนาที่หลากหลาย
6. มีกิจกรรมการท่องเที่ยวของแต่ละวันไว้ให้เลือกตามที่ต้องการ
7. มีสินค้าภายในชุมชนไว้บริการ
8. มีกิจกรรมบันเทิงทางวัฒนธรรม เช่น การเดินรำ ดนตรี
9. เน้นความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว เช่น มด แมลงกัด ฯลฯ
10. ร้อยยิ้มและความเป็นมิตรไมตรีของเจ้าของบ้านที่ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว

การจัดบ้านให้เป็นโฮมสเตย์ฯ ประชาชนที่มีความพร้อมได้จัดบ้านของตนให้สอดคล้องกับบัญญัติ 10 ประการไว้ในเบื้องต้น 5 หลัง เพื่อทดลองก่อน โดยมีการจัดห้องนอน มีหมอน ผ้าห่ม ที่สะอาด มีทั้งนอน 2 คน และคนเดียว รวมทั้งมีห้องนอนรวม มีทั้งบ้านชั้นเดียวและสองชั้น มีน้ำชา-กาแฟ เตรียมไว้บริการ มีห้องสุขาไว้บริการตามที่กำหนดไว้ พร้อมทั้งมีการจัดภูมิทัศน์ให้สวยงามด้วยและได้กำหนดค่าบริการท่านละ 400 บาท ค่อคืนรวมอาหารเช้าและอาหารเย็น (อาหารท้องถิ่น) ค่าซักผ้าชั้นละ 10 บาท ส่วนค่าบริการนำเที่ยวเป็นค่ารถและมัคคุเทศก์มาก-น้อยในแต่ละวันไม่เหมือนกันตามระยะเวลาและเส้นทาง

คณะผู้วิจัยได้เดินทางไปติดตามผลประกอบการจัดทำบ้าน โฮมสเตย์ฯ ที่มีความพร้อมจำนวน 4 - 5 หลัง ก่อน พบว่า ได้เตรียมจัดไว้เรียบร้อยและมีบางห้องที่กำลังปรับปรุงอยู่ก็มี และมีบางบ้านได้จัดไว้แล้ว แต่บริเวณบ้านซึ่งกว้างขวางมาก ก็ได้แนะนำให้จัดภูมิทัศน์ให้สวยงาม โดยมีโต๊ะ เก้าอี้ และปลูกดอกไม้พื้นบ้าน ไว้บ้างตามความเห็นสมควร พร้อมทั้งได้มอบสูจิบัตรให้ชมรมโฮมสเตย์สามเหลี่ยมทองคำไว้ประชาสัมพันธ์ รวมทั้งแบบประเมินผลความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวไว้ด้วย

ชมรมโฮมสเตย์สามเหลี่ยมทองคำได้เริ่มเปิดบริการครั้งแรกเมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2549 โดยมีสำนักงานตั้งอยู่บ้านเลขที่ 147 หมู่ที่ 1 บ้านสบรวก ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย โดยติดตั้งป้ายชมรมฯ ไว้ที่สำนักงานฯ ซึ่งมีนักท่องเที่ยวมาสอบถามในระยะแรกมากพอสมควรและได้มอบสูจิบัตรให้แก่ผู้ที่มาสอบถามด้วย ส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย

ซึ่งก็บอกว่าต้องการความสะดวกและอยากพักโรงแรมมากกว่า และจะมาขอพักนาน ๆ ในโอกาสต่อไป แต่ก็มีนักท่องเที่ยวหลายรายได้เข้าพักที่บ้านของสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการ โฮมสเตย์แล้ว

ผลการฟื้นฟูและพัฒนาวัฒนธรรมล้านนา เพื่อความมั่นคงทางวัฒนธรรมบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ

หลังจากได้มีการก่อตั้ง “ชมรมโฮมสเตย์สามเหลี่ยมทองคำเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมล้านนา” แล้ว คณะกรรมการชมรมโฮมสเตย์ฯ คณะผู้วิจัยและที่ปรึกษา รวมทั้งผู้นำชุมชนและ อบต. ได้ปรึกษาแล้วให้มีการฟื้นฟูและพัฒนาวัฒนธรรมที่จะหมดไปให้กลับมาใหม่ เพื่อต้อนรับคณะที่จะมาพักค้างคืนที่ชมรมโฮมสเตย์ฯ ในวันที่ 20 - 21 มกราคม 2550 โดยชมรมโฮมสเตย์ฯ ได้จัดวัฒนธรรมล้านนาที่เด่น ๆ มีดังนี้

- 1) ชันโตคินเนอร์ ได้มีการตั้งชันโตคจำนวน 45 ตัว บริเวณสนามหญ้าซึ่งเป็นบ้านพักโฮมสเตย์ฯ มีคณะที่มาพักประมาณ 40 คน และกรรมการชมรมฯ ผู้รับเชิญ รวมทั้งหมดประมาณ 80 คน พิธีกรได้แนะนำและเล่าประวัติชันโต อาหารมีอะไรบ้าง และใช้สมุนไพรอะไรบ้างที่เป็นยานำมาปรุง วิธีการรับประทาน การแต่งกาย ฯลฯ ซึ่งแต่ละชันโตมีการจุดเทียนที่ได้บรรยากาศที่ประทับใจมาก
- 2) นกขลุ่ยลำแพน เป็นวัฒนธรรมล้านนาที่ทรงคุณค่า และโดดเด่นมากของบ้านสบรวกสามเหลี่ยมทองคำ พิธีกรได้อธิบายทั้งภาษาพื้นเมืองและภาษากลาง ถึงประวัติความเป็นมา ความสำคัญ ลักษณะทำร้ายต่าง ๆ มี 2 ตัว คือ เพศผู้เป็นสีเขียว ส่วนเพศเมียเป็นสีขาวนวล มีลีลาที่อ่อนช้อยมาก มีการเกี่ยวพาราสีกัน ตัวผู้คอยเอาใจใส่ดูแลปกป้อง และให้ความรักและความอบอุ่นในขณะที่ทำร้ายนั้น ก็มีมโหรีและดนตรีประกอบตลอดเวลาด้วย ใช้เวลาแสดงประมาณ 15 นาที แล้วผู้มาพักก็ถูกขึ้นไปขอถ่ายรูปเป็นที่ระลึก ทั้งถ่ายเดี่ยว ถ่ายคู่ และถ่ายรูปหมู่
- 3) การเดินสิงโต ในเวลาต่อมา พิธีกรได้ประกาศว่า ชมรมโฮมสเตย์ฯ ขอนำเสนอ “การเดินสิงโต” ต้อนรับคณะอาจารย์และนักศึกษาโดยเล่าประวัติความเป็นมา ลักษณะเด่นของสิงโตเป็นสีขาวนวลความยาวประมาณ 5 เมตร ใช้คน 2 คน มีศีรษะเหมือนแกะ ที่แตกต่างจากสิงโตของชาวจีน พิธีกรบอกว่า สิงโตนี้มีที่นี้แห่งเดียวที่ไม่เหมือนใคร เมื่อสวมใส่ชุดแล้ว จะถอดออกมาเดินไม่ได้ เกือบทั้งหมดบอกว่าไม่เคยเห็นสิงโตแบบนี้มาก่อน ในขณะที่สิงโตเดิน ก็มีมโหรีและดนตรีประกอบตลอดเวลาด้วย มีคนนำธนบัตรฉบับละ 100 บาท ไปให้สิงโตคาบ สิงโตใช้เวลาคาบนานมาก

เพราะถอดศีรษะไม่ได้ เมื่อการแสดงจบลงเสียงปรบมือคังก้องบริเวณดังกล่าวเป็นเวลายาวนานแล้วพากันไปถ่ายรูปเช่นเดียวกัน

- 4) การจัดทำ VDO วัฒนธรรมล้านนา อาจารย์มิตติ คาประสิทธิ์ ที่ปรึกษาชมรมโฮมสเตย์ฯ ได้รวบรวมรูปถ่ายที่ท่านและทีมงานได้ถ่ายประเพณีและวัฒนธรรมล้านนาของสามเหลี่ยมทองคำ อ.เชียงแสน ไว้ในรอบ 1 ปี มาจัดทำในรูป VDO เพื่อต้อนรับคณาจารย์และนักศึกษา โดยท่านบอกว่าเพิ่งจัดทำสำเร็จเมื่อตอนบ่ายวันนี้เอง โดยฉายให้ดู ที่จอขนาดใหญ่กลางสนามใช้คอมพิวเตอร์เป็นอุปกรณ์ พร้อมทั้งอธิบายในแต่ละภาพว่าเกี่ยวกับเรื่องอะไร มีประวัติความเป็นมาอย่างไร มีประเพณีแต่งกายของชาวเขาไทยใหญ่มากมาย พิธีทำบุญ ปล่อยปลา ประเพณีแข่งเรือ วันสงกรานต์ การบวชลูกแก้ว และล่องเรือลำน้ำโขงของ 3 ประเทศ คือ ไทย-ลาวและพม่า เป็นต้น
- 5) วัฒนธรรมก่อไฟผิงกันหนาว ในช่วงฤดูหนาวที่สามเหลี่ยมทองคำมีอากาศหนาวเกือบตลอดทั้งปี เช่นเมื่อสัปดาห์ที่ผ่านมาอากาศหนาวมาก ประมาณ 8-12 องศาเซลเซียส ชาวบ้านต้องก่อไฟผิงกันหนาวในตอนกลางคืนและตอนเช้า คณะจักวิจัยและนักศึกษายังคงไม่มีประสบการณ์ จึงพากันไปนั่งล้อมกองไฟร่วมกับเจ้าของบ้าน พร้อมทั้งสอบถามประวัติความเป็นมา และวิธีก่อไฟและอื่น ๆ ซึ่งก็เป็นบรรยากาศที่น่าสนใจวิถีชีวิตของชาวบ้านสรวกอีกอย่างหนึ่ง

จากการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของชมรมโฮมสเตย์ฯ นี้ ย่อมแสดงให้เห็นว่า เป็นการฟื้นฟูและอนุรักษ์วัฒนธรรมล้านนาที่นับวันแต่จะสูญหายไปให้กลับฟื้นขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งถือว่าเป็นการพัฒนาวัฒนธรรมล้านนาให้เกิดความมั่นคงบริเวณสามเหลี่ยมทองคำได้เป็นอย่างดี เพียงแต่ขอให้มือนักท่องเที่ยวมาศึกษาและพักที่ชมรมโฮมสเตย์ฯ แห่งนี้ ก็จะมีส่วนช่วยให้วัฒนธรรมที่ล้ำค่าดำรงอยู่คู่สามเหลี่ยมทองคำตลอดไป

สำหรับน้ำพริกที่นำมาให้แต่ละวงรับประทานนั้น เป็นผลิตภัณฑ์ที่กลุ่มแม่บ้านสรวกได้ทำขึ้นโดยข้าราชการกรมการพัฒนาชุมชนได้มาอบรมให้แก่แม่บ้านที่มีความสนใจก่อนหน้าแล้ว ซึ่งสินค้าได้นำออกจำหน่ายและเป็นสินค้า OTOP ของชุมชนที่นี่ด้วย และน้ำพริกนี้มีขนาดเล็ก-กลางและขนาดใหญ่ ที่นักท่องเที่ยวที่มาพักโฮมสเตย์ที่นี่สามารถซื้อกลับไปได้ตามที่ต้องการ

ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้มาพักชมรมโฮมสเตย์ฯ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มาพักค้างคืนที่ชมรมโฮมสเตย์สามเหลี่ยมทองคำฯ และที่ได้ตอบแบบประเมินผล พบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด คือ อาหารที่จัดไว้บริการ คือ ข้าว โดกคินเนอร์ มีร้อยละ 92.0 และการได้สัมผัสวัฒนธรรมล้านนา มีมากที่สุด คือ ร้อยละ 84.0 และร้อยละจากเจ้าของบ้าน มีในระดับมากที่สุด ร้อยละ 72.0 ส่วนที่อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ความปลอดภัย มีร้อยละ 52.0 และความรู้ที่ได้จากเจ้าของบ้านก็มีในระดับปานกลาง คือ ร้อยละ 48.0 และในระดับมาก มีร้อยละ 44.0 นอกจากนี้คณะนักท่องเที่ยว ได้มีข้อเสนอแนะว่า ควรมีการขายสินค้าพื้นเมืองบ้าง และควรมีข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวบริเวณสามเหลี่ยมทองคำให้ด้วย สำหรับความคิดเห็นอื่น ๆ นั้นพบว่า ผู้ที่มาพักค้างคืนที่ชมรมโฮมสเตย์ฯ บอกว่า ถ้ามีโอกาสจะกลับมาอีก เพราะมีเวลาจำกัด และมีการต้อนรับที่ดีมากและอย่างประทับใจ ได้เรียนรู้อาหารแบบขัน โดกคินเนอร์ และชอบการแสดงทั้งนกยูงลำแพนและการเต้นสัง โดสีขาวนวล ซึ่งเป็นวัฒนธรรมล้านนาที่สวยงามและโดดเด่นของสามเหลี่ยมทองคำ อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงรายนี้อย่างที่ไม่อาจลืมได้

การวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ

1. การวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติบริเวณสามเหลี่ยมทองคำควรจะได้มีการวางแผนด้วยวิธีการศึกษาและสำรวจสภาพแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติว่ามีอะไรบ้างที่น่าสนใจและสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ และตั้งอยู่ที่ใด มีความเป็นมาและมีความสำคัญและทรงคุณค่าอย่างไรบ้าง แล้วมีแผนในการให้ความรู้แก่ประชาชนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวที่มาเยือนด้วย รวมทั้งมีการวางแผนพัฒนาในการป้องกันและสงวนรักษาแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติไว้ให้ดีที่สุด โดยมีการพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและเป็นประโยชน์แก่ชาวบ้านในท้องถิ่นด้วย วิธีที่จะพัฒนาได้ดีที่สุดคือให้ประชาชนในชุมชนได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนา มีการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ รวมทั้งมีการติดตามประเมินผลและตรวจสอบผลการพัฒนาและการดำเนินงานเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติเพื่อนำข้อมูลมาพัฒนาและแก้ปัญหาต่อไป

2. การวางแผนพัฒนาและอนุรักษ์โบราณสถานและศาสนสถานในบริเวณสามเหลี่ยมทองคำซึ่งในประเด็นนี้สามารถกำหนดเป็นการวางแผนในการพัฒนาด้วยการสำรวจสภาพแหล่งท่องเที่ยวที่มีโบราณสถานและศาสนสถานว่ามีอะไรบ้างตั้งอยู่ที่ใดมีประวัติและความสำคัญอย่างไร รวมทั้งแอบแฝงไว้ด้วยคติธรรมอะไรบ้าง แล้ววางแผนให้ความรู้แก่ประชาชนในหมู่บ้านและนักท่องเที่ยวที่มาเยือนด้วยเพื่อให้เห็นคุณค่าและศิลปกรรมที่โดดเด่นของสามเหลี่ยมทองคำ

มีการวางแผนพัฒนาด้วยการมีองค์กรหรือผู้รับผิดชอบในทั้งนี้ ส่วนใหญ่ควรให้ อบต. เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบร่วมกับผู้เกี่ยวข้อง และมีการจัดเขตแดนและบริเวณไว้อย่างเป็นระบบ สร้างความมั่นใจและความปลอดภัยในการเข้าชมและศึกษาหาความรู้ รวมทั้งมีการติดตามผล เพื่อให้เกิดประโยชน์ทั้งชุมชนและนักท่องเที่ยวที่มาชมแล้วเกิดความประทับใจ ความพึงพอใจ และได้คติธรรมสอนใจกลับไปด้วย

3. การวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมบริเวณสามเหลี่ยมทองคำซึ่งในประเด็นนี้ ควรมีการวางแผนพัฒนาด้วยวิธีสำรวจสภาพทางวัฒนธรรมบริเวณสามเหลี่ยมทองคำว่ามีอะไรบ้าง มีประวัติความเป็นมาอย่างไร มีความสำคัญและมีคุณค่าและค่านิยมอย่างไรบ้าง และตั้งอยู่ที่ชุมชนใดบ้าง แล้วนำความรู้นี้มาขยายผลด้วยการจัดทำเป็นเอกสารหรือข้อความ หรือแผ่นพับ ในการประชาสัมพันธ์หรือจัดทำโฆษณาในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้เห็นคุณค่าและความงามทั้งของชาวชนบทและนักท่องเที่ยว ซึ่งการที่จะสัมผัสวัฒนธรรมล้านนาที่ครบถ้วนสมบูรณ์ และการบูรณาการก็คือการเข้ามาพักที่ชมรมโฮมสเตย์สามเหลี่ยมทองคำฯ ซึ่งประโยชน์ในหมู่บ้านบ้าง ได้รวมตัวกันจัดทำขึ้นเป็นครั้งแรกที่บริเวณสามเหลี่ยมทองคำ โดยยึดมั่นและปฏิบัติตามบัญญัติ 10 ประการ ของการจัดทำโฮมสเตย์ ด้วยการต้อนรับผู้มาพักที่เป็นหมู่คณะ ด้วยประเพณีและวัฒนธรรมการกินแบบขันโตกดินเนอร์ การเดินสิงโตสีขาวนวล และนกกุงลำแพน ซึ่งมีที่ชมรมโฮมสเตย์แห่งนี้ นอกจากนี้ยังมีการวางแผนในการจัดทำพัฒนาผลิตภัณฑ์ หรือสินค้าพื้นเมือง เพื่อจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยวโดยใช้วัสดุและสมุนไพรที่มีอยู่ในท้องถิ่น โดยกำหนดให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์มากที่สุด ซึ่งเป็นการจัดทำแผนพัฒนาที่มุ่งเน้น ความพร้อมและความต้องการของประชาชนในชุมชนเป็นประการสำคัญ โดยกำหนดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนปัญหา และเป็นการร่วมมือระหว่างภาครัฐกับเอกชนเพื่อให้เกิดผลสำเร็จสูงที่สุด รวมทั้งมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวตามเทศกาลในรอบหนึ่งปี เพื่อเป็นการเผยแพร่และอนุรักษ์วัฒนธรรมล้านนาไว้ และที่สำคัญก็คือต้องสร้างจิตสำนึกและความรู้ ความเข้าใจในวัฒนธรรมล้านนาแต่ละชนิดให้เกิดขึ้นแก่ประชาชนในบริเวณสามเหลี่ยม และนักท่องเที่ยวด้วย ซึ่งถ้าเป็นเช่นนี้ ก็ย่อมมีความเชื่อมั่นได้ว่าการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมนี้ จะเกิดความมั่นคงทางวัฒนธรรมล้านนาบริเวณชายแดนด้านสามเหลี่ยมทองคำ อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงรายได้อย่างแน่นอน

การสร้างจิตสำนึกทางวัฒนธรรมแก่ผู้นำชุมชนและเยาวชน

การสร้างจิตสำนึกทางวัฒนธรรมแก่ผู้นำชุมชนและเยาวชน การที่จะให้วัฒนธรรมบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ ดำรงอยู่และพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการสร้างจิตสำนึกหรือพัฒนาจิตสำนึก (Awareness) ให้เกิดแก่ผู้นำชุมชนและเยาวชน เพราะผู้นำย่อมมี

อิทธิพลในชุมชนส่วนเขาวงกตก็จะเป็นผู้สืบทอดเจตนารมณ์ของผู้ใหญ่ต่อไป จึงควรสร้างจิตสำนึกทั้งผู้นำและเขาวงกต ด้วยการสร้างความตระหนักในวัฒนธรรมล้านนา การสร้างความรู้-ความเข้าใจ และคุณค่าของวัฒนธรรมล้านนาแต่ละชนิด แล้วมีการสร้างทัศนคติและค่านิยมที่ตีรวมทั้งสร้างทักษะด้วยการลงมือปฏิบัติในชีวิตประจำวันหรือในเทศกาลต่าง ๆ และที่สำคัญ คือ ต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมตั้งแต่ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินงาน ร่วมตรวจสอบติดตาม ประเมินผลและร่วมได้รับผลประโยชน์ในกิจกรรมทางวัฒนธรรมนั้น ๆ และ ยังต้องสร้างความรู้สึกร่วมให้ปรากฏในจิตใจของประชาชน และสร้างความเชื่อ ความศรัทธาในวัฒนธรรมเหล่านั้นและมีการสร้างเครือข่ายในชุมชนด้วย และที่สำคัญต้องสร้างภูมิคุ้มกันมิให้อิทธิพลของวัฒนธรรมอื่น ๆ หรือต่างชาติเข้ามาทำลายวัฒนธรรมล้านนาที่ดั้งเดิมและทรงคุณค่าเหล่านี้ได้

คู่มือและแผนที่แหล่งท่องเที่ยว

ชมรมโฮมสเตย์สามเหลี่ยมทองคำ

เพื่อสัมผัสวัฒนธรรมล้านนา

(The Society of Lana Cultural Golden Triangle Home Stay)

ความนำ

สามเหลี่ยมทองคำ เป็นที่รู้จักกันทั่วโลก มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศมาชมความสวยงามตลอดปี แต่ส่วนใหญ่มาไหว้พระองค์ใหญ่ ถ่ายรูป และยืนมองทิวทัศน์ของ 3 ประเทศแล้วก็จากไป ไม่มีโอกาสได้สัมผัสวัฒนธรรมล้านนาอันทรงคุณค่าอย่างแท้จริง ดังนั้น คณะกรรมการชมรมฯ จึงได้จัดให้มีโฮมสเตย์ขึ้นเป็นครั้งแรก เพื่อให้นักท่องเที่ยวมานอนพักสัมผัสวัฒนธรรมและวิถีชีวิตอันตระการตาตามที่ต้องการ โดยเริ่มเปิดให้บริการวันที่ 15 ตุลาคม 2549 เป็นต้นมา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักท่องเที่ยวมาพักผ่อนและสัมผัสวัฒนธรรมล้านนาอย่างเป็นกันเองกับชาวบ้าน
2. เพื่อพานักท่องเที่ยวไปทัศนศึกษาและชื่นชมความงดงาม ศิลปะและสถาปัตยกรรมตามวัดต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่ภายในคูเมือง จำนวน 76 วัด และนอกคูเมืองอีก 67 วัด รวมทั้งเดินป่าชมธรรมชาติ และวิถีชีวิตของไทยใหญ่และชาวเขาเผ่าต่าง ๆ รวมทั้งบ้านผืนสงครามผืน เป็นต้น
3. เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์และวัฒนธรรมระหว่างกันและกัน

แหล่งท่องเที่ยวและวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่า

ที่บริเวณสามเหลี่ยมทองคำและรอบนอก มีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมล้านนาที่ท่านควรอย่างยิ่งที่จะเข้าชมหาความรู้และพักผ่อนหย่อนใจ มีดังนี้

1. บริเวณสามเหลี่ยมทองคำ พระองค์ใหญ่ ทิวทัศน์ของ 3 ประเทศที่สวยงามตามลำน้ำโขงที่ยาวสุดสายตา ศูนย์ทอผ้าและศูนย์ผลิตภัณฑ์ถักทอ เป็นต้น
2. ซึ่งหลวง คือ ชุมศิลป์กลุ่มน้ำโขง เริ่มตั้งแต่ ธิเบต จีน พม่า ลาว ไทย เขมร และเวียดนาม ทือลังการ และใหญ่มากมีแห่งเดียวที่มี ถ้าท่านพักก็ทดลองแกะสลักกับชาวบ้านได้
3. ทอผ้าและบ้านผ้า เป็นอุทยานผ้าที่รวบรวมประวัติน้ำและสงครามผ้าอันลือชื่อของโลก เป็นอาคารที่สร้างอยู่ใต้ร่มเงา และบ้านผ้าที่เก็บอุปกรณ์ผ้าและประวัติสงครามผ้าบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ
4. วัฒนธรรมล้านนา สถาปัตยกรรมที่ทรงคุณค่ารวมทั้งอักษร โบราณที่อยู่ตามวัดต่าง ๆ เช่น ที่วัดพระธาตุคอกยอเข้า (ปู่เข้า) วัดสบรวก วัดพระธาตุผางา วัดผ้าขาวบ้าน (ต้นสาละที่พระพุทธเจ้าประสูติและปรินิพพาน ซึ่งมีที่นี้แห่งเดียวของ อ.เชียงใหม่ จ.เชียงใหม่ มีดอกตลอดปี) วัดพระธาตุจอมกิติ วัดพระธาตุเจดีย์หลวง และวัดพระเจ้าล้านทอง เป็นต้น
5. พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเชียงใหม่ทะเลสาบเชียงใหม่ คอยสะ โงะ น้ำตกแม่แอบ น้ำตกบ้านไร่ และป่าธรรมชาติห้วยน้ำเย็นบนคอกยอของสามเหลี่ยมทองคำ เป็นต้น
6. ชาวสามเหลี่ยมทองคำ ประกอบด้วย 6 เชื้อชาติ คือ ไทยใหญ่ ไทยลื้อ ไทยจีน คนเมือง (คนล้านนา) คนยองและอีก้อ ซึ่งท่านสามารถสัมผัสวิถีชีวิตของพวกเขาอย่างใกล้ชิด
7. ขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิต ริมฝั่ง โขง และล่องเรือไปฝั่งลาว วันนมัสการพระธาตุเข้า (วันวิสาขบูชา)และมีการแข่งเรือในวันสงกรานต์หรือปีใหม่เมือง และวันลอยกระทง (ยี่เป็ง) เป็นต้น
8. พาไป Shopping สินค้าหัตถกรรมของชุมชน

9. พาไปรับประทานอาหารกลางวันทีอ้อยและถุกอนามัย ตามที่ท่านต้องการ
10. จี๊เกวียนหรือรถอีแต๋น ชมธรรมชาติและทิวทัศน์บริเวณสามเหลี่ยมทองคำและ
ใกล้เคียง

๑๑๑

กิจกรรมสัมพันธ์วัฒนธรรมล้านนา

1. ถ้าท่านพัก 1 คืน ก็จะมีกิจกรรมพาท่านไปทัศนศึกษาใกล้ ๆ เช่น สามเหลี่ยมทองคำ
๑๑๑
2. ถ้าพัก 2, 3, 4 คืน หรือมากกว่านี้ ก็จะมีกิจกรรมพาท่านไปศึกษาและสัมผัส
วัฒนธรรมล้านนาตามที่กำหนดไว้ โดยมีมัคคุเทศก์อธิบายตลอดเส้นทางด้วย
3. ถ้ามาเป็นคณะ (10 คนขึ้นไป) จะมีกิจกรรมพิเศษ เช่น ชัน โดกคินเนอร์และ
การเล่นท้องถิ่น ได้แก่ นกยูงลำแพน เดินสิงโตสีขาวนวลและมโหรี ดนตรี
พื้นบ้าน เป็นต้น

บ้านที่เข้าโครงการและคณะกรรมการบริหารชมรมโฮมสเตย์สามเหลี่ยมทองคำ

1. นายอารีย์ ปัญญา บ้านเลขที่ 147 หมู่ที่ 1 ต. เวียง อ. เชียงแสน 081-765-3735	ประธานชมรม
2. นายเวียงแก้ว ยาคี บ้านเลขที่ 171 หมู่ที่ 1 ต. เวียง อ. เชียงแสน 089-851-3034	รองประธานชมรม
3. นายสมรัตน์ โกฎีย์ บ้านเลขที่ 97 หมู่ที่ 1 ต. เวียง อ. เชียงแสน 089-433-7899	ฝ่ายกิจกรรม
4. นายพร สังฆวดี บ้านเลขที่ 267 หมู่ที่ 1 ต. เวียง อ. เชียงแสน 083- 205-6362	ฝ่ายประสานงาน
5. นายอนงค์ สังฆวดี บ้านเลขที่ 207 หมู่ที่ 1 ต. เวียง อ. เชียงแสน 053-784048	ฝ่ายวัฒนธรรม
6. นางศรีสุข อยู่เป็นสุข บ้านเลขที่ 43 หมู่ที่ 1 ต. เวียง อ. เชียงแสน 089-952-6070	กรรมการ
7. นายพร อินทะมา บ้านเลขที่ 206 หมู่ที่ 1 ต. เวียง อ. เชียงแสน 086-586-5690	กรรมการ
8. นายทองจันทร์ ยาคี บ้านเลขที่ 198 หมู่ที่ 1 ต. เวียง อ. เชียงแสน 085-614-7742	กรรมการ
9. นายสุเทพ ชัยชนะ บ้านเลขที่ 173 หมู่ที่ 1 ต. เวียง อ. เชียงแสน 086-918-5048	กรรมการ
10. นายอริคม คิงคำ บ้านเลขที่ 167 หมู่ที่ 1 ต. เวียง อ. เชียงแสน 081-021-8981	กรรมการ
11. นายแสง คำซอน บ้านเลขที่ 291 หมู่ที่ 1 ต. เวียง อ. เชียงแสน 081-033-0596	กรรมการ
12. นายคำแสน รื่องบุญลือ บ้านเลขที่ 55 หมู่ที่ 1 ต. เวียง อ. เชียงแสน 089-403-6409	กรรมการ
13. นางอำพร ปัญญา บ้านเลขที่ 147 หมู่ที่ 1 ต. เวียง อ. เชียงแสน 085-030-7736	กรรมการ

ลักษณะบ้านที่จัดเป็นโฮมสเตย์

เจ้าของบ้านที่เข้าร่วมโครงการเหล่านี้ได้ผ่านการฝึกอบรมมาแล้วจึงได้จัดสรรบ้านของตนให้เป็นที่พักค้างคืน ตามบัญญัติ 10 ประการ โดยให้ท่านเข้ามาพักเสมือนเป็นญาติคนหนึ่ง คือ กิน – นอนและพักผ่อนตามที่ชาวบ้านปฏิบัติมาเพื่อให้ท่านได้สนทนาและสัมผัสวัฒนธรรมล้านนา วิถีชีวิต วัฒนธรรมการกิน การทำอาหารพื้นเมือง และการสอนภาษาพื้นบ้าน เป็น โดยไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดทุกชนิด และพร้อมที่จะบริการ และยิ้มแย้มแจ่มใส ให้เกิดความพึงพอใจแก่ท่านตลอดไป

การคมนาคมและแผนที่

ท่านสามารถเดินทางไปตามเหลี่ยมทองคำได้ 3 วิธี คือ

1. โดยเครื่องบินจากสนามบินสุวรรณภูมิ-กรุงเทพฯ ซึ่งมีทั้งสายการบินไทยและสายการบินต้นทุนต่ำวันละหลาย ๆ เที่ยวบิน ไปลงที่ จ. เชียงราย แล้วนั่งรถยนต์ต่อ ไปสามเหลี่ยมทองคำ ด. เวียง อ. เชียงแสน มีทั้งรถประจำทางและรถเช่า จากสนามบินเชียงราย ไปสามเหลี่ยมทองคำ ประมาณ 50 ก.ม. โดยใช้เส้นทาง ถ. พหลโยธิน ผ่านแม่จัน ไปเชียงแสน
2. โดยรถทัวร์จากกรุงเทพฯ ลงที่จังหวัดเชียงราย แล้วนั่งรถยนต์ต่อ ไปสามเหลี่ยมทองคำ หรือรถทัวร์ชั้น 1 ไปลงที่ อ. เชียงแสนก็มีจากหมอชิตใหม่ ไปถึงเข้าที่เชียงแสนแล้วนั่งรถยนต์ต่อ ไปสำนักงานชมรมโฮมสเตย์สามเหลี่ยมทองคำ
3. เช่ารถตู้ หรือ ขับรถส่วนตัวไปก็สะดวกเพราะถนนลาดยางตลอดเส้นทาง แล้วเข้าพักที่โฮมสเตย์สามเหลี่ยมทองคำ อย่างมีความสุข

ค่าบริการ

1. ค่าบริการท่านละ 200 - 400 บาท ค่อดินต่อคน พร้อมอาหารเช้า
2. ค่าบริการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์น้อยตามที่กำหนดไว้
3. ค่าซักผ้าจีนละ 10 บาท

การบริหารงาน

เนื่องจากเป็น โครงการวิจัยและ จึงมีคณะผู้วิจัยข้าราชการของอำเภอเชียงแสนและผู้นำของอำเภอเชียงแสน เป็นที่ปรึกษาแต่เป็นการบริหารโดยชมรมโฮมสเตย์สามเหลี่ยมทองคำ เพื่อสัมผัสวัฒนธรรมล้านนา (The Society of Lanna Cultural Golden Triangle Home Stay) ซึ่งกำหนดไว้ว่าจะมีการประชุมกันทุกเดือน

บัญญัติ 10 ประการในการจัดทำโฮมสเตย์ (Home Stay)

ในการจัดทำโฮมสเตย์นั้น ไม่ยุ่งยากอย่างที่คิด เพียงแต่มีความรอบรู้และทำความเข้าใจให้ดีและมีความรักและตั้งใจก็เพียงพอแล้ว เพราะเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจที่ได้รู้จักกับนักท่องเที่ยว ซึ่งส่วนใหญ่ก็เป็นคนที่มีความรู้ดี มีฐานะ มีความอยากรู้อยากเห็น และอยากเป็นมิตรไมตรีกับเจ้าของบ้านอยู่แล้วดังนั้นเพื่อให้เกิดความพึงพอใจ และเกิดความประทับใจและรอยยิ้มตลอดเวลา ตรงกับสุภาษิตไทยว่า “เวลาอยู่ให้เขาพอใจ เวลาจากไปให้เขาคิดถึง” จึงขอเสนอบัญญัติ 10 ประการในการดำเนินงานและบริหารโฮมสเตย์ ดังต่อไปนี้

1. บ้านพักมีความมั่นคงแข็งแรง อากาศถ่ายเทได้สะดวก มีเตียงนอนหรือที่นอน หรือเสื่อหมอน มุ้ง และอุปกรณ์ที่สะอาด
2. มีห้องอาบน้ำและสุขาที่สะอาด (โถส้วมต้องได้มาตรฐาน ชนิดนั่งแล้วราดน้ำ)
3. อาหารพื้นบ้านง่าย ๆ แต่ปรุงมาอย่างดี เช่น ควรใช้ผักที่สดในหมู่บ้าน เป็นต้น
4. ทิวทัศน์และธรรมชาติของชนบทที่สวยงาม เช่น มีภูเขา ป่าเขา สามเหลี่ยมทองคำ ลำน้ำโขงที่กว้าง-ไกล และชายแดน 3 ประเทศ เป็นต้น
5. ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น เล่าประวัติความเป็นมาของสามเหลี่ยมทองคำ วัฒนธรรมล้านนา ภาษาพื้นเมือง วัฒนธรรมการกิน ประเพณีแต่งงาน การแต่งกาย วิถีชีวิต จักสาน และผ้าพื้นเมือง เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เจ้าของบ้านสามารถอธิบายได้เป็นอย่างดี เพราะเป็นคนท้องถิ่น
6. กิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ เช่น เดินป่า ตกปลา ขี่จักรยาน พาไปชมวัดต่าง และถ่องเรือไปฝั่งลาว เป็นต้น
7. ร้านค้าทั่ว ๆ ไป และร้านจำหน่ายของที่ระลึก ซึ่งเป็นของพื้นบ้าน และมีร้านค้าเครื่องคืม - อาหารไว้บริการในชุมชนบ้าง
8. ความบันเทิงต่าง ๆ อาทิ เช่น การเดินรำ ดนตรีพื้นบ้าน เพลงพื้นบ้าน และการแสดงของพื้นบ้านและจัดขันโตก เป็นต้น ควรจัดเป็นครั้งคราวหรือในยามแดดร่มลมตก ก็ได้ (ถ้ามี)
9. ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว ควรบอกนักท่องเที่ยวให้ระวังทรัพย์สินที่มีค่า เดินท่องเที่ยวขอให้ระมัดระวัง อย่าประมาด อาจประสบอุบัติเหตุ หรือถูกสัตว์หรือแมลงกัดต่อยได้ ควรมียาประจำตัวไว้ด้วย ควรจดเบอร์มือถือหรือโทรศัพท์ไว้ด้วย ในกรณีฉุกเฉิน รวมทั้งการขึ้น-ลงบ้านก็ให้ระมัดระวังไว้ด้วย ซึ่งความปลอดภัยถือเป็นสิ่งที่ไม่ควรมองข้ามไป
10. ความเป็นมิตรและรอยยิ้มของเจ้าของบ้าน สิ่งนี้สำคัญมาก เพราะนักท่องเที่ยวเป็นคนต่างถิ่นที่ต้องการต้อนรับหรือควรเขียนว่ายินดีต้อนรับ (Welcome) ความมีมิตรไมตรี เอื้ออาทรช่วยเหลือ พูดภาษาพื้นเมืองให้ฟัง สอนการทำอาหาร และที่สำคัญที่สุดก็คือ รอยยิ้มจากใจเจ้าของบ้านให้สมกับสยามเมืองยิ้ม ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ชาวต่างประเทศที่มาเที่ยวเมืองไทย

เพราะชาวไทยอิมต้อนรับ พูคะ ไรก็อิมอย่างเดียวกัน จึงได้สมัญญาว่า สยามเมืองอิม ซึ่งเป็นเพชรน้ำหนึ่งของคนไทยทั่วไป

ระเบียบว่าด้วยการเข้าพักค้างคืนที่ชมรมโฮมสเตย์ฯ

เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับประโยชน์สูงสุดและมีความเข้าใจตรงกัน ชมรมโฮมสเตย์สามเหลี่ยมทองคำ จึงได้ร่วมกันวางระเบียบ กฎ กติกา และเงื่อนไขต่าง ๆ ไว้ดังนี้

1. ชมรมโฮมสเตย์ฯ นี้ได้เกิดขึ้นเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศที่มีความมุ่งหวังจะพักค้างคืนกับชาวชนบทเพื่อสัมผัสและศึกษาเรียนรู้วัฒนธรรมล้านนา รวมทั้งเพื่อพักผ่อนหย่อนใจด้วย

2. เป็นชมรมโฮมสเตย์ฯ ที่มุ่งเน้นการให้บริการที่ได้มาตรฐาน มีคุณภาพและประทับใจในเรื่อง

2.1 บ้านที่พัก

2.2 อาหารและโภชนาการ

2.3 ความปลอดภัย

2.4 ความเป็นกันเองของเจ้าของบ้าน

2.5 ด้านกิจกรรมพาท่องเที่ยว

2.6 ด้านสันทนการ เป็นต้นแก่คณะผู้มาเยือน

3. เป็นชมรมโฮมสเตย์ฯ ที่ไม่ยุ่งเกี่ยวกับการพนัน อบายมุข ผีน กัญชา ยาเสพติดและยาอื่น เป็นต้น รวมทั้งไม่ยุ่งเกี่ยวกับการเมืองด้วย

4. เป็นชมรมโฮมสเตย์ฯ ที่ให้ความรู้ และได้สัมผัสกับวัฒนธรรมล้านนา ที่แท้จริง เช่น ตามเหลี่ยมทองคำ มีประวัติความเป็นมาอย่างไร มีความสำคัญอย่างไร มีการสืบทอดต่อ ๆ กันมาอย่างไร มีจุดเด่น – จุดด้อยในแง่มุมต่าง ๆ อย่างไร มีเขตแดนกว้างขวางเพียงไร หรือวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ของไทยใหญ่ มีอะไรบ้างที่ควรแก่การศึกษาหาความรู้ เป็นต้น

5. นักท่องเที่ยวที่เข้ามาพักค้างคืน สามารถเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมล้านนา เช่น แกะสลักชิงหลว ร่วมทำอาหาร ทำสินค้า OTOP ของชุมชน เป็นต้น

6. นักท่องเที่ยวต้องแสดงบัตรประชาชนเข้าพักค้างคืนตามระเบียบที่ทางราชการกำหนดไว้

7. นักท่องเที่ยวที่เข้าพักค้างคืนที่ชมรมโฮมสเตย์ฯ จะได้รับการจัดพาท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญและน่าสนใจในบริเวณสามเหลี่ยมทองคำและบริเวณรอบนอก ในอัตราพิเศษ และได้รับการบริการตามที่กำหนดไว้ว่าเป็นกันเอง

8. นักท่องเที่ยวที่จะเข้าพักค้างคืน ขอให้ติดต่อที่สำนักงานชมรมโฮมสเตย์สามเหลี่ยมทองคำ หรือติดต่อของล่วงหน้าทางมือถือก็ได้หรือทาง website ของ ททท. จังหวัดเชียงราย ก็ได้

9. นักท่องเที่ยวที่มาเป็นคณะตั้งแต่ 10 คนขึ้นไป ทางชมรมโฮมสเตย์ฯ จะจัดพิธีต้อนรับด้วยขันโตกดินเนอร์ วัฒนธรรมล้านนา พื้นบ้านที่น่าสนใจ เช่น นกยูงลำแพน หรือเดินสิงโตสีขาวนวล เป็นต้น

10. นักท่องเที่ยว จะเข้าพักตามบ้านแต่ละหลังที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เพื่อให้เจ้าของบ้านได้ต้อนรับท่านด้วยความอบอุ่นตามระบบและหลักเกณฑ์ตั้งแต่บ้านแรกจนถึงบ้านสุดท้าย แล้วเวียนกลับมาใหม่ เป็นต้น

11. เมื่อท่านพักค้างคืนแล้ว ขอความกรุณากรอกแบบประเมินผลความพึงพอใจด้วย เพื่อจะได้นำข้อมูลมาแก้ไข และพัฒนาชมรม โฮมสเตย์สามเหลี่ยมทองคำ นี้ให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

12. นักท่องเที่ยวมีข้อเสนอแนะหรือความคิดเห็นอื่น ๆ ก็สามารถแจ้งให้เจ้าของบ้านที่ท่านพักหรือที่ประธานชมรมโฮมสเตย์ฯ ก็ได้

กิจกรรมทัวร์ของแต่ละวัน (ท่านเลือกได้ตามที่ต้องการ)

โฮมสเตย์สามเหลี่ยมทองคำ

โปรแกรมท่องเที่ยว (เต็มวัน)

นั่งเรือ-หมู่บ้านทอผ้า-ศูนย์แกะสลัก

- นมัสการวัดพระธาตุภูเจ้า 1300 ปี (ชมทิวทัศน์สามเหลี่ยมทองคำ)
- พิพิธภัณฑ์ฝิ่น
- นั่งเรือชมทัศนียภาพ 3 ประเทศ ไทย-ลาว-พม่า และเที่ยวเกาะดอนขาว (ตลาดสินค้าปลอดภาษี)
- ชมหมู่บ้านทอผ้า (ผ้าฝ้าย) ที่หมู่บ้านวังลาว (ไทยลื้อ)
- ชมการแกะสลักไม้สัก และศูนย์รวมวัฒนธรรมล้านนา
- การผลิตมันแกวเขียว (ทำจากมันสำปะหลัง) จากชาวเขา

เชียงแสน-ชาวเขานั่งเกวียน

- นมัสการวัดพระธาตุผาเงา
- วัดผ้าขาวป้าน
- พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเชียงแสน
- นมัสการวัดพระธาตุจอมกิตติ

- นั่งเกวียนชมธรรมชาติตามทุ่งนา
- เที่ยวหมู่บ้านชาวเขาเผ่าอาข่า

เดินป่า

- ออกเดินทางเวลา 08.30 น. ชมทัศนียภาพของ 3 ประเทศ ไทย-ลาว-พม่า ชมพืชชนิดต่าง ๆ, ไม้ดอก ไม้ผล นานาชนิด ตามห้วยน้ำเย็น รับประทานอาหารกลางวัน ในป่า ที่รายล้อมไปด้วยต้นไม้ขนาดใหญ่หลังจากนั้นเดินทางกลับที่พัก

กรุณาจองล่วงหน้าที่

นายอารีย์ ปัญญา โทร. 081-765-3735 (E-mail : aptour1@hotmail.com)

นางอำพร ปัญญา โทร. 085-030-7736 (E-mail : orchidbar@thaimail.com)

Office ตั้งอยู่ที่ 147 หมู่ที่ 1 บ้านสบรวก ต.เวียง อ.เชียงแสน จ.เชียงราย 57160

แหล่งท่องเที่ยวของอำเภอเชียงแสน

จากการสำรวจ พบว่า ที่อำเภอเชียงแสน มีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นประเภทรธรรมชาติ ที่เด่น ๆ เช่น สามเหลี่ยมทองคำ เป็นดินแดนสามเหลี่ยมที่มีชายแดนของสามประเทศ คือ ไทย เมียนมาร์ และลาว มาบรรจบกัน และมีจุดชมทิวทัศน์สามประเทศที่สวยงาม ส่วนประเภทประวัติศาสตร์ที่เด่น ๆ เช่น วัดพระธาตุดงกมกิตติ เป็นพระธาตุที่เก่าแก่อยู่บนเขาสูงสง่า สำหรับประเภทศิลปวัฒนธรรมที่เด่น ๆ เช่น งานประเพณีมหาสงกรานต์เมืองเชียงแสน เป็นงานประเพณีอันเก่าแก่ มีการประกวดนางสงกรานต์และการแสดงแสงสีด้วย และหอพิพิธภัณฑ์อุทยานสามเหลี่ยมทองคำ (หอฝิ่น) เป็นแหล่งเรียนรู้ รวบรวมประวัติศาสตร์ และเป็นอาคารที่อยู่ได้ดูโมงก์ภูเขา ซึ่งเป็นการสร้างเพื่อเทิดพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าสุรพัฒน์แห่งล้านนา เชียงแสนมีทั้งหมด 16 แห่ง ปรากฏรายละเอียด พร้อมแผนที่การท่องเที่ยว ดังต่อไปนี้

ลำดับที่	ชื่อแหล่งท่องเที่ยว	ระยะทาง (กม.)	ที่ตั้ง	ลักษณะทั่วไป
ประเภทรธรรมชาติ				
1	สามเหลี่ยมทองคำ	72	หมู่ที่ 1 บ้านสบรวก ตำบลเวียง	ดินแดนสามเหลี่ยม, ทิวทัศน์สามประเทศ

ลำดับ ที่	ชื่อแหล่งท่องเที่ยว	ระยะทาง (กม.)	ที่ตั้ง	ลักษณะทั่วไป
2	ทะเลสาบเชียงแสน	61	หมู่ที่ 3 บ้านคอยจัน ตำบลโยนก	แหล่งที่อยู่ของนกเป็ดน้ำ, สถานที่พักผ่อนหย่อนใจทาง ธรรมชาติ
3	น้ำตกผาลาด	72	หมู่ที่ 5 บ้านแซว ตำบลบ้านแซว	เป็นน้ำตกที่สวยงามน้ำไหล ตลอดปี, ป่าไม้สมบูรณ์
4	หนองบัวหลวงและหนอง บัวตอง	57	หมู่ที่ 9 บ้านหลวงบัวหลวง ตำบลป่าสัก	สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ สวยงาม
ประเภทประวัติศาสตร์ โบราณสถานและศาสนสถาน				
5	วัดป่าสัก	62	หมู่ที่ 2 ตำบลเวียง	สถานที่ โบราณอันเก่าแก่, เป็นแหล่งศึกษาหาความรู้
6	วัดพระธาตุจอมกิตติ	63	หมู่ที่ 6 บ้านจอมกิตติ ตำบลเวียง	พระธาตุเก่าแก่, เป็นพระธาตุ อยู่บนเขาสูง (1 ใน 5 ของ ประเทศ) สร้างเมื่อ 1,300 ปี มาแล้ว
7	วัดพระธาตุศรีหลวง	62	หมู่ที่ 3 ตำบลเวียง	เป็นเจดีย์ทรงหน้าเหลี่ยม ขนาดใหญ่
8	พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เชียงแสน	62	หมู่ที่ 2 ตำบลเวียง	แหล่งรวบรวมวัตถุโบราณ ต่าง ๆ
9	วัดพระธาตุผาเงา	69	หมู่ที่ 5 บ้านสบคำ ตำบลเวียง	เป็นพระพุทธรูปที่ขุดพบเป็น พระพุทธรูปที่เก่าแก่
10	วัดพระธาตุคอกยงเข้า(ปู่เข้า)	72	หมู่ที่ 1 ตำบลเวียง	เป็นพระธาตุที่อยู่บนเนินเขา บริเวณสามเหลี่ยมทองคำ
11	หอพิพิธภัณฑสถาน สามเหลี่ยมทองคำ (หอผี)	72	หมู่ที่ 1 ตำบลเวียง	รวบรวมประวัติพื้นและความ เป็นมาอาคารที่อยู่ใต้อุโมงค์ ภูเขา

ลำดับ ที่	ชื่อแหล่งท่องเที่ยว	ระยะทาง (กม.)	ที่ตั้ง	ลักษณะทั่วไป
12	วัดพระเจ้าล้านทอง	62	หมู่ที่ 3 ตำบลเวียง	สถานที่โบราณอันเก่าแก่
13	วัดสังฆาแก้วคอนตัน	63	ตำบลเวียง	สถานที่โบราณอันเก่าแก่
14	พิพิธภัณฑน์บ้านฝั้น		หมู่ที่ 1 บ้านสบรวก ตำบลเวียง	รวบรวมประวัติฝั้น
15	วัดเจดีย์เจ็ดยอด	70	หมู่ที่ 5 ตำบลเวียง	เป็นพระธาตุที่อยู่บนภูเขา มี ทิวทัศน์สวยงาม อยู่บริเวณ แม่น้ำโขง มองเห็นประเทศ ลาว
ประเภทศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี กิจกรรมหัตถกรรม วิถีชีวิตชาวเขา งานเทศกาล และสวนสนุก เป็นต้น มีดังนี้				
16	งานประเพณีมหาสงกรานต์ เมืองเชียงแสน	63	หมู่ที่ 2 ตำบลเวียง	ประเพณีอันเก่าแก่มีการ ประกวดนางสงกรานต์ การ แสดงแสงสี
17	งานประเพณีลอยกระทง เชียงแสน	63	หมู่ที่ 2 ตำบลเวียง	ประเพณีอันเก่าแก่มีการ ประกวดนางนพมาศ การ แสดงแสงสี
18	งานประเพณีชาวเขаб้าน คอยสะ โงะ	70	หมู่ที่ 7 ตำบลศรีดอนมูล	วิถีชีวิตและประเพณีของ ชาวเขา เป็นหมู่บ้านที่อยู่บน เขาธรรมชาติสวยงาม
19	แหล่งโบราณสถานและ โบราณวัตถุ	62	หมู่ที่ 2, 3 ตำบลเวียง	วัดเก่าแก่มากบริเวณ ในกำแพงเมืองเชียงแสน
20	วิถีชีวิตริมฝั่งน้ำโขงตลอด แนว	65	หมู่ที่ 2, 3, 8, 9 ตำบลเวียง	เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ทางธรรมชาติ และศึกษาวิถี ชีวิตสองฝั่งโขง
21	ค่าน้ำท่าเชียงแสน	63	หมู่ที่ 2 ตำบลเวียง	แหล่งจำหน่ายสินค้าจาก ประเทศเพื่อนบ้าน

ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ

ที่บริเวณสามเหลี่ยมทองคำ มีข้อมูลที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญและน่าสนใจควรแก่การศึกษาหาความรู้ และเข้าไปสัมผัสหรือพักผ่อนหย่อนใจ โดยจำแนกเป็น 3 ประเภทดังนี้

1. ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ ได้แก่

1.1 บริเวณสามเหลี่ยมทองคำ (Golden Triangle)

1.2 ทิวทัศน์/ภูมิทัศน์ของ 3 ประเทศคือ ไทย ลาว และเมียนมาร์ ตามลำน้ำโขงสุด
สายตา

1.3 เกาะต่าง ๆ ตามลำน้ำโขง เช่น เกาะดอนขาว เป็นต้น

1.4 ภูมิประเทศและภูมิทัศน์รวมทั้งทุ่งนา สวน และสัตว์ต่าง ๆ

1.5 ป่าและภูเขา รวมทั้งห้วยน้ำเค็ม เป็นต้น เป็นภูเขาที่ยังอุดมสมบูรณ์ มีพันธุ์ไม้
นานาชนิด และนกนานาพันธุ์รวมทั้งสมุนไพรอีกมากมายด้วย

2. ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถานและศาสนสถาน

2.1 โบราณสถานและโบราณวัตถุ และเจดีย์ที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุของ
พระพุทธเจ้า ที่วัดพระธาตุภูเข้า(ปูเข้า)

2.2 พระองค์ใหญ่ประดิษฐานอยู่บนเรือขนาดใหญ่บริเวณสามเหลี่ยมทองคำ
รวมทั้งมีรูปช้างขนาดใหญ่อยู่บริเวณนั้นด้วย

2.3 วัดป่าสัก มีโบราณสถานอันเก่าแก่ของตำบลเวียง บริเวณสามเหลี่ยมทองคำ
ซึ่งถือว่าเป็นแหล่งศึกษาทางความรู้

2.4 วัดมหาธาตุจอมกิติ เป็นพระธาตุเก่าแก่ที่ตั้งอยู่บนภูเขา

2.5 วัดสบรวก มีที่เก็บคัมภีร์ ไบลานทางพระพุทธศาสนาที่เก่าแก่มากเป็นศูนย์
เรียนรู้ของชาวบ้านและผู้สนใจทั่วไป

2.6 วัดสามมุมเมือง เป็นวัดเก่าแก่มาประมาณ 700 ปี

3. ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ

3.1 วัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตของไทยใหญ่ ซึ่งมีทั้งขนาด 8 เผ่าพันธุ์ และ
ไทยลื้อด้วย

3.2 งานประเพณีมหาสงกรานต์ มีการประกวดนางสงกรานต์และการแสดงแสง
สีด้วย

3.3 งานประเพณีลอยกระทง เป็นประเพณีอันเก่าแก่มีการประกวดนางนพมาศ
และการแสดงแสงสี

3.4 งานประเพณีของชาวเขาเผ่าต่าง ๆ บริเวณสามเหลี่ยมทองคำและบริเวณ
ใกล้เคียง

- 3.5 วิธีชีวิตริมฝั่งโขง บริเวณสามเหลี่ยมทองคำ
- 3.6 หมู่บ้านทอผ้า (ผ้าฝ้าย)
- 3.7 ชมการแกะสลักไม้สัก
- 3.8 วัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง คือซึ่งหลวง เป็นการแกะสลักวัฒนธรรมตั้งแต่ประเทศ
ธิเบต จนถึงเวียดนาม ที่น้ำโขงลงทะเล
- 3.9 การผลิตมันแกว (ทำจากมันสำปะหลัง) ของชาวบ้านที่รวมตัวตั้งเป็นกลุ่ม
แม่บ้าน
- 3.10 การผลิตน้ำพริก โดยกลุ่มแม่บ้าน หมู่ 1 ตำบลเวียง ซึ่งได้พัฒนาเป็น OTOP
แล้ว
- 3.11 ประเพณีขอฝนของชาวพื้นเมือง
- 3.12 ประเพณีแข่งเรือ บริเวณลำน้ำโขง สามเหลี่ยมทองคำจนถึงหน้าที่ว่าการ
อำเภอเชียงแสน
- 3.13 ประเพณีขันโตกของชุมชน
- 3.14 วัฒนธรรมล้านนา คือ นกยูงดำแพน (พ็อนนางนก) มีเพศผู้และเพศเมีย ซึ่ง
มีสีเขียวและมีชมพู
- 3.15 ประเพณีเดินสิงโตสีขาวนวล (รำสิงโต) ซึ่งมีที่นี้แห่งเดียวเป็นการใช้คน
หนุ่ม 2 คน หัวสิงโตอดไม่ได้เวลานักท่องเที่ยววางเงิน 100 บาท สิงโตคายไม่ค้อยได้ต้องใช้
เวลานานพอสมควร
- 3.16 การแสดงมโหรี และดนตรีพื้นบ้าน ที่มีไว้ในจัดงานหรือในพิธีต่าง ๆ ที่
สำคัญ
- 3.17 วัฒนธรรมการแต่งกายของชาวเขาเผ่าต่าง ๆ
- 3.18 วัฒนธรรมการพูด เป็นการใช้ภาษาท้องถิ่นที่ยังคงความเป็นเอกลักษณ์อยู่
และภาษาที่ใช้ก็ยังปรากฏตามวัดต่าง ๆ และบ้านเรือน ของชาวบ้านอยู่มาก
- 3.19 ภาษาพื้นบ้านที่เก่าแก่มาก มีเขียนไว้ในใบลาน ซึ่งอยู่ที่วัดหมู่ 1 ต. เวียง
เป็นแหล่งเรียนรู้
- 3.20 ประเพณีก่อผิงไฟในฤดูหนาว ในหมู่บ้านเกือบทุกหลังคาเรือน มีการก่อไป
ผิงในตอนกลางคืน และตอนเช้า โดยมีพ่อ – แม่ – ปู่ – ย่า – ตา – ยาย – ลูก – หลานและสมาชิกใน
ครอบครัว มานั่งผิงไฟล้อมรอบกองไฟ
- 3.21 ประเพณีแต่งงาน
- 3.22 ประเพณีขึ้นบ้านใหม่
- 3.23 ประเพณีเผาศพ

3.24 ประเพณีวันสำคัญต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนา โดยมีท่านเจ้าอาวาสให้พร เป็นภาษาพื้นเมือง

3.25 สถาปัตยกรรมล้านนามีอยู่มากมาย โดยเฉพาะตามวัดต่าง ๆ ยังคงเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญโดดเด่นและเป็นจุดขายได้เป็นอย่างดี

3.26 สินค้าพื้นเมือง ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมาก ทั้งที่มีการขายตามบริเวณสามเหลี่ยมทองคำและที่ชาวบ้านและชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ได้แต่งกายกันแต่ละวัน

3.27 ประเพณีบายศรีสู่ขวัญ ซึ่งเป็นสิ่งที่จะสร้างความเป็นมงคลและมีสิริแก่ผู้ที่ได้รับการบายศรีสู่ขวัญได้เป็นอย่างดี

3.28 การประกอบอาชีพทางการเกษตร เช่นการทำนา ทำไร่ ทำสวน ปลูกผัก และปศุสัตว์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นการดำรงชีวิตประจำวันของชาวชนบทบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ

3.29 ประเพณีการช่วยเหลือกันและกัน ซึ่งเป็นวิธีที่ชาวบ้านได้ออกมาช่วยเหลือกันภายในหมู่บ้าน โดยไม่ต้องร้องขอ เช่นพิธีแต่งงาน บวชนาค และการทำบุญ เป็นต้น

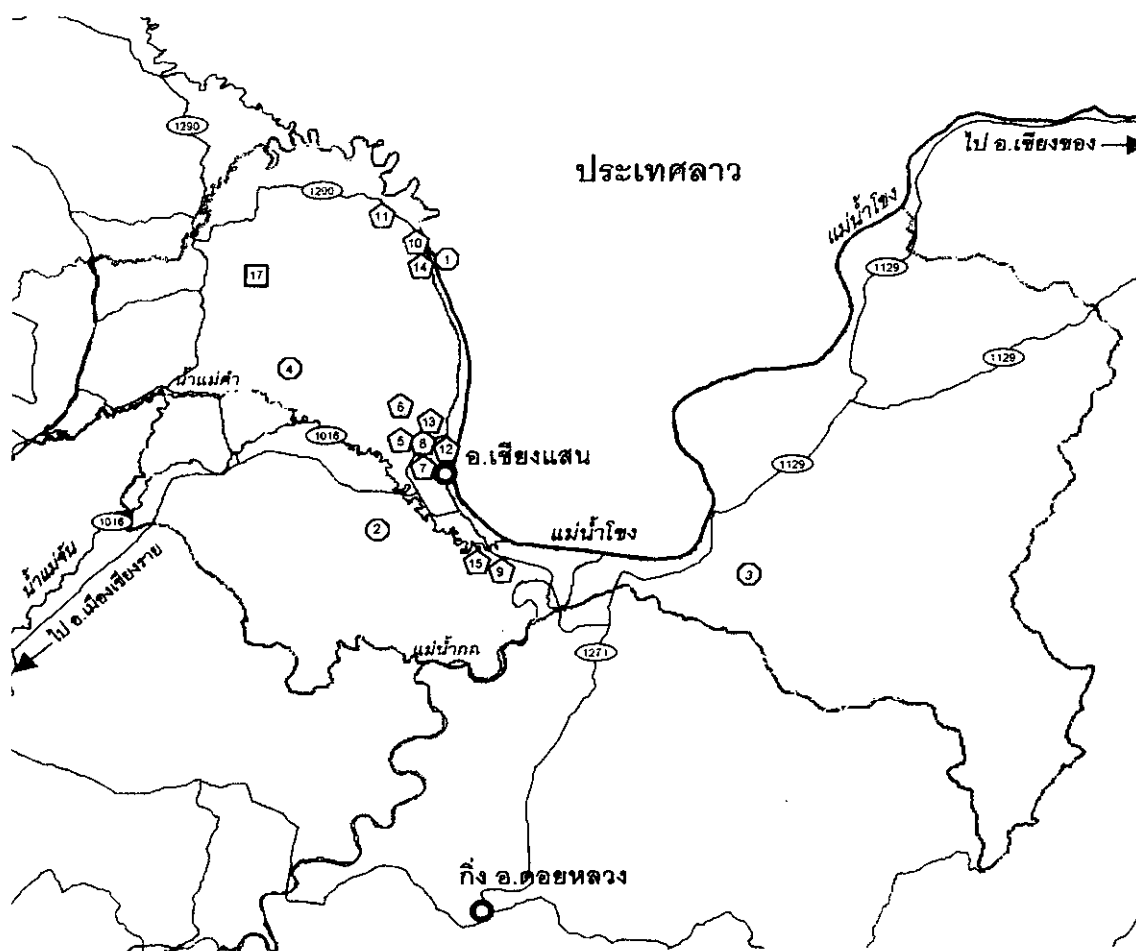
3.30 วัฒนธรรมการสร้างที่อยู่อาศัย ชาวบ้านยังมีการใช้ศิลปะและวัฒนธรรมที่บ่งบอกถึงวัฒนธรรมล้านนาอยู่ซึ่งสามารถมองเห็นได้ในชุมชน

3.31 วัฒนธรรมด้านสุขภาพ และความเชื่อต่าง ๆ ยังมีปรากฏอยู่ เช่นมีการนวดแบบพื้นบ้าน หรือการเหยียบขาตัวและหลัง โดยเด็ก ๆ เป็นผู้เหยียบให้ปู่ – ย่า – ตา – ยาย

3.32 มีการรักษาและความเชื่อตามลัทธิประเพณีต่าง ๆ รวมทั้งยังใช้ภูมิปัญญาในท้องถิ่นทั้งในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพและประเพณีต่าง ๆ เป็นต้น

3.33 ประเพณีสังเอย ซึ่งเป็นประเพณีของชาวพื้นเมือง โดยมีการจัดทำตามฤดูกาลเท่านั้น และทำในช่วงเดือนพฤษภาคม – กรกฎาคม ของทุก ๆ ปี

แผนที่แหล่งท่องเที่ยวสำคัญของอำเภอเชียงแสน

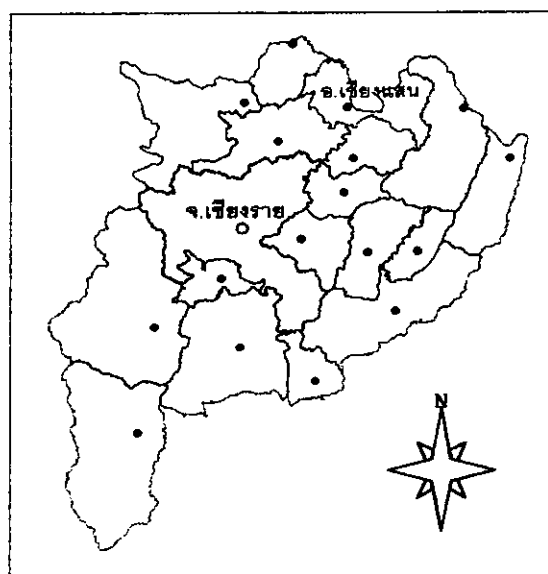
สัญลักษณ์

- ที่ตั้งจังหวัด
- ที่ตั้งอำเภอ
- ◡ ขอบเขตอำเภอ
- ทางหลวงแผ่นดิน (หมายเลข 1)
- ทางหลวงจังหวัด (สายหลัก)
- ทางหลวงจังหวัด (สายรอง)
- ทางหลวงท้องถิ่น (ลูกรัง)
- แม่น้ำโขง
- แม่น้ำสายหลัก
- แม่น้ำสายรอง

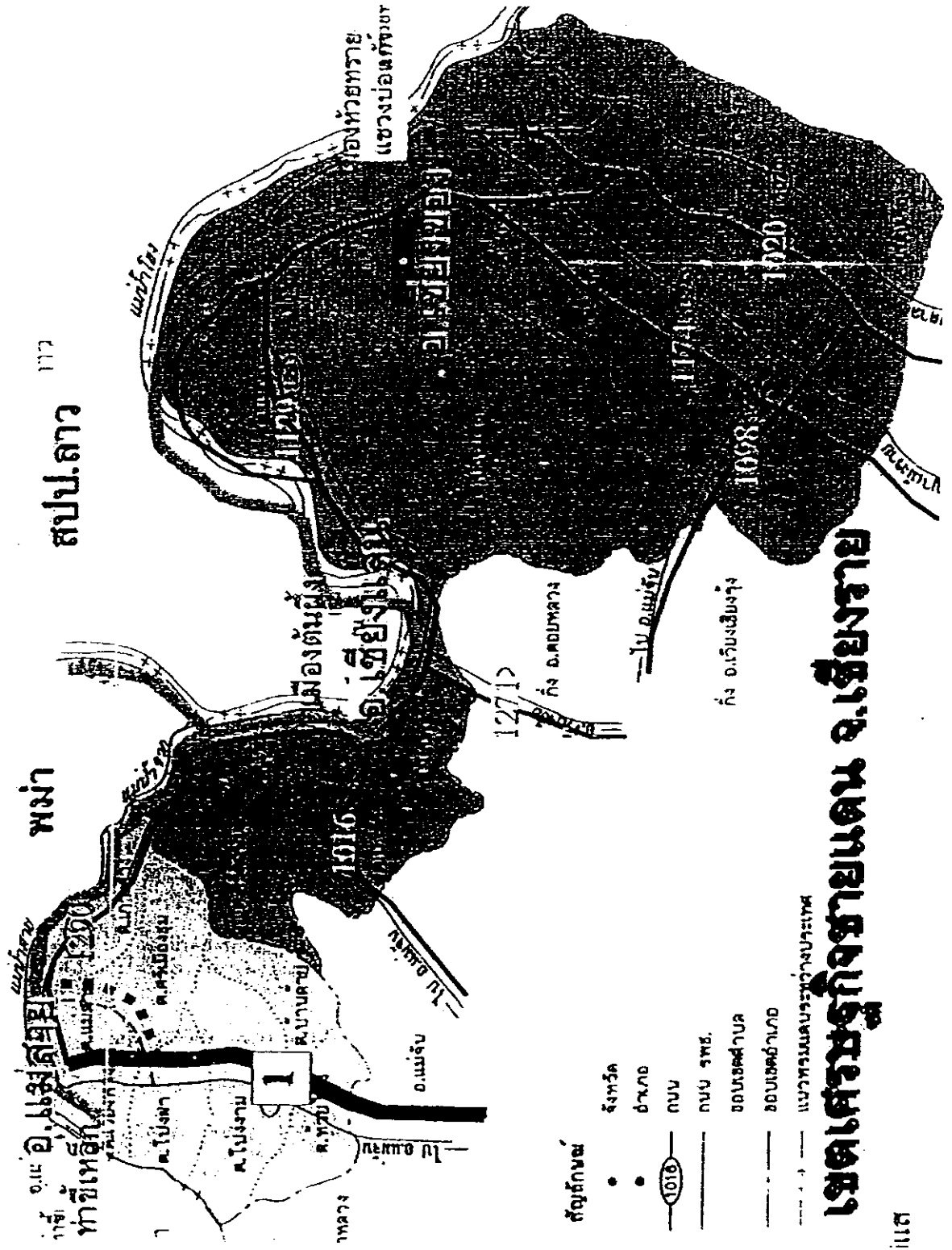
ประเภทแหล่งท่องเที่ยว

- ธรรมชาติ
- ◡ โบราณสถาน / ประวัติศาสตร์
- ประเพณี / วัฒนธรรม

ดัชนีแผนที่จังหวัดเชียงราย

เขตเศรษฐกิจชายแดน จังหวัดเชียงราย

สปป.ลาว 117

พม่า

อ.แม่จัน อ.แม่สาย อ.เชียงม่วน อ.เวียงสา อ.เชียงคำ อ.เชียงดาว อ.ฝาง อ.ป่าซาง อ.บ้านดง อ.บ้านฝาง อ.บ้านดง อ.บ้านฝาง อ.บ้านดง

เมืองต้นฝาง

เชียงใหม่ของ

กึ่ง อ.เวียงเชียงรุ้ง

กึ่ง อ.จอมพลว

ไป อ.แม่จัน

1

โครงการฝึกอบรม หลักสูตร ความรู้เกี่ยวกับ โฮมสเตย์ (Home Stay)

จัดโดย

.....
ณ ห้องประชุม ตำบล อำเภอ..... จังหวัด.....

วันที่

(2 วันทำการ) (พาไปดูงาน 2 วัน)

1. หลักการและเหตุผล

การท่องเที่ยวในรูปแบบโฮมสเตย์ (Home Stay) กำลังได้รับความนิยมกันอย่างแพร่หลาย โดยเจ้าของบ้านอาจไม่ต้องลงทุนอะไรเลย เพียงแค่จัดสรรบ้านบางส่วนให้เป็นที่พักค้างคืนให้กับนักท่องเที่ยว เท่าที่ตนเองพอใจ และนักท่องเที่ยวประเภทนี้ ก็อยากเข้ามาพักและสัมผัสกับวิถีชีวิต และอยากเรียนรู้ขนบธรรมเนียม ประเพณีและธรรมชาติของท้องถิ่น ซึ่งเจ้าของบ้านก็จะมีโอกาสได้รู้จักและพูดคุยกับนักท่องเที่ยว ซึ่งย่อมจะเป็นประโยชน์ต่อไปในอนาคตด้วย แต่ที่สามเหลี่ยมทองคำ มีวัฒนธรรมล้านนาที่มีชื่อของไทย แต่ยังมีได้มีการจัดโฮมสเตย์ (Home Stay) กันอย่างแท้จริง ทำให้พลาดโอกาสทองของชุมชนแห่งนี้

ด้วยเหตุนี้ คณะผู้วิจัยจึงได้จัดทำโครงการฝึกอบรมนี้ขึ้น เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ ได้มีความรู้และผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการจัดทำ โฮมสเตย์ (Home Stay) ในการที่จะอนุรักษ์วัฒนธรรมอันเป็นมรดกที่ล้ำค่าให้มั่งคงตลอดไป

2. วัตถุประสงค์ของโครงการฝึกอบรมฯ

เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม

- 2.1 มีความรู้และความเข้าใจในการจัด โฮมสเตย์ (Home Stay) ได้อย่างถูกต้อง
- 2.2 สามารถลงมือจัดทำโฮมสเตย์ (Home Stay) ให้ได้อย่างเหมาะสมกับสภาพของพื้นที่ และสิ่งแวดล้อม
- 2.3 ให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการอนุรักษ์วัฒนธรรมล้านนาเพื่อความมั่นคงในท้องถิ่นและสามเหลี่ยมทองคำนี้สืบไป
- 2.4 ให้เกิดความสำนึกในความเป็นคนไทยที่ดีต่อไป
- 2.5 เป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับโฮมสเตย์ (Home Stay) ระหว่างกันและกัน
- 2.6 พาไปศึกษาดูงานการบริหาร โฮมสเตย์ที่ได้รับรางวัลเพื่อนำมาเป็นต้นแบบ

3. คุณสมบัติของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

- 3.1 เป็นประชาชนที่มีบ้านตั้งอยู่ที่ ตำบล..... อำเภอ..... จังหวัด.....
- 3.2 ยินดีเข้าร่วมโครงการ โฮมสเตย์ (Home Stay) ด้วยความสมัครใจ

4. จำนวนที่รับเข้ารับการฝึกอบรม

รับผู้ที่จะเข้าร่วมโครงการฯ จำนวน 15 คน

5. ขอบเขตและเนื้อหาของการอบรม

- 5.1 ประวัติความเป็นมาของ โฮมสเตย์ (Home Stay)
- 5.2 ความหมายของโฮมสเตย์ (Home Stay)
- 5.3 ลักษณะของ โฮมสเตย์ (Home Stay)
- 5.3.1 นำบ้านของตนมาจัดสรรให้เป็นที่พักค้างคืนสำหรับนักท่องเที่ยวในลักษณะสัมผัสวัฒนธรรมชนบท
- 5.3.2 การจัดโฮมสเตย์ (Home Stay) เป็นเพียงรายได้เสริม มิใช่รายได้หลัก
- 5.4 บัญญัติ 10 ประการในการจัด โฮมสเตย์ (Home Stay)
- 5.5 ค่าธรรมเนียมและค่าบริการต่างๆ ที่นักท่องเที่ยวต้องทราบ
- 5.6 ลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชน
- 5.7 วิธีการอนุรักษ์วัฒนธรรมล้านนา
- 5.8 การสร้างจิตสำนึกของประชาชน
- 5.9 หัวข้ออื่น ๆ เช่น การประชาสัมพันธ์

6. เทคนิคและวิธีการฝึกอบรม

- 6.1 บรรยาย
- 6.2 อภิปราย
- 6.3 ตอบข้อซักถาม
- 6.4 กรณีตัวอย่าง
- 6.5 ภาคปฏิบัติ แบ่งกลุ่ม ประชุม

7. สถานที่ฝึกอบรม

ห้องประชุม / ศาลาอเนกประสงค์ / โรงเรียน / ศาลาวัด ตำบล..... อำเภอ.....
จังหวัด..... โทร.....

8. ระยะเวลาของการฝึกอบรม

8.1 ใช้เวลาอบรม 2 วัน คือวันที่ ระหว่างเวลา 08.30-17.30 น. ของทั้ง 2 วัน

8.2 ใช้เวลา 2 วัน 1 คืน เพื่อพาชาวบ้านที่จะเข้าร่วม โครงการ โฮมสเตย์ไปศึกษาและดูงานที่.....โดยพักค้างคืนที่นี่เพื่อดูการจัด โฮมสเตย์ของเขาด้วย

9. หน่วยงานที่รับผิดชอบ

คณะผู้วิจัยของ โครงการวิจัยย่อยที่ 4 ภายใต้แผนงานวิจัย ของมหาวิทยาลัยรามคำแหง

ถ. รามคำแหง หัวหมาก บางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240 มือถือ 081-927-4702

10. การมอบประกาศนียบัตร

จะมอบประกาศนียบัตร แก่ผู้ที่เข้ารับการฝึกอบรมฯ ตามเวลาและกำหนดการที่วางไว้และที่เข้าโครงการ โฮมสเตย์ในโอกาสต่อไป

11. งบประมาณค่าใช้จ่าย

คณะผู้วิจัยของ โครงการวิจัยย่อยที่ 4 เป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรม เช่น ค่าเอกสาร ค่าเครื่องดื่ม ค่าตอบแทนวิทยากร และค่าบริหารอื่น ๆ

12. คณะวิทยากรและคณะผู้วิจัย

12.1 อาจารย์วิลาวัลย์ วรรณวิจิตร ตำแหน่ง พัฒนาการอำเภอเชียงแสน

12.2 อาจารย์มิตติ ยาประสิทธิ์ ตำแหน่ง อาจารย์โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 15

12.3 อาจารย์ธเนศ ต่วนชะเอม

12.4 อาจารย์ขวัญฤดี พงศ์สุชาติ

12.5 อาจารย์สุทัศน์ โปธิกัน

12.6 อาจารย์สุชาดา นาคฤทธิ์

13. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

13.1 ผู้เข้ารับการฝึกอบรมฯ จะได้รับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบ Home Stay ได้อย่างถูกต้อง ตามหลักวิชาการ

13.2 จะได้รับการคัดเลือกให้เข้าร่วม โครงการ Home Stay และสามารถจัดบ้านของตน ให้เป็น Home Stay ที่สัมผัสกับวัฒนธรรมท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี

13.3 ผู้เข้ารับการฝึกอบรมฯ ย่อมเป็นเครือข่ายของกันและกันในเรื่องเกี่ยวกับ Home Stay

- 13.4 ท่านที่เข้ารับการฝึกอบรมฯ ได้ชื่อว่ามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และสืบสาน วัฒนธรรมล้านนาอันเป็นมรดกที่ล้ำค่าของพวกเราไว้
- 13.5 จะช่วยให้บริเวณสามเหลี่ยมทองคำหรือ ด.เวียง มี Home Stay ที่ได้มาตรฐานและมี คุณภาพ ราคายุติธรรม ไว้บริการนักท่องเที่ยวประเภทนี้ เช่นเดียวกับที่จังหวัดอื่น ๆ เขามีกัน
- 13.6 เป็นการช่วยประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวและสัมผัสกับวัฒนธรรมล้านนา ไว้ เพื่อให้เกิดความมั่นคงทางวัฒนธรรมสืบไป
- 13.7 ช่วยให้ประชาชนมีจิตสำนึกและภาคภูมิใจในวัฒนธรรมล้านนาอันเป็นมรดกตก ทอดมาจากบรรพบุรุษ
- 13.8 ช่วยให้ผู้เข้าอบรมนำความรู้ไปขยายผลให้กับลูกหลานและเยาวชนในครอบครัว ของตนและในชุมชนให้มีจิตสำนึกรักวัฒนธรรมและความเป็นไทยตลอดไป

14. การจัดโฮมสเตย์ (Home Stay) ที่บ้านต้นแบบ

หลังจากได้เข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรฯ นี้แล้ว ก็ต้องมีการลงมือจัดบ้านที่ยินดีเข้าร่วม โครงการให้เป็นบ้านตัวอย่าง เช่น

- จัดบ้านห้องหนึ่ง หรือมุมหนึ่งให้เป็นที่นอนพักค้างคืน
- จัดเตรียมหมอน เสื่อ ผ้าห่ม ที่สะอาด
- จัดทำความสะอาด ห้องอาบน้ำ ห้องสุขา ห้องครัว ห้องนั่งเล่น และอื่น ๆ
- เตรียมการด้านอื่น ๆ

15. การวางแผนตั้งกฎ กติกา และค่าบริการ

เจ้าของบ้าน และคณะผู้วิจัยและผู้เกี่ยวข้องร่วมกันตั้งกฎ กติกา ระเบียบปฏิบัติ ค่าบริการ และแผนการประชาสัมพันธ์ เพื่อใช้ในการเชิญชวนนักท่องเที่ยวมาพักที่บ้านนี้ต่อไป

16. การจัดโครงการพาไปศึกษาดูงาน

หลังจากได้เข้ารับการฝึกอบรมฯ หลักสูตรนี้ และมีการประชุมปรึกษากันอย่าง เป็นกันเองแล้ว คณะผู้วิจัยก็จัดทำโครงการพาไปศึกษาดูงานการบริหารโฮมสเตย์ที่ได้มาตรฐาน และได้รับรางวัลที่ ตำบล..... อำเภอ.....จังหวัด..... เป็นเวลา 2 วัน 1 คืน เพื่อจะได้ศึกษาและสัมผัสรวมทั้งได้ประสบการณ์และสังเกตการณ์ทั้งกลางวันและกลางคืน ด้วยเพื่อจะได้ นำแบบอย่างที่ดีมาใช้เป็นแบบอย่างของพวกเราต่อไป

17. เงื่อนไขของการเข้าโครงการ Home Stay

มีการประชุมเป็นประจำทุกวันที่ 15 ของแต่ละเดือนเพื่อปรึกษาหารือและช่วยกันหาทางแก้ไขและประสานสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

2. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องนี้ มีข้อค้นพบ (Fact Findings) ที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อการนำไปกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และการพัฒนาบริเวณสามเหลี่ยมทองคำได้เป็นอย่างดี คณะผู้วิจัยจึงนำมาอภิปรายเฉพาะที่สำคัญ ๆ โดยอาศัยแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งตามหลักตรรกวิทยาไว้ดังต่อไปนี้

2.1 ผลการวิจัยพบว่า ที่บริเวณสามเหลี่ยมทองคำ และรอบนอกมีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมด้านนาที่ทรงคุณค่าและอาจไม่หาได้ในแหล่งอื่น ๆ เช่น จุดชมวิวิทิวทัศน์บริเวณสามเหลี่ยมทองคำที่มีลำน้ำโขงยาวสุดสายคอรอยู่ระหว่างเขตแดน 3 ประเทศ คือ ไทย เมียนมาร์ และลาว มีเกาะแก่งอยู่ตรงกลาง มีพระองค์ใหญ่ประดิษฐานบนเรือขนาดใหญ่ มีช้างคู่ประกอบดงที่ตระการตา มีชิงหลวง คือ ชุมศิลป์กลุ่มน้ำโขง ตั้งแต่ชิเบคร จีน พม่า ลาว ไทย เขมรลงไปถึงเวียดนามที่อลังการและมีแห่งเดียวที่สามเหลี่ยมทองคำ มีหอฝั้นและบ้านฝั้นที่รวบรวมประวัติฝั้นและสงครามฝั้นอันลือชื่อของโลก เป็นอาคารที่สร้างอยู่ในอุโมงค์ใต้ภูเขา มีวัดที่ทรงสถาปัตยกรรมล้านนาและทรงคุณค่าทางวัฒนธรรมที่เคยเจริญรุ่งเรืองมายาวนาน เช่น วัดพระธาตุคอกภูเข้า (ปูเข้า) พระธาตุจอมกิติ เป็นพระธาตุที่สำคัญของไทยติดอันดับ 1 ในพระธาตุที่สำคัญสูงสุด ตามประวัติได้ก่อสร้างมาประมาณ 2,100 ปีมาแล้ว วัดสบรวก วัดพระธาตุผาเงา และวัดผาขาวบ้าน ซึ่งมีต้นสาละที่พระพุทธรเจ้าประสูติและปรินิพพาน ที่ออกดอกตลอดปีและมีอยู่ที่นี้แห่งเดียวของอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย นอกจากนี้ยังมีชาวเขาเผ่าต่าง ๆ เช่น ไทยใหญ่ ไทยลื้อ ไทยจีน คนลานนา คนยองและอีก้อ เป็นต้น ซึ่งมีวิถีชีวิตที่มีคุณค่าทางจิตใจ และที่สำคัญสามารถนั่งเรือไปเที่ยวลาว เมียนมาร์และจีนได้ด้วย ที่เป็นเช่นนี้สามารถอธิบายได้ว่าบริเวณสามเหลี่ยมทองคำเคยเป็นดินแดนที่มีความเจริญรุ่งเรืองมาก่อน เพราะในสมัยโบราณการติดต่ออาศัยการคมนาคมทางสายน้ำจึงเป็นศูนย์กลางของการค้าขาย การคมนาคม การพบปะสังสรรค์ และมีการแลกเปลี่ยนขนบธรรมเนียมประเพณีและที่สำคัญ คือ ความเจริญทางการปกครองมาก่อน มีวัดและเจดีย์ สถาปัตยกรรมล้านนามากมาย และที่สำคัญชาวสามเหลี่ยมทองคำมีอุปนิสัยและมีไมตรีจิตกับผู้มาเยือนเป็นอย่างดี เหมาะสมสำหรับการมาท่องเที่ยวและพักค้างคืนเพื่อสัมผัสวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าที่ชาวบ้านมีอัธยาศัยที่ยิ้มแย้มแจ่มใสเป็นอย่างดี และที่สำคัญที่บริเวณสามเหลี่ยม

ทองคำและรอบนอก มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ครบถ้วนสมบูรณ์ทั้งแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติที่สวยงาม และแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประเพณี ที่นักท่องเที่ยวสามารถมาชมได้ทันที ทั้งนี้สอดคล้องกับแนวความคิดทางทรัพยากรการท่องเที่ยวที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้กล่าวไว้ว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยว หมายถึง สิ่งดึงดูดใจที่ก่อให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยว สามารถแบ่งเป็น 3 ประเภท ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเข้าใจในภาพรวมของการท่องเที่ยว เนื่องจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมเป็นต้นทุนในการดำเนินการและดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว (ททท.กองวางแผนโครงการ, 2528, น.28) 1. ประเภทธรรมชาติ หมายถึง สภาพทางกายภาพของธรรมชาติที่มีความสวยงาม หรือความน่าสนใจต่อการเดินทางไปเที่ยวชม ได้แก่ ภูเขา ป่าไม้ น้ำตก แม่น้ำลำธาร ชายทะเล เกาะแก่ง ภูมิทัศน์และสภาพทางภูมิศาสตร์อื่น ๆ นอกจากนี้ ยังรวมบริเวณซึ่งมนุษย์เราได้เข้าไปปรับปรุงเพื่อตกแต่งเพิ่มเติมในบางส่วน ได้แก่ อ่างเก็บน้ำ เขื่อน และสถานที่ตากอากาศต่าง ๆ 2. ประเภทประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุสถานและศาสนา หมายถึงสิ่งต่าง ๆ ที่มนุษย์เราได้สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์และเพื่อประโยชน์ของมนุษย์เอง ทั้งที่เป็นมรดกของอดีตและได้สร้างเสริมขึ้นในสมัยปัจจุบัน แต่มีผลดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ได้แก่ พระราชวัง ศาสนสถาน โบราณวัตถุสถาน และพิพิธภัณฑ์ 3. ประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรมหมายถึงรูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคม และการประพฤติปฏิบัติที่ยึดถือและสืบทอดต่อกันมา ตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลต่อการดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ได้แก่ สภาพชีวิตไทยริมคลอง ตลาดน้ำ เรือนแพ หมู่บ้านชาวเขา งานเทศกาล ประเพณีและสวนสนุก ดังที่กล่าวมาแล้วนี้สามารถสรุปเป็นบริบทของท้องถิ่น (Content Conclusion) ได้ว่า สามเหลี่ยมทองคำและรอบนอก มีแหล่งท่องเที่ยวครบทั้ง 3 ประเภท ที่รอคอยการมาเยือนของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศ

2.2 ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนของอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย โดยเฉพาะบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ มีความต้องการที่จะเข้าร่วมโครงการท่องเที่ยวแบบพักค้างคืน (Home Stay) ร้อยละ 72.6 และต้องการที่จะอนุรักษ์วัฒนธรรมล้านนาให้อยู่ตลอดไป ร้อยละ 91.9 รวมทั้งต้องการขายอาหาร-เครื่องดื่มและของที่ระลึกให้นักท่องเที่ยว ร้อยละ 89.5 และต้องการสอนภาษาพื้นเมืองให้นักท่องเที่ยว ร้อยละ 82.9 ที่เป็นเช่นนี้สามารถอธิบายได้ว่า ประชาชนบริเวณสามเหลี่ยมทองคำมีความต้องการที่จะมี Home Stay เป็นเบื้องต้นอยู่แล้ว แต่ยังไม่สามารถดำเนินการได้ เนื่องจากยังขาดผู้นำหรือการช่วยชี้แนะ และเมื่อนักวิจัยมาสอบถามก็มีความต้องการในระดับสูง และที่สำคัญก็คือ ต้องการให้มีการอนุรักษ์วัฒนธรรมล้านนา ซึ่งเป็นสินมรดกที่ล้ำค่าของท้องถิ่นและเมื่อนักท่องเที่ยวมาพักอาศัยอยู่ก็ต้องการที่จะขายอาหาร-เครื่องดื่มให้นักท่องเที่ยวด้วย ซึ่งเป็นการหารายได้เสริมให้กับครอบครัวด้วย เพราะการท่องเที่ยวแบบ

Home Stay จะเป็นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและประชาชนในท้องถิ่นย่อมได้รับผลประโยชน์โดยตรง รวมทั้งเป็นการพัฒนาและอนุรักษ์วัฒนธรรมรวมทั้งสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่นด้วย อันเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมล้านนาจากยุคหนึ่งไปสู่คนรุ่นหลัง ๆ ด้วย ทั้งนี้สอดคล้องกับ แนวความคิดของประเวศ วะสี (อ้างใน ศรีธัญย์ เลิศศรีภรณ์มงคล, 2540) กล่าวว่า การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ที่มาของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ก็คือ การพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีลักษณะของการถ่ายทอดวัฒนธรรมให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วัฒนธรรมที่ดี ได้เข้าใจคุณค่าของ วัฒนธรรมนั้น จะเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ทุกฝ่าย ทำให้คนในท้องถิ่นมีความรู้มากขึ้น สามารถนำความรู้ที่นำมาสร้างเป็นรายได้ ส่วนนักท่องเที่ยวก็จะได้รับ อรรถประโยชน์จากสิ่ง เหล่านี้เช่นกัน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ ศรีธัญย์ เลิศศรีภรณ์มงคล (2540) กล่าวว่า “การพัฒนาการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนจะนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน ได้ ต้องเริ่มต้นด้วยปัญญามาเป็นตัวตั้ง คือ เริ่มตั้งแต่การสร้างให้ประชาชนในท้องถิ่นได้รู้ภูมิหลังของท้องถิ่น ได้รู้จัก วัฒนธรรมของท้องถิ่น เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตน แล้วปฏิบัติรักษาวัฒนธรรม ประเพณีนั้น ๆ ให้ต่อเนื่องไม่ขาดสาย ตลอดจนถ่ายทอดวัฒนธรรมเหล่านั้นให้บุคคลรุ่นต่อ ๆ ไป ด้วย” ดังนั้นจึงสรุปเป็นหลักทางวัฒนธรรม (Cultural Conclusion) ได้ว่า การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน จะต้องให้ประชาชนเห็นคุณค่าแล้วรักษาวัฒนธรรมประเพณีอย่าง ไม่ขาดสายประโยชน์ก็จะเกิด แก่การท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว

2.3 ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนบริเวณสามเหลี่ยมทองคำจำนวน 12 คน มีความต้องการ และมีความพร้อมที่จะเข้าร่วมโครงการ Home Stay หลังจากได้เข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตร “ความรู้เกี่ยวกับโฮมสเตย์ (Home Stay)” ที่คณะผู้วิจัยได้จัดเป็นบริการฟรี พร้อมทั้งพาไปศึกษา ดูงานการจัดทำ Home Stay ด้วย โดยมีหลักว่า จะนำบ้านส่วนหนึ่งของตนเองที่ว่างมาจัดทำให้เป็น ที่พักค้างคืนสำหรับนักท่องเที่ยวเพราะไม่ต้องลงทุนอะไรมากนัก ซึ่งทั้ง 12 คนมีความยินดี สนใจ และพร้อมที่จะให้ความรู้ในเรื่องประวัติศาสตร์ของสามเหลี่ยมทองคำ ถ่ายทอดวัฒนธรรมล้านนา ให้กับนักท่องเที่ยว รวมทั้งจะจัดกิจกรรมต่าง ๆ พานักท่องเที่ยวที่มาพักค้างคืน ไปศึกษาหาความรู้ ตามแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ศิลปะและวัดต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากโดยมุ่งมั่นที่จะ ปฏิบัติตามบัญญัติ 10 ประการของ โฮมสเตย์ ที่ได้ตั้งไว้เป็นสากลในการจัด Home Stay ทั่วไป ดังนี้ 1. เติงนอนที่สบายในราคาสมเหตุสมผล 2. ห้องอาบน้ำและส้วมที่สะอาด 3. อาหารพื้นบ้าน ง่าย ๆ แต่ปรุงมาอย่างดี 4. ทิวทัศน์และธรรมชาติของชนบทที่สวยงาม 5. ประวัติศาสตร์ของ ท้องถิ่น 6. กิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ อาทิ เดินป่า ตกปลา ขี่ม้า ปีนเขา ขี่จักรยาน 7. ร้านค้า ทั่วไปและร้านจำหน่ายของที่ระลึก 8. ความบันเทิง อาทิ ดนตรี การเต้นรำ การแสดงพื้นบ้าน 9. ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว 10. ความเป็นมิตรและรอยยิ้มของเจ้าของบ้าน จากประเด็นนี้

สามารถสรุปเป็นความจริงขั้นพื้นฐาน (Grounded Theory) ได้ว่า ประชาชนที่มีความพร้อมยินดีร่วมมือร่วมใจกันแล้ว การจัดทำ Home Stay ก็ย่อมประสบผลสำเร็จอย่างแน่นอน

2.4 ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนสามเหลี่ยมทองคำจำนวน 12 คน หรือ 12 ครัวเรือน เมื่อได้ร่วมมือร่วมใจและตั้งใจอย่างแน่วแน่ที่จะจัดบ้านของตนให้เป็น Home Stay เช่นนี้ ซึ่งถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีและเป็นความเข้มแข็งของชุมชนสามเหลี่ยมทองคำที่แท้จริงในด้าน Home Stay โดยได้มีการประชุมปรึกษาและจัดตั้งเป็นชมรม โฮมสเตย์สามเหลี่ยมทองคำเพื่อสัมผัสวัฒนธรรมล้านนาขึ้นพร้อมทั้งแต่งตั้งประธานชมรมฯ เลขานุการชมรมฯ คณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ เพื่อดำเนินงานและพัฒนา รวมทั้งสร้างกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมให้กว้างขวางและเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น มีการตั้งกฎ ระเบียบและการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะเมื่อนักท่องเที่ยวมาพักค้างคืนเป็นหมู่คณะทางชมรม โฮมสเตย์สามเหลี่ยมทองคำฯ ก็จะมีการต้อนรับด้วยวัฒนธรรมล้านนาที่น่าประทับใจ เช่น ชัน โดกคินเนอร์ รำนางนก รำสิงโต และชม VCD ด้านวัฒนธรรมในรอบ 12 เดือนด้วย สิ่งเหล่านี้เป็นความภาคภูมิใจของผู้เข้าร่วมโครงการ ที่เป็นเช่นนี้สามารถอธิบายได้ว่า ผู้เข้าร่วมโครงการมีความปรารถนาและยินดีที่จะช่วยกันจัดหาบริการซึ่งวัฒนธรรมล้านนาที่เป็นมรดกมาจากบรรพบุรุษมาแสดงให้นักท่องเที่ยวได้ชมและได้ศึกษาหาความรู้ รวมทั้งให้เกิดความประทับใจในบรรยากาศของโฮมสเตย์และการต้อนรับอันอบอุ่น เพื่อจะได้มาใช้บริการอีกและจะได้แนะนำผู้อื่นให้มาท่องเที่ยวด้วย ซึ่งถือว่าเป็นแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้สอดคล้องกับผลงานวิจัยของนางลักขณ์ อยู่เย็นดี (2526) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความชอบในการเข้าร่วมกิจกรรมโฮมสเตย์ ของนักท่องเที่ยวชาวไทย ผลการศึกษาปรากฏว่าปัจจัยทางด้านประชากรที่มีความสัมพันธ์กับความชอบในการเข้าร่วมกิจกรรมโฮมสเตย์ทั้งในพื้นที่ธรรมชาติและพื้นที่วัฒนธรรม คือ อายุ อาชีพ รายได้ และภูมิลำเนา ขณะที่เพศและระดับการศึกษาเป็นปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับความชอบของนักท่องเที่ยว ส่วนปัจจัยทางด้านแรงจูงใจพบว่าแรงจูงใจที่มีความสัมพันธ์กับความชอบของนักท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ของทั้งพื้นที่ธรรมชาติและวัฒนธรรมคือ แรงจูงใจด้านความสะดวกสบายในการเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว แรงจูงใจการเรียนรู้วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต แรงจูงใจด้านกิจกรรมการแสดง และการละเล่น แรงจูงใจในเรื่องทัศนียภาพของแหล่งท่องเที่ยว และแรงจูงใจในด้านการพักผ่อนทางร่างกายและจิตใจ ส่วนในพื้นที่ธรรมชาติคือ แรงจูงใจด้านการพักผ่อนและความเป็นมิตร ไมตรีของเจ้าของบ้าน และสำหรับพื้นที่วัฒนธรรม คือ แรงจูงใจในด้านความสะดวกสบายในการเดินทางเข้าถึง แรงจูงใจในการเรียนรู้วัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิต แรงจูงใจด้านความปลอดภัย และแรงจูงใจในเรื่องความสะดวกสบายของสิ่งอำนวยความสะดวก ลักษณะทั่วไปของนักท่องเที่ยวพบว่านักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางเข้าไปท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็น โสดและเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย โดยมีอายุไม่

มากนัก ส่วนใหญ่อยู่ในวัยหนุ่มสาว จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี และมีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท เป็นนักเรียน นักศึกษาและมีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพฯ และปริมณฑลมากที่สุด นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางท่องเที่ยวอยู่ในรูปแบบโฮมสเตย์เป็นครั้งแรกโดยมีระยะเวลาในการพักค้างแรมจำนวน 1 คืน และมีความต้องการกลับไปท่องเที่ยวอีก การเดินทางของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่นิยมเดินทางมาเอง โดยไม่ผ่านบริษัทนำเที่ยว และเดินทางมาเป็นกลุ่มใหญ่โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 29 คน คอกลุ่มมีการรับทราบแหล่งท่องเที่ยวเป็นสื่อจากบุคคลมากที่สุด คือ ทราบจากเพื่อน สิ่งที่นักท่องเที่ยวต้องการ คือ การได้เข้าไปสัมผัส เรียนรู้ ศึกษาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และความมีน้ำใจไมตรีของคนในท้องถิ่นที่ไม่สามารถหาได้จากวิถีชีวิตคนในเมือง นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวอยากมีส่วนร่วมกับชุมชนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ อาทิ การประกอบอาชีพ การใช้ชีวิตร่วมกับชุมชน และการทำบุญตักบาตร เป็นต้น นักท่องเที่ยวมักต้องการพักค้างแรมกับชาวบ้านในครัวเรือนเดียวกันมากกว่าพักค้างคืนโดยแยกที่พักกับชาวบ้าน ซึ่งเป็นแนวเดียวกันกับผลการศึกษาในเรื่องของการจัดลำดับความชอบของการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ในด้านต่าง ๆ ที่พบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ชอบโฮมสเตย์เพราะต้องการศึกษาวิถีชีวิตและวัฒนธรรมสูงที่สุด รองลงมา คือ ความต้องการใกล้ชิดธรรมชาติและรวมทั้งสอดคล้องกับทฤษฎีความต้องการของ มาสโลว์ (Maslow) 1970 (Frage & Fadiman 1989) อ้างถึงจากสุรางค์ โค้วตระกูล (40) ได้แบ่งความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ออกเป็น 5 ประเภท คือ 1. ความต้องการทางสรีระ (Physiological Needs) คือ ความต้องการขั้นพื้นฐานของร่างกาย เช่น ความหิว ความกระหาย และการพักผ่อน เป็นต้น ซึ่งความต้องการเหล่านี้ จะขาดเสียมิได้ ถ้าขาดก็จำเป็นต้องขวนขวายหาสนองความต้องการให้ได้ 2. ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย หรือ สวัสดิภาพ (Safety Needs) คือ ความต้องการความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต เป็นความต้องการที่จะได้รับการปกป้องซึ่งความต้องการประเภทนี้จะมีตั้งแต่วัยทารก จนถึงวัยชรา 3. ความต้องการความรัก และเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ (Love and Belonging Needs) เป็นความต้องการความรักต้องการให้ได้รับการยอมรับจากผู้อื่นและสัมพันธ์กับผู้อื่น 4. ความต้องการที่จะรู้สึกว่าคุณค่า (Esteem Needs) คือ ความต้องการที่จะให้ได้รับการยกย่องจากผู้อื่น ความต้องการที่จะประสบความสำเร็จในชีวิต ซึ่งผู้ที่ได้มีความปรารถนาในเรื่องนี้ จะมีความมั่นใจในตัวเอง 5. ความต้องการที่จะรู้จักตนเองตามสภาพที่แท้จริงและพัฒนาตามศักยภาพของตน (Self Actualization) คือ ความต้องการที่จะรู้จักตัวเองอย่างแท้จริงกล้าคิดและกล้าตัดสินใจด้วยตัวเอง กล้าเผชิญกับความจริงและยอมรับ ซึ่งความต้องการประเภทนี้ไม่มีจุดจบตลอดเวลาที่มนุษย์มีชีวิตอยู่ จากความหมายของความต้องการที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่าความต้องการของมนุษย์ขั้นพื้นฐานนั้นแบ่งออกเป็นลำดับ 5 ขั้น ซึ่งเมื่อมนุษย์ได้รับการตอบสนองในขั้นที่ 1 แล้ว ก็มีความต้องการในขั้นที่ 2, 3, 4 และ 5 ตามลำดับ ดังนั้นเมื่อมีความ

ต้องการเกิดขึ้นก็จะมีจิตใจ (Motivation) ก็จะมีส่วนผลักดันให้ประสบผลสำเร็จและมีผลกระทบที่ตามมา

2.5 ผลการวิจัยพบว่า แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมล้านนา เช่น วัด โบสถ์ วิหาร ลานเจดีย์ และสถาปัตยกรรมต่าง ๆ ไม่ค่อยได้รับการบูรณะและดูแลจากทางราชการ จึงมีการบุกรุกและบางแห่งก็ชำรุด หรือไม่มีการแบ่งอาณาเขตเป็นกิจจะลักษณะ ที่เป็นเช่นนี้เพราะทางราชการอาจขาดงบประมาณหรือขาดการดูแลจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งมีจำนวนจำกัดและมีภาระงานหลายด้าน แต่ถ้าทางราชการจะได้มีการมอบหมายหรือแต่งตั้งชาวบ้านหรือผู้นำชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลและอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุแล้ว ก็ย่อมจะเกิดประโยชน์แก่ท้องถิ่นและเป็นความภาคภูมิใจของประชาชนในชุมชนด้วย ซึ่งประชาชนที่ได้รับการแต่งตั้งก็จะประชุมช่วยกันดูแล และอนุรักษ์วัฒนธรรมล้านนาของตนได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้สอดคล้องกับผลงานวิจัยของวันชัย เรื่องอุดม (2543) การวิจัยปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาบริการท่องเที่ยว : กรณีศึกษาชุมชนตำบลท่าทราย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาทางการบริการท่องเที่ยวในพื้นที่หมู่ 3 และหมู่ 4 ตำบลท่าทราย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี และเพื่อศึกษาเสนอแนะแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาบริการทางการท่องเที่ยวในพื้นที่นี้ ประกอบกับพื้นที่นี้มีศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและระบอบอยู่ในแผนการพัฒนากการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวของประเทศไทย ผลจากการวิจัย พบว่า พื้นที่หมู่ 3 และหมู่ 4 ตำบลท่าทราย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี มีศักยภาพสูงในการพัฒนาบริการและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอนาคต และผู้นำชุมชนและชุมชนก็มีความพึงพอใจในการจะมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนในระดับหนึ่ง อย่างไรก็ตามปัญหาการพัฒนาบริการท่องเที่ยวในพื้นที่ พบว่า จังหวัดนนทบุรีและส่วนท้องถิ่น ไม่ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งจะมีผลต่อการขอการสนับสนุนในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน ประชาชนบางส่วนไม่เห็นด้วยที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ชุมชนขาดประสบการณ์การมีส่วนร่วม ปัญหาความปลอดภัย ยาเสพติดที่แพร่ระบาดและร้านอาหาร เครื่องดื่มที่ไม่ได้มาตรฐานความสะอาด จากปัญหาดังกล่าว ประชาคมชุมชน ในฐานะที่เป็นแกนนำโดยตรง ควรติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งจังหวัดนนทบุรี และเทศบาลนครนนทบุรี ในการวางแผน การจัดการระบบการจัดการท่องเที่ยว การสนับสนุนงบประมาณและบุคคลที่เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ให้มีการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึงมีการจัดเจ้าหน้าที่เข้ามาควบคุมตรวจสอบราคาและคุณภาพของอาหารและสินค้าที่จะพัฒนาให้ได้มาตรฐาน

3. ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่องนี้แล้ว มีข้อค้นพบ (Fact Finding) ที่ทรงคุณค่าทางวิชาการและที่เด่น ๆ เห็นควร นำมาเป็นข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ดังต่อไปนี้

3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

3.1.1 ผลการวิจัย พบว่า ประชาชนยังมีความรู้ความเข้าใจในการส่งเสริมการวิจัยเชิงวัฒนธรรมและการจัดทำโครงการ Home Stay ให้ถูกต้องมีในระดับน้อย พร้อมทั้งยังไม่ค่อยเห็นความสำคัญมากนัก จึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายว่าผู้บริหารของอำเภอเชียงแสนเช่น นายอำเภอ องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล ควรจัดทำเป็นนโยบายให้ความรู้แก่ประชาชนในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนเห็นคุณค่าทางวัฒนธรรมและการช่วยกันอนุรักษ์ไว้ โดยจัดสรรงบประมาณเป็นประจำทุกปีและมีการตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบโดยตรงด้วย

3.1.2 ผลการวิจัย พบว่า ที่บริเวณสามเหลี่ยมทองคำ เมื่อมีการจัดทำชมรมโฮมสเตย์ฯ ได้แล้ว และมีการฟื้นฟูและพัฒนาวัฒนธรรมล้านนาได้แล้ว โดยจัดแสดงแก่คณาจารย์และนักศึกษา ครูของมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษมแล้ว ได้รับความประทับใจและมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด คือ ชัน โดกคินเนอร์ และนกยูงลำแพน รวมทั้งการเดินสิงโตสี่ขาจนวล จึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายหรือยุทธศาสตร์ว่า ทางจังหวัดเชียงรายและอำเภอเชียงแสนควรส่งเสริมให้ชมรมโฮมสเตย์ฯ นี้ รับผิดชอบในการแสดงทางวัฒนธรรมทั้ง 3 ประเภทนี้โดยจัดสรรงบประมาณมาให้เป็นประจำทุกปี และตั้งคณะกรรมการส่งเสริมสนับสนุน รวมทั้งให้มีการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งในสูจิบัตร แผ่นพับ และ web site เป็นต้น

3.1.3 ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศมาท่องเที่ยวที่สามเหลี่ยมทองคำทุกคณะหรือทุกคน เพราะชื่อเสียงของสามเหลี่ยมทองคำนี้เป็นชื่อที่รู้จักกันทั่วโลกเป็นอย่างดี แต่เมื่อมาถึงลงชมวิวทิวทัศน์และถ่ายรูปรวมทั้งนมัสการพระองค์ใหญ่แล้วก็พากันจากไป ชาวสามเหลี่ยมทองคำเกือบไม่ได้รับผลประโยชน์อะไร แต่ต้องมาเก็บขยะที่นักท่องเที่ยวทิ้งไว้ จึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายว่า ทางจังหวัดเชียงรายควรกำหนดเป็นนโยบายให้ทุกทัวร์มาพักค้างคืนที่ชมรมโฮมสเตย์สามเหลี่ยมทองคำที่ชาวบ้านได้รวมตัวกันอย่างเข้มแข็งหรือให้มาพักรับประทานอาหารกลางวันที่สามเหลี่ยมทองคำก็ได้ เพื่อเป็นการสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมล้านนาให้กับท้องถิ่นนี้ต่อไป รวมทั้งมี Incentive ให้กับบริษัททัวร์ที่พามาพักด้วย

3.1.4 ผลการวิจัยพบว่า บริเวณสามเหลี่ยมทองคำ อำเภอเชียงแสน มีแหล่งท่องเที่ยวที่ทรงคุณค่าทางวัฒนธรรมล้านนามาก จึงมีข้อเสนอแนะให้รัฐบาลกำหนดเป็น

ยุทธศาสตร์ให้เป็นมรดกโลก เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เมืองสุขภาพ เมืองดอกไม้งามและการกีฬาใน 5 – 10 ปี

3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

3.2.1 ผลการวิจัยพบว่าประชาชนได้เสนอแนะไว้ว่าบริเวณสามเหลี่ยมทองคำยังขาดการจัดระเบียบเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจ และยังมีความสกปรกอยู่มาก ซึ่งมีข้อเสนอแนะว่าข้าราชการหรือผู้มีส่วนได้เสียควรจัดทำโครงการรณรงค์ ในการรักษาความสะอาดในลักษณะต่างๆ เช่น โครงการหน้าบ้านนำอยู่ดูแลให้สะอาด เป็นต้น

3.2.2 ผลการวิจัย พบว่า ประชาชนที่บ้านสบรวก บริเวณสามเหลี่ยมทองคำได้รวมตัวกันจัดตั้ง “ชมรมโฮมสเตย์ฯ” ได้เป็นผลสำเร็จ (ทั้ง ๆ ที่มีความตั้งใจจะตั้งมานานแล้ว แต่ทำไมไม่สำเร็จ) เช่นนี้ แสดงให้เห็นว่าที่นี้มีศักยภาพทั้งชาวบ้านและวัฒนธรรมล้านนาวิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม วัด ศาสนสถาน และ โบราณสถาน รวมทั้งป่า เขา และชาวไทยใหญ่เผ่าต่างๆ มากมายที่สามารถเป็นจุดขายให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศได้ จึงมีข้อเสนอแนะว่า ประชาชนที่ร่วมโครงการชมรมโฮมสเตย์ฯ ควรร่วมมือร่วมใจและตั้งใจจัดทำชมรมโฮมสเตย์ฯ นี้ ให้ดีที่สุดและได้มาตรฐาน พร้อมทั้งให้ความรู้แก่ผู้มาพักค้างคืนด้วยวัฒนธรรมล้านนาและประวัตินามสามเหลี่ยมทองคำและวิถีชีวิตของเผ่าต่างๆ ไว้ให้ดี เพื่อเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมล้านนาให้เกิดความมั่นคงบริเวณสามเหลี่ยมทองคำนี้ตลอดไปถึงลูกหลานและเหลนด้วย

3.2.3 ผลการวิจัยพบว่า ที่สามเหลี่ยมทองคำ ประชาชนได้ก่อตั้ง “ชมรมโฮมสเตย์ฯ” ที่ได้มาตรฐานและพร้อมที่จะให้บริการแก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศแต่ขาดการประชาสัมพันธ์ จึงมีข้อเสนอแนะว่า การท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายและบริษัททัวร์ ควรจัดทำคู่มือและประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ เช่น แผ่นพับ วิทยุ โทรทัศน์และ Web site รวมทั้งสื่อบุคคลด้วย เป็นต้น เพื่อการเผยแพร่ทั้งในและต่างประเทศ

3.2.4 ผลการวิจัยพบว่า บริเวณสามเหลี่ยมทองคำและรอบนอก มีแหล่งท่องเที่ยวที่ทรงคุณค่าทั้งประวัติศาสตร์ ธรรมชาติ และศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิตของชาวเขาเผ่าต่างๆ เป็นต้น จึงมีข้อเสนอแนะให้ชมรมโฮมสเตย์ฯ จัดกิจกรรมทัวร์ไว้บริการนักท่องเที่ยวที่มาพักค้างคืนทั้ง 1 คืนหรือหลายคืน ได้เลือกและพาไปท่องเที่ยวใน 1 วันหรือหลาย ๆ วัน เพื่อให้ผู้มาพักได้เลือกไปท่องเที่ยวได้ตามที่เขาต้องการ

3.2.5 ผลการวิจัยพบว่า ที่อำเภอเชียงแสน มีวัฒนธรรม ประเพณีและกิจกรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวมากมาย จึงมีข้อเสนอแนะให้ทางอำเภอและอบต. รวมทั้งชมรมโฮมสเตย์ฯ และผู้ประกอบการ และประชาชน ควรร่วมกันจัดทำปฏิทินการท่องเที่ยวให้ครบทั้ง 12 เดือน เช่น ประเพณีวันสงกรานต์ วันลอยกระทง เทศกาลทานผลไม้เมืองหนาว และงานดอกจ๊วบาน เป็นต้น

เพื่อประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวให้มีตลอดทั้งปี โดยร่วมมือร่วมใจกันดำเนินการตามปฏิทินนั้นให้ประสบผลสำเร็จด้วย

3.2.6 ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนต้องการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยประสงค์ที่จะเป็นมัคคุเทศก์ ร้อยละ 79.4 จึงมีข้อเสนอแนะให้ อบต.และอำเภอ เชียงแสน จัด โครงการฝึกอบรมภาคปฏิบัติให้กับประชาชน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนให้พร้อมเป็นมัคคุเทศก์ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เช่น มัคคุเทศก์น้อย เป็นต้น เพื่อให้ลูก-หลานมีความภาคภูมิใจและมั่นคงในวัฒนธรรมล้านนา รวมทั้งฝึกฝนการใช้ภาษาอังกฤษและมีรายได้เสริมให้กับครอบครัว โดยเชิญ กสน.อำเภอเชียงแสน จัดหลักสูตรและเป็นวิทยากรให้ด้วย และจัดหลักสูตรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่จะก่อให้เกิดความมั่นคงทางวัฒนธรรมชายแดนด้วย

3.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยต่อไป

3.3.1 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความภาคภูมิใจในความเป็นคนไทยที่ยังมีวัฒนธรรมล้านนาอยู่ในบริเวณต่าง ๆ

3.3.2 การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับผลที่ได้รับจากการจัดทำโครงการ Home Stay ในชุมชนโดยประชาชน เพื่อประชาชนและเพื่อนักท่องเที่ยวที่เข้ามาพักที่ Home Stay

3.3.3 ควรศึกษาวิจัยต่อยอดเกี่ยวกับการให้ความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพด้านการท่องเที่ยวของประชาชนทั้งที่บริเวณสามเหลี่ยมทองคำและการประกอบอาชีพใหม่ที่ Home Stay เป็นต้น

3.3.4 ควรศึกษาวิจัยแนวทางการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของอำเภอเชียงแสน

3.3.5 ควรทำการสำรวจและรวบรวมแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของท้องถิ่นว่ามีที่ใดบ้างและควรจะอนุรักษ์ไว้อย่างไร เป็นต้น

4. การกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบริเวณสามเหลี่ยมทองคำเพื่อความมั่นคงทางวัฒนธรรม

ความนำ

จากผลการวิจัยพบว่า บริเวณสามเหลี่ยมทองคำเคยเป็นดินแดนอุดมไปด้วยวัฒนธรรมและอารยธรรมที่มีความเจริญรุ่งเรืองมาเป็นเวลานานและเป็นที่รู้จักกันทั่วโลก แต่ในยุคของกระแสโลกาภิวัตน์กำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในหลายบริบท ประกอบกับการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและภัยคุกคาม (SWOT) แล้ว สามารถนำมากำหนดเป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ เพื่อให้เกิดความมั่นคงทางวัฒนธรรม ถิ่นนาได้ดังต่อไปนี้

4.1 จุดแข็ง

จุดแข็ง	กลยุทธ์	วิธีการปรับปรุง	ผลดีที่จะเกิดขึ้น
1. ชื่อ “สามเหลี่ยมทองคำ” เป็นที่รู้จักกันทั่วโลก มีประวัติศาสตร์อันยาวนานและยังมีนักท่องเที่ยวและภูมิภาคที่สคิลตลอดทั้งปี	- อนุรักษ์ชื่อนี้ไว้รวมทั้งสร้างภูมิทัศน์ให้น่ามาท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี - รัฐจัดสรรงบประมาณเป็นประจำทุกปีอย่างเพียงพอ	- จัดทำโครงการพัฒนาคุณภาพคนและชุมชนในภาคอนุรักษ์และร่วมมือสร้างภูมิทัศน์ให้น่ามาท่องเที่ยวตลอดปี - ปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวให้น่าอยู่และคงสภาพเดิมจัดระเบียบให้เกิดความสะอาด	- ชื่อ “สามเหลี่ยมทองคำ” จะอยู่ในความทรงจำและประทับใจของนักท่องเที่ยวและเกิดความภาคภูมิใจของชาวบ้านตลอดไป
2. มีวัฒนธรรมล้านนาและประเพณีท้องถิ่นตลอด 12 เดือน	- คัดสรรวัฒนธรรมและประเพณีที่เด่น ๆ มาส่งเสริมการท่องเที่ยวให้มีครบทั้ง 12 เดือน	- จัดทำกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในแต่ละเดือนเริ่มต้นตั้งแต่ มกราคม ว่าจะอะไร ที่ไหน วันทีทำไร และทำอย่างไร เป็นต้น	- ผู้ที่รับผิดชอบจะได้เตรียมความพร้อมในการให้การต้อนรับนักท่องเที่ยว - นักท่องเที่ยวจะได้วางแผนมาท่องเที่ยวตามที่ต้องการ - มีนักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวตลอดทั้งปี - ท้องถิ่นมีรายได้จากการท่องเที่ยวทั้งปี

จุดแข็ง	กลยุทธ์	วิธีการปรับปรุง	ผลดีที่จะเกิดขึ้น
3. มีโบราณสถาน ศาสนาและศิลปะวัฒนธรรมที่โดดเด่นไม่เหมือนใคร เช่น มีพระธาตุจอมเขมือนคร ใน 5 ของพระธาตุจอมกิติ 1 ใน 5 ของพระธาตุในเมืองไทยและมีสิ่งหลงที่มีแห่งเดียวที่นี่	- ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศเกี่ยวกับโบราณสถานและประวัติของพระธาตุต่าง ๆ รวมทั้ง ซึ่งหลงด้วย	- แนะนำและจัดพานักท่องเที่ยว ไปไหว้พระธาตุจอมกิติที่สำคัญที่สุดของจังหวัด เทียบได้กับองค์พระปฐมเจดีย์และพระบรมธาตุรวมหาวิหาร - แนะนำนักท่องเที่ยวที่อยากจะทำสถิติไม่สักก็สามารถนอนพักค้างคืนที่บ้านนี้ได้	- นักท่องเที่ยวจะได้บุญที่มีโอกาสมาไหว้และนั่งสมาธิที่พระธาตุจอมกิติ 1 ใน 5 ของประเทศและกลับไปด้วยความสุขพร้อมทั้งเผยแพร่ให้เพื่อนและหมู่ญาติฟังด้วย - ชาวบ้านและทางวัดมีโอกาสดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับท่องเที่ยวและรายได้ก็เข้าท้องถิ่นอีกทางหนึ่ง - นักท่องเที่ยวมีความรู้ในศิลปะการแกะสลักไม้สักตามวัฒนธรรมล้านนาโขงตั้งแต่วัยเด็กถึงวัยคนมา
4. ชาวสรวกมีอัธยาศัยและไมตรีจิตที่ประทับใจกับนักท่องเที่ยวความดีของชาวเหนือ	- สร้างความตระหนักของการมีน้ำใจและรอยยิ้มที่ประทับใจแบบ “สยามเมืองยิ้ม” แก่ชาวสรวกในการต้อนรับนักท่องเที่ยว	- มีการประกวดและให้รางวัลแก่ผู้ที่มีเมตตาปราณีและรอยยิ้มที่ประทับใจเป็นประจำทุกปี	- จะช่วยให้ชื่อเสียงในการสร้างภาพลักษณ์ความเป็นกันเองและความเป็นเพื่อนที่ติดอกติดใจระหว่างชาวบ้านกับนักท่องเที่ยว โดยไม่รู้ลืมตรงกับสุภาษิตไทยว่า “เวลาอยู่ให้เขาชื่นใจเวลาจากไปให้เขาคิดถึง”
5. มี “ชมรมโสมสเตย์สามเหลี่ยมทองคำ” เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว “สามเหลี่ยมทองคำ” ที่ได้มาตรฐานตามบัญญัติ 10 ประการไว้รองรับนักท่องเที่ยวตลอดทั้งปี	- ให้ชมรมโสมสเตย์สามเหลี่ยมทองคำฯ นี้เป็นชมรมฯ ของชาวบ้านอย่างแท้จริง เช่น ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการและร่วมได้รับผลประโยชน์อย่างเสมอภาค	- สมาชิกของชมรมฯ มีการประชุมปรึกษากัน 2 เดือนต่อ 1 ครั้ง - สมาชิกจะต้องปฏิบัติตามและยึดมั่นในบัญญัติ 10 ประการของชมรมที่เป็นสากลและให้ระลึกเสมอว่ารายได้จากโสมสเตย์เป็นเพียงรายได้เสริมแต่จะได้เพื่อนต่างถิ่นและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้วยกัน	- ชมรมโสมสเตย์จะคงได้มาตรฐานสากลและแข่งขันกับที่อื่นได้ - ชาวบ้านที่มิได้เข้าร่วมโครงการชมรมฯ ก็มี ส่วนได้รับผลประโยชน์จากธุรกิจภายในท้องถิ่นด้วย เช่น ชายของที่ระลึก เป็นมัตตุเทศก์

จุดแข็ง	กลยุทธ์	วิธีการปรับปรุง	ผลดีที่จะเกิดขึ้น
		<ul style="list-style-type: none"> - สมาชิกต้องถ่ายทอดประวัติและคุณค่าของวัฒนธรรมแก่นักท่องเที่ยว - จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับประเพณีของแต่ละเดือนให้ครบ 12 เดือน - จังหวัด อำเภอและอบต.เวียง จัดสรรงบประมาณให้ทุกปีเพื่อให้ชมรมฯเป็นแกนนำในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและเผยแพร่สู่นักท่องเที่ยว - สนับสนุนชมรมฯ ให้ดำรงอยู่ตลอดไปด้วยการให้คำปรึกษาให้กำลังใจ วัสดุ อุปกรณ์งบประมาณรวมทั้งในภาคีด้วย - ส่งเสริมการคมนาคมให้เข้าสู่สามเหลี่ยมทองคำได้สะดวกและปลอดภัย - แต่งตั้งประธานชมรมฯ ให้เข้าไปเป็นคณะกรรมการการท่องเที่ยวระดับวัฒนธรรมของ อบต. อำเภอ และจังหวัดด้วย - ส่งเสริมให้ชาวบ้านได้มีส่วนร่วมกิจกรรมกับชมรมฯ ด้วย เช่น ร้านขายของที่ระลึก อาหาร เครื่องดื่มและการนวดแผนไทย เป็นต้น 	<ul style="list-style-type: none"> - ที่สามเหลี่ยมทองคำมีพหุชาชนที่จะตั้งโฮมสเตย์มานานแล้ว เมื่อตั้งได้แล้วก็ควรช่วยเหลือกันจะได้ชมรมโฮมสเตย์ฯ ให้บริการนักท่องเที่ยวที่มุ่งวัฒนธรรมมาพักค้างคืนนานๆ แล้วความมั่นคงทางวัฒนธรรมด้านนี้อันทรงคุณค่าก็จะดำรงอยู่ตลอดไป - จะมีนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมาพักค้างคืนเป็นเวลานานเพื่อศึกษาวัฒนธรรมด้านนวดตลอดทั้งปี - จะมีรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแก่ชาวบ้านและผู้ประกอบการอื่นๆ - จะมีธุรกิจบริการที่เป็นวัฒนธรรมพื้นบ้าน เช่น การนวดแผนไทย สมุนไพร แกะสลัก และภาพวาดต่างๆ

จุดแข็ง	กลยุทธ์	วิธีการปรับปรุง	ผลดีที่จะเกิดขึ้น
		<p>วิธีการปรับปรุง</p> <ul style="list-style-type: none"> - ชมรม โสมสเคย์ฯ ต้องตื่นตัวและพัฒนาอยู่เสมอ เพื่อให้เกิดความพร้อมในการให้บริการทั้งที่กิ่งค่างคืน อาหารและการพาท่องเที่ยวในแต่ละวันด้วยและเป็นเครือข่ายกับโสมสเคย์ทั้งในระดับท้องถิ่น อำเภอ จังหวัด ประเทศและกับต่างประเทศด้วย- นำผลการประเมินของแต่ละ 1-3 เดือนมาปรับปรุงแก้ไข - ภาครัฐจัดทำแผนประชาสัมพันธ์ให้ชมรมโสมสเคย์ ตามแหล่งท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ป้ายบอกเส้นทาง คู่มือ วิทยุ ทวี Web site และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ - เพิ่มประชาสัมพันธ์ไปยังประเทศที่ขอรับศึกษา วัฒนธรรมให้มากขึ้นและทุกประเทศ 	

4.2 โอลาส

โอกาส	กลยุทธ์	วิธีการปรับปรุง	ผลดีที่จะเกิดขึ้น
<p>1. มีนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างประเทศมาเที่ยวตลอดปี แต่อยู่ที่สามเหลี่ยมทองคำเพียง 1-2 ชั่วโมงแล้วก็จากไป</p>	<p>- ภาครัฐและเอกชนด้านการท่องเที่ยวร่วมมือปรับกลยุทธ์ให้นักท่องเที่ยวมณฑลภาคที่สามเหลี่ยมทองคำ “ชมรมโฮมสเตย์สามเหลี่ยมทองคำ” อย่างน้อย 1 คืน</p>	<p>- จัดทำแผนการเสนอริษัททัวร์ให้ไปท่องเที่ยวที่อื่นก่อนแล้วมาอนพักที่ชมรมฯ 1 คืนเพื่อชมการแสดงวัฒนธรรมล้านนาและลิบรสัจฉาใจโตกที่นี้ซึ่งราคาไม่แพง</p>	<p>- จะช่วยให้นักท่องเที่ยวได้ใช้ชีวิตสัมผัสกับวัฒนธรรมล้านนาแล้วอยากกลับมาอยู่นาน ๆ ก็ได้</p> <p>- จะช่วยให้มีรายได้จากการท่องเที่ยวสู่ท้องถิ่น ชาวบ้านและธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่จะมีมากยิ่งขึ้น</p>
<p>2. อนาคตเป็นองค์การรากหญ้าเห็นว่าวัฒนธรรมล้านนากำลังจะหายากไปและอาจไม่เหลืออยู่เลย</p>	<p>- กำหนดกลยุทธ์ในการอนุรักษ์ฟื้นฟูและพิทักษ์วัฒนธรรมไว้ในแผนงานและแผนงบประมาณทุก ๆ ปี</p>	<p>- รวบรวมแล้วจัดทำฐานข้อมูลไว้เพื่อการศึกษาให้ครบถ้วน</p> <p>- ผลิตวีซีดีที่พัฒนาชมรมการกิน ภาษาและการแต่งกายให้กลับมา</p>	<p>- จะมีแหล่งการเรียนรู้ไว้ที่ ต.เวียง้อย่างเป็นรูปธรรม</p> <p>- เป็นความภาคภูมิใจของชาวบ้านที่มีแหล่งค้นคว้าประจำท้องถิ่น</p> <p>- จะมีปริมาณวัฒนธรรมที่เท่าเดิมหรือเพิ่มมากขึ้น</p>
<p>3. วัฒนธรรมล้านนาเป็นจุดขายชั้นยอดของอำเภอเชียงแสนจังหวัดเชียงราย และยังคงไม่เห็นสิ่งอื่นที่จะขายได้ดีกว่านี้</p>	<p>- กำหนดเป็นกลยุทธ์วิธีหรือกลยุทธ์เชิงรุกที่จะมีทั้งกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและชมรมโฮมสเตย์สามเหลี่ยมทองคำไว้ต้อนรับการแข่งขันกีฬาโอลิมปิกที่สาธารณรัฐประชาชนจีน ที่คาดว่าจะมีนักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวที่จังหวัดเชียงรายเป็นจำนวนมาก</p>	<p>- ภาครัฐโดยเฉพาะจังหวัดเชียงรายร่วมกับ ททท.และภาคเอกชนร่วมกันฟื้นฟูและประชาสัมพันธ์จุดขายบริเวณสามเหลี่ยมทองคำและวัฒนธรรมเชียงแสนสู่สายตาชาวโลกก่อนการแข่งขันกีฬาโอลิมปิก 1-2 ปี</p>	<p>- ที่สามเหลี่ยมทองคำและบริเวณใกล้เคียงจะมีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่หลากหลายไว้บริการนักท่องเที่ยว</p> <p>- จะเป็นการเปิดประตูสู่ความยิ่งใหญ่ทางวัฒนธรรมบริเวณสามเหลี่ยมทองคำไปสู่ลาว เมียนมาร์และสาธารณรัฐประชาชนจีนที่ยังไม่เคยมีมาก่อน</p> <p>- จะมีการนำเรื่องราวจากจีน-เชียงแสนและจากเชียงแสน-จีนมากขึ้น</p>

4.3 จุดอ่อน

จุดอ่อน	กลยุทธ์	วิธีการปรับปรุง	ผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้น
1. ชาวสวรบวกลังขาดความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ประมาณ 45 % รวมทั้งขาดความรู้ภาษาอังกฤษสื่อสารกับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศด้วย	- เสริมสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับโฮมสเตย์และการสนทนาภาษาอังกฤษขั้นพื้นฐานให้ผู้เกี่ยวข้องสื่อสารกันได้	- จัดโครงการฝึกอบรมเพื่อให้เห็นคุณค่าของโฮมสเตย์และสามารถพูดหรือเป็นมัคคุเทศก์ได้ทั้งเด็กและผู้ใหญ่	- ชาวสวรบวกลังให้ความร่วมมือกับชมรมโฮมสเตย์และสามารถเข้าร่วมกิจกรรมด้านมัคคุเทศก์ได้ด้วย - ผู้ที่สนทนากับชาวต่างชาติย่อมมีทักษะในการใช้ภาษาอังกฤษได้ในกิจกรรมต่าง ๆ เป็นการช่วยเหลือหมู่บ้านของตนได้เป็นอย่างดี
2. ชาวบ้านที่รักและหวงแหนวัฒนธรรมระดับปานกลางถึงน้อยถึงร้อยละ 62.3 และมีความร่วมมือพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีในระดับปานกลางถึงน้อยร้อยละ 56.7 ซึ่งแสดงว่ายังขาดความรับผิดชอบในการอนุรักษ์หวงแหนและดูแลวัฒนธรรมด้านนาอันทรงคุณค่าของตนเอง	- เสริมสร้างองค์ความรู้และสร้างจิตสำนึกในการยอมรับและเห็นคุณค่ารวมทั้งวิถีการอนุรักษ์ปกป้องคุ้มครองและฟื้นฟูด้วยใจรักวัฒนธรรมด้านนาที่บรรพบุรุษได้มอบเป็นมรดกอันคงงามไว้ - กระทรวงวัฒนธรรม ททท.และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติร่วมกับจังหวัด เชียงรายจัดทำแผนแม่บทฟื้นฟูวัฒนธรรมแบบครบวงจรและประวัติศาสตร์เมืองพญานาก่อนสมัยสุโขทัย	- บรรลุวัฒนธรรมไว้ในชั้นอนุบาลประถมและมีชมรม - จัดทำโครงการให้เด็กและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรมด้านนาไว้อย่างเป็นรูปธรรม - จัดให้มีองค์กรวัฒนธรรมประจำหมู่บ้านสปรก - จัดทำแสลง-เสียงประวัติศาสตร์เมืองพญานากซึ่งมีเกียรติยศ 132 องค์ปกครองมาก่อน	- วัฒนธรรมที่เคยมีอยู่ก็จะยังคงมีอยู่ต่อไป - วัฒนธรรมที่ถูกลืมก็จะฟื้นคืนชีพมาใหม่ทำให้มีหลากหลายมากยิ่งขึ้น - จะมีนวัตกรรมเมืองพญานากเพื่อการศึกษาระดับอนุชนต่อไป

4.4 ภัยคุกคาม

ภัยคุกคาม	กลยุทธ์	วิธีการปรับปรุง	ผลดีที่จะเกิดขึ้น
1. บริษัททัวร์พานักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมาชมเพียง 1-2 ชั่วโมงแล้วจากไป	- กำหนดเป็นนโยบายให้ทุกทัวร์มารับประทานอาหารกลางวันที่มี 1 มื้อหรือนอน 1 คืน	- ชาวบ้านรวมกลุ่มจัดอาหารไว้บริการและหาสิ่งของที่ระลึกไว้จำหน่าย	- กระจายรายได้สู่ท้องถิ่น - ชาวบ้านมีอาชีพใหม่ที่เกิดจากการท่องเที่ยว
2. ชาวสวรวท้องการมีอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เช่น ขายอาหาร ร้อยละ 89.5 พูดภาษาอังกฤษได้ ร้อยละ 89.3 และสอนภาษาพื้นเมือง ร้อยละ 82.9	- กำหนดเป็นแผนการศึกษาอาชีพให้กับชาวบ้านตามสัดส่วนที่เหมาะสม	- จัดทำโครงการเข้าค่ายอาสาอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยวไว้ให้พร้อม	- ชาวสวรวท้องการมีอาชีพด้านนี้จะมีรายได้และไม่ต้องอพยพไปทำงานอื่น
3. การจัดระเบียบว่าด้วยการท่องเที่ยวยังไม่ดี เช่น ภูมิทัศน์ความสะอาด ที่จอดรถ ร้านค้า ความสะอาดจัดระเบียบสิ่งของและน้ำใจแบบชาวเหนือมีน้อยลง	- หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน รวมทั้งผู้ร่วมมีอวามแชนด์และพัฒนาบริเวณสามเหลี่ยมทองคำให้เหมาะสมกับเมืองท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	- รมรงก์รักษาหน่นบ้านนามองปรับปรุงภูมิทัศน์ปลูกฝังความมีน้ำใจและใช้ภาษาเหนือสนทนากับลูกค้า - ตั้งคณะกรรมการช่วยเหลือแต่ละตำบลให้นำมาประเมิน 2 เดือน/ครั้ง - จัดโครงการใช้วิถีชีวิตแบบชาวเหนือ - จัดโครงการปลูกผักปลอดสารพิษ	- จะมีร้านอาหารและร้านค้าที่ได้มาตรฐาน - การรวมตัวให้บริการที่มีคุณภาพและเป็นมิตรต่อกันของผู้ประกอบการทั้งร้านค้า ดอ่งเรือ และสถานที่จอดรถ - มีถึงขะที่สะอาดและเพียงพอ - มีป้ายประชาสัมพันธ์ภาษาเหนือ - ไทย - อังกฤษ - ผู้ให้บริการร้านค้าสวมใส่ชุดพื้นเมือง - มีอาหารและผักสดไร้สารพิษไว้บริการ
4. วัฒนธรรมที่โดดเด่นมีมากแต่ถูกลืมและขาดการส่งเสริม	- กำหนดเป็นกลยุทธ์ของอำเภอให้ทุกตำบลและหมู่บ้านสำรวจอย่างทั่วถึง	- ตั้งคณะกรรมการระดับอำเภอและระดับตำบลรับผิดชอบ - ดำรวจและรวบรวมค้นคว้าประวัติของวัฒนธรรมแต่ละชนคแล้วจัดลำดับความสำคัญ	จะมีรายชื่อของวัฒนธรรมในแต่ละตำบลแต่ละหมู่บ้านไว้ศึกษาและบริการ เช่น พิธีแต่งงาน บวชนครแก้ว งานยี่เป็ง แข่งเรือ รำนางนก รำสิงโต กลองสะบัดชัย คัมภีร์โบราณ โบสถ์วิหาร ลานเจดีย์ พระพุทธรูป ภูมิ้องเก่า พิธีกรรมซึ่งหลง ประวัตินั้น และสงครามฝิ่น รวมทั้งวัฒนธรรมการกิน การประกอบอาชีพ ทำเกษตรสมุนไพร สินค้า OTOP นวดแผนไทย การแต่งกาย นุ่งรัดเอวแต่มุ่งเกี่ยวชนบ้าน เคนป่า และดูต้นสาละซึ่งมีต้นเดียวที่นี้ เป็นต้น

5. ข้อเสนอ ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองเชียงแสน เพื่อให้มีนักท่องเที่ยวมาพักค้าง คืนจำนวนมากขึ้น มีปัจจัยสำคัญหลายประการพอสรุปได้ ดังนี้

การมาพักค้างคืนของนักท่องเที่ยวขึ้นอยู่กับปัจจัยหลัก 3 ประการ

- เมืองเชียงแสนจะต้องมีแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมหลากหลายน่าสนใจที่จะพัก
ค้างคืน
- บริษัททัวร์และไกด์ ได้รับ Incentive และเห็นว่าเหมาะสมน่าพักดีกว่าไปพัก
เมืองใกล้เคียง
- นักท่องเที่ยวชอบ

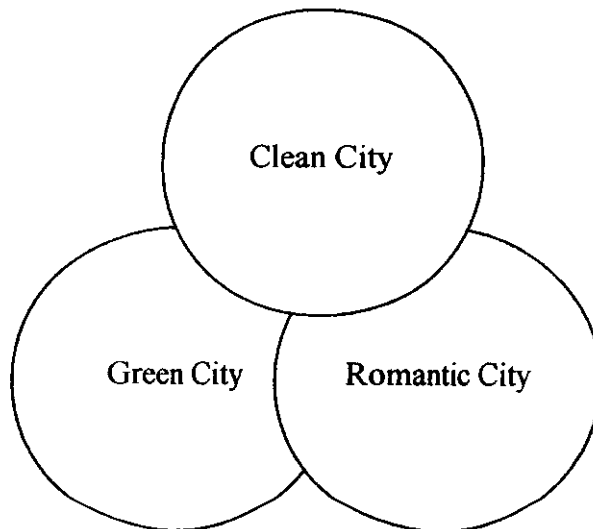
ดังนั้นการพัฒนาการท่องเที่ยว นอกเหนือจากการพัฒนาโบราณสถานแหล่ง
ประวัติศาสตร์ จัดระเบียบเมืองให้สะอาดสวยงาม และจัดระเบียบสังคมดีแล้ว การส่งเสริมให้
นักท่องเที่ยวมาพักค้างคืนมากขึ้น จึงต้องปรับปรุงเพิ่มเติม ดังนี้

1. ปรับปรุงและสร้างแหล่งท่องเที่ยวให้มีความหลากหลายมากขึ้นการพัฒนา
แหล่งท่องเที่ยวสามเหลี่ยมทองคำ การปรับปรุงอาณาบริเวณสรวอก บริเวณจุด
ชมวิว สามเหลี่ยมทองคำให้น่าประทับใจ และมีแหล่ง Shopping กลุ่มจำหน่าย
ของที่ระลึกของพื้นเมือง กลุ่มภัตตาคาร กลุ่มสถานนวดแผนไทย Spa สัณนา
กลุ่มสถานบันเทิงต่าง ๆ เพื่อตอบสนองนักท่องเที่ยวค้างคืน
2. พัฒนากิจกรรมพื้นเมืองให้มากขึ้น เช่น จัดขันโตกดินเนอร์ ที่น่าประทับใจ
พร้อมกับกิจกรรมแสงสีเสียงสงครามฝิ่น ก็จะทำให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาสำหรับ
สนองกิจกรรมนี้ถึง 3 ชม. ซึ่งจะทำให้นักท่องเที่ยวต้องพักค้างคืนที่เชียงแสน
เพื่อช้อกิจกรรมนี้ หรือการจัดขันโตกดินเนอร์ ในเรือสำราญ ล่องชมวิวลำน้ำ
โขงและสามเหลี่ยมทองคำ เป็นต้น
3. ให้ Incentive แก่บริษัททัวร์ ไกด์ทัวร์ที่จัดทัวร์มาพักเมืองเชียงแสน หรือที่ชมรม
โฮมสเตย์สามเหลี่ยมทองคำ
4. การสร้างสวนดอกไม้มานานาพันธุ์ขนาดใหญ่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวชมสวน (แบบ
สวนเคอเคนฮอฟ ประเทศเนเธอร์แลนด์) จะช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวจำนวนมาก
ทั้งในประเทศและต่างประเทศในระยะยาว
5. สร้างพันธมิตรกับ ธุรกิจท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง Club Med เพื่อดึงให้มาเปิด
เครือข่ายที่เชียงแสน จะช่วยสร้างชื่อเสียงให้เมืองเชียงแสนได้มาก เพราะ
ปลอดภัยจากคลื่นสึนามิ และภัยผู้ก่อการร้ายต่าง ๆ

6. กระบวนการที่จะนำไปสู่ความสำเร็จดังกล่าวข้างต้น เกิดจากกระบวนการบริหารจัดการ ที่มีโครงสร้างองค์กรที่เหมาะสมชัดเจน มีคณะกรรมการ การท่องเที่ยวเมืองเชียงใหม่รับผิดชอบ โดยขึ้นอยู่กับ คณะกรรมการกลางพัฒนาเมืองเชียงใหม่ที่มีอำนาจในการดำเนินงาน โดยความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน ก็จะสามารถช่วยให้เกิดความสำเร็จได้

เมืองเชียงใหม่

เมืองสะอาด ธรรมชาติเชียงใหม่ มีชีวิตชีวา@ภรณ์

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กรุณา เดชาดิวงษ์ ฌ อยุธา. (2537). **Homestay : รูปแบบการท่องเที่ยวแนวใหม่** เอกสารประกอบการศึกษาวิชาการสื่อสารนุกรม. กรุงเทพฯ : คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กานต์พิชชา สุริคุณาพงษ์. (2545). **แนวทางในการพัฒนาภาคเชียงรายได้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.** เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2522). **พระราชบัญญัติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.** ราชกิจจานุเบกษาฉบับพิเศษ เล่มที่ 69 ตอนที่ 72.
- _____. (2537). **สรุปปัญหาและการป้องกันแก้ไขผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อม.** กรุงเทพฯ .
- _____. (2538). **นโยบายและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism) ปี พ.ศ. 2538 – 2539.** กรุงเทพฯ .
- _____. (2541). **นโยบายและแผนการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.** กรุงเทพฯ.
- _____. (2545). **ที่ระลึกพิธีเปิดอาคารที่ทำการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.** กรุงเทพฯ.
- _____. (2546). **แผนปฏิบัติการการพัฒนาการบริการท่องเที่ยว.** กรุงเทพฯ.
- _____. (2546). **ชีดี-รวม การท่องเที่ยว.** กรุงเทพฯ .
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กองอนุรักษ์. **มปป. เอกสารแนะนำแผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ.** กรุงเทพฯ
- กิตติวัฒน์ รัตนดิถก ฌ ภูเก็ต. (2540). **การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. จุลสารการท่องเที่ยว. ปีที่ 17. เล่มที่ 4. (ค.ค.- ธ.ค.).**
- ชวาล แพร์ตฤต. (2526). **เทคนิคการวัดผล.** กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช.
- ด้อย ชุมสาย และฉุบพัน พรหมโยธี. (2527). **ปฐมบทแห่งวิชาการท่องเที่ยว.** กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนา-พานิช.
- ทัศนรณ์ นาคเขียว. (2545). **แนวทางพัฒนาโป่งเดือด อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.** เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ธเนส ค่วนชะเอม. (2545). **สภาพเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนบนพื้นที่สูง อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย.** กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

- ธรรมบุญ ประจวบเหมาะ. (2529). *อุตสาหกรรมท่องเที่ยวกับความมั่นคงแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ :
วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.
- นักรบ ระวีการณ์ และคณะ. (2546). *การท่องเที่ยวโฮมสเตย์*. จุลสารการท่องเที่ยว; ปีที่ 23 เล่มที่
3 (กค.-กย.).
- นิติชาญ ปลื้มอารมย์. (2542). *การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยประชาชนในท้องถิ่น :
กรณีศึกษาหมู่บ้านคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช*.
กรุงเทพฯ.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2539). *ข้อควรพิจารณาในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว*. จุลสารการ
ท่องเที่ยว. ปีที่ 16. เล่มที่ 3. (กค.-กย.).
- บุษกร ภวจินดา. (2535). *การท่องเที่ยวเดินป่า ผลกระทบต่อสภาวะแวดล้อมและประชาชนใน
ท้องถิ่น*. จุลสารการท่องเที่ยว. ปีที่ 12. เล่มที่ 2. (เม.ย.-มิ.ย.).
- บุสดี อาคมานนท์ มอนวอน และคณะ. (2535). *การท่องเที่ยวเดินป่า ผลกระทบต่อ
สภาพแวดล้อมของประชาชนในท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พงษ์ศักดิ์ ไกรขจรกิตติ. (2543). *ทัศนะของประชาชนต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการพัฒนา
ป่าชุมชน : ศึกษาป่าชายเลน อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี*. กรุงเทพฯ : คณะพัฒนา
สังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- พงษ์สานต์ พัทธ์กัมมาเกตุ. (2538). *ชาวบ้านกับช่องทางประกอบธุรกิจท่องเที่ยว แนวคิดในการ
จัดตั้งสหกรณ์บริการนำเที่ยวแนวอนุรักษ์แห่งประเทศไทย*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ปก
เกล้า.
- พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยาอังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2524. (2524). กรุงเทพฯ :
รุ่งศิลป์การพิมพ์.
- พระมหาสุทนต์ ออบุ่น. (2541). *การศึกษาคุณภาพของชุมชนในท้องถิ่นในการส่งเสริมการ
ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ศึกษาเฉพาะกรณี : เส้นทางสายลำน้ำกก*. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระราชบัญญัติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. (2522). *ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่มที่
96 ตอนที่ 72*.
- ภราเดช พยัคฆวิเชียร. (2539). *การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์*. อนุสารส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่ง
ประเทศไทย. ปีที่ 37. เล่มที่ 3. (ตุลาคม).
- บุวดี นิรัตน์ตระกูล. (2538). *Ecotourism การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์*. จุลสารการท่องเที่ยว. ปีที่
12. เล่มที่ 1.

- รงค์เดช นวณมีชื่อ. (2540). ECO-TOURISM : ทางออกฤดูเพียงกระแส. จุลสารการท่องเที่ยว. ปีที่ 16. เล่มที่ 4 (ค.ค.-ธ.ค.).
- รณกร ตีรگانนท์. (2540). การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการพัฒนาป่าชุมชน. จุลสารการท่องเที่ยว. ปีที่ 17. เล่มที่ 2. (เม.ย.-มิ.ย.)
- วรรณพร วณิชชานุกร. (2540). การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ : ECOTOURISM. กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- วราพร ศรีสุพรรณ. (2534). แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วัฒนาพร สุฉายา. (2545). แนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษาออดตุง จังหวัดเชียงราย. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศศิอาภา ประสพทรัพย์. (2539). การมีส่วนร่วมของเยาวชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์พิทักษ์ท่องเที่ยวไทย. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ศักดิ์ศรี แก้วเอี่ยม. (2543). ความรู้และการปฏิบัติของผู้ประกอบการเกี่ยวกับการกำจัดขยะมูลฝอยบริเวณตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. (2539). การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศน์. กรุงเทพฯ.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. มมป. แนวความคิด นโยบาย และแผนการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism). กรุงเทพฯ.
- สมเกียรติ กรรณวัฒน์. (2539). ความรู้ของนักศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ : ศึกษากรณีศึกษานักศึกษาสังกัดมหาวิทยาลัยของรัฐในจังหวัดนครปฐม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สำนักงานเกษตรอำเภอแม่สรวย. (2545). บรรยายสรุปเกษตรอำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2534). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2535-2539. กรุงเทพฯ.
- (2539). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2540-2544. กรุงเทพฯ.
- (2544). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545-2549. กรุงเทพฯ.
- สำนักงานจังหวัดเชียงราย. (2545). รายงานประจำปี 2545 จังหวัดเชียงราย.
- สำนักงานป่าไม้จังหวัดเชียงราย. (2543). รายงานประจำปีป่าไม้เชียงราย.
- สุดา จิตพิทักษ์. (2526). พฤติกรรมศาสตร์เบื้องต้น. กรุงเทพฯ : สารมวลชน.

- สุคาพร วรพล. (2536). การท่องเที่ยวกับการศึกษาธรรมชาติ. กรุงเทพมหานคร, โอเดียนสโตร์.
- สุโท เจริญสุข. (2520). สังขะปจิตวิทยาเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- อุดม บัวศรี และคนอื่น ๆ. (2532). การพัฒนาการท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : ศึกษา
 ศักยภาพทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ขอนแก่น :
 มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อุมาพร ทองอุไทย. (2529). กระบวนการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร, วัฒนาพานิช.

ภาษาอังกฤษ

- Good, Cater v. (1973). **Dictionary of Education. New York: Mc Graw-Hill.**
- Maslow, A.H.(1975). **Theory of Growth Motivation. New York: Mc Graw-Hill.**
- McIntosh and Goeldner. (1986). **Eco-tourism New York: Mc Graw-Hill.**

แบบสำรวจแหล่งท่องเที่ยว

โครงการวิจัยย่อยที่ 4

เรื่อง

“การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ เพื่อความมั่นคงทางวัฒนธรรม”

The Development of Golden Triangle Area for Cultural Security

ขอความกรุณากรอกข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของท่าน เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวของ อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ตามรายการต่อไปนี้

ลำดับ	ชื่อแหล่งท่องเที่ยว	สถานที่ตั้ง	ลักษณะทั่วไป
1		หมู่ที่..... ตำบล.....	อันดับ 1..... อันดับ 2.....
2		หมู่ที่..... ตำบล.....	อันดับ 1..... อันดับ 2.....
3		หมู่ที่..... ตำบล.....	อันดับ 1..... อันดับ 2.....
4		หมู่ที่..... ตำบล.....	อันดับ 1..... อันดับ 2.....
5		หมู่ที่..... ตำบล.....	อันดับ 1..... อันดับ 2.....
6		หมู่ที่..... ตำบล.....	อันดับ 1..... อันดับ 2.....

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือ

คณะผู้วิจัย

ตุลาคม 2548

แบบสอบถามโครงการวิจัย

เรื่อง

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสามเหลี่ยมทองคำเพื่อความมั่นคงทางวัฒนธรรม

(โครงการย่อยที่ 5)

ขอความกรุณาประชาชนที่ร่วมเป็นตัวอย่างเป็นตัวอย่างตอบแบบสอบถามนี้ ตามความเป็นจริง โดยใส่เครื่องหมาย✓ ลงใน () หรือเติมคำลงในช่องว่าง ซึ่งข้อมูลที่ได้จะปกปิดเป็นความลับ แต่จะนำมาวิเคราะห์ทางวิชาการ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดความมั่นคงทางวัฒนธรรมตามบริเวณชายแดนต่อไป

เลขที่แบบสอบถาม

สำหรับเจ้าหน้าที่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ

() 1. ชาย () 2. หญิง

2. อายุ ปี

3. การศึกษา

() 1. ไม่ได้เรียนหนังสือ () 2. ประถมศึกษา

() 3. มัธยมศึกษา () 4. อุดมศึกษา

4. สถานภาพสมรส

() 1. โสด () 2. สมรส

() 3. หย่า, หม้าย () 4. อื่น ๆ (ระบุ)

5. ท่านอยู่ที่นี้มาเป็นเวลา.....ปี

6. จำนวนสมาชิกในครัวเรือนมี.....คน

 1

 2

 3

 4

 5

 6

ตอนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม Home Stay

7. ท่านมีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม Home Stay ดังต่อไปนี้ว่า ใช่ - ไม่ใช่

ข้อความ	ใช่	ไม่ใช่
1) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ การเดินทางไปศึกษาและ ชื่นชมความงามของขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมต่าง ๆ.....
2) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวที่ชาวต่างประเทศเท่านั้นเข้ามาเที่ยวได้.....
3) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีลักษณะเป็น :-		
(1) ไม่ทำลายสภาพวัฒนธรรมที่มีอยู่.....
(2) รัฐบาลเข้าจัดการท่องเที่ยวแต่เพียงฝ่ายเดียว....
(3) เป็นการสร้างงานหรือรายได้ให้กับประชาชนในท้องถิ่น.....
(4) เป็นการสร้างจิตสำนึกด้านวัฒนธรรมให้แก่ชุมชนและนักท่องเที่ยว.....
(5) ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามาร่วมจัดการท่องเที่ยวทุกขั้นตอน เช่น ร่วมประชุม ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ และร่วมรับผลประโยชน์.....
4) การท่องเที่ยวแบบนอนพักค้างคืน (Home Stay) คือ		
(1) ประชาชนในท้องถิ่นจัดบ้านของตนให้นักท่องเที่ยวอนพักค้างคืน.....
(2) เจ้าของบ้านต้องจัดอาหารให้นักท่องเที่ยวกินด้วยกันและอยู่ด้วยกัน.....
(3) เจ้าของบ้านไม่ต้องเตรียมสิ่งของที่จำเป็น เช่น สบู่ ไฟฉาย ไว้บริการนักท่องเที่ยว.....
(4) เจ้าของบ้านต้องให้ความรู้เกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรมและวิถีชีวิตให้นักท่องเที่ยว.....
(5) นักท่องเที่ยวต้องจ่ายค่าบริการให้กับเจ้าของบ้านตามที่กำหนดไว้.....

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาสามเหลี่ยมทองคำเพื่อความมั่นคงทางวัฒนธรรม

8. ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่สามเหลี่ยมทองคำให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อความมั่นคงทางวัฒนธรรมด้านนา ดังข้อความต่อไปนี้ มาก – น้อยเพียงไร

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น			
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย
1) บริเวณสามเหลี่ยมทองคำมีความเหมาะสมที่จะทำเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม.....
2) ที่นี่มีทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ภูเขา ป่า ถ้ำ ลำน้ำ และแก่งที่สวยงามนำมาท่องเที่ยว.....
3) ที่นี่มีวัฒนธรรม โบราณวัตถุ วัด พระ และวิถีชีวิตนำมาท่องเที่ยว.....
4) ที่นี่มีแหล่งอบายมุขที่เป็นอันตรายต่อวัฒนธรรม
5) การท่องเที่ยวทำลายสภาพแวดล้อมและทำให้สังคมเสื่อมลง
6) การท่องเที่ยวช่วยให้ประชาชนตื่นตัวมีความรู้และทันสมัยมากขึ้น.....
7) วัฒนธรรมที่นี่เหมาะสมที่จะพัฒนาให้ดีขึ้น.....
8) วัฒนธรรมที่นี่มีความเข้มแข็งมาก.....
9) ประชาชนที่นี่รักและหวงแหนวัฒนธรรมกันไว้เป็นอย่างดี.....
10) การท่องเที่ยวเป็นการสร้างความสามัคคีของประชาชนในท้องถิ่น ได้เป็นอย่างดี.....
11) การพัฒนาที่นี่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นความภูมิใจของท่าน.....
12) ประชาชนทุกคนที่นี่ต้องร่วมมือร่วมใจพัฒนาบริเวณนี้ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม.....

ตอนที่ 4 ความต้องการที่จะเข้าร่วมโครงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

แบบนอนพักค้างคืน (Home Stay) เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม

10. ท่านต้องการเข้าโครงการท่องเที่ยวแบบนอนพักค้างคืน (Home Stay) หรือไม่

() 1. ต้องการปีนี้ (2550) () 2. ต้องการปีหน้า (2551)

() 3. ไม่ต้องการ (ข้ามไปตอบข้อ 20)

11. บ้านของท่านสามารถรับนักท่องเที่ยวให้ออนพักค้างคืนได้จำนวน.....คน

12. ท่านต้องการเข้าร่วมโครงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังต่อไปนี้หรือไม่

ข้อความ	ต้องการ	ไม่ต้องการ
1) การเป็นมัคคุเทศก์เชิงวัฒนธรรม
2) ขายอาหาร – เครื่องดื่มและของที่ระลึกให้นักท่องเที่ยว...
3) สอนภาษาอังกฤษให้พูดกับนักท่องเที่ยว ได้บ้าง.....
4) การฝึกอาชีพที่เกี่ยวกับธุรกิจการท่องเที่ยว เช่น นวดฝ่าเท้า
5) การจัดนำเที่ยวทางเรือ/ล่องแพ/ตกปลา
6) ความปลอดภัยจากนักท่องเที่ยว.....
7) การจัดประเพณีพื้นบ้านต่าง ๆ เช่น ฟ้อนรำ คำข้าว
8) การสอนภาษาพื้นบ้านให้นักท่องเที่ยว..
9) สอนวิธีทำอาหาร – กินอาหารพื้นบ้านให้นักท่องเที่ยว...
10) การจัดบ้านของตนให้เป็นบ้านนอนพักค้างคืน (Home Stay) แก่ นักท่องเที่ยว.....
12) เทคนิคและวิธีการอนุรักษ์วัฒนธรรมล้านนาให้มีอยู่ ตลอดไป.....
11) ความต้องการด้านอื่น ๆ (ระบุ).....

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะ

13. ท่านมีข้อเสนอแนะที่จะพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อความมั่นคงทางวัฒนธรรมที่ดีได้อย่างไรบ้าง (ตอบ ได้อย่างเสรี)

- 1.)
- 2.)
- 3.)

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....บ้านเลขที่.....

**ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือ
คณะนักวิจัย
ธันวาคม 2548**

ประวัติคณะผู้วิจัย

ที่ปรึกษาโครงการวิจัยมี 2 ท่านคือ

1) ศ.ดร.จุมพล สวัสดิยากร

ราชบัณฑิต อธิบดีเลขาธิการสภาวิจัยแห่งชาติ

2) ศ.ดร.บรรพต วีรสัย

ศาสตราจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

อธิบดีประธานสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา

หัวหน้าโครงการวิจัย

1. นายธเนศ ค่วนชะเอม

(Mr.DHANES TUANEHA-EM)

2.หมายเลขประจำตัวประชาชน

3100600014197

3.ตำแหน่งปัจจุบัน (ข้าราชการบำนาญ)

นายกสมาคมนักวิจัย

ในความอุปถัมภ์ของสภาวิจัยแห่งชาติ

4.หน่วยงานที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้สะดวก

สมาคมนักวิจัย อาคารสภาวิจัยแห่งชาติ ชั้น 2 196 ถ.พหลโยธิน จตุจักร กรุงเทพฯ 10900

โทร. 02-579-0787 โทรสาร. 02-579-0801 มือถือ 01-927-4702

5.ประวัติการศึกษา

ปริญญาตรี .พุทธศาสตร์บัณฑิต (พร.บ.)

.นิติศาสตร์บัณฑิต (น.บ.)

ปริญญาโท .Master of Public Administration (M.P.A.)

6.สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ

- การศึกษา
- เน้นด้านการวิจัย
- เน้นด้านการจัดฝึกอบรม
- สังคมวิทยา

7. ประเด็นการดำเนินงานที่เกี่ยวกับการบริหารงานวิจัย

- 7.1 ผู้อำนวยการแผนงานวิจัย ชื่อแผนงานวิจัย การพัฒนาพื้นที่บริเวณคอยาวี เพื่อเป็นศูนย์ประสานงานการวิจัย
- 7.2 หัวข้อ โครงการวิจัย มีประมาณ 35 เรื่อง เช่น
 1. การประเมินผลการจัดงานวันนักประดิษฐ์ ครั้งที่ 3 ประจำปี 2542 (แหล่งทุนจากสภาวิจัยแห่งชาติ)
 2. สภาพเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนบนคอยาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย พ.ศ. 2543 (แหล่งทุนจากสภาวิจัยแห่งชาติ)
 3. การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรในภาคเหนือ พ.ศ. 2544 (แหล่งทุนจากสภาวิจัยแห่งชาติ)
 4. การประเมินผลการดำเนินโครงการพัฒนาช่วยเหลือเด็กพิการและเด็กด้อยโอกาส พ.ศ. 2544 (แหล่งทุนจากกรมสุขภาพ)
 5. การปฏิรูประบบการบริหารงานวิจัยของประเทศ พ.ศ. 2545 (แหล่งทุนจากสภาวิจัยแห่งชาติ)
 6. การวิจัยและพัฒนาบริเวณคอยาวี เมื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบ Home Stay พ.ศ. 2546 (แหล่งทุนจากสภาวิจัยแห่งชาติ)
 7. ความคิดเห็นของประชาชนในการพัฒนาพื้นที่เหนือเขื่อนภูมิพลบริเวณแม่น้ำปิง เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ พ.ศ. 2546 (แหล่งทุนจากมหาวิทยาลัยรามคำแหง)

คณะผู้ร่วมดำเนินการวิจัย มี 2 คน

1. ชื่อ น.ส. ขวัญฤดี พงศ์สุชาติ

ตำแหน่งปัจจุบัน

บรรณารักษ์ 8ว.

ศูนย์ข้อมูลสนเทศการวิจัย

หน่วยงานที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้สะดวก

ฝ่ายบริการ ศูนย์ข้อมูลสนเทศการวิจัย

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ(วช.) 196 ถ.พหลโยธิน จตุจักร กรุงเทพฯ 10900

ประสบการณ์เกี่ยวกับการวิจัย

ร่วมดำเนินการวิจัยหลายเรื่อง เช่น

- 1) หัวหน้าโครงการวิจัยเชิงคุณภาพเรื่อง ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของเกษตรกรจังหวัดสมุทรสงคราม พ.ศ. 2548 (แหล่งทุนสมาคมนักวิจัย)
- 2) หัวหน้าโครงการวิจัยเชิงคุณภาพเรื่อง อานิสงส์ที่ได้รับจากการเจริญพระธรรมจักรของประชาชนที่ต้นพระศรีมหาโพธิ์ จังหวัดปราจีนบุรี พ.ศ. 2548 (แหล่งทุนสมาคมนักวิจัย)
- 3) ผู้ร่วมวิจัยเรื่อง การประเมินผลการดำเนินโครงการพัฒนาช่วยเหลือเด็กพิการและเด็กด้อยโอกาส พ.ศ.2546 (แหล่งทุนจากกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข)
- 4) ผู้ร่วมวิจัยเรื่อง การวิจัยและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบ Home Stay จังหวัดเชียงราย พ.ศ.2546 (แหล่งทุนจากสภากาชาดไทย)
- 5) ผู้ร่วมวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนในการพัฒนาพื้นที่เหนือเขื่อนภูมิพลบริเวณแม่น้ำปิง เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ พ.ศ.2546 (แหล่งทุนจากมหาวิทยาลัยรามคำแหง)

